

ऊ. नुया मिखाय्

बुद्ध धर्म संघ

व

बुद्ध-शासन

Dhamma.Digital

सम्पादक :

भिक्षु बुद्धघोष महास्थविर

ज. नुया निखाय्

बुद्ध धर्म संघ व बुद्ध-शासन

प्रकाशक :

भिक्षु कुमार काश्यप स्थविर

आनन्दकुटी बिहार,

स्वयम्भू, वै ।

प्रथम संस्करण १०००

बुद्ध संवत् २५२३

नेपाल संवत् १०६६

विक्रम संवत् २०३६

दिवंगत मुदिता अनागारिकाया पुण्यार्थ्य प्रकाशित
हानं वसपोलया निर्वाण-कामनाय निःशुल्क वितरित

Dhamma.Digital

मुद्रक :

शाक्य प्रेस,

वंबहाल टोल,

काठमाडौं । फोन : १३६०४

स्व. अनागरिका मुदिता अय्या

जन्म : वि० सं० १९६०, आषाढ

मरण : वि० सं० २०३५ ज्येष्ठ २५ गते

जिमि माँ

जिमि मांया जि याकः काय् । जि दत्या दुबले जिमि बा परलोक जुल । अले मांया जीवन कष्टमय जुल । थः छे च्वना बिज्यात । मचाबले निसें बौ मदुम्ह जि । विधवा माँ नं जित, जिगु जीवन, सफल यायेत, मातृ हृदय, मातृस्नेहं गुलि दुःख सिया बिज्यात जुइ ! ससारय् वैज्ञानिकतय्सं याये मफुगु ज्या माँ नं काय्यात याये फु । व खः, थःगु हि दुरुयाना त्वंकेगु । मांया गुण अनन्त अप्रमाण । जिगु लागि जिमि माँ महाब्रह्मा खः । महोपकारी खः ।

जि किनिदँ दत । श्रामणेर सुमंगल तानसेन बिज्यात । वस्पोलयागु शान्त दान्तगु इन्द्रिय खना जिमि.माँ सहित उपासक उपासिकापि प्रभावित जुल । धर्मदेशना न्यनेगु इच्छा यात । सुमधुर मनोहर धर्मदेशना न्यन । वसपोलयात प्रथम धार्मिक गुरुया रूपे माने यात । जिमि माँ साप लय्ता । न्ह्याबलें अशान्ति जीवन हना च्वंगु । थुगु धर्मदेशना न्यना विधवा मांया नुगः सिच्चुसे च्वन । अले सदां पञ्चशील कया च्यान्हुइ छको अष्टशील कायेगु जुया बल । उगु अवस्थाय् जि नं छुं भतिचा मांयात धर्म यायेत त्यवा बियागु लुमं । व खः— माँ नं अष्टशील काइ खुनु स्तोत्र आदि ब्वना च्वनिगु । अथे जुया लिवाना च्वनिगु । अले जि जा थुया बिइगु । थुकथं

ई)

जीवन हना च्वं च्वं श्रामणेरे सुमंगल काठमाण्डु विज्यात ।
अबलेसं निसें जिमि मांया याकः काय् नं शासनय् त्याग याना
थः नं गृहत्याग यायेगु मती तया तःगु जुल ।

पूज्यपाद प्रज्ञानन्द महास्थविर तान्सेन विज्यात । जिमि
मां प्रमुख तान्सेनवासी सकल उपासक उपासिकापि लय् लय्
ताल । वस्पोलयागु सुमधुर सत्उपदेश न्यना तान्सेनयापि
यवको हे बोध जुल । उर्पि मध्यय् जिमि मां नं आपालं श्रद्धा
उत्पत्ति यात । थः याकः काय् नं बुद्धशासनया लागी पूज्य
भन्तेयात भार विया विज्यात । शासनया अंश भागी जुया
विज्यात । जि प्रब्रजित जुया छुं महिना लिपा अर्थात् च्याला
गुला लिपा करूणा अजि सहित कुशीनगरय् विज्यात । परमपूज्य
गुरू ऊ. चन्द्रमणि महास्थविरयाथाय् प्रब्रजित जुया शिक्षा
दीक्षा कया विज्यात । अनागारिका मुदिता नामकरण जुल ।

अनं गबलें काठमाण्डू गबलें तान्सेन भ्रमण याना विज्यात ।
जिमि मांया स्वभाव विचित्र । मनिगु खँ नुगलय् थाका तये
मसः । न्ह्यागुं खँ छ्वारा छिरां धायेगु बानि । उर्किं जिमि
मां अर्थात् मुदिता गुरूमांयात तँ कालि, तँ मभिं धाइर्पि नं
मदुगु मखु । धात्थें नं जिमि मां तँ कालि । उर्किं जिमि मांया
सुं मदुगु नं जुइ फु । तर तँ चाइगु नं थःत लाभ यायेत फायदा
कायेत मखु । धर्म विनयय् मां तस्सकं कट्टर । उर्किं सुनां धर्म
विनय मल्वेक यात नियम स्यंकल धाय्वं जिमि मांयात तँ पिहाँ
वइगु । जिमि मांया जक मखु, जिगु स्वभाव न अथे हे । थौं
कन्हेया परिस्थिति धाःसा दुनें छगू पिनें छगू याये माःगु ।

थथे समयानुकूल च्वने मफूगु मां व काय्या तःधंगु कम-
जोरीथे खने दःसा नं छुं खँ मखु ।

जिमि मां नं बुद्धघोष भन्तेयात न्ह्याबले लुमंका च्वना
विज्याइगु । छाया धाःसा वसपोलयागु गुण जिमि मांया नुगलय्
घुसे जुया च्वंगु दु । थ्व धात्येयागु खँ खः कि बुद्धघोष भन्तेयाके
गुगु निष्पक्षपात भावना दु, व वसपोलयागु तःधंगु गुण खः ।
जि नं महसूस याना । वसपोलं जिमि मां मुदितायात अल्सि
मचासे बुढिम्ह, गरोबम्ह धका मती मतसे करुणा दृष्टि
तया गबले अभिधर्म गबले ध्यान भावनायागु खँ यक्को
यक्को कना विज्याइगु जुया च्वन । उकिं वसपोलया प्रति
जिमि मां तस्सकं आभारी जूगु खः । थ्व खँ मां नं जित
न्ह्याबले नं कना च्वनीगु जुया च्वन । वसपोल भन्ते नं संच मदु-
बले नं मांयात सहयोग व यक्को ग्वाहालि याना विज्यात ।
तर अपशोचया खँ जिमि मां नं आर्थिक भाय् मल्हाःगुलि थः धर्म
गुरूयात भौतिक दृष्टि कथं छुं सेवा याये मफुगु जुया च्वन ।
जिमि मां नं थःगु जन्मभूमि तान्सेन जूसा नं अन वनेगु इच्छा
मया । मां नं धाइगु खः, “अन भिक्षु संघपि मदु । वसपोलपिनिगु
दर्शन याये मखं । धर्म खँ छुं न्यने मखं । महापरित्राण नं अन दुर्लभ
कथं जक जुइगु । थन काठमाण्डुइ धर्म खँ न्यने दु । भिक्षु संघ
दर्शन याये दु, बेला बखतय् परित्राण श्रवण याये दु । न्ह्यागु
दुःख जूसा नं जित थन हे यः ।” तर छुयाये ! जि याकः काय्
जुया नं जि थःगु कर्तव्य बांलाक पुरे याये मफु । थः मांयात
धका जूगु योग्यगु आवास दयेके मफुगु ला छखे हे ति, बांलागु

ऊ)

थास्य समेत मांयात जि तथा वी मफु । ध्व जिगु लागी तःसकं
अपशोचया खं जुया च्वन ।

निदं न्ह्यो मां आकाळाकां रोगी जुल । डाक्टर क्यना
वासः याना । भति रोग लना नं वन । सेवा सुश्रुषा बाँलाक
मदया मांयागु शरीर स्यना वन । ऊं ऊं बःमलाना वन । मांया
नकतिनि नकतिनि रोग लना च्वंगु । रोग लना वनिगु वखते
छु नये, छु नये जुइगु सकसिनं स्यूगु खं खः । छन्हु जि व सहो-
दर भिक्षु ज्ञाणपुण्णिक निम्ह वना मांयात सो वना । अबले
मांया खालि जा स्वकं जक नया च्वंगु दृश्य खना । जिगु नुगः
पम्हुइथें जुल । जि काय् जुया थः जन्मदाता मांयात उलि नं वन्दो-
बस्त याये मफु । जिगु जन्म धिक्कार खः का धयार्थें जुल । ध्व
घटनां याना आः हे नं जित डाह जुइगु, जिगु नुगः पुना वइगु ।
मिखां ख्वन्नि वइगु । उखुनुयागु व घटना जिगु नुगलय् छापथें
जुया च्वन तिनि । अले प्रज्जित जुया च्वंसां अन्तिम अवस्थाय्या
निर्ति ज्ञातिबन्धुपि माः खनि का धइगु मती वया च्वनिगु ।

मांयात रोगं तोतूगु मखु । सेवा सुश्रुषाया अभाव जुया
जन्म भूमि तान्सेन वनेगु आग्रह याना । मां माने मजू । कारण
च्वय् धयार्थें अन भिक्षु संघपि दर्शन मद्दु । निको स्वको जि
आग्रह यासेलि तिनि बल्ल तल्ल बाध्य जुया तान्सेन वनेगु
स्वीकार यात । अन थ्यका च्याला लिपा हानं व हे राक्षस
रोगं ग्रष्ट जुल । थःथितिपि यक्को दुगु जुया सेवा सुश्रुषा बाँलाक
जुल । मल्जु नीलकुमारी वज्जाचार्य व परिवार, दाजु सन्त
प्रसाद वज्जाचार्य व परिवार तथा तताजु कृष्ण कुमारी व

परिवारपिसं माक्को उवस्थान याना बिज्यात । बर्थे दाजु प्रेममान प्रमुख परिवार व मेपि थःथिति व जलखलपिसं नं सहायता याना बिज्यात । उपस्थान न्ह्याक्को हे याःसा नं रोग धाःसा लंगु मखु । उकिं भुस्याल डाँडा अस्पताल यंके माल । औषधोपचार अपरेशन आदि याना नं मज्यूसेलि २०३४ साल ज्येष्ठ २५ गते बुद्धवार द्वितीय खुनु याकः काय् जित मन्यसें परलोक बिज्यात ।

जिमि मांयात अन्तिम अवस्थाय् बि चो मन्नासे चा न्हि मन्नासे सेवा सुश्रुषायाःपि विशेष रूपं लुमके बहपि केहे चन्द्रप्रभा व न्ह्याय्चा सुमना शाक्य प्रति जि अत्यन्त कृतज्ञ जुया च्वना । तथा ई ब्यः मदयेक अलिस मचामे वासः माक्को बिया बिज्याम्ह श्रो डाक्टर विश्रमान बज्राचार्य व माःबले माःगु सहायता बिया बिज्याम्ह पूज्य शाक्यानन्द भन्ते प्रति नं जि आभार जुया च्वना । लिसं कृतज्ञ नं । तथा मेपि ज्ञाति बन्धु व जलखलपिनिगु ग्वाहालियात नं साधुवाद बिया च्वनागु जुल ।

अन्तिम शवयात्राय् नं थःथिति सहित जलखल सकसिनं तःसकं मदत व ग्वाहालि याःगु दु । सकसितं हार्दिक साधुवाद दु ।

अन्तय् थ्व सफू जि मांयात निर्वाण कामना यासे छापे यानागु जुल । थ्व सफू छापे यायेत ग्वाहालि बिया बिज्यापि पूज्य बुद्धघोष स्थविर सहोदर भिक्षु त्राणपुणिक व सहोदर भिक्षु मुदशंनपित नं दुनुगलं निसं हार्दिक कृतज्ञता देछाया

६)

ध्वनागु जुल । नार्प प्रेसय् वना प्रूफ ह्येगु व ब्यू वनेगु म्वाहालि
याना ब्यूम्ह श्रामणेरे पञ्जालोकयात नं धन्यवाद ज्ञापन वाना
ध्वना ।

आनन्दकुटी (स्वयम्भू)
४ चैत्र २०३५

—भिक्षु कुमार काश्यप

मुदिता अय्या : जिगु संस्मृति

१

मुदिता अय्या, मुदिता आर्या अर्थात् मुदिता अनागारिका
घायेवं जि थः फिस्वदतिया वैसय् थ्यंकः वने ।

लुकुसिं व्वहाँ वनेवं थ्यनीगु चिकीवाधंगु चुकचा । अन
नितंचा जाःगु छखा छे । स्वाहाँने थहाँ वनेवं बैठक । अन
हे वः च्वं नाप लायेगु थाय् । अन हे थः बुढिम्ह मां लिसें
मुदिता अय्या द्यनीगु । लिक्व पाखें लुखां दुहाँ वनेवं छकू
चीकूगु कोठाचा । अन हे चाया निगः प्यंगः तये ती यायेगु
थल बल ।

मुदिता अय्यां जित मामंथें मायां खैं ल्हाः । जि नं वस-
पोलया उगु चायागु निगः प्यंगः थल बल उलाः स्वः जुये नं ।
छुचुं फूगु, जाकि निगःचागु चाया कसिचा खनेवं जि छे वना
मांयात घायेगु खः । मामं वसपोलयात निमंत्रणा याइगु ।

मुदिता अय्यां जित बालाक लय् तया म्ये हाला न्यंकल-

वने थल माता, बिदा जित पवने,
सत्य नं च्वने मखु, थ्व गृह्जाले ।

थ्व हे म्ये जि छे वना हाला । मामं जित थाल,
“वनेसा हूँ ।”

भी)

मुदिता अय्यां छपाः किपाया ग्वाल्ज मनूत दुगु पुचलय्
छम्ह मिजं मचा वयना धया विज्यात, “ध्व हे कुमार भन्ते
खः । थौकन्ह्य् लंकाय् भगवान बुद्धयागु धर्म ब्वना च्वन ।”

जि उम्ह मिजं मचाया किपाय् कल्पनाया चीवरं पुंका
'शुभ' यात कुमार भन्ते खंका । लंका धा गु तःसकं तापाःगु,
गथे गथे याना वने माःगु, वने थाकुगु कथं जि थुइका । लाखे
लसिया बाखने वहःया पर्वत, खोचिया पर्वत, मिया पर्वत गया
वने माःगु बाखंया संस्कारं अबले जित लंका नं दुगम, अति
दुर्गमथे ताल । ध्व हे जिगु न्हापांगु संस्मृति खः ।

२

तानसेनया महाचैन्य विहार । नितंचा जाः । वय्या
तल्लाय् भगवान बुद्धया प्रतिमा । च्वय्या तल्लाय् जस्ता पौ ।
दथुं हे जक दना जुइ ज्यूगु जाः । जि गणेद्यो पौवा धयागु
छे । अबले जि फिन्यादँ फिखुदँ क्यंम्ह मचाम्ह भन्ते !

मुदिता अय्यां मिथि जा थुया विज्याइगु खः । आलु तर-
कारी दयेकीगु खः । ध्व हे जलपान । अनर्सा जुल कि जित
हे तथा वीगु । जि पालि ब्वना च्वंगु खना वसपेल लय्ताः ।
अले जि बुद्ध-पूजा याके सयेकूगु व धर्मदेशना याना हःगु खना
वसपोलया स्वाः चक्क । जलपान सिधयेवं जितः धया विज्याइगु
खः, “म्हगः कंगु बाखं बांलाः । धम्मपद अट्टकथा ब्वना
बिज्याहुं । उकिया बाखं कं बांलाः ।” जि अले धम्मपद
अट्टकथा ब्वनेत रसवाहिना बाखं ब्वनेगु शुरू याना ।

मुदिता अय्यां पूज्य बुद्धघोष भन्तेयात हीरालाल केच्यायेत विन्ति यात । वया मांयात धाल । जि जिपिं छकोनिं वर्मा वना वये धया । तर मुदिता अय्यां नापं हे वने ज्युनि धका धया बिज्यात । अबलेया जिगु नुगलय् मछिंये ताल । बुद्ध शासनय् अप्वः भिक्षुपिं दयेकेत हीरालाल शाक्य (वर्तमान भिक्षु ज्ञानपूर्णिक) नं जिथे कयातुगु उमेरे हे पूज्य बुद्धघोष भन्तेया छत्रछायाय् लाकेगुली मुदिता अय्या सफल जुल ।

ध्व हे, जिगु निगुगु संस्मृति खः ।

३

इलाय्बही । छन्हु जि अनायाशं थहाँ वना । मुदिता अय्या च्वं च्वना बिज्यागु खः । चिकीचा प्वाःगु छप्वाः भुतू । याकःचित थुइ खुने यायेगु चीचीगःगु छगः निगः थलबल ।

भुतू लिक्कसं छपाः रिकाबी जा छपाँय् । जिं न्यना, “व जा छाय् मुदिता अय्या ?”

“थौं म्हम्हि भतिचा स्याः । इक्कुसे च्वं । म्हुतु व्वाः । चकंत्या जाकिया जा हे नये मफुत । कन्हे यवागु दयेकेत थकया तया ।” वसपोलं धया बिज्यात ।

जिगु नुगलय् ख्वाउँक थिल । धया, “अथे बासिगु जाया यवागु नये मज्यू ।”

“आः छु याये ! ...” धाधां वसपोल थथे दिना बिज्यात, जितः नुगलय् मछिंये च्वन । मुदिता अय्याया संतोष भोजन,

अ)

अनागारिका जीवनया आर्थिक स्तर, अनेक अनेक खै नुगलय् भय्भय् बिया बल ।

“कुमार भन्ते विमज्याः ला ?”- जिं न्यता ।

छकोलं तं पिकया मुदिता अय्यां धया बिज्यात, “अबले मचाबले थल बल उला स्वये सःथें आः छपिसं मचाः मगाः न्यने मसः ला ? अबलेयाम्ह रूद्रराज गन वन ?”

जित नुगलय् मुकिं दाःथें जुल । जिं थः अनुत्तरदायी जुयागु अपराध स्वीकार याना । मौन जुया । छ्यो क्वच्छका ।

मुदिता अय्याया संस्मृती थ्व हे जिगु दकसिबे तःधंगु वेदना पूर्ण संस्मृति खः !

४

भन्तेपिं व अनागारिकापिनिगु जीवनी व अन्तिम अभिलाषा आदि बारे टेप कयागु क्रमय् मुदिता अय्यायागु नं टेप कया ।

वसपोलयागु सलय् सुरक्षित संस्मृतिया मुख्य सारांश खः-
अनागारिका जीवनय् लुकुसी, इलाय्बहीली, बुटवलय् व शाक्यसिंह विहारय् च्वनागु मुदिता अय्यायात लुमं । वसपोल १४।१५ दैति तानसेनय् च्वना बिज्यात । तर जीवनय् मां लिसं च्वने दुबले लुकुसी च्वनावलेया अनागारिका जीवन वसपोलया नितिं दकसिबे सुमधूर जुल ।

थःगु जीवनया अतीत दुःखया स्मृती मुदिता अय्यां धया

बिज्यात, “यःपिं दाजु किजापिं मंत । काय् दत्या दुबले मचाया बौ मंत ।”

थ्व हे थः काय्मचा नाबालक अवस्थाया विधवा जीवन हे वसपोलया जीवनय् तःधंगु दुखद जीवन खः ।

अले छाय् अनागारिका जुया बिज्याना धयागु प्रश्नया लिसलय् वसपोलं धया बिज्यात, “अबले दुःख जुया द्यो पूजा याः जुयेगु खः । थुबले हे सुमंगल भन्ते बिज्यात । वसपोलयाके थथे दुःख जूगु छाय् धका न्यनावले वसपोलं पञ्चशीलया अर्थ व फलाफल कना बिज्यात । अले जिगु मनय् शीलधर्म साब यल । काय्यात कुशीनगरय् चन्द्रमणि गुरूया ल्हातय् लः ल्हाना । जित मां छम्ह दतले अनागारिका जुइ मत्य धका लित छ्वया हल । तर हानं मां नापं व्वना वना । फिलाति लिपा जि नं अनागारिका जु हे जुया ।”

मुदिता अय्या बौद्ध तीर्थ स्थल न्यंकनं बिज्याये धुंकल । एलोरा छगू मथ्यंगुली वसपोलया नुगः मछि । बम्बईया सफाइ वसपोलयात यः । राजगृहया आनन्दमय वातावरण वसपोलया साब लुमं । सांचो छुं दि च्वंवने मास्ते वःगु अभिलाषा धाःसा अर्थे पुमवंकं हे वसपोलं संसार तोता बिज्यात ।

“छपिस यक्व बाखं न्यना बिज्याये धुंकल । दकसिबे छु बाखं छपित बांला ताल ?”- जि न्यना ।

मुदिता अय्यां धया बिज्यात, “बाखनय् बुद्धयागु बाखं हे दकसिबे बांलाः । उकिसं बुद्धया गृहत्यागयागु बाखं हे दक-

ख)

सिबे बांलाः ।”

मुदिता अय्या मृत्यु खना मग्नाः । तर ल्वय् जुइका दुःख सिया च्वने माली धका छता साब ग्याः । भाग्यया विडम्बना खः, मय.सां क्यान्सरया ल्वचं लत्या निला “व्याधि दुःख” वसपोलं सह याना हे बिज्याये माल ।

मुदिता अय्याया इच्छा खः, थःगु निधनं लिपा थःगु दुगु फुकक वस्तु संघ दान यायेगु । वसपोलया नामं परित्राण, धर्म-देशना, पुण्यानुमोदन जूसा यः धयागु वसपोलया धापू खः ।

मांया नातां थः काय् कुमार भन्तेयात छु धया थके मास्ते वः धयागु प्रश्नवा लिसलय् मुदिता अय्यां धया बिज्यात, “गुगु मन] तथा वल, उगु मन स्यंके मत्य । न्ह्याकक दुःख जूसां मन स्यंके मत्य ।”

थःथिति फुकसितं सुखी जुइमा धयागु मगल कामना प्रकट याना संसारं वने यःम्ह मुदिता अय्याया धर्मचक्र सूत्र, गिरि-मानन्द सूत्र पाठ याये साब यः । “यो वदतं पवरो मनुजेसु” गाथा बडो मधूर शब्दं वसपोलं ब्वना न्यका बिज्यात ।

स्व० सुमंगल भन्ते, तःधीम्ह भन्ते व शाक्यानन्द भन्तेया बाखं साब बांलाः ताया बिज्याइम्ह मुदिता अय्यां धया बिज्यात, “गृहस्थ जीवन व त्यागी जीवन फिदुगं पाः । संसारय् दुःख हे जक सुख गनं मदु ।” वसपोलया विचाः खः, “निर्वाण लायेबं हे तिनि सुख जुइ ।” वसपोलया आः हे निर्वाण लाये मास्ते वः । आनापानास्सति व शरीरं सम्बन्धी अशुभ भावना

याना बिज्याकःम्ह मुदिता अय्यां धया बिज्यात, "प्रज्ञा मद्दु ।
प्रज्ञा मगाःनि । उकि निर्वाण लाये मफुनि ।"

५

"राष्ट्रीय विकास सेवा" अन्तरगत पाल्पा जिल्लाय् बराङ्गदी
गामय् च्वं च्वनागु । बराङ्गदीं तानसेन निघौ पर्वतं थहाँ ववहाँ
वनेमाः ।

छन्हु तानसेनय् मुदिता अय्यायात "कमलपित्त" ग्रष्ट याना
तःगु खना । सकसिनंथें जि नं धायेवं अस्पताल वनेत तयार
जुया बिज्यात । गोरखपुर यंका वासः याये धका सिलोटय्
आखः च्वया क्यनाबले ला वसपोल क्कन हे लय्ताया बिज्यात ।
तर जि रा. वि. से. या कर्तव्यं बराङ्गदी गामय् लिहाँ वया छुं
दि हने जक धुन तानसेनं वया श्री जलकृष्णं धाल, "मुदिता
गुरूमां भुस्याल डाँडा अस्पतालय् यंकल ।"

छन्हु भुस्याल डाँडा स्थित मिशन अस्पतालय् वना ।
प्वथय् थथेक थथेक ल्हातं चिरे याना क्यना धाल, "कुमार
भन्ते सःते म्वाः ला ?"

रोगी सेवा याना च्वंपि सकल लिसे सल्लाह याना आ. वा.
बिया । कुमार भन्ते काठमाडौं फ्रिके याना । न्हापा न्हापा
मफइबले कुमार भन्तेयात खबर बीमत्य धका धया बिज्याइम्ह
मुदिता अय्यां आः थुपि निन्हु प्यन्हुया दुने तःकोमछि हे न्यना
बिज्यात "गो कुमार भन्ते मबः ला ?"

आखिर कुमार भन्ते तानसेन थ्वंक बिज्यात्त । मुदिता

घ)

अय्यायात अप्रेशन यायेत यंकल । तर अपशोच, प्वाथय् प्वाः
फाया छु स्वये लात, क्यान्सर फैले जुया च्वंगु खने दत हँ ।
क्यान्सर खनेवं फायागु घाः अथे सुया छवत ।

सकसिनं रोग थ्व धका थुल । कुमार भन्तेया मातृ-ममताया
संसारय् बी त्यंगु निभाःया अंधकार बल । तर याये फुगु हे
छु ? मानव पुरुषार्थ व स्वास्थ्य-विज्ञानया प्रगतिया अपूर्णता
अशक्तता- उपचारं पिनेया ल्वय् जूम्ह मुदिता अय्या !
सकसिनं स्वया च्वने- लाइ मखुगु ल्वय्, वसपोलयात धाधां
च्वनी, बुलुं लाइ ! उफ् गुजागु वेदनापूर्ण विडम्बना थ्व ?

अप्रेशनया घाः लंका मुदिता अय्या महाचैत्य विहार
टक्सारय् लित हल । रोगी सेवाया आदर्श जुइक सेवारतपि
बन्धु बान्धवपि, उपासक उपासिकापि, पूज्य शाक्यानन्द भन्ते,
कुमार भन्ते, विश्व बज्राचार्यपिसं उपचार व सेवा यानावं च्वन,
मुदिता अय्याया ल्वय् स्वयावं च्वन । छुं नये मज्यू । छुं नल
कि वान्ता जुइगु । नसा मामां सिलिण्डरया आधारय् मुदिता
अय्यायात सासः ल्हाकावं च्वनेगु जुल ।

छन्हू, संध्या इलय् । मुदिता अय्यां थःगु कपालय् थम्हं
दाःगु खंबले जि नुगल फये मफुत । रोगं कयेके मयःसां रोगं
कयेका च्वने मालीगु “व्याधिधर्म” व “अनात्मधर्म” जित धैयं
बी मफुत । जि विहारया बालिं क्वस्वः वना । शून्य संसारय्
छुं मालार्थे जित जुल । जित चिकं अःपां सिया तःगु अःपाभू
अःपाभू वायावाया सनाहःथे च्वन । थुकथं अनिश्चित समयया
दुःखंय् मुदिता अय्यां जीवन हनावं च्वना बिज्यात ।

छन्दु, जलकृष्णं तानसेनं वया धाल, “आः ला गुरुमां ठीक
जुया वया च्वंथें च्वं । भति भति यवागु नं नल हँ ।”

तर,

तन्दु मदुवं हे तानसेनय् दुरू मिया वःम्ह बराङ्दी गांयाम्ह
छम्ह मचाया पाखें न्यने माल, “छपिनि सु मंतथें ! छःपिभें
म्हासुगु वसतं पुं पिं नं यक्व दु । भचन याना वःपिं नं यक्व दु ।
जात्रा याना सिथं यंका च्वन ।”

जिगु मती मुलुं सूथें जुल ।

कन्हैखुनु न्यना, “मुदिता अय्या मंत ।”

मुदिता अय्या मंत, मुदिता अय्या मंत, मुदिता अय्या मंत—
जितः थः च्वं च्वनागु सुपौ छें फननन फननन चाह्यूथें च्वन ।

लुकुसी खँ ल्हाना बिज्याःम्ह, इलाय् बहिली जित तमं न्वाना
बिज्याःम्ह, टेप कार्यक्रमय् न्ह्याइयुक “यो वदतं पवरो मनुजेषु”
व्वना बिज्याःम्ह, अस्पतालय् गोतुला च्वंम्ह, महाचैत्य विहारय्
द्यनेथे सासः ल्हाना “व्याधि दुक्ख” सह याना च्वना बिज्याःम्ह
मुदिता अय्या न्ह्योने—न्ह्योने, न्ह्योने—न्ह्योने, न्ह्योने—न्ह्योने
च्वं बिज्यात !

मुदिता अय्या, जिगु त्रिरत्नयाके थ्व हे प्रार्थना दु, छपिनि
आकांक्षाथे छपित संसार दुःखं मुक्तगु निर्वाण ननानं लाभ
जुइमाः । अस्तु !

गण महाविहार
७।८।२०३५

—भिक्षु सुदर्शन

थःगु खँ

विश्वया महान व्यक्तिपिसं प्राणीपिनि हित कल्याणया
निर्ति खँ कनी । व खँ कंगु अनुसारं न्यंपिन्त हित सुख जुइ ।

भगवान बुद्धं समस्त लोकया निर्ति हित कल्याण जुइगु
उपदेश कना बिज्याइ । वसपोलं कना बिज्यागु उपदेश अनु-
सारं न्यंपिन्त सम्पूर्णं दुःखया अन्त जुइगु परम शान्तिकरगु
निर्वाण तक हित सुख जुइ । भगवान बुद्धं सकल लोकयात
हित सुख जुइगु उद्देश्य याना उपदेश कना बिज्याइगु जुया
निर्ति वसपोलया उद्देश्य महान थें उपदेश नं गम्भीर ।

थथे उद्देश्य व उपदेश गम्भीर तर व्यावहारिक जूगु जूया
निर्ति नीन्यासः दँ पुला वने धुंकूसा नं थौं तक खण्डित मजुसे
वसपोलयागु उपदेश थौं तक गथे खः अथे हे पूर्णं रूपं दयाच्चन ।
थुकियात वसपोलया अनुयायीपिसं आत्म उत्सर्गं समेतं याना
सुरक्षा याना तयेगुली तःधंगु गौरव तायेका च्वन ।

प्रस्तुत सफू ऊ, नु बर्माया प्रधानमन्त्री जुया च्वंगु इलय्
१९५७ इस्वी दिसेम्बर महिनाय् कलकत्ताय् कमला युनिवर्सिटी
प्यन्हु यंकं बुद्ध, धर्म, संघ व बुद्ध शासन सम्बन्धी
प्रवचन बिया दीगु खः । अले पञ्चशीलया बारय् जक रंगून
सहरया लिक्कसं क-वा-ए (विश्वशान्ति) धइगु थासे महा-
पासाण गुफाय् युनियन बुद्ध शासन कौंसिलया निमन्त्रणाय्

प्रवचन याना दीगु खः ।

ऊ. नु प्रधान मन्त्री जुया च्वंगु इलय् वय्कलं निगू स्वंगू महान कार्यं याना दिल । व खः, न्यागू थेरवाद देश थाइलैण्ड, श्री लङ्का, कम्बोडिया, लाओस व बर्मा देशयापि भिक्षुपि बिज्याका छट्ट संगायन यायेगु ज्या गुगु बुद्ध शासन कौन्सिल पाखें न्हापां न्ह्यथना दिल । उगु कार्य बर्माया राजधानी जुया च्वंगु रंगुन शहरया लिक्कसं क-बा-ए (विश्व शान्ति) धइगु थासे महा पासाण (तः धंगु ल्वहँया) गुफाय् बुद्ध सम्बत् २४६८ बैशाख-पुन्ही निसें प्रारम्भ जुया बुद्ध सम्बत् २५०० बैशाख-पुन्हीया बुद्ध-जयन्ती खुन्हु भव्य रूपं महोत्सव माने याना सम्पन्न जुल । उगु संगायनया प्रारम्भय् व अवसानय् २५०० भिक्षुपि सम्मिलित जुया बिज्यागु जुल । सारा त्रिपिटक, अट्टकथा, टीका, अनुटोका आदि सहित मुद्रित जुल । उलि जक मखु, सारा त्रिपिटक बर्मा भाषं अनुवाद जुया मुद्रित नं जुल । वय्कया मार्फतं देश विदेशया भिक्षुपिन्त बुद्धधर्म अध्ययन यायेत छात्रवृत्ति प्रदान याना दिल । उकिया हे अन्तरगतय् नेपाःयापि भिक्षु अनागारिकापिन्त नं बुद्धधर्म अध्ययन यायेत छात्रवृत्ति प्राप्त जुल । उकी मध्यय् थ्व सफूया अनुवादकपिन्त नं बर्माया बुद्ध शासन कौन्सिल पाखें स्वदँ तक छात्रवृत्ति प्राप्त जूगु खः । १९५४ इस्वी रंगुन शहरय् सासनयैता धइगु भावनाया केन्द्र दयेका थाय् था शाखा खोले याना भावना-यागु प्रचारया कार्यं नं वय्कःया इलय् हे जुल ।

वय्कःयागु मेगु कार्यं खः, आपालं नगर, ग्राम व देश

ष)

विदेश्य् काया धर्मं प्रचार यायेगु । वय्कयाके बुद्धधर्मया
अध्ययन गुलि दु धइगु सीकेत वय्क नं बर्मी भाषं च्वया डा.
भिक्षु रेवतधर्मं अनुवाद याना बिज्यागु “बुद्ध का प्रथम
सन्देश” धइगु सफू ब्वना स्वयेव सीके फु । अथे हे वय्कयागु
मेमेगु सफुत पिहां वःगु दु । गुकिं वय्क छम्ह साधक नं खः
धयागु प्रमाणित याः ।

भूतपूर्व प्रधान मन्त्री ऊ. नुं कलकत्ताया युनिवर्सिटी
याना दीगु प्रवचन सफूया रूपय् पिहां वये धुंका अनुवादक
बर्माय् च्वनागु बखतय् हे प्राप्त जूगु खः । १९५९ इस्वी
निकोखुसी बर्मां लिहां वये धुंसेलि अखिल नेपाल भिक्षु महा-
संघ द्वारा सञ्चालित “नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा” या
“परियत्ति सद्धम्म कोविद” उपाधि कक्षाया द्वितीय वर्षया
विद्यार्थीपिनि निति, थ्व सफू बर्मी भाष नेपाल भाषाय् अनुवाद
जूगु करीव १०।१२ दँ ति हे दत । “बुद्ध व संघ सम्बन्धी” प्रव-
चन जिगु अनुवाद खः । धर्म सम्बन्धी आयुष्मान त्राणपुणिकया
अनुवाद खः । भगवान बुद्धया महापरिनिर्वाणं लिपा बुद्ध-शासन”
धइगु विषय हाल सालय् जक अनुवाद जूगु खः । थ्व अनुवाद
यायेत प्रेरणा ब्यूम्ह आयुष्मान सुदर्शन खः । दर्शन व इतिहास
सम्बन्धी जूगुलि थुकियात अनुवाद यायेत तस्सकं थाकुल ।
भाषाया यक्व कथिनाइ वल । कारण भाषा व साहित्यय्
थःके उलि दखल मदुगुलि याना खः । अथेसां फक्व प्रयास
याना च्वया । पाठक वर्गपिसं त्रुटी खंसा सचे याना ब्वना
बिज्याइ दी धयागु आशा याना ।

श्व सफू पिहाँ वःगु कारण

छन्हु आयुष्मान कुमार काश्यप तानसेनं लिहाँ वया यशोधरा बौद्ध विद्यालयय् “नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा” ब्वंकेत वल । जिनं “नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा” ब्वंकेत श्री सुमङ्गल विहारं अन हे वना च्वनागु खः । अबले आयुष्मान कुमारं भन्ते, मां मदुगु नामं सफू छगू प्रकाश यायेगु मती तथा च्वना । छपिसं छुं सफू च्वया तथागु दुसा ज्यू” धाल । जि “माला स्वयेका” धया । छुट्टी जुइवं विहारय् वया आयुष्मानं धाःगु खँय् विचार याना स्वया । अले श्व हे सफू च्वया तथागु वयनेगु विचार वल । लिपा कुमार नाप लाः बलय् सफू वयना । छुं अंश ब्वना स्वतः “ज्यू भन्ते” धाल ।

श्व खंया सन्दर्भय् आयुष्मान कुमार काश्यपया मां स्वर्गीय मुदिता अनागारिकाया छुं खँ न्ह्यथनेगु मती तथा । जि न्हापां २००४ सालं बर्मां लिहाँ वया । उबलेसं निसं मुदिता अनागारिका नाप परिचित जुल । २०३४ सालं बिरामी जुया थःगु जन्मभूमि तानसेनय् बनेत अन्तिम बिदा कया वन । स्वर्गीय अनागारिका मुदितां थःगु जीवनय् आपालं पुण्य साधन याना चंगु दु । याकः काय् कुमार काश्यपयात नं बुद्ध शासनय् तथा बिल । कुमार काश्यप आयुष्मानं श्री लङ्काय् वना विद्यालङ्कार पिरिवेणय् बुद्धधर्म अध्ययन याना त्रिपिटकाचार्य उपाधि प्राप्त यात । नेपालय् कुमार काश्यप भन्ते धायेबले म्ह मस्यूपि उपासक उपासिकापि म्ह हे जुइ । स्व० मुदिता अनागारिकां थः मनं ३४ दँ तक अनागारिका जीवन हुना वन । भन्तेपिन्त

ब)

भोजन थुया नके त्वंके यायेगु आदि विभिन्न संघ सेवा कार्यय् लहाः तया वन । हीरालालयात भिक्षु त्राणपुण्णिक रूपय् हयेत आपालं ग्वाहालि बिल । २००१ सालं नेपालं भिक्षुपिन्त पितना छ्वःगु वखतय् सुमङ्गल विहारयात सुरक्षा याना च्वन । ध्यान भावना यायेगु जप यायेगु ला उम्ह अनागारिकाया दैनिक कार्य हे जुल । थःथाय् वडिपि उपासक उपासिकापिन्त व मस्तयूत ज्ञान गुणया खँ स्यने कने याना वन । सुमङ्गल विहारय् बोधिवृक्षय् सिमन्तिया आसन दयकेत मोरू. १००।- चन्दा प्रदान यात । थ्व सफूया अनुवादकयात नं स्व० मुदिता अनागारिकां आपालं गुण उपकार याःगु दु । मनूत छन्हु सीमा, मसीतले वं गुलि भिगु ज्या याना वन उलि हे वयागु वास्तविक जीवन खः । मुदिता अनागारिका आः थ्व संसारय् मदये धुं कल । नां व गुण निता जक ल्यं दनि । भगवान बुद्ध आज्ञा जुया बिज्यागु दु “मरणन्तं हि जीवितं” अर्थात “जीवित जुया च्वनेगु हे मरण अन्त दुगु खः ।

थुगु सफू (बुद्ध, धर्म व संघ सम्बन्धी) पाण्डुलिपि रूपय् ताकाल तकं च्वना च्वंगु खः । “नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षा” या “परियत्ति सद्धम्म कोविद” या विद्यार्थीपिसं कापी सारे याना ब्वनीगु जुया च्वंगु खः । आः थ्व सफू आयुष्मान कुमार काश्यपं दिवंगत माँयात सुगति कामना याना प्रकाशय् हये निर्ति तःधंगु सहयोग यात । गुकिं याना उपाधि कक्षाया छात्र छात्रापिन्त थनं लिपा आपालं सुविधा जुइगु जुल । उकिं आयुष्मान कुमार काश्यपयात आपालं साधुवाद बिया च्वना । वथें

आयुष्मान् त्राणपुणिकं (सासन धज धम्माचरिय) ध्व सफू संशोधन याना बिल । हानं आयुष्मान् सुदर्शनं (कोविद, साहित्य-रत्न) हानं छको दोहरय् याना स्वया माःमाःथाय् भाषा संशोधन याना बिल । निम्ह आयुष्मानपिसं बांलाक ग्वाहालि याना ब्यूगु जुया ध्व सफू थुगु रूपय् पाठक वर्गपिनिगु न्ह्योने ब्वये ह्ये फत । थुगु बारे निम्ह आयुष्मानपिन्त हार्दिक शुभ-मङ्गल कामना याना च्वना । अमिता धाखा (Bs.c.) “परियत्ति सद्धम्म पालक” गुम्हेसिनं प्रेसय् बीत कापी बांलाक सारे याना बिल उम्ह अमिता धाखाया प्रति नं कृतज्ञ जुया च्वना । वयें अनागारिका उत्पलवर्ण “परियत्ति सद्धम्म कोविद” प्रति नं कृतज्ञ जुया च्वना । गुम्हसिनं च्वयेगु ज्याय् आपालं ग्वाहालि याना बिल । थुगु ज्याय् पुष्प शक्यं यागु ग्वाहालि नं लुमके वह जू, उकिं अनया प्रति नं मङ्गल कामना याना च्वना ।

लिसैं बर्माया राज गानी ‘रंगून’ शहरया Kaba-Aye (कबाए) = (विश्व-शान्ति) धइगु थासय् छट्टुसंगीति महा पासाण गुफाय् Union Baddha Sasana Council (संयुक्त बुद्ध शासन समिति) या निमन्त्रणाय् ऊ. नु हे बिया दीगु पञ्चशील सम्बन्धी प्रवचन तस्सकं बांलागु जुया ध्व सफुती नापं माः हना तयेगु सुखाव आयुष्मान् त्राणपुणिकं बिल । प्रका-शकया नं चित्त बुक्के जूगुलि थुगु प्यगूगु प्रवचन नं दुथ्याका च्वनागु जुल ।

थुगु सफू अनुवादकया फुर्सतया अभावं याना आयुष्मान्

ठ)

त्राणपुण्णिकयात् तुं थुगु प्रवचन अनुवादया ज्या भाला बिया ।
आयुष्मान त्राणपुण्णिकं थःगु कार्य व्यस्तताय् नं नहि मधासे
इलय् हे अनुवादया ज्या पूर्वका बिल । उकिं थुगु सफुती इलय्
हे पञ्चशील सम्बन्धी प्रवचन नं दुथ्याके दुगुलिं मन लय्तायेका
चवना । उलि जक मखु, फस्ट व सेकेण्ड प्रुफ स्वया ब्यूगुलिं नं
आयुष्मान त्राणपुण्णिकया प्रति मङ्गल कामना याना चवना ।
प्रेसय् वनेगु ज्याय् अलसी मचासे सहयोग ब्यूम्ह श्रामणेर
पञ्जालोकयात् हार्दिक शुभकामना दु । इलय् हे सफू पिकया
बीगु ज्याय् जक मखु, अन्तिम प्रुफ स्वया बीगु ज्याय् समेतं
सहयोग बिया बिज्याम्ह शाक्य प्रेसया नायः प्रति नं कृतज्ञ जुया
चवना; वथे हे मेमेपिं प्रेसया सकल परिवारपिनि प्रति नं ।

अन्तय् प्रत्युपकारया रूपय् थ्व सफू अनुवाद यानागुया पुण्य
भाग दिवंगत अनागारिका मुदितायात् प्राप्त जुया भिगु गति
प्राप्त जुइगु लिसें निर्वाण सम्पत्ति प्राप्त याना काये फयेमाः
धका कामना यानागु जुल । अस्तु ।

श्री सुमङ्गल विहार,

लुकुसि, ललिततुर ।

१ बैशाख २०३६

—अनुवादक

जिमिगु कामना

अनित्यमय संसारय् जीवन धयागु न्ह्याना च्वंगु छधाः खुसिचा जक खः । जीवन न्ह्याथे हे च्याना च्वंसां, न्ह्याक्क हे थिना च्वंसां, न्ह्याथे बांलाक नस्वाक ह्वया च्वंसां व दि त्वाक्क हे वये यः खनी, गुखुनु जीवनया खुसिधाः सुना वनीगु खः । अफ ल्यंगु शरीर लः मदुगु फिक्कथे जक नं ल्यना च्वनी मखु, नौ याना चुइके छ्वइ ।

जिमि पूजनीया मुदिता अनागारिका जिमि अजि, जिमि अय्यां थ्व हे खेँ हानं छको जिमित कना विज्यात । गुलि गथे मती तथा, गुलि गथे ष्वां जुया, गुलि गुलि पिवाः च्वना, गुलि छु जक उपाय याना व व्याक्कं जिमित बाखं थें ल्यंका वसपोल बी हे विज्यात । जिमिगु इच्छा फुक्क पूमवंगु म्हगसथें जुल ।

मुदिता अजिया तानसेनय् ज्ञातृ बन्धुपि आपालं दु । जीवनय् उखे थुखे यक्व थःगु शीलगुण धर्म पालन याना च्वना विज्यात । जीवनया संध्या इलय् थःगु जन्म थासय् थः ज्ञातृ बन्धुपि दुथाय् विज्याःसा छुं शरीर याउँइ धका वसपोल तानसेन विज्यात । जिमिगु उद्देश्य नं वसपोल अजियात तानसेन विज्याका आराम पूर्वक जीवन हने दयेके धयागु खः । तर विचार विचार हे जक जुल । मनूया विचाः थ्व संसारया प्रकृता “अपार जक खः” धायथें थीं जुल । वसपोलयात

विवेकमय शान्त जीवन तःन्हु हने मखं ।

नये मयःगु, हिक्का वइगु जुजुं कमल पित्तथे खने दत्त ।
विभिन्न छे थाय् हिला हिला मन याउँक तथा वासः यायेगु
जुल । अन्ततः डाक्टरया सल्हा कथं तानसेनया भुस्याल
डाँडाय् च्कंगु मिशन अस्पतालय् यंकेगु जुल । डाक्टरपिसं
पित्त पत्थर वा क्यान्सर धका शंका यात । तर मनूया विव-
शता, निताय् छता सीकेत अप्रेशन याये हे माःगु हँ ! न्हापां
अस्पतालय् हे बिज्याये मयःम्ह मुदिता अजि नं शरीरया कष्ट
सेवा उपस्थापक उपस्थापिकापिनिगु दुःख खना याकनं जक
लाःसा ज्यू धका अप्रेशन याकेत नं तयार जुया बिज्यात ।

अप्रेशन जुल । तर अपशोच मती हे मतयाथे क्यान्सरं
यक्व स्यंका तये धुं कूगु प्वाथय् दुने खने दत्त । प्वाः फाया अथे
घाः जक यायेथे जुल । औषधि—विज्ञानया असमर्थता, अशक्तता
अपर्याप्ततां क्यान्सर ल्वय् स्वस्वं च्चने माल । अप्रेशनया
घाः लायेका महाचैत्य विहार, टक्सारय् हया । छुं नये मज्यू ।
मल कि वान्ता जुइगु । ग्लुकोज सिलिन्दरया भरोसाय् मुदिता
अजिया सासः दुहाँ पिहाँ जुया च्चने माल । पूज्य शाक्यानन्द
भन्ते, पूज्य कुमार भन्ते व ज्ञानमाला सभा व ज्ञानमाला
संघया श्रद्धालुपि विहारया श्रद्धालु उपासक उपासिकापि जिपि
बौद्ध महिलापि रोगीयाके रोग लाका विवश विवश जुया
स्वया च्चं च्चने माल ।

मुदिता अजि रोगी जूसां साब हे संतोषी । अनेक स्याःयात

सह याना विज्यात । “स्यात् वा स्यात्” धका गबलें मधाः ।
 स्यात् धका छसः महाः । जिमिस्र क्यान्सर धका कं नं मकना ।
 अनेक वासः याकावं च्वना । मुदिता अजि उपचारकपिनि
 भरोसाय् जिमिगु सेत्राय् मिखा पुलुपुलु कना स्वया विज्याइ ।
 गबलें याउँक थःगु संसारय् द्यना विज्याइ । वसपोलया थ्व
 शान्त स्वभाव खना सकलें मनूत आश्चर्य चाः । “गुरुमां”
 तःसकं संतोषी धका हाला वनी ।

मुदिता अजिया जीवन हे त्यागमय जीवन खः । बुद्ध
 शासनय् वसपोलया तःधंगु श्रद्धा दु । थः याकः काय् थः
 सर्वस्वयात् बुद्ध शासनय् त्याग याना नेपाःया बुद्ध शासनयात्
 भिक्षु कुमार काश्यप बिया विज्यात । थः अनागारिका जुया
 थःम्ह मांयात् सेवा याना मांयात् धन्य याःयें थःम्ह पुत्ररत्न नं
 भिक्षु याना धर्मया सेवा याना विज्यात । थुकथं छम्ह मांया
 म्हाय् जुया छम्ह काय्या मां जुया निगू कथं नं वसपोलं पुण्य
 कर्म सम्पादन याना विज्यात ।

मुदिता अजिया बुद्ध शासनय गुजागु आस्था दु गुलि सेवा
 समर्पण जुया च्वंगु दु धयागु खँ वसपोलया कीत तोता वना
 विज्याःगु टेप शब्दं धाः । वसपोलं थ्व ससार तोते न्ह्यो छु
 धया विज्याये मास्ते वः धयागु प्रश्नया लिसलय् वसपोलं निता
 खँ धया तथा विज्यात,

- १) कुमार भन्तेया मन गुगु श्रद्धा तथा पिहाँ विज्यागु खः
 उकी हे वृद्ध जुइमाः ।

त)

२) जि मंदयेका जिगु दक्व वस्त्रादि धाक्व माःमाःपित
माःमाःगु दान बिया ह्व ।

थौ मुदिता अजि जिमि म्होने मत । तर जिमिगु स्नेह
जिमिगु श्रद्धा वसपोल प्रति उलि हे उति हे दनि । उकि जिमिसं
कामना याना, वसपोलयात वसपोलया लांक्य नं सुख शान्ति
जुइमा । अन्तस जन्म जरा व्याधि व मरण मुक्त जुया च्वंगु
निर्वाण याकनं वसपोलयात प्राप्त जुइमा ।

टक्सार, तानसेन
१०/७/२०३५

अजिया छ्य
सुमना शाक्य

Dhamma.Digital

प्रस्तावना

मनुष्य जीवन अति महत्वपूर्णगु व अमूल्यगु जीवन खः । थुजागु जीवन ल्हाती दयेका यदि थुक्रियात सदुपयोग याये मफुत धाःसा मनू तःधंगु लाभं वंचित जुइका च्वने माली । गुगु छम्ह मनूया निंति तःसकं दुःखदायीगु खँ जू वनो ।

मनू मनू जुइत अने तने कथंया तृष्णा, भोग-लिप्सा प्रवद्धं क भौतिक साधनं जक सम्पन्न जुयां मगाः । वयाके मनू धायेके बहःगु मानवीय गुण दये माःगु अति आवश्यक जुया च्वन । मनुखं थःगु प्रत्येक गतिविधि व क्रिया कलापयात न्हाय्कनय् स्वयेथें स्वये सयेकेमाः । कायिक, वाचिक व मानसिक संयम लिसे लिसें कर्तव्य परायण स्वभाव दयेके फयेकेमाः । सद्गुण व सद्व्यवहारं थःगु जीवनयात ची फयेकेमाः ।

गबले छम्ह मनूयाके प्राणी मात्र प्रति दया करूणा तयेगु स्वभाव, उपकार यायेगु प्रकृति, सहिष्णुता व सहानुभूति पूर्णगु व्यवहार दइ, अबले तिनि व मनू मानवतां युक्तम्ह जुइ । उर्कि मनुखं दकसिबे न्हापां थःगु चरित्र निर्माण पाखे ध्यान बीगु कुतः यायेमाः । थःगु चरित्र शुद्ध यायेत न्हापां शुद्ध जुइ माःगु धर्म खः, गुर्कि वयात वांलागु मार्गं निर्देशन प्राप्त जुइगु खः ।

नयेगु, त्वनेगु, पुनेगु व भोग तृष्णां कयेपुइका जक च्वनेगु निंति मनुष्य जीवन मखु । कारण थुजागु जीवन छम्ह मामुलिम्ह

८)

की पतंग, ऋंगः पंछि, पशु प्राणीयाके नं दु । पञ्च इन्द्रिय द्वारा ज्या काये मेमेपि प्राणीपि नं सः । पञ्च इन्द्रिय जन्य प्रबल आशक्ति मानव जगतय् स्वया पशु पंछि जगतय् ऋं अप्वः । छम्ह पशु प्राणी रूप, शब्द, गन्ध, रस व स्पर्शय् थुलि लिप्त जुइ, वं उक्रिया निंति थःगु ज्यू-ज्यान समेतं वांछ्वइ । थ्व हे स्वभाव मनूयाके नं दइबले व पशुतुल्य जुइ, छुं अन्तर दये दइ मखु । थुकिं वयात हानि हे जक जुइ, लाभ मखु ।

मनू विचार शक्ति दुम्ह प्राणी खः । पञ्च इन्द्रिय जन्य वासनाय् जक व सदां प्यपुना च्वने फइ मखु । थुकिं अतिरिक्त वयात मानसिक सुखानन्दया नं आवश्यकता दु । उक्रिया निंति नं व प्रयत्नशील जुया च्वनी । थ्व हे विशेषता मनू व पशुया दथुइयागु अन्तर खः । तर थुलि जक नं मनू मनू जुइत पर्याप्त मजू । थ्व सिबे नं च्वये थहाँ वने फूगु क्षमता वयाके दु । उगु क्षमता विकासय् गुपिसं थःगु जीवन पात, इपि सकलें विश्वया न्हाय्कं जुया वने फत । भगवान बुद्ध इपि मध्ये नं सर्वश्रेष्ठ महापुरुष जुया बिज्यात ।

धात्थें आदर्शयुक्त महापुरुषपि मध्यय् भगवान बुद्ध अद्वितीय खः । वस्पोलयागु अद्वितीयता तथागतयागु भावना व क्रिया कलापं स्पष्ट जू । तथागतयागु बोधिसत्व अवस्थाया अनुकरणीय गुणयात लुमंका, वस्पोलयागु महान व्यक्तित्वयात न्ह्यचिका, गवले मनुखं थःगु अन्तःकरणयात विकास याना यंकीगु खः, ३ बले बुलुहुँ बुलुहुँ वयागु वास्तविक जीवन स्तर च्व न्ह्यान्ह्यां वनीगु जुया च्वन । अले छम्ह मनूयागु मानवीय ख्वाः पाः

यच्चूगु न्हाय्कनय्थें स्पष्ट खने ददा वइगु ।

बर्माया भू. पू. प्रधानमन्त्री ऊ. नु जुं कलकत्ता विश्व विद्यालयय् व रंगूनया छट्टसंगीति महापासाण गुफाय् ब्यूगु भाषणया संकलन थुगु “बुद्ध धर्म व संघ” धयागु सफुती मानव-ताया स्वरूप क्यनेगु कुतः जुया च्वंगु दु । थुकी वय्कलं बुद्ध, धर्म, संघ, बुद्ध-धर्मया विकास व न्हास लिसें पञ्चशीलया महत्त्व सक्षिप्तं तर थुइक स्पष्ट यायेगु प्रयास याना तःगु दु विभिन्न ग्रन्थया आधारय् व स्वानुभूति कथं । थुकी न्हापां बुद्ध व बोधिसत्त्वया चरित्र बडो सरल ढंगं चित्रित जुया च्वंगु दु ।

बुद्ध छम्ह ईश्वर मखु; छम्ह देवदूत मखु; छम्ह द्यो मखु; न त छम्ह अवतारी पुरुष हे खः । वस्पोल छम्ह विभिन्न परिमार्जित गुणांगं युक्तम्ह; थःगु जीवनयात शुद्ध व स्वच्छ याये निंति सुनां मया कथं जीवन जीवन पतिकं संचित पुण्य संस्कारं बिलि बिलि जाया च्वंम्ह; लोक उपकार व लोक कल्याणया निंति सम्पूर्ण स्वार्थयात बलिदान बिया विराग, विद्वेष, विमोह स्वभाव गुणं युक्त जुया बिज्याम्ह; निर्मल, पवित्र, शुद्ध मनोवृत्ति पूर्ण जुया बिज्याम्ह महामानव खः ।

स्वार्थया निंति सकसितं आघात जुइकीगु संसारय् परार्थया निंति तकं स्वस्वार्थयात न्हुइ फूम्ह व्यक्ति हे वास्तवय् बुद्ध धाये ल्वःम्ह जुइगु खः । थजागु गुणधर्म दयेकेत छगू निगू जन्मया अभ्यासं असम्भव खःसां थ्व पूर्णतः असम्भव ला अवश्यं मखु । गुपिके उच्च भावना, श्रेष्ठ धारणा व पवित्र मनोकांक्षा दइ, ईपि सकसिनं बुद्धत्वया निंति थःगु जीवन उत्सर्ग याये फु ।

न)

सकलें बुद्ध-बीज व बुद्ध-अंकुरया भागी जुइ फु । थ्व खँ पार-
मिताया उल्लेखं व बोधिसत्त्व चर्याया चित्रणं बांलाक स्पष्ट
जू । गुगु जीवनयागु उच्चताया प्रतीक नं खः ।

अले थुकीयात ब्वलंकेत धर्मया ग्वाहालि प्रत्येक मानव-
यात मदयेकं मगाः । उकिया लागी धर्म छु, व गुजागु जुइमाः
थुकीया अध्ययन नं कम महत्वपूर्ण मजू ।

थ्व विश्वय् धर्म व सम्प्रदायत म्ह मजू । सकसिनं थःथःगु
धर्म तःघं ताइ च्वंगु दु । फुक धर्म संसारयात दुःखं मुक्त
यायेगु लक्ष्य ज्वना च्वंगु दु, थुकी सकसिनं दावी नं मयाःगु
मखु । थुकीयात मनुखं मिखा तिसिना स्वयां जी मखु । अन्वे-
षण, परीक्षण व साक्षात्कार अत्यावश्यक जू । धर्म गुणयुक्त
जुइ माःगु जुया धर्मय् दये माःगु गुण स्वाँ-द्वय् बांबांलाःगु
स्वाँ ल्यया स्वाँ-माः दयेका क्वखायेथें मनुखं धर्मयात क्वख.ये
फयेकेमाः ।

थुगु सफुती बुद्ध-धर्म गुजागु खः, थुकीया महत्व छु,
सिद्धान्त गुजागु आदि निसें कया मानव स्वभाव, मानव
चरित्र, मानव प्रकृति, संसारयागु यथार्थ स्वरूप व गुकथं
याःसा संसारं मुक्त जुइगु खः, चर्चा याना तःगु दु ।

थुगु धर्मया आचरण याना, थुकी संलग्न जुया गुपिसं
अवर्णनीय शान्ति व लाभ प्राप्त याना वन, इमिगु घटना संघ
शोर्षकं ध्वाथुइका ब्यू । थेरवाद सिद्धान्त अनुसार छम्ह गृहस्थं
गुकथं भिक्षुत्व प्राप्त याना सांसारिक बन्धनं मुक्त जुइगु अभ्यास

व प्रयास याना च्वनीगु खः, थुकी उल्लिखित सारिपुत्र, मौद्ग-
ल्यायनर्थे जाःपि आर्यगुण युक्त महास्थविरपि व महाप्रजापति
गौतमी, खेमा, उत्पलवर्णा आर्या महास्थविरनोपिनिगु परि-
चर्चा थुइका बी फु ।

थला क्वला धयागु थ्व संसारया प्रकृति व स्वभाव खः ।
थुकि छुं नं वस्तु पदार्थ, धर्म आदि मुक्त जुइ फइ मखु । थ्व
हे खँ धार्मिक अनुष्ठान, आचार विचार्य् समेतं लागू जुया
च्वनीगु जूया निर्ति थ्व स्वभाव गुण-धर्म बुद्ध-धर्म नं मुक्त
जुइ मफुत । उकि छगू इलय् बुद्ध-धर्म थःगु विकासयात चरम
सीमाय् थ्यंका विश्व प्रतिस्था प्राप्त याना वंगु दुंसा व हे धर्म
समय समययागु व युग-युगयागु धार्मिक आघात प्रत्याघातय्
लाना, धार्मिक संघर्षय् तक्यना अनेक कथं परिवर्तनयागु वा
फय् व गोफय्या कौंकय् थःत ह्वपवाये माःगुलि पतनया लँपुइ
थःत क्वफाये माल । थ्व छु जुया गुकथं जुल धयागु खँ नं थुकी
क्यना तःगु दु ।

त्रिद्वानपिनिगु विचाः कथं बुद्ध-धर्मया पतनय् विशेषतः
उल्लेखनीम घटनात मननीय जू -

- १) बुद्ध-धर्मया गुगु मौलिकता व परिशुद्धता शुरू शुरूइ दुगु
खः, उकी पिहाँ वःगु विकृति,
- २) देशया प्रमुख प्रशासक जुजु आदिपिनिगु सक्रिय सहयोग
व योगदानया अभाव लिसें इमिगु पाखें जूगु बुद्ध-धर्म
प्रतिया उपेक्षाभाव,

फ)

३) लिपा लिपा तिनि खने दयेक वःगु तन्त्र, मन्त्र व वज्र-यानया पाखें पिहाँ वःगु चारित्रिक दुर्बलता, जन आस्थाया अभाव व

४) मुस्मांतयेगु भारत आक्रमणं लिपा बुद्ध-धर्म प्रति जूगु अमानवीय व अन्याय पूर्ण प्रहार ।

मूलतः थुपि कारणतयेसं याना बुद्ध-धर्म भारतं पूर्णतः धयार्थें लोप जुया वने माःगु खने दु । थ्व खँया संकेत थुगु सफुति याना मतःगु मखु ।

पञ्चशील मानव जीवन व समाजया प्राण खः । सामाजिक अव्यवस्था, अस्तव्यस्तता, कुरीति कुप्रथा तथा कुप्रवृत्ति न्हंकेत पञ्चशीलया आधार बिना सम्भव मदु । उकिं थुगु शीलयात सदाचरणया पक्षपाती व शिक्षार्थीपिसं न्हिथं थःगु दैनिक चर्याय् दुध्याका पालन याना यंके माःगुलि विद्वानपिसं “नित्य-शील” धका नां छुना तइ तल ।

गृहस्थीपिनि नैतिक स्तरयात ल्हना थछ्वये निंति मदयेकं मगाःगु जुया “गृहस्थ-शील” धका नं थुकीयात धाये येकल ।

श्रमण, ब्राह्मण, गृहस्थ न्ह्याम्ह हे थः जुइ ब्यु, आर्य श्रेष्ठ-गुणं सम्पन्न जुया भौतिक व आध्यात्मिक न्ह्यार्थि जाःगु स्थिती नं आदर गौरव तथा पतीतावस्थाय् मथ्यंक क्वात्तुक संरक्षण याना तये माःगुलि थुकीयागु संज्ञा “गरुधर्म” धका न च्वं वन । अले थ्व हे गुणधर्म आर्य पुद्गल्पिके दया च्वनीगु व वस्पोलपिसं तःसकं यः तायेका च्वनीगु जुया “आर्य-धर्म” व

“आर्यकान्त” नामं विज्ञ पुरुषपिनि नुगलय् ध्यंकं स्वचा वन ।

अन्तय् बुद्ध-धर्मया न्हापांगु शिक्षा त्रिशरण व पञ्चशील ग्रहण गार्हस्थ्य जीवनयात सामाजिक वातावरणयात न्हाइपुका सुव्यवस्थित याये निति मद्येकं मगाःगु जू वनं छुं आश्चर्यं मदु ।

ध्व हे खँया व्याख्या दुध्याका न्यागू शिक्षापद पालनय् माःगु दृढता वथे शील सुरक्षाया निति माःगु लघु शंकाया विषयय् संक्षिप्तं तर ध्वाथुइक थुइका बीगु कुतः जुया च्वंगु बांलासे च्वं ।

ध्व सफू स्व० अनागारिका मुदिताया पुण्य स्मृती वस्पोलया याकःम्ह औरस पुत्र भिक्षु कुमार काश्यपयागु सश्रद्धां वथे श्रद्धेय भन्ते बुद्धघोष महास्थविरयागु अथक प्रयासं सम्पन्न जुया च्वन ।

सकसिगुं सहयोगं सम्पन्न जुया च्वंगु थुगु धर्मदानया प्रभाव स्व० अनागारिका मुदितायात विभिन्न लौकिक सुख सुविधायालिसे लिसें परम-शान्तगु निर्वाण सम्पत्ति लाभया हेतु जुयेमाः धयागु कामना यासे थःगु छुं खँ थनं तुं क्वचायेका च्वनामु जुल । अस्तु !

मणिमण्डप विहार,
पटको, यल ।

—भिक्षु ज्ञानपूर्णिक

०३५।१२।२७

विषय-सूची

जिमि मां

जिगु मिखाय् मुदिता

वःगु खं

जिगु कामना

प्रस्तावना

सुद्ध

१-४१

विभिन्न प्राणीपि

१

पारमी फिगू

३

बोधिसत्त्व माकः जुजु

४

बुद्ध जुइगु अधिष्ठान

८

गीतम बुद्ध

९

थ्यंगू संवेग दृश्य : वृद्ध

१२

रोगी, मृत्यु व श्रमण

१३

उपमा स्वंगू

१५

स्मृति हे प्रधान

१६

मज्झिम पटिपदा (वधुया लेपु)

१७

वक्खमद्रवर्गी न्याम्ह

२०

काश्यपया स्वम्ह दाजुकिजापि

२२

भगवान बुद्ध व नागराजा

२३

उरुवेल काश्यप बोध

२४

सञ्चक परिव्राजक

२७

अंगुलिमालया बोध

३२

नालागिरि किस	३५
देवदत्त	३६
देवदत्त याचना याःगु विषय म्यागु	३७
महापरिनिर्वाण	४०
धम्म	४२-७२
वाद स्वंगू	४२
बौद्ध सिद्धान्त	४४
आश्चर्यजनकगु नाम-धातु	४५
मतथे जाःगु चित्त	४६
शील	५०
समाधि	५४
शील व समाधि बीगु फल	५६
प्रज्ञा	५९
वक्कसि तप्यंगु दृष्टि लुइकूगु	६१
दृष्टि तप्यंगेगु कुतः	६२
सम्यक् दृष्टि दये न्हायागु फिछगु स्तर	६५
श्रोतापन्न स्थिति	६६
सङ्कदागामी स्थिति	६८
अवागामी स्थिति	६९
अरहन्त स्थिति	६९
धम्मंगुण खुगु	७०
प्रेरणा	७२
संघ	७३-१०९
श्रामणेर	७३
भिक्षुभाव	७५
प्रश्न फिछगु	७५

य)

प्रस्तावना	७६
घोषणा	७७
सफल जूगु घोषणा व संकेत	७८
थाये ज्यूगु ज्या व थाये मज्यूगु ज्या	७८
एहि भिक्खु	७९
भिक्षुणी	८०
चिरिमां गौतमीं याचना याःगु	८०
स्थविर आनन्दया सहयोग	८०
विनय	८१
शुद्ध जुइगु कर्म	८२
तःधगु दोष फिस्वंगू	८३
परिवास च्वनेगु	८४
शिक्षापद दया वःगु	८५
विनय दत्तले शासन लोप जुइ मखु	८६
भिर्पि भिक्षुर्पि जुइगु कारण	८७
सारिपुत्र व मौद्गल्यायन	८७
आयुष्मान महाकाश्यप	९०
धुतङ्ग छिस्वंगू	९३
आयुष्मान आनन्द	९४
भगवान बुद्धया उपस्थापक पदवी	९६
वरदान च्यागू	९७
आयुष्मान आनन्दं याना विज्यागु ज्या	९८
आयुष्मान उपालि	९९
खेमा थेरी	१००
उप्पलवण्णा	१०२
पटाचारी	१०३
धम्मदिन्ना	१०६

भगवान बुद्धया महापरिनिर्वाणं लिपा बुद्ध-शासन

११०-१५४

संघया प्रतिनिधित्वया ल्यज्याः	११०
संघपिनि निति भानन्दं विन्ति याःगु	११२
घर्मं व विनय छिमि गुरु	११३
महाकाश्यप महास्थविर	११४
बुद्ध भिक्षु सुभद्र	११४
संगायनया आवश्यकता	११५
द्रीण ब्राह्मण द्वारा धातु विभाजन	११५
संगायन दाता अजातशत्रु	११६
चीवर हिला बुला याना विज्यागुया अर्थ	११६
'वास' आपाः व म्ह जुया च्वापि भिक्षुपिनि परस्पर सम्बोधन	११७
४९९ म्ह अरहन्तपि	११७
प्रश्न उत्तर	११८
संगायनया उद्देश्य	११९
द्वितीय संगायन	११९
अघर्मं क्रिगू	१२०
यश स्थविर	१२१
संगायनय् न्हेसः भिक्षुपि	१२२
महासांघिक निकाय	१२२
तिब्बत व चीनया ग्रन्थ अनुसारं	१२३
परम्परा चले जुया वःगु निकाय व सुधारवादी निकाय	१२३
प्रथम व द्वितीय संगायनया दथुइ बुद्ध-शासन	१२४
जुजु अशोक व बुद्ध-शासन	१२४
तृतीय संगायन	१२५

ल)

धर्मदूत मण्डल	१२६
भारत व दक्षिण-पूर्वी एशिया देश	१२६
श्रीलंकाया शासन	१२७
बुद्ध-शासनया इतिहासय् महत्वपूर्णं गु खं	१२७
भारतय् बुद्ध-शासनया अवस्था	१२८
बुद्धि विचार याये माःगु खं	१२८
चतुर्थं थेरवाद संगायन	१२९
महेन्द्र स्थविर	१३०
महेन्द्र स्थविर व जुजु तिष्य	१३१
अनुला देवी	१३१
छम्ह किश्चियन पादरीया धापू	१३२
भारतं पिने भिक्षुणी संघ	१३२
शासन दायक जुजु तिष्य	१३३
श्री लंकाय् महाबोधि	१३३
महेन्द्र स्थविरया निर्वाण	१३४
जुजु अशोकं लिपा	१३४
ग्रीक जातिपिसं तःगु उदारभाव	१३४
जुजु मिलिन्द	१३५
भिक्षु नागसेन	१३५
जुजुया सन्वेह	१३६
नागसेन स्थविरया जीवनी	१३६
मिलिन्द जुजु भिक्षु भेषय्	१३७
प्लुटाचंया उक्ति	१३७
कुशान जुजु निम्हसिया इलय् बुद्ध-धर्म	१३७
कनिष्क जुजु	१३८
चतुर्थं संगायन	१३९
हिन्दू-धर्म	१४०

महायान निकायया आविर्भाव	१४०
बौद्ध विश्वविद्यालय	१४१
गुप्त जुजुया पालाय् बुद्ध-धर्म	१४१
फाहियानया डायरी	१४२
हुन जाति दुर्हा वःगु ई	१४२
जुजु हर्षवर्द्धन	१४३
इत्सिगया डायरी	१४४
पाल जुजुपिनिगु राज्य काल	१४४
बुद्ध-धर्म बिलकुल लोप	१४५
थेरवाद निकाय व महायान निकाय	१४५
मूल सिद्धान्त छगू हे	१४६
निगू पाःगु सिद्धान्त	१४६
महायान व थेरवाद दथुइ प्रतिस्पर्धा	१४७
थेरवाद विभूति	१४८
भाचार्य बुद्धघोष स्थविर	१४८
भयंकथा पालि भाषं उल्टे याःमु	१४९
त्रिपिटकया सार	१५०
थेरवाद बुद्ध शासनया दूत	१५०
जुजु अनोरथ	१५१
भरहं स्थविर	१५२
अनोरथ जुजुया महत्वपूर्णं कार्यं	१५२
थेरवाद बुद्ध-धर्मया केन्द्रस्थान	१५२
पञ्चम संगायन	१५३
ब्रिटिश सरकारया पालाय् बुद्ध-धर्म	१५३
छट्ट संगायन महोत्सव	१५४
बुद्ध-शासन नीन्यासःदे क्यंगुया महोत्सव	१५४

स)

पञ्चशील ग्रहण विधि

१५५-२००

प्रणाम	१५५
प्रार्थना	१५५
पञ्चशील प्रार्थना	२५६
त्रिशरण गमन	१५६
पञ्चशील	१५७
पञ्चशीलया विभिन्न नां	१६१
वारिन्न-शील	१६२
पञ्चशील	१६२
पञ्च शिक्षापद	१६३
चक्रवर्ती नियम	१६३
गरुधर्म	१६४
आर्यधर्म	१६४
गृहस्थ-शील	१६४
नित्य-शील	१६५
आर्यकान्त	१६५
पञ्चशील संक्षिप्त फल	१६५
पञ्चशीलया विस्तृत फल	१६६
(क) पाणातिपाता वेरमणि	१६६
(ख) अदिन्नादाना वेरमणि	१६८
(ग) कामेसु मिच्छाचारा वेरमणि	१६८
(घ) मुसावादा वेरमणि	१७०
(ङ) सुरामेरय मज्जपमादट्टाना वेरमणि	१७१
पञ्चशील स्यंकेगुया संक्षिप्त दोष	१७२
पञ्चशील स्यंकेगुया विस्तृत दोष	१९३
गरुधर्म जातक	१७६
कलिङ्ग देशय् वा मवःगु	१७८

धनञ्जय कीरव्य जुजु	१८०
जुजुया मां	१८१
जुजुया महारानी	१८२
किजा युवराज	१८३
पुरोहित ब्राह्मण	१८५
भूमि नापी मन्त्री	१८७
सारथी	१८८
साहु	१९०
द्रोणमापक	२९१
द्वारपाल	१९२
वेश्या	१९३
पञ्चशीलः श्रोतापन्न जुडुमु कारण	१९५

Dhamma.Digital

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मा सम्बुद्धस्स

बुद्ध

श्री उपकुलपतिजु उपस्थित महिला तथा सज्जनवर्ग,

थौं जि बुद्धया सम्बन्धे खँ कनेगु इच्छा याना च्वना । बुद्ध सम्बन्धी खँ कनेत परिषद्पिसं थुइके अपुइक न्हापां उकिया पृष्ठ भूमिवारे संक्षिप्तं कनेगु आवश्यक जुइताः ।

विभिन्न प्राणीपिं

कीगु मिखां खंके फुपि मनुष्य व तिर्यकपिं तोता लोके मेमेपिं प्राणीपिं नं आपालं दु । उपि लोके दुपि फुक प्राणीपित विभिन्न कथं क्यन धाःसा—

(१) ब्रह्मा

(२) देव

(३) मनुष्य

(४) तिर्यक

(५) प्रेत

(६) असुर

(७) नारकीय प्राणीपिं जुया ज्वन ।

२)

थुपि सत्वपि विभिन्न जुनि रूप्य जन्म कया अवस्था थ्यनेवं मृत्यु जुइ । मृत्यु जुया उपि अथे शून्य जुया मवं । ब्रह्मापि मृत्यु जुया देवता नं जुइ फु, मनुष्य नं देव व मनुष्य भावय् थ्यना मृत्यु जुइवं इपि तिर्यक, प्रेत, असुर व नारकीय प्राणी मध्ये छम्ह मखु छम्ह जुया जन्म काः वनी । थथे हे देव, मनुष्य, तिर्यक, प्रेत, असुर व नारकीय प्राणोपि मृत्यु जुइवं नं इमिसं दयेका वःगु कुशलाकुशल कर्म अनुसारं च्वय् कनाथे ब्रह्मा, देव, मनुष्य, तिर्यक, प्रेत असुर व नारकीय प्राणी मध्यय् छगू मखु छगू योनी जन्म मजुस्ये च्वनी मखु ।

थथे ब्रह्मा, देव, मनुष्य, तिर्यक, प्रेत, असुर व नारकीय प्राणीपि बारम्बार जन्म जुया जरा, ब्याधि व मरण जुया च्वने माःनु तःसकं तःधंगु दुःख खः ।

तथागत उत्पन्न जुइवले तिनि थुजागु दुःखं मुक्त जुइ फइगु धर्म दइ । उगु धर्म सत्वपिसं न्यना तदनुसार कोशिश यायेवं आपालं ब्रह्मा, देव, मनुष्यपि मृत्यु जुया हानं जन्म जुइ म्वाक जरा, ब्याधि व मरणं मुक्त जुया वनी । थ्व धर्म तथागत परिनिर्वाण जुइ धुंका आपालं समय विते जुइवं लोप जुया वना हानं मेम्ह बुद्ध उत्पन्न जुया विज्यायेवं तिनि उत्पन्न जुइ ।

उकि सत्पुरुषपिसं थुपि सत्वपित थुगु दुःखं मुक्त याये धयागु उद्देश्यं बुद्ध जुइगु अधिस्थान याइ । अथे अधिस्थान याये मात्रं बुद्ध जुइगु मखु । थथे अधिस्थान याना नं आपालं जन्म कोशिश याये मानि । गथे धाःस मनुक्त खेपं कयेका च्वंगु

खना करूणां उगु रोगं मुक्त याना बीगू इच्छा दुम्ह व्यक्ति न्हापां
 “जि डाक्टर जुइ” धका मती तये मानि, अथे मती तये मात्रं
 डाक्टर जुइगु मखुनि । डाक्टर जुइत दँ नं दँ डाक्टर जुइगु
 विद्या व कुशलता वं संग्रह याये मानि ।

पारमी फिगू

बुद्ध जुइत प्रार्थना याःम्ह मनुखं याये माःगु ज्या फिगू दु ।
 पालि भाषां थुकियात पारमी धाइ । पारमी धयागु बुद्ध जुइगु
 ज्या खः ।

पारमी फिगू दु .-

- १) दान पारमी :- थःगु धन सम्पत्ति, काय्, म्हायाय् व कलाः
 सहित थःगु प्राण तक नं पर्वाह मतसे दान यायेगु ।
- २) सील पारमी :- काय व वचनं मखुथे मयायेगु व मधायेगु
 संयम याना च्वनेगु ।
- ३) निक्खम पारमी :- पञ्चकामगुणयात त्याग यायेगु ।
- ४) पञ्चा पारमी :- सत्त्वपित सुख शान्ति जुइगु ज्ञान माला
 सत्त्वपिन्त सुख शान्ति बीगु ।
- ५) वीरिय पारमी :- सत्त्वपित सुखी यायेगु निंति अत्यन्त
 कोशिश बीर्य दयेकेगु ।
- ६) खन्ती पारमी :- न्हागु ज्या खँय् विशेष सहन शील
 दयेकेगु च्वनेगु ।

४)

- ७) सच्च पारमी :- थःगु प्राण हे वंसां पर्वाह मतसे बिया तयागु वा याना तयागु प्रतिज्ञा भङ्ग मयायेगु ।
- ८) अधिष्ठान पारमी :- छुं छगू ज्या याये धका अधिष्ठान याये धुनेवं प्राण हे वंसां नं पर्वाह मतसे याना यंकेगु ।
- ९) मेत्ता पारमी :- हीन, मध्यम व उत्तम भेद मतसे सकल सत्व प्राणीपिनि प्रति मैत्री भाव तयेगु ।
- १०) उपेक्खा पारमी :- चाहे थःगु इच्छा पूर्ण थजु चाहे थमजु तधं छु जुइगु स्वभाव व मन ववदुनिगु स्वभाव मदयेक थःगु चित्त यात वशय् तया तयेगु ।

श्वहे किगू पारमी खः । थुकियात हीन, मध्यम व उत्तम धका स्वंगू कथं वर्गीकरण याना तइ तःगु दु । श्व स्वंगुलि सच्छिब्बय् सच्छि हे पूर्ण याये अःपु मजू । छगू जन्मं पूर्ण यायेगु ला छेहे हे ति, सच्छिगु दोछिगु जन्म नं पूर्ण याये फइ मखु । असंख्य जन्म कोशिश याःसा तिनि थुपिं किगू ज्या सच्छिब्बय् सच्छि पूर्ण जुइ ।

बोधिसत्व माकः जुजु

पारमी किगूयात अःपुक थुइकेत बोधिसत्व माकःया जुजु जुया च्वंगु अवस्थायागु घटना छगू थन न्ह्यथने । ब्राह्मण छम्ह तंम्ह द्वहं छम्ह मामां जंगलय् लँ द्वना छथाये गाले कुतुं वना बोधिसत्व माकःलं गालय् कुतुं वना च्वंम्ह ब्राह्मणयात खन ।

- १) थथे मरण भयं युक्त जुइक दुःख्य लाना च्वंम्ह ब्राह्मण-
यात खने साथ बोधिसत्वया चित्तय् थः काय् मचा
गालय् कुतुं वना च्वंगु थें दया करुणा वना वयात दुःखं
मुक्त यायेगु मती वल ।
- २) अले बोधिसत्वं ब्राह्मणया प्राण बचे यायेत थःगु प्राण
त्याग याये मातलेनं बचेयाये धका प्रतिज्ञा याना प्रतिज्ञा
अनुसारं बचे नं यात । आः थन गथे वचे यात धइगु खँ
जि न्ह्यथने ।
- ३) बोधिसत्व माकलं ब्राह्मणयात बचे याये धका वचन
बियालि गालं गथे थकाये धका उपाय माला स्वबले
ब्राह्मणयात बोहले व्रविया गालं च्वेय् थयंक तिन्हुया
थकाये फइ धयागु उपाय लुइकल ।
- ४) परन्तु थथे तिन्हुया वयेगु बखते च्वय् मध्यवं चोइला
कुतुं वन धाःसा ब्राह्मण सीगु सम्भव दु । उकि अभ्यास
नि याना स्वये धका ब्राह्मणति बोइ दुगु त्वहँ छगः
पाछाया बारम्बार तिन्हुया स्वत । थथे वीर्य उत्साह
पूर्वक अभ्यास याये धुंका थःगु मन निश्चय जुइवं
ब्राह्मणयात कुबिया तिन्हुया च्वय् थाहाँ वल ।
- ५) थथे ब्राह्मणयात बचे यागु समयय् बोधिसत्वं थःगु प्राण
वनेकु धका स्यूसां थःगु प्राणयात त्याग याना ब्राह्मणयात
बचे याःगु जुल ।
- ६) थुगु रूपं ब्राह्मणयात बचेयाना तःसकं क्लान्त जूम्ह

बोधिसत्व ब्राह्मणया मुलय् हे घौ पलख गोतुल । उगु
 बखते ब्राह्मणं माकःया ला नयेत छेँ यंके माल धका
 मती तथा बोधिसत्वया छ्यने ल्वहतं केकल । छ्यने
 तच्चतं चोट परे जुइका बोधिसत्व सिमा च्वय् बिस्युं
 वन । थुकथं थःगु छ्यने ब्राह्मणं ल्वहतं केका थःम्हं
 तःचोगु वेदना अनुभव याये माल नं ब्राह्मण प्रति भच्चाहे
 क्रोध पिमकासे सहयाना च्वन । उलिजक मखु बोधिसत्वं
 ब्राह्मण यात शरीर व बचनं तकं छुं कडागु व्यवहार
 मयाः, बदला मकाः ।

७) ब्राह्मणं अथे थःत स्यायेगु मती तथा प्रहार याःगुयात
 बोधिसत्वं उपेक्षा भाव तथा च्वन ।

८) उलि जक मखु थःगु छ्यने हि भ्वाला भ्वालां पिहां वया
 च्वंगु हि फुतिं बोधिसत्वं छमा सिमां मेगु सिमाय् वना
 ब्राह्मण जंगलं पिहां वने जीक लँ क्यना बिलतिनि । वचे
 याये धका प्रतिज्ञा याःगु अनुसारं ब्राह्मणयात बोधिसत्वं
 थुकथं पुवंक हे वचे यात ।

९) थथे बोधिसत्वं ब्राह्मणयात वचे याःगु छुं फलयागु आशा
 कया मखु । वरू थःत प्राप्त जुया च्वंगु सुख भोगयात
 नापं त्याग याना बोधिसत्वं थथे उपकारया ज्या याइ ।
 थुगु बाखनय्

१) बोधिसत्वं प्राण त्याग याना ब्राह्मणयात वचे याःगु “दान
 पारमी” खः ।

- २) ब्राह्मणं थःगु छ्यने त्वहँतं क्वच्यूसां नं शरीरं नं प्रतिघात मयासे वचनं नं कडागु शब्द प्रयोग मयासे शरीर व वचनयात संयमयागु “सील पारमी” खः ।
- ३) ब्राह्मणयात बचे याःगु बखते थःगु निरिति छुं हे आशा मयागु “निक्खम पारमी” खः ।
- ४) ब्राह्मण गालं मुःक जुइगु उपाय माला स्वःगु “पञ्जा पारमी” खः ।
- ५) ब्राह्मणति बोक्क दुगु त्वहँ पाछाया बारम्बार अभ्यास याना स्वःगु “वीरिय पारमी” खः ।
- ६) छ्यने त्वहँतं क्वच्यूगुलिं क्वेहे तज्यागु थें च्वंक असह्य वेदना अनुभव याये माल नं ब्राह्मण प्रति क्रोध पिहां मवइगु रूपं थःगु चित्तयात संयम याना तःगु “खन्ती पारमी” खः ।
- ७) ब्राह्मणयात ज्यान बचे याना बी धका वचन बी धुंका थःगु प्राणयात पर्वाह मतसे उगु वचनं मस्यंकूगु “सच्च पारमी” खः ।
- ८) ब्राह्मणयात बचे याये धका निश्चय याना थें ब्राह्मणं थःत स्यायेगु प्रयत्न यातनं थःगु अधिष्ठान अनुसार छुं मगाः मचाः व द्वं मदयेक ज्या पूर्वकूगु “अधिष्ठान पारमी” खः ।
- ९) गालय् कुतुं वना च्वंम्ह ब्राह्मणयात खँबले बोधिसत्त्वया चित्तय् धः काय्मचा गाले कुतुं वना च्वंगु थें दया करुणा

६)

वका स्नेह उत्पन्न याःगु “मेता पारमी” खः ।

१०) अले ब्राह्मणं थःत स्यायेगु मती तःसां अथे मती तःगु-
यात वास्ता मतःगु “उपेक्खा पारमी” खः ।

बुद्ध जुइगु अधिष्ठान

बुद्ध जुइगु अधिष्ठान याना तःम्ह व्यक्ति उक्त कार्य
फिगू थजु अथवा छगू जक हे, कोशिश याना यंकेमाः वैगु
कोशिश न्ह्याक्व हे चिकिधं जूसां व्यर्थ वनी मखु, गुगु जन्मय्
कोशिश याःगु न्ह्याक्व हे चिकिधं जूसां लिपा यागु कोशिशयात
सहायक जूवनी ।

थथे कोशिश याना यंकूलिसे आपालं जन्म बिते जुइवं उम्ह
व्यक्तिया कोशिश सच्छिब्बय् सच्छि पूर्ण अवस्थाय् थ्यनी । अले
उम्ह व्यक्ति बुद्धत्वय् थ्यनी ।

१) बुद्ध धयाम्ह मेम्ह मखु, बारम्बार जन्म, रोगी व मृत्यु
जुइमाःगु दुःखं मुक्त जुइ फइगु धर्मयात सुनां नं स्यने
कने याये म्वाक थःथम्हं तुं छुं बाकि मत्यंक खंकीम्ह ।

२) थ्व धर्म मुताविक थःथःमं कोशिश याःगुलि मृत्यु जुया
हानं उत्पत्ति मजुइगु अन्तिम जन्मय् स्वयं थ्यनीम्ह ।

३) थःम्हं खनागु धर्मयात ब्रह्मा देव व मनुष्यपित ध्वाध्वीक
कने फुम्ह ।

४) थथे स्यने कने धुंका उगु उपदेश मुताविक आचरण याका थः थें तुं इमित नं मृत्युं लिपा हानं उत्पन्न मजुइ-केगु गुणं युक्त्तम्ह महापुरुष खः ।

थुजापि महापुरुषपि अतीतय् असंख्य कल्पय् अनगिन्ति उत्पन्न जुइ धुंकल । थ्व भद्रकल्पे नं ककुच्छन्द, कोणागमन, काश्यप व गौतम प्यम्ह तथागतपि उत्पन्न जुया विज्याये धुंकल । थौं जिं कने त्यनागु संक्षिप्त जीवनी गौतम बुद्धयागु खः ।

गौतम बुद्ध

थनिं नीन्यासः दँ न्हापा शाक्यपिनि राज्यय् कपिलवस्तु घयागु नगर छगू दु । अन शुद्धोदन जुजुं राज्य याना च्वंगु खः । उम्ह जुजुया अग्रमहेषी महामाया जुया च्वन । छन्हु महारानी महामाया देवीं अत्यन्त आश्चर्यगु स्वप्न खन । स्वप्नय् प्यम्ह चतुर्महाराजपिसं महामाया देवीयात खाताय् तथा हिमालयय् अनोतप्त दहँया लिक्क च्वंगु वहयागु पर्वतय् कनक विमानय् यंकल । उगु विमानय् महामाया देवी न्ह्यो वेका च्वंगु समयय् उत्तर पाखें तयूम्ह किसि छम्ह वया महामाया देवीयात जवं स्वचा चाहुला वस्पोलया जत्रगु याक्व प्वालं प्वाथय् द्वाहां वन ।” थथे म्हगसे खना गुलिचां मदुवं महामाया देवीया गर्भ धारण जुल । क्रमशः प्रसव जुइ त्यःगु अवस्था थ्यंक वल । महामाया देवीया तसकं थः छें वने

मास्ति वल । महामाया देवी थः परिषदपि लिसं कपिलवस्तु
 व देवदह नगरया दथुइ च्वंगु लुम्बिनी उद्यानय् थ्यंक विज्यात ।
 महासम्बत् ६८ बैशाख पुन्ही शुक्रवार खुनु महामाया देवीया
 पुत्ररत्न जन्म जुल । उम्ह पुत्रयात सिद्धत्थ (सिद्धार्थ) धका
 नामकरण यात । फालि भाषं सिद्ध शब्द परिसिद्धि धयागु
 अभिप्रायय् लाः वं । अत्थया अर्थ थन कार्य फल खः । अतः
 सिद्धत्थ शब्द कार्यफल धाक्क फुक्कं सिद्ध याये फइम्ह कुमार
 धैगु अर्थ जू वः ।

सिद्धार्थ कुमार जन्म जुया छुं दिन लिपा शुद्धोदन जुजुं
 सदां माने याना तःम्ह काल देवल तपस्वी दरवारय् थ्यंक वल ।
 उम्ह तपस्वी जुजु प्रमुख सकल नगर वासी पिसं आदर सत्कार
 याना तःम्ह जूगुलि आपालं आनुभाव दुम्ह जुया च्वन । काल-
 देवल तपस्वीं सिद्धार्थ कुमारयात खनेवं श्रीशोभां युक्त जुया
 च्वंगु लक्षण खने साथं कुमारयात वन्दना यायेगु अभिलाषां
 प्रेरित जुया वन्दना यात । थ्व खना तपस्वीयात नमस्कार
 याना च्वंपि जुजु महारानी प्रमुख छ्वाखेरं च्वना च्वंपि राज
 परिवारपि सकलं छक्क चाया च्वन । उगु वखतय् शुद्धोदन
 जुजुं स्वयं थः पुत्र सिद्धार्थ कुमारयात वन्दना यात ।

छन्हुया दिने शुद्धोदन जुजुं थःगु राज्यय् च्वंपि लक्षण
 स्वइपि १०८ म्ह ब्राह्मणपि दरवारे सःतल । इमिसं राजकुमारया
 शरीरादि लक्षण परीक्षा याना स्वगु वखते इमिगु जीवनय् छको
 हे मखंनिगु सुं नापं ज्वः मदुगु अद्भूतगु ३२ गू लक्षण व ८०
 गू अनुव्यंजनं अले चक्र लक्षण १०८ गूलि पूर्णगु खन । इपि

१०८ म्ह ब्राह्मणपि मध्ये अतिकं श्रेष्ठपि च्याम्ह ब्राह्मणपिसं
कुमारयागु लक्षण स्वया निमित्त ब्वन । च्याम्ह मध्ये नं न्हेम्हसि
नं निपति धस्वाका धाल- थुम्ह कुमार कित बुद्ध जुइ कित प्यंगु
द्वीपयात अधिनय् तइम्ह चक्रवर्ती जुइ । कोण्डञ्ज गोत्र जुया
च्वंम्ह सुदत्त ब्राह्मण छम्ह सिनं जक छपति धःस्वाका धाल-
“थुम्ह कुमार निश्चय नं बुद्ध हे जुइ”

थ्व लक्षणया खं न्यना शुद्धोदन जुजुया थः काय् बुद्ध जुइ
धका तःसकं धन्दा जुल । छाया धाःसा वयात थःकाय् बुद्ध जुइगु
मयः । बरु प्यंगू द्वीप अधिनय् तइम्ह चक्रवर्ती जुइगु यः । उकि
वं थः काये बुद्ध मजुइकेत अनेक उपाय यत्न यात ।

थः पुत्रं खन कि वैराग्य उत्पन्न जुइ फुपि वृद्ध, रोगी, मृत्यु
व भिक्षुपित कपिलवस्तु नगरया स्वंगू माइल तक दुने मवइगु
कथं पा तया कडा जुइक पहरा तया तल ।

थुलि जक मखु राजकुमारया मन भुले यायेत न्यागू प्रकार
या पलेस्वां नं जाःगु पुखु रमणीयगु बांलागु स्वां सिसा बुसां
जागु वगीचा दयेका विल । क्रमशः सिद्धार्थ कुमार फिखुदं दयेवं
आजु तापा आजुपिसं सेवन याये मनंगु न्यात जाःगु रम्म, न्हेतं
जाःगु सुरम्म, व गुतं जाःगु सुभ धैगु अतिकं बांलागु न्ह्याइपुसे
च्वंगु प्रासाद स्वंगू दयेका विल । उकी मन भुले यायेत माःगु
छुतक खः व फुकं प्रबन्ध याना तःगु जुल ।

थुलि याये धुंका सिद्धार्थ कुमार यात देवदह जुजुया
म्ह्याय् परम सुन्दरी यशोधरा देवी नाप विवाह याना विल ।

हानं थःगु दरवारया श्री ऐश्वर्यं फुकं थःकाय् यात लः लहाना बिल ।

थ्व फुकक प्रबन्ध अथें दयेकूगु मखु । थः काय् संवेग जनक आरम्मणे मलासे मन वाहक रमणीय आरम्मणे जक लाना गृहत्याग यायेगु आकांक्षा मदया चक्रवर्ती जुइ धयागु विचारं थथे प्रबन्ध याःगु खः ।

प्यंगू संवेग वृश्य वृद्ध

उर्कि सिद्धार्थ कुमार २६ दँ तक लौकिक सुख ऐश्वर्यं चाहइका च्वने माल । २६ दँ दयेका छन्हु सिद्धार्थ कुमार वगीचाय् जाह्यू वंगु बखते लँय्सं भुइसे च्वंम्ह, वा फुक हाया म्हुतु स्वाकाक्क द्वाहाँ वंम्ह छ्यंगू ह्यह्य् कुंम्ह, ठर ठर खाखां वना च्वंम्ह वृद्धम्ह मनू छम्ह आकाकां खन । २६ दँ तक थजाम्ह वृद्ध सिद्धार्थं छको हे मखंगुलि थः सारथी याके न्यन “थ्व मेमेपिं थें मखुम्ह ठर ठर खाखां वना च्वंम्ह मनू सु ?”

“कुमार थ्व छम्ह वृद्ध खः” सारथीं धाल ।

राजकुमार सिद्धार्थ- “छु जि नं वथें वृद्ध जुइतिनि ?”

सारथी- “कुमार छल्पोल जक मखु, संसारय् दक्व प्राणीपिं वथें वृद्ध जुइतिनि ।”

ध्व खँ न्यना सिद्धार्थयात तःसकं वैराग्य उत्पन्न जुल । अले
बगीचाय् मवंसे दरबारे तुं लिहाँ वन ।

रोगी

हानं छको सिद्धार्थ बगीचाय् चाह्यू वन । न्हापा गबलें
मखंगु मन्यंगु रूपं “जित बचे या, रक्षा या” धका ततःसतं हाला
च्वंम्ह रोगी छम्ह खन । अले न्हापाथें तुं सारथीयाके न्यन ।

सारथीं – “ध्व मनू रोगी खः । छलपोल प्रमुख संसारय्
दक्व मनूत थथे हे रोगी जुइ तिनि ।”

सिद्धार्थयात न्हापा थें हे वैराग्य उत्पन्न जुल । बगीचाय्
वनेगु तोता दरबारय् तुं लिहाँ वन ।

मृत्यु

हानं छको बगीचाय् चाह्यू वन । छम्ह सीम्ह धोदुल ।
उगु बखते नं सारथीयाके न्यन ।

सारथीं लिसः बिल– “व सीम्ह मनू खः । छलपोल
प्रमुख संसारय् दक्व प्राणीपि थथे हे मृत्यु जुइतिनि ।”

व खँ न्यना सिद्धार्थयात न्हापाथें वैराग्य उत्पन्न जुल ।
बगीचाय् वनेगु चीका दरबारय् तुं लिहाँ वन ।

श्रमण

हानं छको बगीचाय् चाह्यू वन । न्हापा गबलें सोमन्सह

न्यने मनंनिम्ह भिक्षु छम्ह खन । न्हापा थें तुं सारथी याके न्यन ।

सारथीं विन्ति यात— “ध्व भिक्षु खः । बृद्ध, रोगी व मृत्यु जुइगुलि रहित जुइ फुगु धर्म माला च्वंम्ह व्यक्ति खः ।

“सिद्धार्थं नुगलय् वायेकल”— थथे बृद्ध, रोगी व मृत्यु जुइ म्वाःगु धर्म मालेया कारण्य् जि नं जंगलय् वने ।

थुगु हे विचार घाना बगीचाय् वन । ल्वहँफातय् फेतुना च्वंच्वन । अन हे यशोधराया पुत्ररत्न जन्म जुल धयागु खबर वल । खबर न्हाय्पने थ्यनेवं म्हुतुं पिहाँवल— जंगले वने मफेक चिना तइगु बन्धन छगू दत । संध्याइलय् दरबारय् लिहाँ वन । सिद्धार्थं उखुन्हुया चाया रात्री दरबारया सम्पूर्ण सुख ऐश्वर्य अत्यन्त प्रियम्ह यशोधरा देवी व काय्-मचायात तोता जङ्गलय् वन । बोधिसत्व सिद्धार्थं जंगलय् थ्यनेव बृद्ध, रोगी व मरण दु.खं मुक्त जुइ फइगु धर्म लुइकेत उगु वखते जंगलय् तपस्या याना च्वंपि गुरुपिथाय लिक्क वन । न्हापांम्ह आचार्य आलारकालाम खः । उम्ह तपस्वी याथाय् जरा, ब्याधि व मरणं मुक्त जुइगु लँपु मदुगु सीका अनं तोता मेम्ह आचार्य माः वन । बोधिसत्वं लुइकूम्ह निम्हम्ह आचार्य उदक खः । उम्ह तपस्वीया आचरण नं जरा, व्याधि, मरणं मुक्त जुइगु मखु धयागु सीका अन तोता उरु-वेलाया जंगलय् वन । अन जंगलय् बोधिसत्वं न्याम्ह ब्यक्तिपि नाप लात । इपि न्याम्ह मेपि मखु । सिद्धार्थं कुमार-सागु लक्षण स्वःगु वसते सिद्धार्थं अवश्य बृद्ध जुइ धका पति

छर्पति जक धस्वाका धाःम्ह सुदत्त ब्राह्मण व वया प्यम्ह पासापि हे खः । थुपि न्याम्हं बोधिसत्व सिद्धार्थ बुद्ध जुइगु वखते न्हापां उपदेश न्यने धका मती तथा छेँ प्याहाँ वःपि जुया च्वन ।

उपमा स्वंगू

बोधिसत्व उरुबेलाय् थ्यनेवं न्हूपि गुरुपि माला मच्चंसे थम्हं इच्छा यानागु धर्म थःथम्हं हे माले धका निश्चय यात । अथे निश्चय याःगु वखते उपमा स्वंगू मती लुया वल ।

१) सित्याः छत्या प्यानं प्या, लखेनं थुना तल धाःसा हानं व सि ल्वाका मि पिकाय् धइगु गुगुं हालते नं जी मखु । वथे तुं श्रमण ब्राह्मणपिसं थःमं नं काम गुण सेवन याना व काम गुण यात त्याग नं मयासे शारीरिक परिश्रमं जक विशेष ज्ञान लाभ याये फइमखु ।

२) सित्याः छत्या लखं धाःसा तापा अथे नं प्याना च्वन धाःसा व सि ल्वाका नं मि पिकाय् जी मखु । वथे हे श्रमण ब्राह्मणपिसं थःमं ला कामगुण सेवन मया । तर कामगुणय् चित्त प्यपुंका तइतल धाःसा शारीरिक परिश्रमं जक भावना यासां विशेष ज्ञान लाभ याये फइ मखु ।

३) सित्याः छत्या गनं गना लखं नं तापाना च्वन धाःसा व सि ल्वाका मि पिकाये ज्यू थें हे श्रमण ब्राह्मणपिसं थःम्हं कामगुण सेवन मयासे कामगुणो चित्तनं प्यपुंका

मच्चन धाःसा इमिसं ध्यान भावना याये व विशेष ज्ञान
लाभ याना काइ ।

थुगु उपमा स्वंगु बोधिसत्त्वया मनय लुया वल । थुकथं हे
थःम्हं मालागु धर्म प्राप्त यायेत बोधिसत्त्वं क्रमशः वृद्धियाना
दृढता पूर्वक परिश्रम या यां यंगल । न्हापां बोधिसत्त्वं सासः
रोके याना ध्यान याना यंकल । अथे ध्यान याना यंकूगु बखते
तस्सक कष्ट अनुभव जुल । न्हापांला बोधिसत्त्व गामय भिक्षा
चरणं याना तपस्या याना च्वं च्वंगु खः परन्तु दीर्घकाल तक
तपस्याचरण याना नं थःम्हं इच्छा यानागु ज्ञान मलू । अन
वसपोलं बुलुहुं बुलुहुं भिक्षाचरण तोता तपस्या याना अन्ति-
मय् केगु मनागुया ति छपासः जक त्वनानं ध्यान भावनाय्
च्वनेगु याना च्वन । अथे नं वसपोलयात ध्यान ज्ञान प्राप्त
मजू ।

थथे आहार कम याना बोधिसत्त्वं तपस्या याना यंकूगु
अवस्थाय् वसपोलया शरीरय् ला हि गना क्वे व छ्येगु
जक वाकि जुल । उगु अवस्थाय् तक थ्यन नं बोधिसत्त्व
निराश मजू । थम्हं मालागु ज्ञान लुइकेत कोशिश याना नं
च्वन । छन्हु तस्सकं आहार कम जूगुलिं फारा पिसाप यायेत
वल याःगु बखते हरन्त जुया भूमी भोसुवन । थथे दुष्कर
चर्यायात नं थःम्हं मालागु ज्ञान लुइके मफु ।

स्मृति हे प्रधान

उगु बखते थथे थःगु शरीरयात पीडा कष्ट बिया तपस्या
यायेगु मार्ग थीक मजू, थ्व मखुगु लँपुइ वुना आचरण याना

चवंतले थःम्हं मालागु ज्ञान गुगु हालतेनं लुइके फइमखु, सत्यगु ज्ञान खंकेत मद्दिक उत्पत्ति जुया च्वंगु स्मृति हे जक प्रधान जुया च्वन धयागु ज्ञान बोधिसत्वया चित्तय् लुया वल । उकिं बोधिसत्वं न्हापा थें तुं भिक्षाचरण द्वारा आहार सेवन याना स्मृति मद्दिक उत्पन्न यायेया निंति हानं तपस्या च्वनेगु प्रयत्न यात । अबले बोधिसत्व बुद्ध जुइगु अवस्थाय् न्हापालाक उपदेश न्यनेया निंति बोधिसत्व नापं च्वना च्वपिं न्याम्ह व्यक्तपिनि थ्व घटनां बोधिसत्वया प्रति चित्त स्यन । थपाय्स्कं दुष्कर चर्या पातं हे बुद्ध जुइ मफु धासेलि आ. थें भिक्षा फवना नया तपस्या यानां गबले बुद्ध जुइ फइ धका मती तथा बोधिसत्वयात तोता मृगदावन पाखे स्वया वन ।

मज्झिमपटिपदा (दथुया लँपु)

जिगु भाषण्या शुरुइ जि धया वइगु किगु कार्ययात बोधिसत्वं न्हापा न्हापायागु जन्मय् सच्छिब्बय् सच्छि पूर्ण रूपं कोशिश याना वये धुं कूगु जुया थ्वहे फुक धर्मयात सीके फुगु सर्वज्ञ ज्ञान प्राप्त यायेगु समय जूसां थःत थमं दुःख कष्ट विया मिथ्या मार्गें लगे जुया च्वंगुलि सबंज्ञ ज्ञान प्राप्त याये मफुगु जुया च्वन । थःत थम्हं दुःख कष्ट वीगु व कामगुण सेवन यायेगु थ्व निपु द्वंगु लँपुया दथुइ च्वंगु मज्झिमपटिपदा धयागु दथुयागु लँपु बमोजिम कोशिश याना बिज्याबले आपालं जन्मे सञ्चय याना वःगु कुशल कारणं तयार जुया च्वंगु सर्वज्ञ ज्ञान भगवान बुद्ध अःपुक् प्राप्त याना बिज्याल ।

उर्कि महासम्बत् १०३ बैशाख पुन्ही बुद्धवार बहनी वर्तमान महाबोधि चैत्य दुथाय् बुया वया च्वंगु बोधिबृक्षया व्वय् मज्झिमपटिपदायागु लँपु अनुसारं आनापानस्सति कर्मस्थान भावना याना विज्याना प्रथम यामे “पुब्बेनिवास त्राण” धयागु न्हापा न्हापायागु जन्मया खँ सीके फूगु ज्ञान प्राप्त याना विज्यात । चान्हेसिगु प्रहरे “दिब्बचवखु त्राण” धयागु दिव्य शक्तिमान् देवतापिसं थें फुक्कं खंके फुगु दिव्यचक्षु ज्ञान प्राप्त याना विज्यात ।★ बैशाख कृष्ण प्रतिपदा बृहस्पतिवार खुनु अरुण उदय जूगु इले लोभ, द्वेष व मोह धयागु क्लेशयात हा नापं मल्यंक्क निर्मूल याना छ्वये फुगु “आसवक्खय त्राण” प्राप्त जुइ साथ सम्पूर्ण धर्मयात सीके फूगु सर्वज्ञ ज्ञान प्राप्त याना विज्यात ।

भगवान बुद्ध बुद्ध जुया विज्यासें निसें परिनिर्वाण जुया मविज्यातले ४५ दँ तक ब्रह्मादेव व मनुष्य आदि आपालं प्राणीपित खःगु दृष्टी लाकेत वसपोलं आपालं उपदेश याना विज्यात ।

★ “बैशाख पुन्हीयागु चाया अन्तिम प्रहरय्” अरुण उदय जूगु इलय् लोभ-द्वेष व मोहं धयागु क्लेशयात हा नाप मल्यंक्क निर्मूल याना छ्वे फुगु “आसवक्खय त्राण” प्राप्त जुइ साथ सम्पूर्ण धर्मयात सीके फुगु सर्वज्ञज्ञान प्राप्त याना विज्यात । (बु. का. श्रा. च. पृ. २०)

महासम्बत् १०३. बैशाख-पुन्ही बुद्धवारया अन्तय् अरुण उदय जुइ साथं सम्पूर्ण धर्मयात सीके फुगु सर्वज्ञज्ञान प्राप्त याना विज्यात ।

‘सुधम्मवती जिनत्थ पकासनी’ पृष्ठ ४६

भगवान् बुद्धया उपदेशयात भिन्न भिन्न छुटे यायेगु बखते-

- १) दान सम्बन्धी उपदेश,
- २) शील सम्बन्धी उपदेश,
- ३) स्वर्ग सम्बन्धी उपदेश,
- ४) कामगुणया दोष सम्बन्धी उपदेश,
- ६) दुःख सत्य सम्बन्धी उपदेश,
- ७) समुदय सत्य सम्बन्धी उपदेश,
- ८) निरोध सत्य सम्बन्धी उपदेश,
- ९) मार्ग सत्य सम्बन्धी उपदेश धका थथे गुथी दया च्वन ।

उगु उपदेश भगवान् बुद्धं सत्वर्पित थःम्हं नं कना बिज्यात । थः शिष्यपिनि पाखें नं कंका बिज्यात । शिष्य श्रावकपिन्त धर्म प्रचारार्थं छ्वया बिज्याइगु भगवान् बुद्धयागु उपदेश सर्वत्र फैले जुइगु कथं हानं सत्व प्राणीपिन्त आपालं आपाः हित उपकार जुइगु उद्देश्यं खः ।

१) “भिक्षुपि, बहुजन हितया निरति देश चारिका याहुँ, छपु लँ निम्ह ब्याक्ति वने मत्ये । भिक्षुपि, कल्याणगु धर्म उपदेश याहुँ । उत्तमगु आचरणयात बांलाक क्यना ब्यु ।” धका वसपोलं उपदेश याना बिज्यात ।

भगवान् बुद्धं उपदेश याना बिज्याथें शिष्यपिसं नं देश चारिका यायां बुद्धयागु उपदेशयात प्रचार व प्रसार याना वन । थथे धर्म प्रचार याना बिज्यागुलिं आपालं प्राणीपिन्त विमुक्ति ज्ञान प्राप्त जुया वन ।

भगवान बुद्धं स्वयं ४५ दै तक उपदेश याना विमुक्ति ज्ञान प्राप्त यापि ब्रह्मा-देव मनुष्य सत्त्वपि उलि थुलि धका गिन्ति हे दुगु मखु ।

आः थन जितः प्राप्त जूगु अल्प समय भित्रे भगवान बुद्धं बोध याना विमुक्ति ज्ञान प्राप्त जूपि गुलि पुद्गलपिनिगु संक्षिप्त खँ न्ह्यथने त्याना ।

पञ्चमवर्गी न्याम्ह

भगवान बुद्ध नाप लाना न्हापालाक विमुक्ति ज्ञान प्राप्त याना काःपि व्यक्तिपि मेपि मखु, भगवान बुद्ध प्रति मन स्यंका मृगदावन जंगले वपि पञ्चवर्गी धयापि न्याम्ह ब्राह्मणपि हे खः । उपि न्याम्ह ब्राह्मणपिस भगवान बुद्ध बिज्याना च्वंगु तापाकं निसें खनेवं श्रमण गौतम तप भ्रष्ट जुइ धुंकल । उकि वयात स्वागत यावने मत्य, च्वनेगु आसन नं बी मत्य । त्वनेगु छ्यलेगु लः नं बी मत्य धका परस्पर सल्हा याना च्वन । तर जब भगवान इमिगु न्ह्योने थ्यंकः बिज्यात । भगवान बुद्धयागु अत्यन्त श्रीशोभां युक्तगु शरीर खनेवं इमि न्हापा सल्हा याना तःगु खँ फुकं लोमना वन । अथे लोमंगु अनुसारं गुलिसिनं भगवान बुद्धयागु पात्र काल । गुलिसिनं भगवान बुद्धयात स्वागत यात । गुलिसिनं आसन लाया बिल । गुलिसिनं त्वनेगु व छ्यलेगु लः लः ल्हाना बिल । अनंलि भगवान बुद्धं इमितं न्हापालाक चतुरार्यसत्य गुकियात “धर्मचक्र” धाइ, कना बिज्यात । उगु बखते पञ्चवर्गी न्याम्ह श्रोतापन्न जुल ।

हानं “अनत्तलक्खण सूत्र” देशना याना बिज्याःगु बखते न्याम्हं अरहन्त जुल ।

उगु हे वर्षावासय् सेठपुत्र यशकुमार व वया पासापि ५४ म्ह भगवान बुद्धयागु उपदेश अनुसारं ध्यान भावना याःगु बखते अहन्त जुया वन । इपिं अहन्तपिं छम्ह छम्हसित धर्म प्रचारया निम्ति थाय् थासे छ्वया भगवान बुद्ध मृगदावनं उरुवेल पाखे बिज्यात ।

बुद्ध लँय् दथुइ छगू जंगलया सिमा क्वय् बिज्याना च्वंगु बखते कोशल जुजुया काय्पिं ३० म्ह भद्रवर्गी राजकुमारपिसं भगवान बुद्धयात खंकल । थुपिं राजकुमारपिं जङ्गलय् रसरङ्ग यायेत थःथःपिनि स्त्रीपिं व्वना उगु जङ्गलय् वःगु जुया च्वन । उपिं राजकुमारपिं मध्ये छम्हसिया विवाह मज्जनिगु जुया वेश्या छम्हसित व्वना हःगु जुया च्वन । तर उम्ह राजकुमार न्ह्यो वयेका च्वंगु बखते वेश्यां आपालं मूल्य वंगु तिसा वसः ज्वना बिस्युं वन । राजकुमारं न्ह्यलं चायेका स्वगु बखते उगु कारण सीका थः दाजु किजापिन्त कना स्वीम्ह राजकुमारपिं सकसिनं उम्ह वेश्यायात माः जुजुं जङ्गलय् चाःहिला च्वंगु बखते भगवान बुद्धयात खंगु जुया च्वन ।

उगु बखते भगवान बुद्धया न्ह्योने वना राजकुमारपिसं न्यन, “भन्ते, छपिसं मिसा छम्ह वःगु खना बिज्याला ?”

भगवान बुद्धं धया बिज्यात— “राजकुमारपिं, छिमिसं व मिसायात छाया माला च्वनागु ?”

राजकुमारपिसं जूगु खँ यथार्थं कन ।

अले भगवान बुद्धं धया विज्यात, “राजकुमारपि, मिसा मालेगु भिनी लाकि थःत मालेगु भिनी ?”

राजकुमारपिसं लिसः विल- “भन्ते, थःत मालेगु हे भिनी ।”

उलि धासेलि भगवान बुद्धं कामगुणय् जुईगु परिणाम कना विज्याना चतुरार्य्य सत्यया देशना याना विज्यात । उगु उपदेश न्यना उपि स्वीम्ह भद्रवर्गीय राजकुमारपि गुलि श्रोता-पन्न गुलि सकृदागामी व गुलि अनागामी जुया फुकसिनं भगवान-याके प्रव्रज्या व उपसम्पदा ग्रहण याना काल ।

काश्यपया स्वम्ह दाजुकिजापि

उपि स्वीम्ह भिक्षुपित अन हे जंगलय् तथा भगवान बुद्ध अनं उरुवेलाय् विज्यात । उगु जंगलय् दुने खुसिया लिक्क लिक्क उखे थुखे उरुवेल काश्यप नदी काश्यप, गया काश्यप धयापि स्वम्ह दाजुकिजापि थःथः शिष्य परिषदपि मुना तपस्वीगण स्थापित याना च्वंगु जुया च्वन । तःधिकःम्ह उरुवेल काश्यपया ५०० म्ह शिष्य माहिलाम्ह नदी काश्यपया ३०० म्ह शिष्य व चीधिकःम्ह गया काश्यपया २०० म्ह शिष्यपि दया च्वन । थुपि तपस्वीपिसं नं लोभ, द्वेष व मोह धइगु क्लेश फूसा जक अरहन्त जुइ धयागु विश्वास याना च्वन । तर इमिसं क्लेश फुकेत याना च्वंगु ज्या द्वंगु जुया च्वन । निह्थं सूर्य मलुव्वं खुसी लखय् दुना लुकुबिना

चवनीगु । भोजनया ई जुइवं खुसि थाहां वया भोजन याइगु ।
 भोजन धुनेवं मि पूजा याइगु । मि पूजा याना थःत मी
 पनोगु । मि पपं च्वीं च्वीं पुना वलकि क्लेश च्वीकेगु धका
 खुसी क्वहां बना लखय् दुना चवनीगु । बहनी चने त्येका तिनि
 खुसि थाहां वइगु । अथे मी पना लखय् दुना तःसकं कष्ट
 जुइवं क्लेश मदया वनी धयागु विश्वासं इपि तपस्वीपिसं न्हिथं
 हे अथे याना चवनीगु ।

भगवान बुद्ध व नागराजा

भगवान बुद्ध दकसिबे तधिकःम्ह जटिल उरुवेल काश्यप-
 याथाय् बिज्याना तपस्वीया लिक्कस च्वंगु अग्निशालाय् वासं
 चवनेत वसपोलं बचन पवना बिज्यात ।

जटिलं धाल—“श्रमण, अन अत्यन्त बीष धारीह्य नागराजा
 छह्य च्वना च्वंगु दु । उकिं अन चवने मत्य ।”

भगवान बुद्धं धया बिज्यात— “यदि छँ बचन जक बिल
 धाःसा जि अन च्वंवने । थ्व नागराजा खना जि मग्याः ।” अन
 जटिलयागु वचन कया भगवान बुद्ध अग्निशालाय् च्वंबिज्यात ।
 कन्हे खुन्हु सुथे उरुवेल काश्यप थः शिष्यपिं सहित अग्निशालाय्
 वना श्रमण गौतमयात नागराजं न्याना स्याये धुंकल जुइ धका
 स्वः वन । अन थ्यंगु बखते भगवान बुद्धं नागराजयात पात्रय्
 तया तःगु खना उरुवेल जटिल अत्यन्त आश्चर्य चाल । अय्ं
 वं धाल—“ श्रमण गौतम महान ऋद्धि दुह्य ला स्वः, तर जि थें

अरहन्त ला मखुनि । “ उरुवेल काश्यप भगवान बुद्धया ऋद्धि खना श्रद्धां युक्त प्रेमभाव उत्पन्न जूगुलिं भगवान बुद्धयात मेथाय् विमज्यासे थन हे चवना विज्याहुँ धका प्रार्थना यात । भगवान बुद्ध नं उरुवेल काश्यपया आश्रम लिक्कसं च्वंगु जंगलय् विहार याना विज्यात । वहनो जूगु वखते चतुर्महाराजपि प्यह्य भगवान बुद्धया दर्शन यायेत वल । जटिलं जाज्वल्यमानगु शरीर धारण याना वःपिं चतुर्महाराजपित खंगु वखते आश्चर्य चाल । परन्तु सम्के जुल “श्रमण गौतम ऋद्धि आनुभाव दुसां जिपिं थें अरहन्त मखुनि ।”

वयां कन्हे खुन्हु वहनी देवराज इन्द्र भगवान बुद्धया दर्शन यायेत वल । जटिलं देवराज इन्द्रयात खंगु वखते नं अत्यन्त आश्चर्य चाल । अथे नं सम्के जुया चवन “श्रमण गौतमया ऋद्धि दुसां जिपिं थें अरहन्त ला मखुनि ।” हानं कन्हे खुनु वहनी ब्रम्हां हे भगवान बुद्ध दर्शन याये धका वल । उवले नं जटिलं अथे हे मती तल । थःत अरहन्त धका सम्के जुया चवन ।

उरुवेल काश्यप बोध

छन्हु अङ्ग व मगध देशवासीपिं आपालं मुना उरुवेल काश्यप व वया शिष्यपिन्त दान प्रदान याइगु उत्सवया प्रबन्ध जुया चवन । जटिलं मती तल “ कन्हे जिमि दातापिसं जिमित तः धंगु उत्सव याना अनेक प्रकारयागू वस्तु दान प्रदान याइ । श्रमण गौतमया रूप नं वांलाः वय्के ऋद्धि नं दु । जिमि

शिष्यपिनि दथुइ ऋद्धि प्रातिहार्यं वयना विल धाःसा जिमि
दातापिसं श्रमण गौतमयात भावभक्ति तइ । अले जिमिगु प्रति
श्रद्धा कम जुया दान प्रदान याइमखु । उकिं कन्हे छको श्रमण
गौतम थन मवःसा ज्यू ।”

जटिलं थथे मती तःगु खँ भगवान बुद्धं सीका कन्हे खुन्हु
भगवान बुद्ध उरुवेल जटिलया थाय् विमज्यासे मेथाय् हे विज्यात ।
वयां कन्हेखुन्हु भगवान बुद्धयात खनेवं उरुवेल काश्यपं
धाल- “श्रमण गौतम ! ह्मिग थन तः धंगु दान उत्सव जुल ।
छ छाय् थन मवयागु ? वइ धका जिमिसं गवयत् प्रतीक्षा याना
चवना ।”

थव खँ न्यना भगवान बुद्धं धया विज्यात- “जटिल ! छं
जि थन मवोसां ज्यू धका मती तःगुलिं जि मवयागु खः ।”
जटिलं उवले नं मती तल, “श्रमण गौतम धात्थे हे ऋद्धि दुम्ह
खः । जि मती जक तयागु खँ हे सीके फुम्ह खः । अथे नं जिपि
थे अरहन्त ला मखुनि ।”

छन्हु तःसकं वा वल । तःसकं लुसी वाः वःगुलिं जटिलपि
द्वंगाय् चवना जुइ माला वन । भगवान बुद्ध धू पँ पँ दुथाय् लखं
चाहुइका नं धू ब्वयेकर चंक्रमण याना विज्याना चवन । उगु
वखते नं तपस्वीं बिचा यात, “श्रमण गौतम धात्थे ऋद्धि दुम्ह
खः, अथे नं जि थे अरहन्त ला मखुनि ।”

भगवान् बुद्धं धुगु रूपं तको मच्चि ऋद्धि प्रातिहार्यं क्यना बिज्यात नं बोध जुइगु ई मध्यंगुलि उरुवेल काश्यपं जि हे अरहन्त खः श्रमण गौतम ऋद्धि जक दुम्ह खः थपि थं अरहन्त मखुनि धका अभिमान याना च्वन । भगवान् बुद्धं नं स्वम्ह जटिलपि सहित इमि १००० म्ह शिष्यपि बोध जुइगु खबा ठीकगु अवसर प्यु प्युं जटिलपिनि समीपय् च्वना बिज्यागु जुया च्वन ।

इपि बोध जुइगु समय जुसेलि भगवानं धया बिज्यात—
“प्रिय काश्यप, छं थःत अरहन्त धका सम्फे जुया च्वन । थ्व भूल खः । छंगु आचरण नं द्दना च्वन । थथे लखय् दुना मीं पना गबले हे बलेशयात निर्मूल याये फइमखु ।”

बसपोलयागु खँ न्यना उरुवेल काश्यपया संवेग उत्पन्न जुया ‘छलपोलं जित शिष्य धका ग्रहण याना बिज्याहुं’ धका प्रार्थना यात । तर भगवानं छकोलं स्वीकार याना बिमज्यासे ‘प्रियपुत्र काश्यप, छ जूलसां ५०० म्ह शिष्यपिनि गुरु जुया च्वम्ह, उकिं शिष्यपि नाप छको सल्हानि याना सो’ धका धया बिज्यात ।

जटिलं ‘ज्यू हवस् भन्ते’ धका आश्रमय् वना शिष्यपि नाप सल्हा याना सोगु बखते फुक्क शिष्यपिनि चित्त बुळे जुसेलि उरुवेल काश्यप सहित न्यासःम्ह शिष्यपिसं थःपिनि याना च्वनागु द्वंगु आचरण तोता भगवान् बुद्धया सन्मुखय् प्रब्रजित ग्रहण याना काल । थथे प्रब्रजित जुइ धुनेवं जटिल जुया च्वंबलेसिगु

थःपिनि छयला च्वंगु सामाग्री फुकं गङ्गाय् चुइके छवत ।
 ववय खुसी सिथे च्वना च्वंम्ह नदी काश्यपं खुसी च्वीका हःगु
 सामान खना वया दाजु व न्यासःम्ह शिष्यपित अवश्य विपद जुल
 जुइ धका सम्फे जुया मनू छोया स्वके छवगु वखते यथार्थ खँ
 थुल । नदी काश्यपं नं थः जटिल शिष्यपि सहित भगवान बुद्ध
 याथाय् प्रब्रजित जुल । दकले चौधिकम्ह तपस्वी नं अथे हे
 प्रब्रजित जुल । लिपा उरपि दोछि भिक्षुपि मुंका भगवान बुद्धं
 आदित्त परियाय सूत्र देशना याना विज्यात । उगु सूत्र न्यना
 १००० म्ह ऋषिपि फुकं अरहन्त जुया वन ।

सच्चक परिव्राजक

सच्चक परिव्राजक व भगवान बुद्ध नाप लाःगु घटना
 आकर्षक जक मखु, रोचक नं जू । सच्चक परिव्राजक वैशाली
 लिच्छवी राजकुमारपिनि प्रतिष्ठापक गुरु खः । व सच्चक
 लौकिक विद्यां पारंगतम्ह जुया च्वन । भगवान बुद्ध वैशाली
 थ्यंके विज्यात । अबले सच्चक परिव्राजकया भगवान नाप वाद
 विवाद यायेगु विचार वल । तर भगवान नाप वाद विवाद याये
 न्ह्यो भगवान बुद्धयागु वाद छु खः सीकेगु मती तल ।

छन्हु भगवान बुद्धया शिष्य अस्सजित स्थविर व सच्चक
 नाप लाःगु जुया च्वन ।

उगु वखते सच्चक परिव्राजकं न्यन, “श्रमण ! छिमि गुरु
 गौतमया वाद छु खः ?”

अस्सजित भिक्षुया लिसः खः, “दायक, भगवान बुद्धयागु वाद अनात्मवाद खः ।”

अले सच्चक परिव्राजकं विचार यात । श्रमण गौतमया वाद अनात्म जुसंलि गौतम नाप वाद विवाद याये जिल । वहे विचार अनुसारं थः शिष्य ५०० म्ह लिच्छवी कुमारपिथाय वना धाःवन- “भो राजकुमारपि ! छिपि जि नाप वा । जि श्रमण गौतम नाप वाद विवाद या वने त्यना । वाद विवाद यायेगु बखते श्रमण गौतमयाके जि आपालं प्रश्न न्यने । जि प्रश्न न्यनेगु बखते जीव दुपि प्राणोपि ला छु जीव मदुगु स्तम्भ तक नं थर थरं खाइ । जि प्रश्न यायेवं न्ह्याम्हसिनं नं चःति नाना वयेकी । जि श्रमण गौतमयाके प्रश्न याना दाःही दुम्ह दुगुचित दाःही ज्वना थाथा यायेथें चाचा हीके थें चाचा हीके । बलदुम्ह मनुखं पुखुली सुखू सिलीगु बखते सुखूया च्वका निखें ज्वना उखें थुखे थुखें उखे फातां फातां पुइकी थें श्रमण गौतम याके प्रश्न याना वयात फाता फातां पुइके । अयेला गुलुं अयेला चालनि लखं सिलीगु बखते उखें थुखें निखें ज्वना थाथा माथा याइ थें श्रमण गौतमयाके जि प्रश्न याना थाथा मथा याये । बलवानम्ह जुजुया गइम्ह किंसि लख्खय् म्हितिगु बखते स्वथं लः कया च्वय् क्वय् सिथे वां छ्वया म्हितीथें तुं जिं नं आपालं प्रश्न याना श्रमण गौतमयात म्हिता क्यने । तःधंगु तमाशा छगू स्वयेत लिच्छवी राजकुमारपि जि नाप वा ।” थुलि धया सच्चक परिव्राजकं लिच्छवी कुमारपित भगवान बुद्धयाथाय व्वना यंकल ।

सच्चक परिव्राजकं लिच्छवी राजकुमारपित व्वना वाद विवाद यायेत वया च्वंगु भगवान बुद्धं सीका श्रावक शिष्यपित धया विज्यात— “सच्चक परिव्राजक वल धा:सां बगीचाय् छ्वया हति ।” थुलि आज्ञा जुया वसपोल वगीचाय् विज्याना छमा सिमाया ववसं च्वना विज्यात । सच्चक परिव्राजक व लिच्छवी राजकुमारपि वयेवं भिक्षुपिसं नं इमित भगवान बुद्ध याथाय् छ्वया बिल ।

भगवान बुद्ध नाप लायेव सच्चक परिव्राजकं न्यन, “श्रमण गौतम, छंगु वाद छु खः ?”

भगवान बुद्धं लिसः बिया विज्यात— “सच्चक, जिगु वाद अनात्मवाद खः ।”

अले सच्चक परिव्राजकं बुद्धयात धाल— “श्रमण गौतम, जिगु मनय् उपमा छगू लुया वल । गथे धा:सा सिमा धयागु भूमियागु आधारं जक म्वाना च्वनी । बढे जुया वइ । वथें हे व्यक्ति छम्हसिनं नामरूप धयागु आत्माया आधारं जक कुशल अकुशल बने याये फइ । बने याइगु आत्मा मदयेकं छुं याये फइ मखु ।”

अले भगवान बुद्धं लिसः बिया विज्यात— “सच्चक, अथे जूसुसा छंगु वाद आत्मवाद खःला ?”

सच्चक परिव्राजकं— “श्रमण गौतम, जिगु वाद आत्मवाद खः । थुपि परिषदपिमिगु वाद नं आत्मवाद हे खः ।”

भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया विज्यात— “सच्चक, मेपिनिगु वादयात धया च्वने म्वाः । छ व जि खँ ल्हाना च्वनागुलिं छंगु वाद जक धा ।”

सच्चक परिव्राजकं जिक्कयात ‘जिगु वाद आत्मवाद खः ।’ अले बुद्धं न्यना विज्यात— ‘सच्चक, छंके जि प्रश्न छगु याये । छं मने गथे लू अथे हे धा । प्रसेनजित कोशल व अजात-शत्रुथे जापि एक राजा जुजुपिसं थःगु राज्यान्तर्गत देशय् च्वंपि जनतापिनि दथुइ प्राणं दण्ड बीमाःपित प्राण दण्ड बी फुला ? देशं पितना छ्वेमाःपिन्त पितना छ्वये फुला ? ध्याय निसाफ याना बुकेमाःपित बुका वो फुला ?”

सच्चक परिव्राजकं लिसः बिल—“श्रमण गौतम, एक राज जुया च्वंगु जुजुया देशय् ला छु खँ, क्रमगत कथं राजकुमारपिसं राज्य चले यानाच्वंगु वैशाली व कुशीनगरे हे नं थथे यायेफु ।”

उगु वखने भगवान् बुद्धं सच्चक परिव्राजक याके आपालं प्रश्न न्यना विज्यात—उगु प्रश्नया मतलब निम्न कथं जू वं ।

आत्मवाद यदि सत्य खःसा मनुष्य प्राणी धयापि सुं हे नं बुढा जुइ मखु, रोगी जुइ मखु, मृत्यु जुइमखु । छाया धाःसा सत्वप्राणी धाक्वसिया बुढा जुइ मयः । रोगं कयेके मयः । मृत्यु जुइ मयः । अथे बुढा जुइगु रोगं कयेकेगु मृत्यु जुइगु मयेक मयेकं सत्व प्राणीपि बुढा जुया च्वन । रोगं कयेका च्वन । मृत्यु जुया च्वन । आत्मवाद सत्य खःगु जूसा एकराज जुजुपिसं थःगु हुकुम चले जूगु देशय् थः इच्छानुसार राज्य चले याये फुथे

मनूतये प्राणी धाक्वसितनं इमिगु रूप थथे जुइमा थथे मजुइमा थथे ल्यायेम्ह जुया च्वनेमा थथे बुढा मजुइमा रोगं मकयेमा मृत्यु मजुइमा धइगु इमि इच्छानुसारं जुइमाःगु खः । थथे याये ज्यूगु खःला ? मज्यू । मज्यूसेलि आत्मवाद सत्य जुइला ?

थथे प्रश्न याना विज्यायेवं सच्चक परिव्राजकं छुं हे धाये मफुत । म्ह छम्हं चःति नाना वयेका च्वन । अन्तिमय् अनात्मवाद सत्य खः धका स्वीकार याये हे माल । उगु अवस्थाय् सच्चक परिव्राजकं थः शिष्यपिनि न्ह्योने घमण्ड याःगु खँ फुकं भगवान बुद्धं दोहरे याना क्यनेगु रूप्य् आज्ञा जुया विज्यात— “सच्चक, जित चःति नाना वयेकि, दान्ही दुम्ह दुगुचित दान्ही ज्वना चाचा हीके थें जित चाचा हीकि । सुखूयात पुखुली सिलेगु बखते निखे च्वका ज्वना उखें थुखें फाताफातां पुइके थें जित फाताफाता पुइकि । अय्लाः गुलुं अय्लाः चालनी सिलिगु बखतय् चाचा हुइकि थें जित चाःचाः हुइकि । बलवानम्ह किंसि लखय् म्हितिगु बखते स्वथं लः कया च्वय् क्वय् सिथे वां छ्वया म्हिति थें तुं जित नं अथे हे म्हिता क्यं ।” तर थथे बुद्धं धया विज्यातं सच्चक परिव्राजक छुं हे धाये मफया नंमवासे च्वं च्वन ।

उगु बखते सच्चक परिव्राजकया शिष्य जुया च्वंपि लिच्छवी कुमारपिसं उपहास यायेगु शुरू यात “जिमि भुरु

सच्चक परिव्राजकं भगवान् बुद्धया न्ह्योने ल्हा तुति तोधुका
च्वंम्ह कःलिथें जुल । सने मफुत ।”

अंगुलिमालया बोध

सच्चक परिव्राजकयागु खँ कने धुंका भगवान् बुद्धं
अंगुलिमालयात बोध याणा विज्याःगु खँ न्ह्यथने । अंगुलिमाल
कोशल जुजुया पुरोहित भग्ग ब्राह्मण व मन्तानी ब्राह्मणीया
काय् खः । वयस जाया वसेलि तक्षशीलाया आचार्य हे छम्ह-
सिथाय् विद्या अध्ययन यात । विद्या अध्ययन सिधयेका
तक्षशीलाया आचार्यं धाःगु अनुसार गुरुयात मनूतयेगु पंचि
दोछि पूजा यायेत शस्त्र-अस्त्र ज्वना शहरं पिहाँ वया
जङ्गलय् च्वना च्वन । थः थाय् न्ह्योने वक्व मनूतयेत लिना
स्याना पंचि ध्यना काइगु । प्राप्त जूगु पंचि उखे थुखे तया
तइगुलि कोखं व ऊंगः पंक्षितयेसं व्वाना यंकइगु । अले
न्ह्याक्व पंचि ध्यना काःसां दोछि खाके मफु । अथे जुसेलि
लिपा त्वाःल्हाना कयागु पंचि उखे थुखे मतसे खिपते
हना थःगु गपतय् हे व्वखायेगु यात ।

अंगुलिमालं थुकथं मनूतयेत स्याना जूगुलिं जुजुं स्वयं
थःगु नेतृत्वय् शैन्य सिपाही व्वना ज्वनेत माःगु प्रबन्ध याये
माला वन ।

अथे शैन्य सिपाहित व्वना ज्वन धाःसा थःकाय् अंगुलि-
माल सो धका धन्दा जुया मेथाय् बिसिक छक्केत् खबर

कनेया लागी अंगुलिमालया मां थः काय् च्वना च्वंथाय् जङ्गलय् वल । अंगुलिमालया नं पचिं द्वःछि खाकेत छपचिं जक मानिगु जुया उखुनुया दिने न्ह्याम्ह हे थःजु धोदुपिन्त स्याना पचिं काये धका मने निश्चय याना तल । गुकिं याना उखुनु व हे नाप लाःसां स्याइम्ह जुया च्वन । यदि मांयात स्याये लात धाःसा गुगु हालते नं थुगु जन्मे मुक्त जुइगु ज्ञान लाभ याये फइ मखु । उकिं च्वद्यले न्ह्यवःहे भगवान बुद्ध अंगुलिमालयाथाय् बिज्यात । साजवा, फँजवा, ज्यापु व लँजवातयेसं वसपोलयात लिगन, “महाश्रमण, थ्व लं बिज्याये मत्य । थ्व लँय् अंगुलिमाल धयाम्ह तःसकं निर्दयीम्ह दुष्टम्ह छम्ह डांकू दु । व दुष्टं खँक्व मनूतयेत लिक्तुलिना स्याना जुया च्वन । मनूत पीम्ह न्येम्ह मुना वंसा नं व नाप मुकाविला याये मफु । उकिं महाश्रमण, थुगु लँपुं छलपोल बिज्याये मत्य ।”

अथे धाःसां भगवान बुद्ध अंगुलिमालं जीवन मुक्त जुइगु ज्ञान लाभ याना काइगु खंका बिज्यागुलिं थः गन बिज्याये माःगु खः अन हे बिज्यात ।

अंगुलिमालं भगवान बुद्धयात तापाकं निसें खना ‘थ्व लँय् मनूत पीम्ह न्येम्ह वःसा नं जिगु ल्हातिं मुक्त मजू, थ्व महाश्रमण याकचा मग्वासे निर्भिक कथं वया च्वंगु बडो हे आश्चर्य । थ्व श्रमणयात जिं स्याना छ्वये ।” थथे मती तया भगवान बुद्धयात हत्या युथे धका वसपोलयात ल्यू वन । तर

भगवान बुद्ध प्राकृतिक रूपं बुलुहुं बिज्याना च्वंसां ऋद्धियागु आनुभावं अंगुलिमालं भगवान बुद्धयात लिलाके मफु । पृथ्वी स्वाभाविकं हे माथंवंसां अंगुलिमालया मने पहाड पर्वत गाः पार याना व्वांवना च्वंथें जुया च्वन । अले तस्सकं थाके जुइवं अंगुलिमालं भगवान बुद्धयात तःतःसकं धाल- “श्रमण, आसे द्यु ।”

भगवान बुद्धं लिसः बिया बिज्यात, “अंगुलिमाल, जि दिना च्वनागु दु । छ धका व्वां वना च्वन ।”

अले अंगुलिमालं लिसः बिया धाल, “महाश्रमण, छं छ्राये श्रमण जुया नं कूठ खँ ल्हाना च्वनागु ? छ दिना मच्चं, व्वां वना च्वन ।”

अले भगवान बुद्धं लिसःया रूप्य आज्ञा जुया बिज्यात, “अंगुलिमाल, जि संसार चक्रे हानं चाहिले माःगु कारण मन्त । जि अन्तिम जन्मय् थ्यने धुंकल । उकिं जिं दिना च्वना धका धयागु खः । अंगुलिमाल, छ ला अन्तिम जन्मय् मध्यंनि, संसार चक्रे चाःचाःहिला च्वन तिनि । उकिं व्वां वना च्वन धका धया च्वनागु खः ।”

अबले अंगुलिमालं ल्हाती च्वंगु तलवार वांछ्वया भगवान बुद्धयात वन्दना याना वसपोलयाके शिष्यत्व ग्रहण यायेत प्रार्थना यात । भगवान बुद्धं नं अंगुलिमालयात जेत-वन विहारे व्वनायंका भिक्षु याना बिल । अंगुलिमालं नं भगवान बुद्धयागु उपदेश अनुसार आचरण याःगु वखते अर-हन्त जुया वन ।

नालागिरि क्रिसि

अंगुलिमालयागु खँ कने धुंका बुद्धं नालागिरि किसियात दमन याना बिज्यागु अध्याय कनेगु मती तथा । नालागिरि राजगृह नगर्य अजातशत्रु जुजुया किसि खः । अजातशत्रु जुजुया गुरु देवदत्तं सल्हा ब्यूगु अनुसारं छन्हु सुथे राजगृह नगर्य भगवान बुद्ध भिक्षाटन बिज्यागु बखते नालागिरि किसियात अय्लाः त्वंका भगवान बुद्धयात न्हुया स्याये निंति तोता छ्वत । भगवान बुद्धया श्रावक शिष्यपिसं थ्व समाचार सीका नालागिरि वया च्वंगु लं भिक्षाटन विमज्यासे मेगु हे लँय् भिक्षा बिज्यायेगु निवेदन यात । भगवान बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात “ प्रिय पुत्रपि, ग्याये मते । नालागिरि किसियात शिक्षित जुइक दमन याये ।” थ्वं काःह्य नालागिरि किसि नं भगवान बुद्धयात न्हुया स्यायेत बेगं ब्वां वया च्वंगु बखते लिक्कसं दुह्य मिसा छह्यसिनं थः काय्यात भगवान बुद्धया न्ह्योने वांछ्वया बिस्यूं वन । उगु बखते नालागिरि किसि व मिसा पाखे स्वया ल्यू वन । भगवान बुद्धं नं नालागिरि किसियात मैत्री भाव तथा अत्यन्त न्यने यइपुगु शब्दं सःता बिज्यात, “ प्रिय पुत्र नालागिरि, छन्त अय्लाः त्वंका त्वतां हःगु छं बजार स्यंका मेपि मनूतयेत स्यायेया निंति मखु । जितः स्यायेत जक खः । उर्कि हे नालागिरि, छ जिथाय् हे वा ।”

भगवान बुद्धयागु न्यने यइपुगु शब्द ताये मात्रं नालागिरि किसि भगवान बुद्धयात लिफः स्वल । उगु बखते भगवान

बुद्धयागु छवर्ण रश्मि सहितगु अत्यन्त शोभायमानगु रूप श्रीकाय खन । खने मात्रं हे नालागिरि किसिया अय्लाःखँ काःगु तना वन । वं भगवान बुद्धयागु तुति पाली भोपू वन ।

देवदत्त

नालागिरि किसियागु खँ कनेगु बखते देवदत्तयागु खँ जिके लुमंसे वल । भगवान बुद्धयागु खँ न्ह्यथनेगु बखते देवदत्त मदयेकं पूर्ण जुइमखु । देवदत्त यशोधराया सद्य किजा खः । भगवान बुद्धया किजा परे जू । उकिं नां फैले जुइमाःगु दुसा वं सारिपुत्र मौद्गल्यायन सिकं अपो थःगु नां फैले जुइ माःगु धका थःत थःम्हं सम्छे जुया च्वन । अथे थःम्हं मती तःथें नां फैले मजूबले थःगु नां फैले यायेत विम्बिसार जुजुया काय् अजातशत्रु नाप मिले जू वन । अजातशत्रुं माने याना तःगुलि नां फैले जूगु बखते थःहे बुद्ध जुइगु मती तल ।

अले देवदत्तं भगवान बुद्धयाथाय् वना परिषद्पिनि पुचलय् निवेदन यात “भन्ते, छलपोल वैस वने धुंकल । आः छलपोल याउँक च्वना विज्याहुँ । भिक्षुसंघपि जित लः लहाना बिया विज्याहुँ ।” भगवान बुद्धं लिसः बिया विज्यात—“सारिपुत्र मौद्गल्यायन थें जापि अरहन्तपिन्त हे नं जिं भिक्षुपि लः मल्हाना । छ ला मभिगु रूपं लाभ सत्कार माला नया त्वना जुया च्वंम्ह । छन्त जिं गुगु हालते नं भिक्षुसंघ लः लहाना बी फइ मखु ।” उगु बखते देवदत्तं भगवानया प्रति तःधंगु दागा तया वन । अथे दागा तया थः शिष्य अजातशत्रुयाथाय् वना अबु जुजु विम्बिसार

स्याना जुजु जुइगु व थःम्हं बुद्ध हत्या याना बुद्ध जुइगु विषयय्
 गुरु शिष्य निम्हसिया सल्हा याना छगू मन जुल । बिम्बिसार
 जुजु ला अजातशत्रुं स्याका परलोक जुया वन । भगवान बुद्ध
 हत्या यायेत देवदत्तं तोता हःपि धनुर्धारीपि भगवान बुद्धयागु
 उपदेश न्यना श्रोतापन्न जुया वन । देवदत्तं थःमं हे भगवान
 बुद्धयात ल्वहँतं क्वचिना हत्या यायेगु कोशिश यात । अथे नं
 सफल मजुसेलि नालागिरि किसियात अय्लाः त्वंका भगवान
 बुद्धयात हत्या यायेत छवया हल ।

देवदत्तं याचना याःगु विषय न्यागू :

उगु बिचाः नं सिद्ध मजुसेलि देवदत्त भगवान बुद्धयाथाय्
 वन ।

१) भिक्षुपिसं जन्मभर तक अरण्यबास यायेब्यु, बास
 मयात धाःसा दण्ड बीगु ।

२) भिक्षुपिसं जन्मभर तक भिक्षा पवना जक नयेब्यु,
 मनल धाःसा दण्ड बीगु ।

३) भिक्षुपिसं जन्मभर तक पांसुकूल चीवर जक धारण
 यायेब्यु, धारण मयात धाःसा दण्ड बीगु ।

४) भिक्षुपिसं न्हाबलें सिमाक्वय् जक बास यायेब्यु,
 मयात धाःसा दण्ड बीगु ।

५) भिक्षुपिसं जन्म भर तक मंस मत्स्यादि सेवन मया-
 येब्यु, यात धाःसा दण्ड बीगु ।

थुगु रूपं न्याता प्रकारया नियम प्रज्ञप्त याना बीत वं बुद्धयाके निवेदन यात । थ्व न्याता विषय अत्यन्त बांलागु विषय खः । अत्यन्त बांलागु विषय जुयः भगवान बुद्धं थुकीयात वारम्वार प्रशंसा याना विज्यात । थुपि न्याता विषयत अत्यन्त प्रभावशालीगु जुया भगवान बुद्धया गुलि गुलि शिष्यपिसं जक पालन याये फइ, फुक भिक्षुपिसं गुगु हालते नं पालन याये फइ मखु । अथे फुक भिक्षुपिसं गुगु हालते नं पालन याये मफइगु ज्या निर्मित थ्व न्यागू विषययात भगवान बुद्धं कदापि स्वीकार याना विज्याइ मखु धका देवदत्तं बांलाक स्यू । भले थ्व न्यागू विषय प्रज्ञप्त याना बीगु याचना याःगु देवदत्तं स्वयं चित्त बुक्के जुया मखु । भगवान बुद्धयात मछिकेया लागी मात्र खः ।

भगवान बुद्धं थ्व न्यागू विषययात प्रज्ञप्त याये फइ मखु धका आज्ञा जुया विज्यागु वखते देवदत्तं संघभेद याना गुलि गुलि भिक्षुपिन्त थः नापं तुं ब्वना यंकल ।

देवदत्त नापं वंपि भिक्षुपिन्त लित ब्वना ह्येत सारिपुत्र व मौद्गल्यायन देवदत्त व वया नापं ब्वना यंकूपि भिक्षुपि दुथाय विज्यागु वखते देवदत्तया शिष्य जुया च्वंपिं कोकालिक व समुद्द-दत्तपिसं सारिपुत्र व मौद्गल्यायनपिं वयेके वो मत्य धका गन तिनि । तर देवदत्तं सारिपुत्र व मौद्गल्यायनपिसं भगवान बुद्ध-यात तोता थः पाखे लिना बल धका सम्झे जुया सारिपुत्र व मौद्गल्यायनपिन्त भिक्षुपिन्त उपदेश बीत तक नं वचन विल । देवदत्तयागु हाहाले लगे जुया वंपिं भिक्षुपिं सारिपुत्र व मौद्ग-

ल्यायनपिनिगु उपदेश न्यना देवदत्तयात तोता सारिपुत्र व
मौद्गल्यायनपिं नापं तुं लिहाँ वन । उगु बखते देवदत्तया शिष्य
जुया च्वंम्ह कोकालिकया तँ पिहाँ वया देवदत्तया छाती पुलिं
वेगं प्रहार ब्यूगु बखते देवदत्तं म्हृतुं म्वाःहि ल्ह्वत ।

थथे पुलिं प्रहार त्रिया गुला दुबले देवदत्तया तःसकं पश्चा-
ताप जुया बुद्ध दर्शन यायेगु इच्छा उत्पन्न जुल । भगवान बुद्धया-
थाय् जितः ब्वना यंकि धका थः शिष्यपित आग्रह यात । वया
शिष्यपिसं भगवान बुद्ध नाप मेगु हे रायपिं जूगुलिं ब्वना यंके
मखु धका अस्वीकार यात । व खँ न्यना देवदत्तं “शिष्यपिं,
जिं जक भगवान बुद्धयात दागा तथा केना । बुद्धं जिगु प्रति लेश
मात्र हे नं शत्रुभाव याना विज्यागु महु । उकिं भगवान
बुद्धयाथाय् जित थ्यंका ब्यु” धका शिष्यपित बारम्बार आग्रह
यात ।

अले इमिसं देवदत्तयात पालकी तथा बुद्धयाथाय् ब्वना
यंकल । उखे देवदत्त वल धयागु समाचार सिया भिक्षुपिसं भग
वान बुद्धयात सूचना बिल । बुद्धं आज्ञा दयेका विज्यात, “भिक्षुपिं,
गुह्यसिनं न्यागू विषय फ्वनि वयाके बुद्धयात दर्शन यायेगु
कुशल कर्म मन्त ।”

भिक्षुपिसं हानं निवेदन याः वल— “ भन्ते, देवदत्त जेतवन
विहारया घेराया दुने थ्यने धुंकल ।”

भगवान बुद्धं पुनः आज्ञा दयेका विज्यात— “जिके न्यागू
विषय प्रार्थना याह्यसिनं जित हानं दर्शन यायेगु भाग्य मन्त ।”

देवदत्त नं भगवान् बुद्ध दर्शन याये मख्कं भगवान् बुद्ध
बिज्याना च्वंगु बिहारे वयेगु लंपुइ तुं प्राणान्त जुल ।

महापरिनिर्वाण

भगवान् बुद्धं ४५ दँ तक अटूट रूपं ब्रह्मा, देव मनुष्यपिनिगु
हित उपकार जुइगु भार ग्रहण याना बिज्याये धुंका जि स्वला
त्वालं परिनिर्वाण जुइ धका वैशाली नगरया चापाल चैत्यय्
बिहार याना बिज्याना च्वंगु बखते श्रावक संघपित माघ पुन्ही
खुनु आज्ञा जुया बिज्यात । वैशाख पुन्ही खुनु बुद्ध परिनिर्वाण
जुइत श्रावक संघपि सहित कुशीनगरया सिमाय् थ्यंक बिज्यात ।
अबले आनन्दं विन्ति यात— “भन्ते, कुशीनगर सिमाया कचा थें
जक खः । उकिं छलपोल थुजागु मामुलिगु देशय् परिनिर्वाण
जुया बिज्याये मत्य । सिमा समानगु राजगृह, श्रावस्ती व चम्पा
आदि सुविख्यातगु देशय् परिनिर्वाण जुया बिज्याहुँ ।” भगवान्
बुद्धं आनन्दयात आज्ञा दयेका बिज्यात, “प्रिय पुत्र आनन्द,
कुशीनगरयात मामुलि खने मत्य । थ्व कुशीनगर छको कुशा-
वती नामं अत्यन्त विशालगु चहल—पहल दुगु अले प्रख्यातगु
देश जुया वंगु दु ।” थ्व हे सिलसिलाय् बुद्धं थः शिष्यपित द्यो
निभा बीत्यंगु इले महासुदर्शन सूत्र देशना याना बिज्यात ।

वहनीसिगु इले बुद्धं मल्ल जुजुपित उपदेश याना बिज्यात ।
चान्हेसिगु इलय् सुभद्र धयाम्ह परिव्राजक शंका समाधानयः
निम्तिं भगवान् बुद्धयाथाय् थ्यंक वल । उगु अवस्थाय् आनन्दं

भगवान बुद्ध तःसकं थाके जुया बिज्यात धका बुद्धयाथाय्
मवंकेया लागी सुभद्र परिव्राजकयात गना तल ।

अथे सुभद्रयात गना च्वंगु भगवान बुद्धं सीका बिज्याना
आज्ञा जुया बिज्यात— “आनन्द, सुभद्रयात गने मते । जि
नाप लाइगुलिं सुभद्रयात हित उपकार हे जुइ । वयात वये
व्यु ।”

सुभद्र परिव्राजकं बुद्ध नाप लाना धर्म उपदेश न्यंगुलिं बुद्ध
परिनिर्वाण जुइ न्ह्यो हे व अरहन्त जुया वन ।

सुभद्रयात बोध याना बिज्याये धुंका छो तुइया वसेलि
वसपोलं श्रावक संघपिन्त उपदेश याना बिज्यात । उगु उप-
देशया अन्तिम उपदेश कथं आज्ञा जुया बिज्याःगु थथे खः—

“हन्ददानि भिक्खवे, आमन्तयामि वो,
वय धम्मा सङ्घारा, अप्पमादेन सम्पादेथ ।

“भिक्षुपि, थुगु इले छिमित जि सूचित याना थके,
संस्कार धर्मं व्याकं विनाश जुइगु स्वभाव दया च्वन । छिपि
अप्रमाद जुया सम्यक् स्मृति पूर्ण जुयाच्चं ।”

थुलि आज्ञा जुया भगवान बुद्ध महापरिनिर्वाण जुया
बिज्यात ।

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

धर्म

श्री उपकुलपतिज्जु, महिला तथा सज्जनवर्ग,
थौं जिगु भाषण धर्म सम्बन्धी खः ।

वाद स्वंगू

धर्म सम्बन्धी खँ स्पष्ट रूपं ध्वाथुइकेत धर्मया विषयय् खँ
न्ह्यथने न्ह्यो विश्वय् खने दइ च्वंगु वाद सम्बन्धय् न्हापां
छुं खँ कनेगु मती तथा । थुपि वाद फुकं विभाजन याना यंकल
धाःसा साधारण कथं स्वथी दु । :-

- (१) पुब्बेकत हेतुवाद
- (२) इस्सर निम्मान हेतुवाद व
- (३) अहेतु अपच्चयवाद ।

१) पुब्बेकत हेतुवाद धयागु मेगु मखु । वर्तमान
अवस्थाय् प्राणीपिसं अनुभव याना च्वंगु धन सम्पत्ति दइगु
वा मदइगु, प्रतिभाशाली जुइगु वा मजुइगु, बुद्धि दइगु
वा मदइगु, बांलाइगु वा बांमलाइगु, परिवार दइगु वा मदइगु
आदि फुकं कार्यंत न्हापायागु जन्मय् संचित भिं मभियागु

कारणं मात्र खः । वर्तमान अवस्थाय् सुं छम्ह व्यक्तिं भिंगु ज्या यात धाःसा पूर्वजन्मय् संचित अतीत कर्मं हे खः । मभिंगु याःसां अतीत कर्मं हे खः धका समस्त कार्ययात अतीत कर्मय् जक दिका च्वनीगु सिद्धान्त (वाद) हे पुब्बेकत हेतुवाद खः ।

२) इस्सर निम्मान हेतुवाद धयागु मेता मखु । सजीव व निर्जीव प्राणीपि सकसितं तःसकं शक्तिशालीम्ह महापुरुषं श्रृष्टि याना तःगु खः । उम्ह महापुरुष गवलें वृद्ध जुइ मखु, रोगी जुइ मखु, मृत्यु जुइ मखु, व न्ह्याबलें स्थिरं च्वनीम्ह खः । इच्छित समस्त पदार्थं श्रृष्टि याइम्ह खः । प्राणी मात्र अनुभव याना च्वंगु धन सम्पत्ति दइगु वा मदइगु, प्रतिभाशाली जुइगु वा मजुइगु, बुद्धि दइगु वा मदइगु, बांलाइगु वा बांमलाइगु, परिवार दइगु वा मदइगु, दीर्घायु जुइगु वा मजुइगु आदि समस्त फलाफल उम्ह शक्तिशाली -महापुरुषयागु इच्छाधीन खः धका विश्वास याइगु वाद (सिद्धान्त) हे इस्सर निम्मान हेतुवाद खः ।

३) अहेतु अपच्चयवाद धयागु नं मेता मखु । सकलें सत्व प्राणीपि अर्थे हे बने जुया वइ च्वंपि खः । इपि उत्पन्न जुइत छुं हे हेतु दुगु मखु । धन सम्पत्ति दइगु वा मदइगु, प्रतिभाशाली जुइगु वा मजुइगु, बुद्धि दइगु वा मदइगु, बांलाइगु वा बांमलाइगु, परिवार दइगु वा मदइगु, दीर्घायु जुइगु वा मजुइगु आदि सत्वपिसं अनुभव याना च्वंगु समस्त फलाफल

बिना कारणं स्वयं हे इच्छानुरूप उत्पन्न जुया च्वंगु जक खः ।
सत्वपिनि अनागत जन्म मदु । मृत्यु जुइवं अन्त जुल धका
विश्वास याइगु वाद (सिद्धान्त) हे अहेतु अपच्चय वाद खः ।

बौद्ध सिद्धान्त

भगवानबुद्धं थुपि च्वय् नकतिनि कना वयागु वाद स्वंगुलि
बांलाक हे त्याग याना बिज्यागु दु । बुद्धया सिद्धान्त मेगु
मखु, व ला अनात्मवाद हे खः ।

बुद्धयागु अनात्मवाद कथं संसार ब्यापी निर्जीव जुया
च्वंगु सूर्य, चन्द्र, नक्षत्र, तारा, बन, पर्वत, लः पृथ्वी आदि
सुना नं सृष्टि याना तइ तःगु मखु, मात्र न्यागू तत्वया समूह
जक खः ।—

Dhamma Digital

न्यागू तत्व खः—

- (१) पृथ्वी धातु
- (२) आपो धातु
- (३) तेजो धातु
- (४) वायो धातु
- (५) आकाश धातु

सजीव प्राणीपि नं सुना नं सृष्टि याना तःपि मखु । इपि
मात्र खुगू तत्वया समूह जक खः । व खुगू तत्व च्वय् धयागु
न्यागू तत्व व चित्त छगू खः ।

धातु धयागु थःगु स्वभाव थःह्यं धारण याना च्वनीगु
जक खः । थुपिं धातु खुगुलिं क्षणभर धका हे स्थिरं च्वं च्वनीगु
मखु, बरु हिला हिला वनीगु खः ।

आश्चर्यजनकगु नाम-धातु

थुपिं स्वभाव धर्मं खुगुली आश्चर्यजनकगु धातु “नाम-
धातु” खः । बुद्धया देशना अनुसारं थ्व धातुइ-

- १) “वेदना” अनुभव याइगु स्वभाव,
- २) “संकेत याइगु” सञ्जानन स्वभाव,
- ३) “प्रेरणा बीगु” संस्कार स्वभाव,
- ४) “सीकिगु” विजानन स्वभावत दु ।

चित्तय् शक्ति विशेष नं दनि । चित्त धयागु आरम्मणं
गुबले अलग जुया च्वने मफु । आरम्मण धयागु मेगु मखु,
विश्व व्यापी चित्त सम्बन्धित सजीव निर्जीव वस्तुत हे खः ।
थुकथं चित्त व आरम्मण संघट्टन जुइवं तत्क्षणय् स्पर्श जू
वंगु चित्त निवृत्त जुया न्हूगु चित्त उत्पन्न जुया वइ । उगु न्हूगु
चित्तं नं मेगु आरम्मण लिसे संघट्टन याः वनी । थुकथं संघट्टन
जुइ मात्रं उगु चित्त निवृत्त जुया हानं न्हूगु मेगु चित्त उत्पन्न
जुया वइ । थुगु हे प्रकारं चित्त क्रम दी हे मदिसे उत्पन्न जुया
च्वं च्वनी । थथे चित्त उत्पन्न जुइगु बिनाश जुइगु तःसकं द्रुत-
गति न्ह्याःवना च्वनी । मिखा छक्कवः फित्तिक सनीगु, पलपसा

छको प्वालाक्क त्वइगुया दुने लाखीं करोडीं चित्त उत्पत्ति जुया विनाश जुया च्वनी ।

अन्तर्थां जाःगु चित्त

थथे द्रुतगति दुगुलि हे छम्ह व्यक्तियाके जन्म निसें मरण तक चित्त छगु हे जक दु धका मनूतयेसं भ्रम पूर्वक विश्वास याना च्वं च्वन । उदाहरणया रूप्य् घौछिति जक च्याका तइ तःगु मतय् छको दृष्टि ब्वया दिसँ । चीमय् घौछित्तकं च्याना च्वंगु मतःयात आपालं मनूतयेसं छगू हे रूप्य् भाःपाः च्वंगु दु । वास्तविकय् स्वीच तीवं च्नीमं पिहाँ वःगु ज्वाला च्याये साथं हे तनावने धुंकूगु दु । घौछित्तकं च्याना च्वंगु मत मेगु मखु, थितुं थिक उत्पन्न जुया च्वंगु क्षणिक क्षणिकया जः धाः हे जक खः । उर्पि जः धाःत उत्पत्ति जुयावं च्वन । विनाश जुयावं च्वन । परिवर्तनय् तःसकं द्रुततम गति दुगुलि च्छित्तकं च्याना च्वंगु मतजः छगू हे खः धका आपालं मनूतयेसं भाःपाः च्वंगु खः ।

सजीव समस्त प्राणीपिनि शरीरान्तरय् दुगु चित्त प्रवाह थुगु हे क्रमं उत्पत्ति विनाश उत्पत्ति विनाश कथं अटूट रूपं परिवर्तन जुया च्वंगु दु । सजीव प्राणीपिं मरण हे जूसां उत्पत्ति विनाश जुया च्वनीगु चित्त प्रवाह दिना च्वंगु मदु ।

छम्ह सजीव प्राणीयाके सी न्ह्यो अन्तिम उत्पन्न जूगु चित्त छगू नं मखु छगू आरम्भण लिसे स्पर्श जुया अन्त जुया वनी ।

उगु अवस्थाय् उम्ह प्राणी सिना हे वंसां वइगु अन्तिम चित्त व उकिं स्पर्शित आरम्भणं जन्म बिया वंगु चित्तं ला यथाकथित नियमानुसारं चित्त प्रवाह स्वात्तु स्वाका उत्पन्न याका वं च्वं च्वनी । इमूचा छम्हसित तःगोगु मुगलं जोर तोरं छ्याना छवयेगु अवस्थाय् इमूचा बेपत्ता जुइक चुँ चुँ दला वनी । तर थपाय्-सकं द्रुतगतिं सिना वंम्ह इमूचिगु चित्त प्रवाहनं उत्पत्ति विनाश, उत्पत्ति विनाश रूप्य् टूटे मजुइक परिवर्तन जुयावं च्वं च्वनी ।

थथे चित्त प्रवाहं छुटे मजूतले उगु चित्त प्रवाहं न्ह्याका यंका च्वंगु भूमी बारंबार जन्म काः वने मालीगु हे जुल । उगु चित्त प्रवाहं न्ह्याका यंके फुगु भूमि बुद्धया देशना कथं स्वीछगु दु । इपिं खः-

- १) अपाय भूमि प्यंगू,
- २) मनुष्य भूमि छगू,
- ३) देव भूमि खुगू,
- ४) ब्रह्मा भूमि नीगू ।

उगु भूमी मदिसे बारंबार संसरण जुया च्वनीगुयात संसार धाइ । बुद्ध उपदेशित देशनाया मूलभूत उद्देश्य मेगु मखु, सत्वप्राणीपिन्त उगु संसार दुःखं बिल्कुल मुक्त यायगु निति खः ।

नकतिनि जि संसार दुःखं मुक्त यायया निति धयामु

खं परिषद्पिसं थुइके अःपुइकेत थन न्यागू प्रश्न न्यना, उकिया जवाफ बीगु मती तया ।

१) संसार धयागु छु ?

२) संसार दुःख धका गुजागुयात धाइ ?

३) थुजागु दुःखं छुटे मजुइक स्वात्तु स्वाका तइ तःगु कारण छु ?

४) संसार दुःखं बिल्कुल मुक्त जुइगु धयागु गथे जुइगु ?

५) संसार दुःखं बिल्कुल मुक्त जुइत छु यायेमाः ?

थ्व न्ह्यसःया लिसः जि छगू छगू याना लिसः बी ।

१) संसार धयागु छु ?

सत्वपिनि टूटे मजुइक उत्पत्ति विनाश उत्पत्ति विनाश रूप्य परिवर्तन जुया च्वनीगु संसार खः । थ्वयासिकं स्पष्ट जुइ कथं जि व्याख्या याये । ब्रह्मा, देव मनुष्य, ऋंगः, पंक्षि, प्रेत, असुर व नारकीय प्राणीपि मरणान्त्य इमिगु कुशल अकुशल कर्मानुसार अटूट रूपं दिपाः हे मदयेक च्वे कनागु; स्वीछगू भूवनय् चाःचाःहिला जुया च्वनीगु संसार खः ।

२) संसार दुःख धका गुजागुयात धाइ ?

प्राणीपि नकतिनि कना वनागु अनुसारं ब्रह्मा, देव, मनुष्य, ऋंगः पंक्षि, प्रेत, असुर व नारकीय प्राणीपि जन्म जुया बुढा जुइगु, रोगी जुइगु, सीगु, यःपि लिसे बाया च्वने मालीगु, मयःपि लिसे ह्वना च्वने मालीगु, दुगु वस्तु मदया च्वनीगु, इच्छित वस्तु मदया च्वनीगु संसारया दुःख खः । थुपि दुःखं प्राणी मात्रय्

सुं हे मुक्त जुया च्वने फइ मखु । तसकं भाग्यमान प्रतिभाशालीं
जुजुर्पि थःजु, देव, ब्रह्मार्पि हे थःजु सुं सुं हे मुक्त जुइ फइ मखु ।
स्वीछगू भुवनय् चाः चाः हिला च्वने मातले सुं गुह्य प्राणी नं
थुगु संसार दुःख छुटे जुइफइ मखु ।

३) थुजागु संसार दुःखं छुटे मजुइक स्वात्तु स्वाका तइ
तःगु कारण छु ?

नकतिनि च्वय् कना वइगु संसार दुःख लिसे सदां ह्वने
मायेका तःगु कारण मेता मखु । तृष्णा हे खः । तृष्णा ध्रयागु
आशक्ति अर्थ खः । थःत थःह्यं आशक्त जुया च्वनेगु अले थः
कलाः काय् ह्याय् नं निसें सजीव निर्जोव समस्त प्राणी प्रति
आशक्त जुया च्वनेगु हे तृष्णा खः ।

४) संसार दुःखं बिल्कुल मुक्त जुइगु ध्रयागु गथे जुइगु ?
सुं प्राणी मरणं लिपा स्वीछगू भुवन दुगुली छुं गुगुं भुव-
नय् नं उत्पन्न मजुइगु संसार दुःखं मुक्त जुइगु खः ।

५) संसार दुःखं बिल्कुल मुक्त जुइत छु यायेमाः ?
संसार दुःखं मुक्त जुइगु इच्छा दुह्य ब्यक्ति

१) शील रक्षा यायेमाः,

२) शील रक्षा जुइवं समाधि बल्लाकेगु लागी भाविता
यायेमाः

३) समाधी दूढ जुइवं प्रज्ञा प्रक्षय् थ्यंकः वनेगु कुतः
यायेमाः ।

नकतिनि कनागु शील, समाधि व प्रज्ञा स्वंगू श्रेणी प्रज्ञा
 धयागु श्रेणी अत्यावश्यकगु श्रेणी खः । उगु प्रज्ञा श्रेणी मध्यकं
 संसार दुःखं मुक्त जुइ फइ मखु । उगु प्रज्ञा श्रेणी ध्यंकेत नं
 समाधि दुसा जक ध्यनी । समाधि हीन जुल धाःसा ध्यनी मखु ।
 समाधि स्तरय् ध्यंकेत नं शील मदयेकं ध्यनी मखु । शील दुसा
 जक ध्यनी । अतः उगु शील समाधि व प्रज्ञा स्वंगू स्तर बारे
 जिं छसिकथं ब्याख्या याना यंके ।

शील

शील संक्षिप्तं खुधी प्रकारया दुः-

- १) पञ्चशील,
- २) अष्टशील,
- ३) नवङ्गशील,
- ४) दश शील,
- ५) आजीवट्टमक शील
- ६) चतुपारिसुद्धि शील,

पञ्चशील अर्थात् पञ्चशील

- १) परप्राणी हत्या यायेगुलिं विरत जुइगु,
- २) पर धन खुया कायेगुलिं विरत जुइगु,
- ३) पर स्त्री व रक्षां मुक्त मज्जूपिं युवतीपिन्त मैथुन संवास
 याम्मेगुलिं विरत जुइगु, (स्त्री जातिपिनि निरति थः पुरुषं अति
 रिक्त अन्य पुरुष लिसे मैथुन संवास यायेगुलिं विरत जुइगु)

- ४) मखुगु असत्य खँ ल्हायेगुलिं विरत जुइगु व
 ५) अयला थ्वं त्वनेगुलिं विरत जुइगु हे पञ्चशील खः ।

अट्ठङ्ग शील अर्थात् अष्टशील

- १) परप्राणी हत्या यायेगुलिं विरत जुइगु,
 २) परधन खुया कायेगुलिं विरत जुइगु,
 ३) मैथुन संवास यायेगुलिं विरत जुइगु,
 ४) मखुगु असत्य खँ ल्हायेगुलिं विरत जुइगु,
 ५) अयला थ्वं त्वनेगुलिं विरत जुइगु, ।
 ६) बान्हि लिपा भोजन यायेगुलिं विरत जुइगु, ।
 ७) प्याखँ ल्हुइगु, म्ये हालेगु, बाजं थायेगु, थाकेगु, न्यनेगु,
 स्वांमा, क्वखायेगु, पाउडरं बुलेगु, श्रीखण्ड इलेगु नस्वा वयेक
 छाये पीगुलिं विरत जुइगु,

८) तजाःगु व उत्तमगु आशनय् च्वनेगु द्यनेगुलिं विरत
 जुइगु अले थुपिं च्याता शील नं छगू अंग कथं पूर्वक पालन
 यायेगु हे अष्टांग शील खः ।

नकत्तिनि कना वुइगु अष्टशीलम् सत्त्वपिं सकसिं तं मैत्री
 भावना यायेगु नापं तल धाःसा नवङ्ग शील जुइ ।

दस शील अर्थात् दश शील

- १) परप्राणी हत्या यायेगुलिं विरत जुइगु,
 २) परधन खुया कायेगुलिं विरत जुइगु,

- ३) मैथुन संवास यायेगुलि विरत जुइगु,
- ४) मखुगु असत्य खँ ल्हायेगुलि विरत जुइगु,
- ५) अय्ला थ्वँ त्वनेगुलि विरत जुइगु,
- ६) वान्हि लिपा भोजन यायेगुलि विरत जुइगु,
- ७) प्याखँ ल्हुइगु, म्ये हालेगु, वाजं थायेगु, थाकेगु, न्यने गुलि विरत जुइगु,
- ८) स्वाँमा: क्वखायेगु, पाउडरं बुलेगु, श्रीखण्ड इलेगु नस्वा वयेक छायेपीगुलि विरत जुइगु,
- ९) तजा:गु उत्तमगु आशनय् च्वनेगु व छनेगुलि विरत जुइगु, व
- १०) लुँ वहः ग्रहण यायेगु व थीगुलि विरत जुइगु, ।

आजीवट्मक सील अर्थात् आजीवष्टमक सील

- १) पर प्राणी हत्या यायेगुलि विरत जुइगु,
- २) पर धन खुया कायेगुलि विरत जुइगु,
- ३) परस्त्री व रक्षां मुक्त मजूपि युवतीपित मैथुन संवास यायेगुलि विरत जुइगु,
- ४) मखुगु असत्य खँ ल्हायेगुलि विरत जुइगु,
- ५) चुगली यायेगुलि विरत जुइगु,
- ६) छा:गु कडागु खँ ल्हायेगुलि विरत जुइगु,
- ७) निरर्थकगु खँ ल्हायेगुलि विरत जुइगु,

८) मिथ्या आजीविका द्वारा जीविका यायेगुलि विरत जुइगु ।

चतुपारिसुद्धि शील अर्थात् प्यंगू पारिशुद्धि शील

- १) पातिमोक्ख संवर शील,
- २) इन्द्रिय संवर शील,
- ३) आजीव पारिसुद्धि शील,
- ४) पञ्चयसन्निस्सित शील,

थुपि प्यंगुली

१) पातिमोक्ख संवर शील: भिक्षुपिसं पालन याये मा:गु विनय शिक्षापद हे “प्रातिमोक्ष संवर शील” ख: ।

२) इन्द्रिय संवर शील: मिखा, न्हाय्, न्हाय्पं, शरोरया अंग प्रत्यंगयात स्थिर जुइक बांलाक अधिनय् तयेगु । “इन्द्रिय संवर शील” ख: ।

३) आजीव पारिसुद्धि शील: मिथ्या आजीविका तोता सम्यक् आजीविका द्वारा जीवन हनेगु आजीव पारिशुद्ध शील ख: ।

४) पञ्चयसन्निस्सित शील: चीज वस्तु सेवन याये-गु नी क्लेश उत्पन्न मजुइगु कथं फलयात विचा: तया सेवन ययेगु “प्रत्यय सन्निश्चित शील” ख: ।

अहे च्वय् कना वइगु शील खुथीया संक्षिप्त रूप खः ।
शील विषयय् धाये धुंका धर्मया निगूगु अंग जुया च्वंगु समाधिया
विषयय् धायेगु मती तया ।

२) समाधि

समाधि छुकियात धाइ ? दिपा मदयेक वना च्वनीगु
चित्त उखेला थुखेला मजुइक छगू हे आरम्भणय् बाँलाक स्थिरं
च्वनीगुयात समाधि धाइ । चित्तयात थुकथं स्थिरं तयेत
पीगू क्रम दु । उर्पि क्रम पीगूयात जाति (स्वरूप) गत रूपं
विभाजन यात धाःसा न्हेता जक दु :-

- १) कसिण,
- २) असुभ,
- ३) अनुस्सति,
- ४) अप्पमञ्जा,
- ५) सञ्जा,
- ६) ववत्थान,
- ७) आरुप्प ।

१) कसिण : समस्त वा सकल धइगु अर्थे वं. थुकी
दुध्यागु क्रम खः-

पृथ्वी, आप, तेज, वायु, नाना प्रकारया रंग, प्वा, ह्व आदि
वस्तुकय् थः यःयःगु वस्तु छगू छगूली चित्त स्थिरं तयेगु क्रम
कसिण खः । उर्पि वस्तुकय् सच्चिद्विब्वे सच्चिद्वि पूर्वक चित्त थात

च्वन धायेवं न्ह्याथाय् स्वसां खंक्व फुकं उम्ह व्यक्तिया निति उगु उगु बस्तुथें हे जुया वइ वा खनें दइ । उदाहरणार्थं लः स्वया चित्त थातं तयेगु याये फत धाःसा न्ह्याथाय्सं उम्ह व्यक्तिया निति लः जक जुया च्वनी ।

२) असुभ : अशुभ धयागु शोक मदइगु, घृणित जुइगु अर्थय् वं । थुकी दुथ्याःगु क्रम खः- नाना तरहयापि मृत व्यक्तपिन्त स्वया अहो घृणित वस्तु अहो घृणित वस्तु धका सदां लुमंका उम्ह मृत व्यक्त प्रति चित्त थातं तयेगु क्रम हे अशुभ खः ।

३) अनुस्सतिः अनुस्मृति धइगु बारम्बार स्मृति तइ च्वनेगु अर्थय् वं । बुद्ध, धर्म, संघ व थःम्हं याना वयागु कुशल कार्य इत्यादियात बारम्बार स्मृति तथा चित्त थातं तयेगु, सँ चिमिसँ आदि अंग प्रत्यंगयात न्ह्याबलें स्मृति तथा चित्त थातं तयेगु व आश्वास प्रश्वासयात न्ह्याबलें स्मृति तथा चित्त थातं तयेगु क्रम हे अनुस्मृति खः ।

४) अप्पमञ्जा : अप्रामाण्या धयागु परिमाण मदइगु अर्थय् वं । सकल सत्व प्राणीपिन्त आरम्मण याना उच्च नीच मल्यःसे अपरिमित रूपं समान तौरं मैत्री तथा च्वनेगु, दुःखीत सकल सत्वप्राणीपिन्त आरम्मण याना समान रूपं करुणा तथा च्वनेगु व सुखीपि सत्वपिन्त आरम्मण याना चित्त चंचल मज्जुक थातं तयेगु कथं भाविता यायेगु क्रम हे अप्रामाण्या खः ।

५) सञ्जा : संज्ञा धइगु संकेत यायेगु अर्थय् वं । नसा नयेगु बखते नया च्वंगु नसाय् घृणा युवतगु भाव खंका चित्त थातं तयेगु कथं भाविता यायेगु संज्ञा भावना खः ।

६) ववत्थान : व्यवस्थान धयागु छुटे यायेगु अर्थय् वं । थःगु शरीर पृथ्वो, आपो, तेजो, वायो थुपिं प्यंगू धातु मात्र खः धका छुटे याना बिचाः तया चित्तयात थातं तयेगु व्यवस्थान खः ।

७) आरूप्य : आरूप्य धयागु अरूप ब्रह्मलोक्य् थ्यंके फुगु कर्मस्थान खः । उगु कर्म स्थानयात विस्तृत कथं व्याख्या याये माःगु जुया थुलि हे जक जि धायेगु मती तया ।

नकतिनि कना वनागु क्रमय् थःत यःगु कम छगू छगूलि चित्तयात आरम्मण छगू छगूली थातं तयेगु यायेमाः । अथे यानां चित्त आरम्मण छगू छगूलिं थातं च्वन धायेवं उगु चित्तया स्थिरतायात समाधि धाइ ।

आः कना वये धुंगु धर्मया प्रथम व द्वितीय स्तर जुया च्वंगु शील व समाधिया विषय खः । तृतीय स्तर जुया च्वंगु प्रज्ञा स्तरयात कने न्ह्यो शील व समाधि वोगु फलयात छुं भति स्पष्ट याना वयनेगु मती तया ।

शील व समाधि वीगु फल

शीलं युक्तमहं व्यक्ति चाहे बुद्ध धर्मी थ जु, चाहे अन्य मता-वलम्बी, मरण लिपा मनुष्य वा देव योनी जन्म जू वने फु । शीलं युक्तं जुइवंतुं ब्रह्मलोकं गामी जुइ मफु । सुं व्यक्ति ब्रह्म-

लोक गामी जुइगु इच्छा यात धाःसा समाधि सम्पन्न जुइ फयेकेमाः । समाधि जक ब्रह्मलोक गामी जुइका बी फइ । सुं गुम्ह व्यक्ति समाधिं युक्त जुल धाःसा व उम्ह व्यक्ति बुद्ध धर्मी हे, मरणान्तय् ब्रह्मलोक गामी जुइ फु ।

समाधि युक्त मजुल धाःसा सुं हे ब्रह्मा जुइ फइ मखु । शीलं पूर्ण मजुल धाःसा उम्ह व्यक्ति बुद्ध धर्मी हे थःजु वा अन्य धर्मी हे, मरणान्तय् कंगः पंक्षि, प्रेत, असुर नर्क धइगु योनी छगू मखु छगुली जन्म जू वनी ।

शील व समाधियागु फलयात आः कनः वनागु अनुसारं थनतकयात मोटा मोटि जक लुमंका तयेके बी मास्ते वः । मोटा मोटि धयागु शब्द जि छाये व्यवहार याना थ्व खँ भति व्यक्त यायेगु मती तया । शीलं पूर्णम्ह व्यक्ति छम्ह मरणान्तय् मनुष्य वा देव योनी जन्म काः वने फु । समाधि पूर्णम्ह व्यक्ति मरणान्तय् ब्रह्मलोकगामी जू वने फु धइगु प्रायः याना जक जुइगु खः । सकले अथे हे जक जुइमाः धकां निस्सन्देह धाये थाकु ।

थौं शीलवानम्ह व्यक्ति नं कन्हे दुःशील जू वने फु । कन्हे दुःशीलम्ह व्यक्ति मजूसां सी न्ह्यवः छगू नं मखु छगू अवस्थाय् दुःशील जू वने फु । थुकथं हे थौं समाधि पूर्णम्ह व्यक्ति कन्हे समाधि हीन जू वने फु । कन्हे समाधि हीन जू मवसां सी न्ह्यवः छगू मखु छगू अवस्थाय् समाधि हीन जू वने फु ।

नकतिनि कनागु कारणं मेगु कारण नं लुमके वह जू ।

शील धयागुलि शरीर व बचनं जक मभिगु मयायेगु, मघायेगु रूपं संवर याना तये फु। उकिं शीलवानम्ह व्यक्ति मभिगु मयासे मभिक मघासे जक च्वने फु। उम्ह व्यक्तियाके मभिगु चित्तला न्हापा गथे अथे हे.दया च्वनि। उगु मभिगु चित्तं उम्ह व्यक्ति सिना वनीगु बखते वयात प्यंगू दुर्गती ध्यंकाः बी फु।

समाधि युक्तम्ह व्यक्ति याके नं मभिगु चित्त दया हे च्वं। उगु चित्त उत्पन्न मजुइक समाधि रोकय् याना तःगुलि जक उगु मभिगु चित्त शान्त जुया च्वं च्वंगु खः। टोकरी दुने तइ तम्ह गौमन सर्प टोकरी बन्द याना तइ तःतले उम्ह सर्प शान्त जुया च्वनी। टोकरी उला बी मात्र उम्ह सर्प फण कया दना वइ। व थें हे समाधि युक्त जुया च्वन धाम्ह व्यक्ति याके समाधि हीन जुइ मात्रं गौमन सर्प थें जाःगु वयागु दुष्ट चित्त थितुं थिक हे उत्पन्न जुया वइ। मरणासन्न अवस्थाय् व उगु दुष्ट चित्त उत्पन्न जुया उगु दुष्ट चित्तं सिना वन धाःसा उम्ह व्यक्ति नं प्यंगू अपाय दुर्गती ध्यंकाः वने फु।

उगु मरणं वाहेक सुं छम्ह व्यक्ति शील व समाधि मरणासन्न अवस्थाय् तकं पूर्ण जुया च्वन धका हे भाःपाः दिसँ। अथे पूर्ण जुया च्वंगुलि उम्ह व्यक्ति शीलवान जुया मनुष्य व देव योनी ध्यंका वनी। उम्ह व्यक्ति समाधि युक्तम्ह जुल धाःसा व नं मरणं लिपा ब्रम्हलोकगामी जुइ। उर्पि ब्रम्हा देव व मनुष्यपि बुढा जुइ तिन, रोगी जुइ तिन, सिना

वनी तिनि । जरा दुःख, व्याधि दुःख व मरण दुःखं सुं नं मुक्त
जुइ मफुनि ।

उगु जरा दुःख, व्याधि दुःख व मरण दुःखं मुक्त जुइगु
अभिलाषा दुम्ह व्यक्तितं शील व समाधि स्तरं जक सन्तोष
जुया मच्चंसे प्रज्ञा स्तरय् थ्यंक वनेत प्रयत्न यायेमाः ।

(३) प्रज्ञा

अथे जुइवं प्रज्ञा स्तरय् ध्यनेत गुकथं प्रयत्न याये
माली ले ?

प्रज्ञा स्तरय् थ्यंकेत न्हापां याये माःगु ज्या मेता मखु ।
न्हापां याये माःगु ज्याहे तप्यंगु दृष्टि दयेकेगु खः ।

दृष्टि तमप्यंतले ब्रम्हा देव व मनुष्य आदि स्वीछ्गु
भूवनय् च्वंपि प्राणीपिसं थःत थम्हं खूगु धातुया समूह मात्र
खः धका गबलें सीके फइ मखु । गुगुं प्रकारं नं थुगु विषययात
दृढ पूर्वक विश्वास याये फइ मखु ।

बुद्धधर्मी मखुपिन्त अथे तथा बुद्ध धर्मीपि हे नं दृष्टि
तःमप्यंतले थुगु विषययात दृढ पूर्वक विश्वास दुपि जुइ मखु ।
दृष्टि तमप्यंतले बुद्ध धर्मी छम्हसिनं बुद्धं थुकथं कना विज्याना
तःगु विश्वास यायेमाः धका जक विश्वास याना च्वंगु मात्र
खः । दृढ पूर्वक विश्वास जूगु रूपय् मखु । व्यक्ति छम्हसिनं
स्नेह नं तये फु, मतये नं फु । विचाः नं याये फु । उजाम्ह
व्यक्तिं खूगु धातुया समूह मात्र धाःगु खइला आदि प्रकारं थुगु

विषयय् गवलें गवलें शंका जुइका चवने यः । थ्व शंका प्रवल
जुया वइगु अवस्थाय् बुद्ध धयाम्ह धात्थें बुद्ध खइला धका
तकं शंका जुया वये यः ।

तर गवले दृष्टि तप्यनि, अबले सुं गुम्ह व्यक्तियाके थुगु
विषयय् छुं गुगु कथ नं शंका जुइ फइ मखुत । न्हापा
बारवार जुइका च्वंगु संशय नापं तना वनी । उम्ह व्यक्तिया
चित्तय् थुगु संशय गवलें खने दयेक वइ मखुत ।

अथे जुसेलि तप्यंगु दृष्टि गथे याना दयेकेगु ? छु बुद्धयात
पूजा सत्कार यायेवं दृष्टि तप्यनिला ? बुद्धं थःगु ऋद्धि
चमत्कारया बलं सुयातं भिके नं मफु, मभिके नं मफु । थुगु
लँपुइ वन धाःसा भि जुइ, थुगु लँपुइ वन धाःसा मभि जुइ
धका बुद्धं प्राणीपिन्त लँ सम्म क्यना विज्याये फु । भिके
यःम्ह व्यक्तिं भिगु लँपुइ वना जक थःत थःम्हं भि याये फइ ।
मभिके यःम्ह व्यक्ति मभिगु लँपुइ वना जक थःत थःम्हं मभि
याये फइ ।

कीगु न्ह्योने हे कीसं नाना तरहयापि मनूतयेत खना
चवनागु दु मखुला ? गुलि अल्पायुपिं, गुलि दीर्घायुपिं, गुलि
रोग ग्रष्टपिं गुलिं निरोगीपिं, गुलिं बांमलाःपिं, गुलिं बांलाःपिं
गुलिं प्रतिभाहीनपिं गुलिं प्रतिभाशालीपिं, गुलिं गरीव गुलिं
धनी, गुलि नोच कुलयापिं, गुलि उच्चकुलयापिं अले गुलिं
बुद्धिहीनपिं गुलिं धाःसा बुद्धि मानपिं ।

थये अनेक कथं जुया च्वने माःगु ईश्वरं दयेका मखु ।
 न्हापा जन्म जन्मान्तरय् अथवा आः वर्तमान अवस्थाय् थुपिं
 पुद्गलपिं भिंगु लँय् वना जिल ला, वा मभिंगु लँय् वना
 जिल थःथःगु कर्मयात थःथम्हं सृष्टि याना वःगु अनुसारं
 आः नं परिवर्तन जुइका च्वने माःगु खः । जन्म जन्मान्तरय्
 थःथम्हं याना वयागु ज्या कारण रूपय् परिणत जुया आः
 जुइका च्वने माःगु परिस्थिति फुकं फल हे खः । फल धइगु
 कारण मदयेकं गुबलें वने जुइ मखु । कारणं याना फल दइ
 च्वंगु । बुद्धं दयेकूगुलिं मखु ।

अतः बुद्धयात वन्दना प्रणाम याये मात्रं तप्यंगु दृष्टि गवलें
 दयेका काये फइ मखु । जितः तप्यंगु दृष्टि बिया विज्याहुँ धका
 बुद्धयाके प्रार्थना याना जक नं तप्यंगु दृष्टि गुगू कथं नं प्राप्त
 जुइ मखु ।

वक्कलिं तप्यंगु दृष्टि लुइक्कगु

बुद्धयात श्रद्धा तइगु थासय् बुद्धकालीन वक्कलि भिक्षु
 स्वया सुं व्यक्ति च्वय् थ्यनी धका जि मताः । वक्कलि
 बुद्धयागु श्री शोभा खने मात्रं तःसकं मन स्वां ह्वयेकल ।
 बुद्धयात पलख हे तोते मफया वन । गृहस्थाश्रमय् च्वना बुद्धया
 समीपय् च्वने दुसा तिनि बुद्धयागु श्री शोभा न्हावलें दर्शन
 दया च्वनी धका धारण जुया वक्कलि धन सम्पत्ति सहितं
 कलाः काम् म्हायपिन्त तोता भिक्षु भावय् प्रवेश यात । अन्ति

छुं हे मयासे बुद्धयागु श्री शोभा जक स्वया वक्कलि श्रद्धां विभोर जुइका च्वन ।

बुद्धं वक्कलि यागु ज्ञान परिपक्व मज्जनिगु सीका छुं हे आज्ञा दयेका विमज्यासे प्रतीक्षा याना च्वना विज्यात । ज्ञान परिपक्व जुसेलि उपदेश रूपय् आज्ञा दयेका विज्यात, “वक्कलि, थ्व ध्वग्गिना वना च्वंगु रूपयात स्वया च्वना छन्त छु लाभ जुइ ? वक्कलि, सुनां धर्मयात खंकी मखु वं जि तथागतयात लुइके फइ मखु ।”

अवलेसं निसं वक्कलि भिक्षु नं बुद्धयागु उपदेश मुताविक धर्मय् प्रयत्न याना यंकूबले अरहन्त फलय् प्रतिष्ठित जू वन ।

उकि तप्यंगु दृष्टि दयेकेगु अभिलाषा दुपिसं बुद्धयात वन्दना प्रणाम याये मात्रं दयेका काये फइ मखु । बुद्धया सन्मुखे वना प्रार्थना याये मात्रं नं गाःगु मखु । दृष्टि तप्यंकेत बुद्धं निर्देश याना विज्यागु मार्ग मुताविक धर्माचरण हे यायेमाः ।

दृष्टि तप्यंकेगु कुतः

अथे थःथम्हं कुतः याये माःगु जुसेलि व कुतः याये माःगु ज्या छु थाकुसे च्वंला ? उगु ज्या यायेगु अवस्थाय् तीक्ष्ण बुद्धि दुपिसं आपा याना निर्देश लिसे बरोबर विरोध प्रदर्शन याये यः । अतएव उपि तीक्ष्ण बुद्धिपि गुलि व्यक्तिपिसं तप्यंगु दृष्टि प्राप्त याना कायेत मेपिसं स्वया आपाः समयविक कुतः

याना च्वनेमाः । वस्तुतः थुगु कार्यं यायेगु बखते (१) निर्देशन मुताविक पुवंक आचरण यायेगु, (२) बांलाक उद्योगी जुइगु अत्यावश्यकगु विषय खः ।

उगु कार्यय् निगू विभाग दु :-

१) थःगु चित्तयात छगू मखु छगू आरम्मणय् थातं तथा दुने ध्यंक स्वयेगु ।

२) उगु आरम्मणय् सदां स्मृति दयेका च्वनेगु दृष्टि तप्यंकेत छगू धारय् लाके माःगु आरम्मण यक्वं दु । उर्पि आरम्मणत मध्यय् थःत दकसिबे यःगु आरम्मणयात ल्यया काये ज्यू । उदाहरणार्थः सासः दुका पिका पत्ति फुले जुया वइगु सुके जुया वनीगु प्वाः थुपि भिगु आरम्मणत खः ।

उर्पि आरम्मण प्रयोग याये थाकुसा मेमेगु आरम्मणय् थःत यःगु आरम्मण ल्यया काये ज्यू ।

मेचय् फेतुना च्वंसा फेतुना च्वना धका थःगु जंधुफा व मेच थिया च्वंसा थिया च्वना धका व थःगु प्यंपा व मेच थिया च्वंसा थिया च्वन धका आरम्मण रूपं प्रयोगय् हये ज्यू ।

इधु थिधु जुया च्वनीगु बखते तुति ल्हनागु न्ह्याकागुयात वा तुति दिकागुयात नं आरम्मण रूपं प्रयोगय् हये ज्यू ।

छगू मखु छगू आरम्मणय् चित्तयात क्वथीक स्वका उगु आरम्मणय् न्ह्याबलें स्मृति तथा च्वनेबले गथे जुइगु धयागु खः । यन भि छु भति छुटे याना क्यनेगु मती तथा ।

चित्त धयागु छको छगू जक उत्पन्न जुइ फु । उगु चित्त व आरम्मण छगू छगू स्पर्श जुइवं लोभ अथवा द्वेष चित्त उत्पन्न जुया वइ । साधारण कथं धाल धाःसा यल धाय्व लोभ चित्त उत्पन्न जुया मयल धाय्व द्वेष चित्त उत्पन्न जुइ ।

उपिं लोभ व द्वेष चित्त प्राणीमात्रयात तप्यंगु दृष्टि मदइगु रूपं तोपुया तइगु सुपांय् खः । अतएव आरम्मण छगू छगू व चित्त स्पर्श जुइवं स्मृति चित्तयात साथे तइ तल धाःसा न्ह्याबलें जुया च्वनीगु लोभ व द्वेष चित्त उत्पन्न जुइत अवसर दःवने फइमखु ।

उदाहरणार्थ यदि सुं छम्हसिया त.सकं तं पिहाँ वया च्वन धका स्मृति दया वयेवं तुरुन्त वइगु द्वेष चित्त तना वनी ।

उकथं आरम्मणय् स्मृति साथ विया तयेगु मेता कारणय् मखु । तप्यंगु दृष्टि खने मदयेक तोपुया तइगु सुपांय् थें जागु क्लेशयात हटे याना छवयेया नितिं खः ।

मिखा छकः फितिवक सनीगु पल्पसा छको प्वालाकः त्वइगुया अन्तरय् चित्त धइगु लाखौं करोडीं बार उत्पन्न जुइ फु ।

अथे चित्त उत्पन्न जू जू पतिं छगू मखू छगू आरम्मण लिसे स्पर्श जुया लोभ द्वेष चित्त उत्पन्न जुया वं च्वनी । उकिं चित्त धइगु द्रुततम गति दुगुलिं दृष्टि दयेकेगु कुतः यानां च्वंम्ह छम्ह भोगीं गबलें थःथम्हं थःगु स्मृति स्थिर जुया च्वन धकध भाप्युसां वइगु चित्र स्मृतिया परिधि पुला पिहाँ वना च्वने फु । अथे पिहाँ

वनोगु समय छगू सेकेण्डया फिब्वे छब्वया भित्रे चित्त समूह हजारौं लाखौं मयाक परिवर्तन जुया वने धुंकीगु जुया उगु छगू सेकेण्डया फिब्वे छब्वया भित्रे लोभ व द्वेष चित्त उम्ह योगीं मसीक हजारौं लाखौं हिला वना च्वने फुगु जुल । उगु लोभ व द्वेष चित्त भ्याः भति जक दया च्वंतले नं तप्यंगु दृष्टि गबलें प्राप्त याना काये फइ मखु । अतएव योगीं स्मृतियात फुसंत मब्युसे खंको, ताको, नंतुको, सवा काको, स्पर्श याको पत्तिं आरम्मणय् स्मृतियात लिक्कसं तये फयेकेगु कुतः यायेमाः ।

न्हापां ला थाक्थुं अनुभव जुइ । तर छगू हप्ताति दयेवं जीवन काछिं थातं मच्चंसे स्थिर जुया मच्चंगु उगु थुगुं आरम्मणय् ब्वांवना च्वंगु चित्त बुलुहुं बुलुहुं शान्त व स्थिर जुया वंगु योगीं स्वयं अनुभव याये दइ ।

सम्यक् दृष्टि दये न्ह्योयायु फिछ्छगू स्तर

चित्त थातं च्वनेधुंका लोभ व द्वेष परिशुद्ध जुया वःलिसे तप्यंगु दृष्टियात खंके फइगु स्तर तनं तं बढे जुजुं वनी । तप्यंगु दृष्टियात खंके फुगु स्तरय् थ्यने न्ह्यो फिछ्छगू स्तर दु ।

उपिं स्तरत खः—

- १) नाम व रूपयात छुटे छुटे जुइक सीकिगु ज्ञान,
- २) कारण व कार्ययात छुटे छुटे याना सीकिगु ज्ञान,
- ३) अनित्य, दुःख, अनात्मयात थुइका वांलाक विचाः याइगु ज्ञान,
- ४) नाम रूप धर्मया उत्पत्ति व विनाशयात सीकिगु ज्ञान,

५) आरम्भण व उकियात बिचाः याइगु चित्त क्षय जुया वनीगुयात सीकिगु ज्ञान,

६) नाम रूपयात भयानक धका सीकिगु ज्ञान,

७) नाम रूपयात दोष धका सीकिगु ज्ञान,

८) समस्त संसारयात उदासीनगु धका सीकिगु ज्ञान,

९) लोकं मुक्त जुइगु छन्दयात उत्पत्ति याइगु ज्ञान,

१०) मुक्त जुइ निरिंति हाकनं कोशिस याना अनित्य, दुःख व अनात्मयात विशेष रूपं सीकिगु ज्ञान,

११) उत्पत्ति व विनाश जुया च्वंगु नाम रूप धर्मय् प्रसन्न ताइगु घृणा याइगु मदया उपेक्षित भाव तइगु ज्ञान ।

श्रोतापन्न स्थिति

उपि फिछ्छगूयात पुला वनेवं तप्यंगु दृष्टियात खनीगु प्रथम स्थिती थ्यनी । उगु स्थितियात पालिं “सोतापन्न” स्थिति धाइ । थुगु श्रोतापन्न स्थिती थ्यंम्ह व्यक्ति -

१) मरणं लिपा गबलें प्यंगू दुर्गती जन्म काः वने फइमखु,

२) थुगु श्रोतापन्न स्थिती थ्यने धुंका थितुं थिक भावनाय् अभ्यास मयाःसा नं दुर्गति प्यंगूलि बाहेक मेगु भूमी अप्वलं अप्वः हानं न्हेको जक चाःचाः हिले माली । तरुन्हागु हे कथं जूसां च्याको तक चाहिले माली मखु।

थुगु विषय निगू उम्ह श्रोतापन्न व्यक्तिया मरण लिपा जुइगु विषय जूगुलिं गुलिं गुलिसिनं उगु विषयय् चित्ताकर्षण याये नं फु मयाये नं फु । अतः श्रोतापन्न स्थिती थ्यने धुंकूम्ह व्यवितयागु दृष्टान्त कथं थुगु जन्मय् विशेषता दुगु विषय उद्धृत यायेगु मती तथा । व विषय खः -

१) श्रोतापन्न अवस्थाय् थ्यने धुंकूम्ह व्यक्तियाके अनात्म धर्म विषयय् गुगुं प्रकारं नं शंका दये फइ मखुत । थःथम्हं भाःपाः च्वंगु मिथ्या सिद्धान्त अथे हे मदया वनी । थः जीव विज्ञान मखु, श्रृष्टि याना तइ तःम्ह प्राणी मखु । खुगु धातुया समूह मात्र खः धइगु कारणयात विना संशयं विश्वास याना काइ । न्हापा बरोबर जुया वइ च्वंगु संशय चित्त उम्ह व्यक्तिया आन्तरिकय् गुगुं कथं नं हानं जागृत जुया वये फइ मखुत ।

उगु विश्वासं उम्ह श्रोतापन्न अवस्थाय् थ्यंम्ह व्यक्तियागु लोभ द्वेषत न्हापा थें मखया वेग शिथिल जुया वनी ।

उदाहरण- श्रोतापन्न मज्जिबले सुं गुम्हसिया स्यायेगु मती वःसा स्याना हे छ्वइ । खुइ मास्ते वःसा खुया हे काइ । कतपिनि युवक युवती काय् म्हाय्पिन्त स्यंके मास्ते वःसा स्यंका हे छ्वइ । मखुगु खँ ल्हाये मास्ते वःसा ल्हाना हे छ्वइ । अय्ला थ्वँ त्वने मास्ते वःसा त्वना हे छ्वइ ।

तर श्रोतापन्न अवस्थाय् थ्यने धुंका उम्ह व्यक्तियागु लोभ व द्वेषत वेग शिथिल जुया वंगुलिं लोभ व द्वेष चित्त

उत्पन्न जुया हे वःसां वं प्राणी हत्या यायेगुयात, खुइगुयात, कत-
पिनि युवक युवती काय् म्हाय्पिन्त स्यंकेगु ज्या यायेगुयात,
मखुगु खँ ल्हायेगुयात, अय्लाः थ्वँ त्वनेगुयात अतिक्रमण
याये फइ मखुत ।

प्रकृति कोमल स्वभाव दुपिं श्रोतापन्न अवस्थाय् थ्यन धाःसा
इमिगु परिवर्तन पिनें स्वइपिनि निंति सी दइ मखु । अथेसां
नरघाटक, ऊंगः पंक्षि घाटकत, खुँ डाकूत, काम पिपाशुत,
छुल्याहा फताहात व अय्लाः गुलुत उगु श्रोतापन्न स्थिती
थ्यनेवं इमिगु परिवर्तन प्रशस्त रूपं सी दइ ।

कतपिन्त दिपा मदयेक हत्या याना च्वनीपिसं हत्या याइ
मखु, खुँ डाकूतयेसं खुया लुटे याना जुइ मखु, काम पिपाशु-
तयेसं नं कतपिनि युवक युवती काय् म्हाय्पिन्त स्यंके फइ
मखु । छुल्याहा फताहातयेसं नं ह्येका काइ मखु । अय्ला
गुलु थ्वँ गुलुतयेसं नं अय्ला थ्वँ त्वनी मखु ।

उगु श्रोतापन्न स्थिति जक सन्तोष जुइ मफुसे हानं
भावना याइम्ह योगीं निगूगु स्थिति सकृदागामी, स्वंगूगु स्थिति
अनागामी व प्यंगूगु अन्तिम स्थिति अरहन्त तकं थूगु जन्मय्
प्राप्त याना काः वने फु ।

सकृदागामी स्थिति

सकृदागामी स्थिती थ्यंम्हसिगु लोभ व द्वेष श्रोतापन्न
स्थिती थ्यंबलेसिनं अप्वः वेगं शिथिल जुया वनी ।

अनागामी स्थिति

अनागामी स्थिती थ्यंम्ह व्यक्ति थःगु आन्तरिकय् तःतः-
सकं विशेषता दुगु विषयत दया वःगु थःथम्हं बांलाक स्पष्टं
चाया वइ ।

१) उम्ह व्यक्तियाके कामराग चित्त बिल्कुल मदया वने
धुंकी । उम्ह व्यक्तिया आन्तरिकय् कामराग चित्त उत्पन्न
जुइका बी फइ मखु । उम्ह व्यक्तिया आन्तरिकय् द्वेष चित्त
उत्पन्न याना बी फुर्पि समस्त विश्वय् गनं नं दये फइ मखु ।

२) उम्ह व्यक्तियाके ग्याः चिकु चित्त कदापि दइ मखु ।
उम्ह व्यक्तिया दुने नुगलय् ग्याः चिकु चित्त उत्पन्न याना बी फुर्पि
समस्त विश्वय् गनं नं दये फइ मखु ।

३) उम्ह व्यक्तियाके ग्याः चिकु चित्त कदापि दइ मखु ।
उम्ह व्यक्तिया आन्तरिकय् ग्याः चिकु चित्त उत्पन्न याना बी
फुर्पि समस्त विश्वय् गनं नं दये फइ मखु ।

४) उम्ह व्यक्तियाके मरणं लिपा ब्रह्मलोक छगुली
ब्रह्मा जुइ मास्ते वइगु अभिलाषा बाहेक मेगु अभिलाषा बिल्कुल
मदये धुंकी ।

अरहन्त स्थिति

प्यंगुगु अन्तिम स्थिति अरहन्तत्वय् थ्यंम्ह व्यक्तियाके

अनागामी जुया च्वंगु अवस्थाय् अन्तिम कथं ल्यना च्वं च्वंगु अभिलाषा नं बिल्कुल शान्त जुया वने धुंकी ।

उम्ह अरहन्त व्यक्ति देह त्याग याइबले दि हे मदिसे परिवर्तन जुया च्वंगु चित्त प्रवाह गुगुं जन्मय् हानं उत्पन्न जुया वइ मखुत ।

अथे जुया वइ मखुगुलि जन्म जू जूगु जन्मय् सदां टूटे मजुइक अनुभव याना च्वने माःगु जरा दुःख, व्याधि दुःख व मरण दुःख धयागु दुःखत नं दया वइगु अवसर प्राप्त जुइ मखुत ।

धम्मंगुण खुगू

सभापति प्रमुख उपस्थित सज्जन परिषद्वर्गपि,
धर्मया विषय सम्बन्धय् जि स्यू ताःगु कने धुन । आः बुद्ध तथागतं कना थका विज्याःगु धर्मया गुण खुगूयात कनेगु मती तथा ।

थुपि खुता गुणत खः-

१) स्वाक्खातो- बुद्ध तथागतयागु धर्म कल्पना मात्रं कना तःगु धर्म मखु, यथार्थ रूपं सीके धुंका तिनि कना विज्याना तःगु धर्म जूगुलि बांलाक यथार्थ रूपं कना तइ तःगु धर्म खः ।

२) सन्दिट्टिको- बांलाक प्रयत्न साथ आचरण यात धाःसा स्वयम् खंके फुगु धर्म खः ।

३) अकालिको- लिपायागु जन्मय् जक मखु आः थुगु जन्मय् हे तुरन्त फल बीगु धर्म खः ।

४) एहिपस्सिको- ध्व धर्मयात वया स्व वाः धका आमन्त्रणा याये योग्यगु धर्म खः ।

५) ओपनेय्यिको- थःगु आन्तरिक्य् धारण यांना तये बहःगु धर्म खः ।

६) पच्चत्तं वेदितब्बो विञ्जूहि- धर्म सीके खंके फुपि प्रज्ञावान आर्य पुद्गल च्याम्हसिनं जक थःथम्हं अलग अलग अनुभव यांना सीके फुगु धर्म खः ।

थुकी आर्य पुद्गल च्याम्ह खः -

१) श्रोतापत्ति मार्गय् थ्यं जक थ्यंम्ह श्रोतापत्ति मार्ग पुद्गल- १ म्ह

२) सकृदागामी मार्गय् थ्यं जक थ्यंम्ह सकृदागामी मार्ग पुद्गल १ म्ह

३) अनागामी मार्गय् थ्यं जक थ्यंम्ह अनागामी मार्ग पुद्गल- १ म्ह

४) अरहन्त मार्गय् थ्यं जक थ्यंम्ह अरहन्त मार्ग पुद्गल- १ म्ह

थुकथं मार्ग पुद्गल प्यम्ह व

१) श्रोतापत्ति फलय्- थ्यना च्वंम्ह श्रोतापन्न पुद्गल-१ म्ह

७२)

२) सकृदागामी फल्य् थ्यना च्वंम्ह सकृदागामी
पुद्गल- १ म्ह

३) अनागामी फल्य् थ्यना च्वंम्ह अनागामी
पुद्गल- १ म्ह

४) अरहन्त फल्य् थ्यना च्वंम्ह अरहन्त
पुद्गल- १ म्ह

थुकथं फल पुद्गल प्यम्ह दुगु जुल ।

प्रेरणा

बुद्धं स्वयम् धर्मं सम्बन्धय् थथे निर्भीत रूपं ग्यारेण्टी तथा
थका बिज्यात । अतएव आः थन उपस्थित परिषदपिसं नं धर्मं खँ
न्यना मात्रं जक सन्तोष भाव मकासे बुद्ध तथागतयागु धर्म
च्वय् कना थेंतुं मार्गं व फलयात लिपायागु जन्मय् मखु, आः
थुगु जन्मय् हे निश्चित रूपं प्राप्त याना काये फुगु धर्मं खः,
मखु धयागु थःथम्हं परीक्षण याना स्वयम् धर्मया रस अनुभव
याये फइ कथं प्रयत्न साथ आचरण यायेगु खँ जि हृदय निसें
प्रेरित याना च्वं च्वना । अस्तु !

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

संघ

श्री उपकुलपतिजु, महिला तथा सज्जनवर्ग,

थों कनेगु खँ संघयागु बिषयय् खः। संघयागु खँ निम्नः
कथं स्वथी बिभाजन याना कनेगु जिगु इच्छा खः-

- १) संघे प्रवेश जुइगु इच्छा दुम्ह व्यक्तियात गुकथं प्रवेश
यायेगु,
- २) भिक्षुपिसं पालन याये माःगु विनय नियम धयागु
गुजागु,
- ३) बुद्धकालीन अवस्थाय् प्रख्यातपि अरहन्तपि मध्ये
गुलि अरहन्तपिनिगु जीवनी ।

श्रामणेर

मिजं मचात २० दँ दत धायेवं भिक्षु जुइ फु । २० दँ
ल्याः खायेगु बखते प्रतिसन्धि समय निसें कया ल्याः खाना
यंकेज्यू । २० दँ मदुपि मिजं मचात श्रामणेर जक जुइ फु ।
श्रामणेर जुइम्ह मिजं मचा छम्हसिनं-

१) भिक्षु छम्हसिथाय् चीवरं पुनेत प्रार्थना यायेमाः ।

२) प्रार्थना याना चीवर पुने धुंका भावी श्रामणेरं भिक्षुयाथाय् श्रामणेर शील याचना यायेमाः ।

३) उपाध्याचार्य भिक्षुं धया विज्याइगु वमोजिम "बुद्धं सरणं गच्छामि, धम्मं सरणं गच्छामि, संघं सरणं गच्छामि" धका त्रिशरण गमन स्वक्रो तक स्पष्ट जुइक उच्चारण याना ब्वने धुनेवं हे श्रामणेर जुइगु ज्या जुइगु जुल ।

४) थुकथं त्रिशरण ग्रहण याये धुंका शिक्षापद फिगू कायेमाः । फिगू शिक्षापद खः-

- क) जि परप्राणी हिंसा यायेगुलि रहित जुया च्वने ।
- ख) जि परधन खुया कायेगुलि रहित जुया च्वने ।
- ग) जि ब्रह्मचर्य स्यंकेगुलि रहित जुया च्वने ।
- घ) जि असत्य खँ ह्लायेगुलि रहित जुया च्वने ।
- ङ) जि सुरापान यायेगुलि रहित जुया च्वने ।
- च) जि विकालय् भोजन यायेगुलि रहित जुया च्वने ।
- छ) जि प्याखं हुइगु, म्ये हालेगु, बासुरी कनाथ इत्यादि पुइगुलि थःनं रहित जुया च्वने, वथे हे मेपिन्त अन्हे यायेगुलि नं रहित जुया च्वने ।

ज) जि स्वामालं क्वखायेगु, पाउडरं बुलेगु, थःगु शरीरयात स्वये यइपुइगु कथं छायेपीगु बांवांलागु वस्त्रं तिसां तीगुलि रहित जुया च्वने ।

क) जि तःजागु व उत्तमगु आसनय् च्वनेगुलि रहित जुया च्वने ।

अ) जिं लुं वह ग्रहण यायेगुलिं रहित जुया च्वने ।

धका थथे प्रतिज्ञा याना उगु किगू शिक्षापद मध्ये च्वय् च्वंगु न्यागूयात उल्लङ्घन यायेवं श्रामणेर भावं च्यूत जुइ । शुद्धम्ह श्रामणेर हानं जुइ माल धाःसा हानं त्रिशरण ग्रहण यायेमाः । क्वेयागु न्यागू उल्लङ्घन यात धाःसां तु उपाध्याचार्यं ब्यूगु दण्ड ग्रहण यायेमाः ।

भिक्षु भाव

२० दँ पूर्ण जूम्ह व्यक्ति छम्ह भिक्षु जुइगु इच्छा जुल धाःसा भिक्षु जुइ फु । उहा व्यक्ति भिक्षु छम्ह सिथाय् वना भिक्षु जुइगु इच्छा जूगु खँ प्रकट यायेमाः । अले व खँ न्यना काःम्ह भिक्षुं कमसेकम न्याम्ह वा किम्ह विनयानुसार भिक्षुपि मुंका भिक्षु जुइम्ह व्यक्तियात “सीमाय्” व्वना यंकेमाः । “सीमा” धयागु मेगु मखु । भिक्षुपिनि तःधंगु चिकिधंगु ज्या दयेव सल्ला यायेत मुनीगु स्थान खः । उगु सीमाय् थ्यनेवं भिक्षु संघपिन्त भिक्षु जुइम्हसिनं आदर पूर्वक वन्दना याना स्वको तक याचना यायेमा :-

“जिं संघपिके भिक्षु जुइया लागी याचना याना च्वना, संघपिसं जित दया करूणा तथा भिक्षु याना बिज्याहुँ ।”

प्रश्न भिं छगू

उगु अवस्थाय् भिक्षु छम्हसिनं संघपिके वचन कया भिक्षु

जुइम्हसित भिक्षु जुइगुली बाधा दुगु दोष दु मदु निम्न खँ
न्यनेमा :-

- १) छंके कुष्ट रोग, पो वइगु रोग, पुलांगु चर्मरोग, क्षय रोग, तिल्वे वइगु रोग आदि बांमलागु रोगत दु ला ?
- २) छ धात्थेंम्ह मनू खः ला ?
- ३) छ धात्थेंम्ह मिजं खः ला ?
- ४) छ छ्येवां न्याना तःम्ह दास भावं मुक्तम्ह खः ला ?
- ५) छ ऋणं मुक्तम्ह खः ला ?
- ६) छ सरकारी नोकरीं मुक्तम्ह खः ला ?
- ७) छ मां-बौपिनिगु पाखें वचन प्राप्त जूम्ह खः ला ?
- ८) छ २० दँ दुम्ह खः ला ?
- ९) छंके पात्र चीवर फुक पूर्ण जुया च्वंगु दु ला ?
- १०) छंगु नां छु ?
- ११) छं उपाध्याचार्यया नां छु ?

थथे ११गू प्रश्न न्यनेमाः । थथे न्यना दोषं मुक्तम्ह जुल
धाःसा शक्ति दुम्ह भिक्षु छम्हसिनं संघपिके क्वय् धया तःगु
बमोजिम वचन कया भिक्षु यायेमाः ।

प्रस्तावना

“भन्ते संघपि, जिगु खँ न्यना विज्याहूँ । थ्व भिक्षु जुइम्ह
अमुक उपाध्याचार्यया शिष्य खः । दोषं नं मुक्तम्ह खः । वयाके
पात्र चीवरं नं पूर्ण जुया च्वंगु दु । व संघयाथाय् भिक्षु जुइत

योग्य खन धाःसा संघपिसं थ्व भिक्षु जुइम्हसित भिक्षु याना विज्यायेगु ठीक जुइ । थ्व खँ न्हापां न्यंका सूचना बिया च्वनागु जुल ।”

थथे प्रस्ताव तये धुंका संघया प्रतिनिधि भावी भिक्षुयात भिक्षु याना बिया च्वनागु खँ स्वको तक निम्न बमोजिम घोषणा यायेमा :-

घोषणा

१) “भन्ते संघपि, जिगु खँ ध्यान बिया न्यना विज्याये माल । थ्व भावी भिक्षु अमुक उपाध्याचार्यया शिष्य खः । दोषं नं मुक्तम्ह खः । वया पात्र चीवर नं परिपूर्णं जुया च्वंगु दु । वं संघपिन्त भिक्षु जुइत याचना याना च्वन । संघपिसं भावी भिक्षुयात भिक्षु छुना बिया च्वंगु दु । प्रसन्न जुल धाःसा मौन जुया विज्याहुँ । प्रसन्न मजुल धाःसा नंवाना विज्याहुँ ।”

२) निकोलनं थ्व हे खँ दोहरे याना न्यंके त्यना, “भन्ते संघपि, जिगु खँ ध्यान बिया न्यना विज्याये माल । थ्व भावी भिक्षु अमुक उपाध्याचार्यया शिष्य खः । दोषं नं मुक्तम्ह खः । वया पात्र चीवर नं पूर्णं जुया च्वंगु दु । वं संघपिन्त भिक्षु जुइत याचना याना च्वन । संघपिसं भावी भिक्षुयात भिक्षु छुना बिया च्वंगु दु । प्रसन्न जुल धाःसा मौन जुया विज्याहुँ । प्रसन्न मजुल धाःसा नंवाना विज्याहुँ ।”

३) स्वकोलनं थ्व खँ दोहरे याना न्यंके त्यना, “भन्ते

संघपिं, जिगु खँ ध्यान बिया न्यना बिज्याहुँ । थ्व भावी भिक्षु अमुक उपाध्याचार्यया शिष्य खः । दोषं नं मुक्तम्ह खः । वया पात्र चीवर नं पूर्ण जुया च्वंगु दु । वं संघपिके भिक्षु जुइत याचना याना च्वन । संघपिसं भाबी भिक्षुयात भिक्षु छुना बिया च्वंगु दु । प्रसन्न जुल धाःसा मौन जुया बिज्याहुँ । प्रसन्न मजुल धाःसा नंवाना बिज्याहुँ ।”

सफल जूरु घोषणा

थथे स्वको घोषणा याये धुंका (फलानाम्ह) उपाध्या-
चार्यया शिष्य (फलानाम्ह) भावी भिक्षुयात संघपिसं भिक्षु
याना बी धुंकल । संघपिनि प्रसन्न जू । उकिं मौन जुया
बिज्याना च्वन । थथे मौन जुया बिज्यागुलि सकल संघपिनि
चित्त बुके जुया भिक्षु याना बिज्यागु कथं पूर्ण जुल धका सम्के
जुयागु जुल । थुकथं भिक्षु जुइगु ज्या पूर्ण जूगु कारण हानं
दोहरे याना घोषणा यायेमाः ।

Dhamma.Digital

संकेत

थथे भिक्षु जुइ धुनेवं भिक्षु जूगु समय, बार, महिना, साल,
सम्बत् घोषणा याये धुनेवं भिक्षु छम्हसिनं कापी नोट याना
तयेमाः ।

याये ज्यूरु ज्या व याये मज्जूरु ज्या

थथे नोट याये धुंका भिक्षु छम्हसिनं न्हूम्ह भिक्षुयात भिक्षु
रूप्य याये ज्यूगु ज्या प्यंगू व याये मज्जूरु ज्या प्यंगू कनेमाः ।

व याये ज्यूगु ज्या प्यंगू खः :-

१) भिक्षु छम्हसिनं आहारया निर्मित्त भिक्षायागु आधार कायेमाः । भिक्षा भोजन बीपि दत धाःसा छे वना भोजन याये ज्यू ।

२) पुनेत पांसुकूल चीवरया भरोसा कायेमाः । तर दान बीपि दाता दत धाःसा दान ब्यूगु चीवरं नं पुने ज्यू ।

३) च्वनेत वृक्षमूलया जक आधार कायेमाः । तर थःगु निर्मित्त विहार दयेका बीम्ह दाता दत धाःसा विहारय् च्वने ज्यू ।

४) वासःया निर्मित्त प्राप्त जुइ अःपुगु साच्च नापं मिले याना तःगु वासःया भरोसा कायेमाः । तर थःया लागि दान याइम्ह दत धाःसा मूल्य वंगु वासः नं सेवन याये ज्यू ।

याये मज्यूगु ज्या प्यंगू :-

- १) मैथुन संवास यायेगु,
- २) पर धन खुया कायेगु,
- ३) मनू स्यायेगु,
- ४) ध्यान धर्म, मार्ग धर्म मदयेकं दु धका ध्वंग क्यनेगु ।

एहि भिन्नखु

भगवान् बुद्ध जीवित अवस्थाय् मुक्ति गुक्ति भिक्षुपि

“भिक्षुपि थन वा” धायेवं भिक्षु जुल धका बुद्धं बिया विज्याइगु वचन द्वारा भिक्षुत्व प्राप्त जूपि व्यक्तिपि नं दु ।

भिक्षुणी

भगवान बुद्ध जीवित अवस्थाय् स्त्री वर्गपिन्त न श्रमणत्वय् प्रवेश याये ज्यूगु वचन बिया विज्याना तःगु दु । थथे बुद्धं वचन गुकथं गथे बिया विज्यात धयागु खँ संक्षिप्तं कने त्यना ।

चिरिमां गौतमीं याचना याःगु

मिसात नं भिक्षुणी जुइ दयेक वचन बीकूम्ह मेम्ह मखु, भगवान बुद्धया चिरिमां महाप्रजापति गौतमी हे खः । प्रजापति गौतमी भगवान बुद्धया मां महामाया देवीया सद्य केहें खः । बोधिसत्व राजकुमारयात जन्म बिया न्हेनु दुखुन्हु महामाया देवी परलोक जुल । उगु बखते गौतमीं थः सद्य काय् नन्द कुमारयात धाइमांपिन्त बिया सिद्धार्थ कुमारयात थः काय् भाःपाः थःथम्हं दुरू त्वंका पालन पोषण याना तल । शुद्धोदन जुजु परिनिर्वाण जूगुलि भगवान बुद्ध कपिलवस्तु विज्यागु बखते चिरिमां गौतमीं भिक्षुणी जुइगु वचन बिया विज्याहुँ धका भगवान बुद्धयाके स्वको तक याचना यात । भगवान बुद्धं स्वको तकं अस्वीकार याना विज्यात ।

स्थविर आनन्दया सहयोग

भगवान बुद्ध कपिलवस्तु वैशाली विज्यात । प्रजापति गौतमी व शाक्य राजकुमारीपि आपालं सँ खाना काषाय

वस्त्र धारण याना भगवान बुद्धया ल्यू ल्यू वन । वैशाली
 थ्यंगु वखते प्रजापति गौतमी व शाक्य राजकुमारीपि भगवान
 बुद्धया बिहारया ध्वाकाय् दना खोप्रा च्वन । अले आनन्दं
 भगवानयाके प्रजापति गौतमी व शाक्यकुमारीपिन्त भिक्षुणी
 जुइत स्वको तक वचन प्वन । भगवान बुद्धं नं स्वको तकं
 अस्वीकार याना बिज्यात । अले आनन्दं न्यन, “भन्ते ! मिसात
 भिक्षुणी जुया श्रोतापत्ति, सकृदागामी, अनागामी व अरहन्त
 जुइ मफुला?” भगवान बुद्धं लिसः बिया बिज्यात—“फू
 आनन्द ।” आनन्दं भगवानयाके निवेदन यात—“अथे फुस्येलि
 छलपोलया चिरिमां प्रजापति गौतमी छलपोल प्रति आपालं
 उपकार दुम्ह खः । उकिं प्रजापति गौतमीया इच्छानुसार
 मिसात भिक्षुणी जुइगु वचन बिया बिज्याहुँ ।” अले भगवान
 बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यातः— “विशेष कथं ध्यान तये
 माःगु गरू धर्म च्यागू पालन यायेगु स्वीकार यात धाःसा
 मिसातयेत भिक्षुणी जुइगु वचन बी ।”

मिसातयेत भिक्षुणी जुइगु वचन बीगु सम्बन्धे थथे
 थाकुका बिज्यागु मेता कारणं मखु । मिसात भिक्षुणी जुइगु
 वखते मिसातयेसं भिक्षुणी भावयात विशेष आदर तयेकेगु
 कारणय् जक खः ।

विनय

भिक्षुपिसं पालन यायेमाःगु नियम २२७ गू दु । व निय-
 मयात विनय धाइ । उगु नियमयात जि मोटा मोटि निथी

याना वयने । न्हापायागु पत्ति नियम मेगु मखु, व नियम मध्ये छगू जक उल्लङ्घन जुइवं उल्लङ्घन याम्ह भिक्षु भिक्षु-भावं च्यूत जुइ । उम्ह ब्यक्ति हानं भिक्षु जुइ दइगु मखुत ।

उपि नियमत खः-

- १) मैथुन संवास यायेगुलि रहित जुया च्वनेगु ।
- २) खुया कायेंगुलि रहित जुया च्वनेगु ।
- ३) नरहत्या यायेगुलि रहित जुया च्वनेगु ।
- ४) ध्यान, मार्ग व फल धर्म प्राप्त मजुइकं प्राप्त जुल धका तःधं धायेकेगुलि रहित जुया च्वनेगु ।

शुद्ध जुइगु क्रम

बाकि नियम २२३ गूयात ला थ्व भाषण्य् छगू छगू गिन्ति याना वयना च्वनां फइगु मखु । भाषण तःसकं ताहाक जुइ । उगु २२३ गू नियम मध्ये न्ह्यागुसां छगू उल्लङ्घन यात धाःसा नकतिनि कना वयागु नियम प्यंगूयात उल्लङ्घन यायेगु बखतेथें भिक्षुभावं च्यूत जुइ मखु । तर भिक्षु जुया याये मज्यूगु ज्या जुया च्वया निर्मित थ्व नियम २२३ गू मध्ये छगू मखु छगू उल्लङ्घन यात धाःसा उल्लङ्घन याम्ह भिक्षुं

१) देशना न्यंकेमाः ।

२) परिवास च्वनेमाः ।

देशना न्यंकेगु धयागु चिकिचाधंगु दोष उल्लङ्घन यायेगु बखते उल्लङ्घन याःम्ह भिक्षुं धारण याये माःगु ज्या जुया च्वन ।

भिक्षु छम्हसिनं चिकिघंगु दोष छगू उल्लङ्घन याइगु बखते थःम्हं उल्लङ्घन यानागु दोषयात मेम्ह भिक्षु छम्हसित स्पष्ट रूपं न्यंकेमाः । अथे स्पष्ट रूपं न्यंके धुंका अजागु दोष हानं छको उल्लङ्घन मजुइकेत जि थःत थःम्हं सुरक्षा याना च्वने धका वचन बीमाः ।

तःधंगु दोष भिस्वंगु

परिवास च्वनेगु धयागु ला तःधंगु दोष उल्लङ्घन याइगु बखते उल्लङ्घन याःम्ह भिक्षुं याये माःगु ज्या खः।
उगु दोष थथे खः-

१) मेपि नाप समागम मयासे थःगु शुक्र(बीज) यात छगू मखु उगू किसिमं मोचन यायेगु ।

२) थौं ब्रूम्ह मिसामचां निसें कया मिसा धाक्वसिगु शरीरे रागचित्तं स्पर्श यायेगु, चुप्पा नयेगु, घयेप्वीगु ।

३) मिसातये नाप काम सम्बन्धी खँ ल्हायेगु ।

४) मैथुन संवास यायेगु इच्छा जूगु खँ मिसायात तप्यंका धायेगु ।

५) मिजं व मिसा चूलाका बीगु अथवा लमि ज्या यायेगु ।

६) ज्यामित दान पवना विनय विरोधीगु छम्ह जका च्वने जूगु चिकिवाधंगु विहार वयेकेगु ।

- ७) संघपिनिगु वचन मदयेकं तःधंगु बिहार दयेकेगु ।
 ८) भिक्षु छम्हेसिनं भिक्षुभावं च्यूतं जुइगु नियम उल्लङ्घन याःगु थःथम्हं मखंकां मतायेकं विश्वस्त सूत्र छगू मदयेकं नियम उल्लङ्घन यात धका म्हुतुं तप्यंका दोष बीगु ।
 ९) च्वय् धयागु बमोजिम नालिश रूपे दोष बीगु ।
 १०) संघभेद यायेगु ।
 ११) संघभेद याःम्ह भिक्षुया अनुगामी जुइगु ।
 १२) भिक्षु नियम उल्लङ्घन जुया संघपिसं न्वाःगुयात मन्यनीगु ।

१३) गृहस्थीपिन्त संसारं मुक्त जुइगु लँपु क्यना उपदेश बिया थःत श्रद्धा तइगु रूपं मयास्ये स्वां फल फूल बिया थःत श्रद्धा बढे यायेगु याना जूगुलि संघपिसं उगु बिहारं तोता वनेत न्वाइगु बखते खं मन्यनेगु । थ्व फिस्वंगू तःधंगु दोष जुल ।

Dhamma.Digital

परिवास च्वनेगु

- उगु तःधंगु दोष उल्लङ्घन याःम्ह छम्ह भिक्षुं
 १) कमसेकम सीमाय् प्यम्ह भिक्षुपिनि न्ह्योने थःम्हं उल्लङ्घन यानागु दोषयात स्वीकार यायेमाः ।
 २) अथे स्वीकार याये धुंका उगु दोषया लागी थःत परिवास च्वनेगु वचन बीगु निर्मित निवेदन यायेमाः ।
 ३) अथे निवेदन याये धुंका उम्ह भिक्षुं मेपि भिक्षुपि खं खं पत्ति थःम्हं उल्लङ्घन यानागु दोषयात व उगु दोषया

लागी परिवास च्वना धइगु कारणयात न्यंकेमाः ।

४) थुगु रूपं थःमहं उल्लङ्घन यानागु दोषयात प्रकट मयासे गोन्हु तोपुया तयागु खः, उलि हे दिन तक परिवास च्वने माःगु जुया च्वन । उलि जक मखु भिक्षुपिं प्रसन्न व प्रफुल्लित जुइकेया लागी हानं खुन्हु अप्वः मानत्त च्वने मानिगु जुल ।

५) अथे परिवास च्वने धुंका कमसेकम २० म्ह भिक्षु-पिन्त निमन्त्रणा याना थःत शुद्धपिं भिक्षुपिनि दुने हाकनं दुध्या-केत प्रार्थना यायेमाः ।

विनय सम्बन्धी थुलि हे जक खँ जिं धायेगु इच्छा याना ।

शिक्षापद दया वःगु

थ्व विनयय् दुगु नियम शिक्षापद फुकं छकोतलं भगवान बुद्धं प्रज्ञप्त याना (दयेका) बिज्यागु मखु । राज्याधिकारी-पिसं फुकं ऐन मुंका छकोतलं ऐन लागु याइगु मखुथें छगू देशय् परिस्थिति व रीति थिति माःबले माकयं दया वया देशवासी जनतापिसं उगु ऐनयात माने याइगु कथं हे विनयय् दुगु शिक्षापद नं छगू धुंका मेगु बने जुया वःगु खः । भगवान बुद्धया श्रावक शिष्यपिनि संख्या बढे जुया वःगु बखते गजागु ज्याय् गथे पालन यायेमाः धइगु प्रश्न उठे जुया वल । अथे प्रश्न उठे जुक्वपत्ति भगवान बुद्धं संघपिसं पालन यायेगु शिक्षा-पद प्रज्ञप्त याना बिज्यात ।

विनय दत्तले शासन लोप जुइ मखु

भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याये धुंका बुद्ध शासन चिरस्थायी व प्रचार जुइगुली प्रधान जुया च्वंगु धर्मयात संघ-पिसं बांलाक सुरक्षा याना परम्परागत कथं धारण याना बल । भगवान बुद्धयागु धर्म मुताविक संघपिसं पालन याना च्वंतल्ले शासन स्थिर जुया जाज्वल्यमान जुया च्वनी धका भगवान बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात । अथे जुया संघपिसं धर्मयात बांलाक पूर्वक पालन व आचरण याये माःगु कार्ये विनय शिक्षापदयात क्वातुक पालन याना तःसा तिनि रक्षा जुइ । उकिं सूत्र व अभिधर्म लोप जुया वंतले नं विनय दया च्वन धाःसा शासन लोप जुइमखु धया तःगु दु । भगवान बुद्धं कना बिज्यागु विनय संघपिसं क्वातुक पालन याना च्वंतल्ले भगवान बुद्धयागु शासन जाज्वल्ल्यमान जुया स्थिर जुया च्वनीगु निश्चय नं खः ।

भिपिं भिक्षुपिं जुइगु कारण

मैत्री सूत्रय् दुगु भिपिं भिक्षुपिं जुइत यायेमाःगु कारण १२ गू तःसकं लुमंका तये बहः जू ।

१२ गू कारण खः—

- १) सत्य धर्मयात थ्वीकेगुली कोशिश यायेगु,
- २) तःप्यनेगु,
- ३) नुगः यच्चुम्ह जुइगु,
- ४) सुवच जुइगु,

- ५) कोमलि जुइगु,
- ६) अभिमानी मजुइगु,
- ७) दुगुलि सन्तोष जुइगु,
- ८) लही अःपुम्ह जुइगु,
- ९) तन्ता आपा मदुम्ह जुइगु,
- १०) न्ह्याथासं वने अःपुक सर सामान फक्को म्ह यायेगु,
- ११) न्ह्याबलें शान्तगु इन्द्रिय दुम्ह जुइगु,
- १२) विचार शक्ति बल्लाम्ह जुइगु,
- १३) अशिक्षित व्यवहार मदुम्ह जुइगु,
- १४) दातापिनि प्रति प्यपुंगु चित्त मदुम्ह जुइगु,
- १५) विद्वान जनपिसं दोष बीगु ज्या चिकिचाधंगु जूसं मयायेगु ।

भिक्षु जुइत गथे यायेमाः, भिक्षुपिसं पालन याये माःगु विनय छु, धयागु विषयय् जि कने माःगु कने धुन । *आः जि भगवान बुद्ध जीवमान काले प्रख्यान्तपि गुलि गुलि अरहन्त-पिनिगु संक्षिप्त जीवनी कने ।

सारिपुत्र व मौद्गल्यायन

न्ह्यापां जि कने त्यनापि अरहन्तपि निम्ह सारिपुत्र व मौद्गल्यायनपि खः ।

अरहन्त सारिपुत्र अरहन्तपि मध्ये महाप्रज्ञावानम्ह खः धका बुद्धं प्रशंसा न्याना विज्ञाना तःम्ह खः । अरहन्त भिक्षु मौद्ग-

ल्यायन अरहन्तपि मध्ये ऋद्धिवानमह अरहन्त खः धका बुद्ध प्रशंसा याना विज्याना तःमह खः ।

ध्वसपोल अरहन्तपि निम्ह मचांसिं परस्पर अत्यन्त हेलमेल दुपिं पासापिं जुया च्वन । इपिं निम्ह पासापिनि माँ-
बौपिं अत्यन्त धनादर्यपिं जुया च्वन । सारिपुत्रया मचावलेयागु
नां उपतिष्य, अले महामौद्गल्यायनया कोलित खः ।

उपतिष्य व कोलित पासापिं निम्ह छन्हू आपालं परि-
वारपिं नाप पहाड च्वकाय् जूगु उत्सबे प्याखं स्वया च्वन ।
अथे स्वया च्वं च्वं उपतिष्य व कोलित पासापिं निम्हसिगु
चित्ते बिचाः वल, “थःपिं सहित प्याखं स्वया च्वंपिं फुकं
सच्छिदँ मदुवं हे मृत्यु जुया वनी । अथे जुया थःपिं दुःखं
मुक्त जुइगु ज्ञान माःवने दःसा ज्यू ।” उकिं पासापिं निम्हं
थःपिनि न्यासः परिवारपिं नाप न्हापालाक राजगृह्य् आचार्य
जुया च्वंमह सञ्जय आचार्ययाथाय् वना परिव्राजक भेष काल ।
उपतिष्य व कोलित निम्ह अत्यन्त तीक्ष्ण बुद्धि दुपिं व्यक्तिपिं
जुया च्वंगु जूया निर्मित सञ्जय आचार्यया सिद्धान्त संसार चक्र
रूपी दुक्खं मुक्त जुइगु सिद्धान्त मखु धका तुरन्त सीका काल ।
उकिं सत्य ज्ञान न्हापां ल्वीकूमहं मेम्हसित कनेमाः धका कतिबद्ध
याना तल । पासापिं निम्ह सत्यज्ञान मालेत भिन्न भिन्न मार्ग
लिना वन । उगु बखते राजगृह नगरया छगू थासय् भगवान बुद्धया
शिष्य जुया विज्याकमह अस्सजित भिक्षुयात उपतिष्यं न्हापां
धोदुल । अस्सजित भिक्षुया इन्द्रिय अत्यन्त मन आनन्द दायक
जूगुलिं वसपोलयाके सत्यज्ञान दइ धयागु विचार व अनुमान

याना उपतिष्य अस्सजित भिक्षुया ल्यूल्यू वन । अस्सजित भिक्षुं
धर्मशाला छगुली भोजन याना बिज्यात । भोजन सिधयेव
उपतिष्यं अस्सजितया लिक्क वना न्यन, “छपिनि गुरू सु, उम्ह
गुरूया सिद्धान्त गुजागु ?” अले अस्सजित भिक्षुं “जिमि गुरू
बुद्ध खः । वसपोलया सिद्धान्त—

ये धम्मा हेतुप्पभवा,
तेसं हेतु तथागतो आह ।
तेसञ्च यो निरोधो,
एवं वादी महासमणो ॥

खः “धका उपदेश याना बिज्यात । उगु पालिया अर्थ कना
चवने मखुत । उगु पालिया सारांश जक कने त्यना । व्याक्क
लोक्य कारण व फल जक दु । सदां स्थिरं चवना चवनीम्ह सत्व
धका मदु । कारण मदयेक उत्पन्न जुइगु फल धइगु नं मदु ।
सत्वपिसं अनुभव याना चवने माःगु बुढा जुइगु दुःख, रोग जुइगु
दुःख, मृत्यु जुइगु दुःख, योपि नाप बाया चवने माःगु दुःख,
मयोपि नापं ह्वना चवने माःगु दुःख, इच्छा यानागु मदइगु,
इच्छा मयानागु दइगु दुःख आदि फुकं फल हे जक जुया चवन ।
ध्व फले कारण दु । व कारण मेगु मखु, तृष्णा खः । कारण
जुया चवगु तृष्णायात निरोध यायेव फल जुया चवगु दुःख
फुकं निरोध जुया वनी । जिमि गुरू बुद्धं ध्व फल व कारण-
यात नं कना बिज्यात । उक्कियात निरोध यायेगु नं कना
बिज्यात ।

थथे अस्सजित भिक्षुं कना बिज्यागु उपदेश न्यने मात्रं हे उपतिष्य श्रोतापन्न जुल । उपतिष्यं अत्यन्त खुशी प्रसन्न जुया थः पासा कोलितयात् माःजुल । कोलित नं उपतिष्यया पाखें उपदेश न्यने मात्रं श्रोतापन्न जुल ।

उपतिष्य व कोलित पासापिं निम्हसिनं न्हापायाम्ह गुरु सञ्जययाथाय् वना धावन—“गुरु, लोके बुद्ध उत्पन्न जुल । बुद्धयाथाय् वना उपदेश न्योवनेनु । गुरु ! छपिं नं जिपिं नापं बिज्याहुँ ।” व खँ न्यना सञ्जयं लिसः बिल—“छपिं जक हुँ, जि बृद्ध जुल । जि गुरु जुया जक चवने फइ । मेपिनि शिष्य जुइ फइ मखु ।”

अबले उपतिष्य व कोलितं हानं धाल—“गुरु, बुद्ध उत्पन्न जूगु निम्ति भगवान बुद्धयाथाय् जक मनूत वनी, छपिनिथाय् मनूत वइ मखु ।” अथे धाःगु न्यना सञ्जयं न्यन—“शिष्यपिं, लोकय् मूर्खपिं आपा ला कि पण्डितपिं ।” “मूर्खपिं आपा ।” “मूर्ख धाक्व जिथाय् वइ, पण्डित धाक्व गौतमयाथाय् वनी ।” थुलि लिसः बिया शिष्यपिसं सःतुगुयात अस्वीकार यात ।

उपतिष्य व कोलित पासापिं निम्हं भगवानयाथाय् वन । अन थ्यना गुलिचां मदुवं निम्हं अरहन्त जुल । उपतिष्य सारिपुत्र नामं प्रथम अग्रश्रावक रूपय् प्रसिद्ध जुल । कोलित मौद्गल्यायन नामं द्वितीय अग्रश्रावक रूपय् प्रसिद्ध जुल ।

आयुष्मान सहाक्राश्यप

सारिपुत्र व मौद्गल्यायनपिनि खँ कने धुंका भिक्षु

महाकाश्यपयागु खँ कनेगु इच्छा याना । भिक्षु महाकाश्यप-
यागु मचावलेसिगु नां पिप्पलि खः । पिप्पलि ल्याय्म्ह जुया
वसेलि वया मां-बौपिसं विवाह याना बीगु खँ ल्हात ।

पिप्पलि माणवकं लिसः विल-“ मां-ब्रापि, जि विवाह
यायेगु इच्छा मजू । जन्मभर मां-बौपिन्त नके त्वंके याना सेवा
याना च्वने । मां-बौपि परलोक जुल धायेवं ऋषी जुया वने ।
मां-बौपिसं हानं दोहरे याना धाःगु वखते न्हायपं निपां ल्हातं
तोपुया तल । मां-बौपिसं नं थःपिनि काय्या चित्त बुछे मजुइक
कोसिय ब्राह्मणया म्हाय् भद्रकापिलानी नाप जवरजस्ती
विवाह याना विल । भद्रकापिलानी नं पिप्पलि थें हे विवाह
याये तःसकं मयःम्ह कुलपुत्री जुया च्वन । उकिं इपि निम्ह-
सिया सल्हा याना इपि निम्हसिया दध्वी लासाया द्योने स्वांमाः
निमाः तथा तल । स्वांमाः निमाः तये धुंका पिप्पलि पाखे च्वंगु
स्वांमाः सुखू चिन धाःसा पिप्पलिया रागचित्त उत्पन्न जुल धका
सीकेगु । भद्रकापिलानीया पाखे च्वंगु स्वांमाः सुखू चिन धाःसा
भद्रकापिलानीया रागचित्त उत्पन्न जुल धका सीकेगु थथे घया
द्यं वन । निहने नं परस्पर मुसुवक निहलेगु तकं मडु । मां-बौ
निम्हसित जक थःगु शक्ति अनुसारं सेवा टहल याना च्वन ।

मां-बौपि परलोक जुसेलि मां-बौपिसं तोता थकूगु धन
सम्पत्तियात पिप्पलि रक्षा याना च्वन । छन्हु पिप्पलि माण-
वकं थः अनुयायोपि नापं थः अधिनय् दुगु बुँइ वन । बुँइ
को इमा च्खुँचा ब्खुँचातयेसं दम्बि कीतयेत ब्रह्मना नया

च्वंगु खन । पिप्पलिया तःसकं वैराग चित्त उत्पन्न जुइका छें
लिहाँ वन ।

भद्रकापिलानी नं थः शिष्यपि नाप हामो बुँइ वंगु वखते
हामो बुँइ कीतयेत कोतयेसं नया च्वंगु खन । भद्रकापिलानीया
नं अजागु घटना खना तःसकं वैराग्य उत्पन्न जुइका छें लिहाँ
वल ।

छें लिहाँ वया पिप्पलि व भद्रकापिलानी निम्हसिया सल्हा
याना दक्व सम्पत्ति त्याग याना बिल । थुकथं त्याग याना छ्वये
धुंका “लोके क्लेशं मुक्तपिं असाधारण पुद्गलपिं दयेफु, अजापि
पुद्गलपिनिगु उद्देश्य याना कीपिं निम्हं तपस्वी जुया वने ।”
थथे निश्चय यात । अथे निश्चय याये धुनेवं तुं वं वयात वं वयात
सँ खाना बिल । काषाय वस्त्रं पुना तपस्वी भेष धारण यात ।
तपस्वी जुइ धुंका थवं थवय् लँ बाया वनेत सल्हा याना पिप्पलि
जव पाखे स्वया वन । भद्रकापिलानी खव पाखे स्वया वन ।

उखुनुया दिने पिप्पलि माणवक संसार बन्धनं मुक्त जुइव
जुइगु भगवान बुद्धं खंका विज्यागुलिं बहुपुत्तक धयागु वरमाया
क्वय् पिप्पलियात पिया च्वना विज्यात । पिप्पलि माणवक नं
छसिकथं बहुपुत्तक वरमाया क्वे थ्यंकः वन । उगु वखते
भगवान बुद्धया शरीर छवर्ण रस्मि जाज्वल्यमान जुइक
थिना च्वन । बहुपुत्तक वरमा छमां व अनया छ्चाख्यलं
नं जजमान जुइक अद्भूत नक्सां थिना शोभायमान जुया
च्वन । पिप्पलि भगवान बुद्धयात खने मात्रं निश्चय यात-

“थुम्ह पुद्गल जिम्ह गुरू जुइम्ह खः ।” अनंलि भगवान बुद्धयात खंगु थासं निसें अत्यन्त भावभक्ति व आदर गौरव तथा भगवान बुद्धयात वन्दना याना भगवान बुद्धया समीपे थ्यंकः वल । लिक्क वये धुंका पिप्पलि निवेदन यातः—

“भगवान शास्ता, छलपोल जिम्ह गुरू खः । जि छलपोलया शिष्य खः ।” भगवान बुद्धं “काश्यप, जिथाय् न्होने च्वं । छन्त जि भिक्षु याना बी ।” धका भिक्षु याना बिज्यात ।

धुतङ्ग भिस्वंगू

धुतङ्ग भिस्वंगू खः—

१) मेपिसं प्रदान याःगु चीवर मपुंम्ये लँय् थुया कयागु कापःयागु चीवर दयेका पुनेगु ।

२) जन्मभर तक अन्तरवास चीवर व संघाटि बाहेक अप्पो चीवर मतयेगु ।

३) जन्मभर निमन्त्रित भोजन सेवन मयासे भिक्षाटन याना भोजन सेवन यायेगु ।

४) भिक्षाटन वनेवले नं थःत माको सिमाना तथा भिक्षा दान ब्यूसां मब्यूसां छेखा पति भिक्षा चरण यायेगु ।

५) भोजन सेवन यायेबले नं थाये महीकुसे छथाय् जक च्वना भोजन सेवन यायेगु ।

६) भोजन सेवन यायेबले क्के थल, तरकारी थल, सिसा

९४)

बुसा थल, भोजन थल, अलग अलग मयासे छगः पात्रय् तथा सेवन यायेगु ।

७) भोजन याना च्वनीगु बखते हानं प्रदान याइगु खाद्य पदार्थयात गात धका धाये धुंका लिसा कया सेवन मयायेगु ।

८) शहरय् वा गामे मच्चंस्ये शहर व गामं तापागु थासय् जक न्ह्याबलें वास यायेगु ।

९) विहारे वास यायेगु तोता सदा नं सिमा क्वय् वास यायेगु ।

१०) सिमा विहार आदिया किचलय् वास यायेगु तोता खुल्लम खुल्लागु थासय् वास यायेगु ।

११) मेमेगु स्थाने वास मयासे श्मशानय् जक वास यायेगु ।

१२) संघ सभा आदि जुइगु अवस्थाय् प्रबन्धक स्थविरपिसं सूचित याःगु थासे जक च्वनेगु ।

१३) गोतुला मच्चनेगु ।

आयुष्मान् आनन्द

महाकाश्यप महास्थविरयागु खँ कने धुंका आयुष्मान् आनन्दयागु खँ न्ह्यथने त्यना । आयुष्मान् आनन्द शुद्धोदन जुजुया किजा अमृतोदन शाक्य जुजुया काय् खः ।

भगवान् बुद्ध कपिलवस्तु लिहाँ बिज्याना अनुप्रिय निगम्य विहार याना बिज्याना च्वंगु बखते आनन्द, अनुरुद्ध, भद्दिय, किम्बिल, भगु, देवदत्त व उपालिपिं नापं भगवान् बुद्धयाथाय वन । उपिं न्हेम्ह मध्ये उपालि छम्ह नौ खः । वाकि मेपिं खुम्ह शाक्य राजकुमारपिं खः । उपालि इपिं राजकुमारपिनि उपस्थापक सेवक खः ।

उपिं शाक्य राजकुमारपिं खुम्ह व उपालि भगवानयाथाय थ्यनेवं इमिसं भगवानयात विन्ति यात—“ भन्ते, जिपिं शाक्य धयापिके जातिया अभिमान तःसकं तच्च, उपालियात निं न्हापां प्रब्रजित याना बिज्याहुँ । अले लिपा जिमित । अथे उपालि न्हापां प्रब्रजित जुइवं जिपिसिकं शिक्षादिक्षाय थकालि जुइ । अबले जिमिसं उपालियात वन्दना याये माली । गुकिं याना जिपिं शाक्य वंशपिनि अभिमान मदया वनी ।”

भगवान् बुद्धं नं शाक्य राजकुमारपिसं विन्ति थाःगु अनु-सारं प्रब्रजित याना राजगृहे लिहाँ बिज्यात । इपिं न्हेम्ह भिक्षुपिं नं भगवान् बुद्ध नापं तुं लिहाँ वन ।

नापं भिक्षु जूपिं न्हेम्ह मध्ये देवदत्त छम्ह बाहेक आयुष्मान् भद्दिय, आयुष्मान् अनुरुद्ध, आयुष्मान् भगु, आयुष्मान् किम्बिल, आयुष्मान् उपालि अरहन्त जुल । तर आयुष्मान् आनन्द छम्ह भगवान् बुद्ध विराजमान कालय् तक श्रोतापन्नत्वय् जक प्रतिष्ठित जुल, अरहन्त मजू ।

भगवान् बुद्धया उपस्थापक पदवी

आयुष्मान् आनन्द भगवान् बुद्धया उपस्थापक गथे जुल धयागु खँ कने न्हो ल्यूनेयागु पृष्ठभूमियातनि संक्षिप्तं कनेगु मती तथा । भगवान् बुद्धया २० गू वर्षावास तक स्थायी उपस्थापक मदु । गबले' नागसमाल, गबले' उपवान, गबले' चुन्द, गबले' सागत, गबले' राध, गबले' मेञ्चय आदि न्होने दुपि भिक्षुपि वना सेवा टहल याइगु खः । छन्हु भगवान् बुद्ध देश चारिका विज्याबले नागसमाल भिक्षु' भगवान् बुद्धयागु पात्र चीवर तोता थः माःगु लँयु लिना वन । व खँ मेपि भिक्षुपिसं सिल । उगु वखने आयुष्मान् सारिपुत्र महास्थविर भगवान् यात सदा नं उपस्थान याये दयेमाः धका प्रार्थना यात । भगवान् बुद्ध' अस्वीकार याना विज्यात । आयुष्मान् मौद्गल्यायन महास्थविरं प्रार्थना याःगु नं अस्वीकार याना विज्यात । ८० म्ह अरहन्तपिसं प्रार्थना यात नं भगवान् बुद्ध' अस्वीकार याना विज्यात । उगु अवस्थाय् अरहन्तपिसं आयुष्मान् आनन्दयात प्रेरणा बिल— “आनन्द ! सारिपुत्र महामौद्गल्यायन आदि अरहन्तपिसं स्वयं स्थायी उपस्थापक जुइत भगवान् याके प्रार्थना याना च्वन । छं छाय् प्रार्थना मयानागु ? प्रार्थना या ।” आयुष्मान् आनन्दं निवेदन यात— “भन्तेपि, पवना प्राप्त जूगु पदवी योग्य मजू । छु जित भगवान् बुद्ध' खना विज्यागु मदुला ? भगवान् बुद्धया जिगु प्रति दृष्टि दुसा स्वयं वसपोलं आज्ञा दयेका विज्याइ— “आनन्द, छ जिम्ह उपस्थापक जू ।”

वरदान च्यागू

अबलय् भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया बिज्यात— “ भिक्षुपि, आनन्दयात छिमिसं प्रेरणा बिया च्वने माःगु मदु । जितः सेवा टहल यायेत वं स्वयं प्रार्थना याइ । ” अले आनन्दं आसनं दना भगवान् बुद्धयात आदर पूर्वक वन्दना याना प्रार्थना यात— “ भगवान् शास्ता, छलपोलयात जि सदा नं उपस्थान सेवा टहल याये । जि प्रार्थना यानागु वर च्यागू बिया बिज्याहुँ । व च्यागू वर खः—

१) भगवान् शास्तायात प्रदान याःगु चीवर जितः बिया मबिज्यायेगु यायेमाः ।

२) भगवान् शास्तायात प्रदान याःगु उत्तमगु भोजन जितः बिया मबिज्यायेगु यायेमाः ।

३) छलपोल विहार याना बिज्याइगु गन्धकुटी जितः निवास बिया मबिज्यायेगु यायेमाः ।

४) छलपोलयात निमन्त्रणा याइम्ह दाताया छें जितः न्ह्यावलें निमन्त्रणा ब्वना यंका मबिज्यायेगु यायेमाः ।

५) सुं गुम्ह व्यक्ति छलपोलयात निमन्त्रणा यायेगु इच्छां जितः निवेदन याके बिया जि छलपोलयात प्रार्थना यायेगु बखते उकियात स्वीकार याना बिज्यायेमाः ।

६) छलपोलयात दर्शन याये निति वइपि परिषदपिसं छलपोलयात दर्शन याये धका जितः धावल धाःसा जि प्रार्थना

यायेवं छलपोलं इमित दर्शनं बिया बिज्यायेमाः ।

७) छलपोलयात दर्शनं यायेगु निर्मित्ति जि वयेगु बखते छलपोलं जितः दर्शनं बीमाः ।

८) जिगु अनुपस्थिती गुगु धर्मदेशना याना बिज्याइगु खः, व हानं छकी जितः कना बिज्यायेमाः ।”

भगवान् बुद्धं नं किजा आनन्दं पवंगु अधिकार च्यागु स्वीकार याना बिज्यात । किजा आनन्दयात स्थायी उपस्थापकया रूप्य तया बिज्यात । किजा आनन्दं नं थःगु व्रतयात टुटे मजुइक यावजीवन थःगु कतव्यं पूर्णं रूपं वहन यात ।

आयुष्मान् आनन्दं याना बिज्यायु उथाः

भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याये धु का स्वला दयेका प्रथम संगायन जुल । संगायन जुइ त्येका बहनी आयुष्मान् आनन्दं अरहन्त जुया संगायन सभाय् अत्यन्त आवश्यकगु भाग्य च्वना ज्या याना बिज्यात ।

उगु संगायन सभाय् महाकाश्यप महास्थविरं

१) भगवान् बुद्धं छु उपदेश कना बिज्यात ?

२) सुयात कना बिज्यात ?

३) गन कना बिज्यात ?

४) छाया कना बिज्यात ?

५) अथे कना बिज्यावले छु जुल ?

आदि प्रश्न व विनय वाहेक भगवान् बुद्ध विराजमान जुया

बिज्याबले कना बिज्यागु देशनाया वारे खँ न्यन । आयुष्मान
आनन्दं उगु प्रश्नया सम्पूर्णं लिसः बिया बिज्यात ।

आयुष्मान् उपालि

आयुष्मान् आनन्दयागु खँ कने धुंका आयुष्मान् उपालियागु
खँ कनेगु इच्छा याना । उपालि शाक्य कुमारपिन्त सेवा चाकरी
याना च्वंम्ह छम्ह नौ खः । आनन्द, अनुरुद्ध, भद्रिय, भगु, किम्बल
व देवदत्त शाक्य कुमारपि भिक्षु जुइत भगवान् बुद्धयाथाय् वंगु
बखते उपालि नं वंगु जुया च्वन । भगवान् बुद्धयाथाय् मथ्यंवं
छगू जंगलय् थ्यंगु बखते शाक्य कुमार खुम्हसिनं थः थःगु लुँ, वह,
हीरा, मोति आदि तिसा वसः तोया उपालियात बिल । उपालि
प्रार्थना यात— “ थुपि चीज वस्तु जितः बिया छ्वया बिज्याये
मत्ये । बरू छलपोल कुमारपि नापं वना भिक्षु जुइ दयेमाः । ”
स्वको तक वचन पवन न वचन मव्युस्ये राजकुमारपिसं लित
छ्वया बिल । अन्ते राजकुमारपिनिगु वचनयात उल्लङ्घन याये
मछाला उपालि इमि पुनिगु तिसा वसः ज्वना लिहाँ वन । तर
लँय् वना च्वच्चं ‘जि थथे वन धाःसा राजकुमारपिन्त स्याना
इमिगु चीज वस्तु जि ज्वना वल धका राजकुमारया बन्धुवर्गपिसं
जितः शंका तइ । थथे शंका तया जित हत्या याइ । महानगु भव-
भोग सम्पत्ति पूर्ण जुया च्वंपि थुपि राजकुमारपि ला भिक्षु जुइफु
धासँलि जि जक छाये भिक्षु जुइ मफइ’ धका निर्णय याना
उपालि राजकुमारपिनि ल्यू ल्यू वन । उगु बखते राजकुमारपिसं
इपि नापं भिक्षु जुइत वचन बिल । उपालि सकल भिक्षुपि मध्ये

विनयय् दकसिवे सः स्यूम्ह खः धका भगवान बुद्धं प्रशंसा याना विज्यात ।

अरहन्तपिनिगु विषयय् थुलि हे जक जि धायेगु इच्छा याना ।
आः अरहन्त भिक्षुणीपिनिगु विषयय् जि थुकी हे स्वाका कने
त्यना ।

खेम्ना थेरी

अरहन्त भिक्षुणीपि मध्ये प्रजापति गौतमीयागु खँ थ्व
भाषणया प्रारम्भय् जि कने धुन । आः कने त्यनाम्ह अरहन्त
भिक्षुणी ला खेमा थेरी खः । खेमा थेरी अरहन्तनी मज्जुनिबले
राजगृहया अधिपति बिम्बिसार जुजुया अत्यन्त बाँलागु रूप दुम्ह
महारानी खः ।

भगवान बुद्धं रूपया दोषयात केना कना विज्याइगु धका
न्यना तःगुलि खेमा महारानीं भगवान बुद्धया दर्शन तक नं
याः वनेगु इच्छा मयाःगु । भगवान बुद्ध नाप विशेष रूपं अलग
जुया च्वगु । बिम्बिसार जुजु श्रोतापन्न जुया च्वंम्ह जूगुलि
भगवान बुद्धया प्रति अत्यन्त श्रद्धा दु । खेमा महारानीयात
थःम्ह श्रद्धा तयार्थे हे श्रद्धा तयेकेगु वयागु प्रवल इच्छा ।
भगवान बुद्धयाथाय् वना दर्शन या मवसें मज्जू धका हुकुम बिया
अन्हे यायेगु नं योग्य थें मताः । अले कविता चिनीपि कवि-
तयेत दरवारय् सःता भगवान बुद्ध विज्याना च्वंगु वेलुवन
उद्यानयागु न्ह्याइपुस्ये च्वंगु बयान कविता चिके बिल । अथे
कविता चिका दरवारे च्वंपि म्येहाले सःपि सखीपिन्त महारानीं
ताये दयेक म्येहायेके बिल । व उगु म्ये हाःगु खेमा महारानीं

ताया बेलुवनया उद्यानय् वनेगु इच्छा यात । उद्यानय् वनेत बिम्बिसार जुजुयाके वचन पवन । जुजुं नं हर्ष पूर्वक वचन बिल । जुजुपिनिगु थःगु राजमाया प्रयोग याना बिम्बिसार जुजुं सखीपिन्त सुखाव बिया छत्र- “यदि खेमा महारानी भगवान दर्शन मयासे वल धाःसा छिपिं फुकसित राजदण्ड लगे जुइ ।”

खेमा महारानी नं थः सखीपिं नाग उद्यानय् न्हिच्छि चाहिला सन्ध्याइलय् लिहाँ वये त्यंवेले सखीपिसं खेमा महारानीयात बिनित यात- “भगवान बुद्धयात दर्शन मयासे लिहाँ वन धाःसा जिमित राजदण्ड लगे जुइ । जिमिगु प्रति दया करूणा तया भगवान बुद्धयाथाय् वना दर्शन याना बिज्याहुँ ।” अले सखीपिन्त दया करूणा तयेगु कथं खेमा महारानी भगवान बुद्धयाथाय् वन । उखुन्हुया दिने हे खेमा महारानी बोध जुइगु खंका भगवान बुद्ध वेलुवन विहारय् च्वना खेमा महारानीयात प्रतीक्षा याना च्वना बिज्यात । भगवान बुद्धया न्होने थ्यने मात्रं खेमा महारानी भगवान बुद्धं थःगु ऋद्धि दयेका तःपिं पंखा गाला च्वंपि थः स्वया वांवांलापिं निम्ह कुमारीपिं खन । इपिं कुमारीपिं निम्ह खेमा महारानीं स्वया च्वंकं च्वंक ल्यासे अवस्थां बुढी, बुढी अवस्थां रोगी, रोगी अवस्थां मृत्यु जुया वंगु खन । थथे जूगु खना खेमा महारानीया मने तःसकं वैराग चित्त उत्पन्न जुल । उगु अवस्थाय् भगवान बुद्धं आर्यसत्य देशना याना बिज्यात । खेमा महारानी उगु धर्मदेशना न्यना व हे थासय् अरहन्तनी जुल । अथे अरहन्त जुइ धुनेवं अरहन्त

धयापि गृहस्थी भेषं च्वने मफु । भिक्षु वा भिक्षुणी जुइमाः । मजूसा परनिर्वाण सां जुया वनी । उर्कि खेमा महारानीं दर-
वारय् लिहाँ वया तुरन्त भिक्षुणी याना वीत बिम्बिसार जुजु-
यात धाल । न्हापा जूसा खेमा महारानीं बिम्बिसार जुजुयात
खनेवं सदा नं अभिवादन याइगु । उगु बखते अरहन्त जुइ धुंकागु
जुया बिम्बिसार जुजुयात अभिवादन मयासे दना च्वन । उगु
घटना खना खेमा महारानीं आर्यपिनिगु धर्म सीका वल
जुइमाः धका बिम्बिसार जुजुं विचार थुइका काल । अथे
विचार थुइके धुंका न्यन, “महारानी, भगवान बुद्धयात
खंला ?” खेमा महारानीं लिसः बिल- “महाराज, छपिसं
भगवान बुद्धयात खंगु अल्प तिन, जिं छपिसं खना बिज्यागु
स्वया सच्छि दुगं मयाक भगवान बुद्धयात खंका वया ।”

अथे लिसः वी धुंका वयात तुरन्त भिक्षुणी यायेत जुजु-
याके वचन पवन । जुजुं नं खेमा महारानीं पवंगु वचन अनु-
सारं भिक्षुणी याना भिक्षुणीपिं च्वनीगु विहारय् भारी नक्सां
जात्रा याना तये यंकल ।

अरहन्त भिक्षुणी खेमा थेरी अरहन्त भिक्षुणीपिं मध्ये दक-
सिबे प्रज्ञा दुम्ह खः धका बुद्धं तकं प्रशंसा याका च्वने दया
वन ।

उपपलवण्णा

खेमा थेरीयागु खँ कने धुंका उपपलवण्णा थेरीयागु खँ
जिं स्वाका कने त्यना । उपपलवण्णा श्रावस्ती देशे आपालं धन

सम्पत्ति दुम्ह महाजनया म्हाय्मचा खः । अत्यन्त बांलागुलि राजकुमारपि साहु महाजनया काय्पिसं उप्पलवण्णा नाप विवाह यायेत वया मां-बौपिंथाय् वया फ्वंवल । उगु अवस्थाय् उप्पलवण्णाया बौम्ह सेठं विचाः यात- “थथे राजकुमारपि सेठया काय्पि फ्वंवःपि मध्ये सुं छम्ह नाप विवाह याना बिल धाःसा मेपि वाकि दनिपिनि चित्त बुळे मजुया जित नं जिमि म्हाय्यात नं दागा तइ । अथे दागा तयेका च्वनेगु स्वया ला त्वापु ख्यापु मदयेकेत जिमि म्हाय्यात भिक्षुणी याना बिल धाःसा असल जुइ ।” अथे मती तथा थःम्हाय् उप्पलवण्णायाके न्यना स्वत । म्हाय्म्ह उप्पलवण्णा नं थः अबुं मन्यं वं हे भिक्षुणी जुइगु प्रवल इच्छा जुया च्वंम्ह जुया भिक्षुणी जुइत तुरन्त माने जुल । उप्पलवण्णा भिक्षुणी जुया तामदुवं हे ज्वाला ज्वाला थिना च्वंगु मियागु तेज स्वया तेजो कसिण भावना याना तनं तं समापत्ति च्यागू प्राप्त याना विपस्सना भावना वढे याना अरहन्तत्व लाभ याना काल । उप्पलवण्णा थेरी अरहन्त भिक्षुणीपि मध्ये ऋद्धिवानम्ह खः धका भगवान बुद्धं प्रशंसा याका च्वने दया वन ।

पटाचारी

उप्पलवण्णायागु खं कने धुंका पटाचारी थेरीयागु खं स्वाका यंके त्यना । पटाचारी श्रावस्ती छम्ह सेठया म्हाय् खः । वय्स जाया वसेलि छें तथा तःम्ह नोकर नाप प्रेम जुया निम्हं बिस्सुं वन । इपि निम्हं श्रावस्तीं २० गू माइलं

मयाक तापागु गां छगुली वास याना च्वन । पटाचारीया गर्भ दयावल । अले मां-बौपिंथाय् वनेत भातम्हसिके वचन पवन । भातम्हं पटाचारीया मां-बौपिनि न्ह्योने वनेगु साहस मदुगुलि थीं थीं कन्हे कन्हे याना लिसाला तल । अले भातम्ह पिहाँ वना च्वंतले मां-बौपिंथाय् वने धका वन । लँय् बिच्चे हे पुत्र प्रसव जुल । भातम्ह छँ लिहाँ वःगु वखते पटाचारो मडु । वयात माजुल । अले पटाचारीयात लँ पुत्र प्रसव याना च्वंगु खना थःलिसें नापं छँ ब्वना हल ।

निकोगु खुसी गर्भ दुबले नं मां-बौपिंथाय् वनेत वचन पवन । भातम्हसित खँ न्यंके मफुत । न्हापाथें तुं भातयाके मन्यंसे पटाचारी छँ पिहाँ वल । लँ हे तुं पुत्र प्रसव जुल । भातम्हं माला जुजुं न्हापाथें हे जंगलय् नाप लात । उगु वखते वर्षा जुया च्वंगुलि बल्चा छगू याकनं दयेका वीत पटाचारीं थः भातयात धाल । भातम्ह बल्चा दयेकेत स्यावलाहः पँ मुकां च्वंवले वयात सर्प छम्हसिनं न्याना सित । पटाचारी थः भात वैवै धका च्छि यंकं आशा कया च्वन । द्यो तुइका तक नं लिहाँ मवसेलि माःवन । लँय् थःभात सिना च्वंगु खन । अले थः तःधिकम्ह काय्यात ल्हा ज्वना नकतिनि बूम्ह मचा बुया श्रावस्ती पाखे स्वया पलाछित । लँय् खुसीचा छगू ध्वदुल । चिकिधिकम्ह काय्यात उखे वारी तथा थकल । अथे तथा वये धुंका तःधिकम्ह काय् काःवयेत लिहाँ वल । खुसी दथ्वी थ्यंगु वखते चिकिधिकम्ह मचायात बाजं दाया थकल । पटाचारीं लापा थाना हाहा याना बाजयात ख्यात । अथे लापा थाःगु थुखे पारी

च्वंम्ह तःधिकम्ह कायं वयात सःतल धका सम्झे जुया खुसी
क्वाहाँ वन । खुसी वा वया च्वंगुलि दुबे जुया सित ।

पटाचारी अबले तकं भति उईयागु भाव पिहाँ वयेका
“निम्ह कायनं प्राण त्याग यात । लें भातं प्राण तोतल ” धका
विलाप यायां वना च्वन । अथे विलाप यायां श्रावस्ती थ्यंगु
अवस्थाय् थः मां-बौपि व दाजु तस्सकं वाफय् वःगुलि छें ल्हाना
सित धयागु खवर हानं न्यने माल । व खवर न्यने मात्रं
पटाचारी पूग हे उई जुल । पटाचारी थःगु वस्त्र फुकं तोता
पचिनांगां हे श्रावस्ती उखें थुखें चाहिला जुल । वया म्हतु नं
भुनु भुनु सः पिहाँ वया च्वन- “कार्यपि निम्हं मृत्यु जुल ।
भात नं लय् मृत्यु जुल । मां-बौ व दाजु नं मृत्यु जुल ।”
अथे हाला जुजुं श्रावस्ती भगवान बुद्धं धर्म उपदेश कना
विज्याना च्वंगु थासय् थ्यंक वन । भगवान बुद्धं नं पटाचा-
रीयात विशेष ध्यान तथा मैत्री तथा आज्ञा जुया विज्यात,
“ केहे मयजु पटाचारी, स्मृति दयेकि ” । उगु बखते
पटाचारीया मन तुरन्त बदले जुया थः पचिनांगा जुया
च्वंगु खना लज्ज्या चाल । उकिं बय् भोसुना च्वन । उगु
दृश्य खना धर्म उपदेश न्यना च्वंपि मध्ये छम्हसिनं पटाचारीया
न्येत गा छपू वांछवया बिल । उगु गां न्यया पटाचारी भग-
वान बुद्धयागु उपदेश न्यनावं यंकुबले श्रोतापन्न जुया वन ।
श्रोतापन्न जुइ धुंका वइगु प्रार्थनानुसार भगवान बुद्धं पटाचारी-
यात भिक्षुणी याना विज्यात ।

पटाचारी तामहुवं हे अरहन्त जुया भिक्षुणीपि मध्ये

विनयय् अग्रह धका भगवान बुद्धं प्रशंसा याका च्वने दुम्ह
जुल ।

धम्मदिन्ना

पटाचारीयागु खँ कने धुंका धम्मदिन्नायागु खँ जिं स्वाका
कने त्यना ।

धम्मदिन्ना राजगृहया सेठ विशाखया जाहान खः । इपिं
निम्ह दम्पतिपिनि परस्पर अत्यन्त प्रेमभाव दु । विशाख
सेठया बिम्बिसार जुजु नाप घनिष्ठ सम्बन्ध जक दुगु मखु,
भगवान बुद्धयागु उपदेश न्यना छन्हुं हे नापं श्रोतापन्न जूपिं
खः । विशाख सेठ श्रोतापन्न जक जुया नं सन्तोष मजुसे हान
कोशिश याना यंकूगु बखते अनागामी जुल ।

सेठं न्हापा जूसा पिने वना छेँ वइगु बखते सेठनी धम्म-
दिन्ना लुखाय् दना न्ह्यू ख्वालं स्वागत याइगु बखते थःमं नं खंगु
थासं निसें न्ह्यू ख्वाः तथा वइगु । सेठ लुखाय् ध्यनेवं सेठनी
धम्मदिन्नां ल्हा बीवं सेठं नं धम्मदिन्नायागु ल्हाः ज्वना निम्हं
तले थाहाँ वनीगु ।

तर सेठ अनागामी जूखूनु दिने ला सेठनीं न्हिला क्यनं
नं थः मन्ह्यू । छेँ या लुखाय् ध्यंका ल्हाः बिल नं सेठं ल्हाः
मज्वं । न्हापा जूसा सेठ नं सेठनी नापं तुं भोजन याइगु ।
भोजन याःसां निम्हं लय्लय् तातां भोजन याइगु । अथे अना-

गामी जूखुन्हु दिने सेठ विशाखं सेठनी धम्मदिन्ना नापं भोजन मयाः । भावना याना च्वंम्ह भिक्षुयागु इन्द्रिय दुम्हथें जुया याकचिया भोजन यात ।

धम्मदिन्नां मती तल— “जिमि स्वामीया स्वभाव थौं तःसक पाः । बहनी थुकिया रहस्य जि बाँलाक सीके ।” बहनी जुल । सेठ विशाख खालिगु कोठा छगू सफा याका याकचा द्यन । न्हापा सेठनी नापं च्वनागु कोठाय् दुस्व तक नं मवः । अबले धम्मदिन्नां बिचाः यात—“गथेले जिमि स्वामी पिने जकं जितः तोता मेम्ह मिसा प्रति आशक्त जुलला ? अथवा सुं छम्हसिनं चुगुली याना हल ? अन्यथा जिके जकं छुं दोष दतला ?” थथे मती ततं तःसकं मनय् दुःख ताया च्दन । थुगु रूपं निन्हु स्वन्हु दस्येंलि मनय् च्वंगु खँ तोपुया तये मफुत । धम्मदिन्ना चाया रात्री सेठ विशाख च्वना च्वंगु कोथाय् दुहाँ वन । सेठं न्यन— “बेइले द्वाय् थन वयागु ?” धम्मदिन्नां थःगु मनय् च्वंगु दक्व खँ प्वंकल । सेठं मती तल “जि प्राप्त याना बइगु ज्ञान धात्थें आदर गौरव तये बहःगु खः । थ्व ज्ञान जि प्राप्त याना वये धुंगु दु धका बराय् चाया मेपिन्त कनेगु ज्ञान नं मखु । अथेसां नं जि थ्व प्राप्त याना वया धका मकनेवं धम्मदिन्नां जिगु प्रति अखतं थुइका प्राण तक नं तोता वनेफु । उकिं थौ बहनी कने हे माली ।” थथे मती तया धम्मदिन्नायात धाल—“धम्मदिन्ना, जि सुं मिसाया प्रति आशक्त जुया च्वनागु मदु । सुना नं चुगुली याःगु नं मदु । छंगु नं छुं हे दोष मदु । जिगु स्वभाव न्हापाथें मजूस्ये विशेष मेगु रूप जुया च्वंगु मेता कारणं मखु । भगवान

बुद्धयागु उपदेश न्याना अत्यन्त विचित्रगु ज्ञान जि प्राप्त याना । कारण थ्व हे खः ।” अले तिनि धम्मदिन्नाया मन याउँसे च्वन । धम्मदिन्नाया अथे मन याउँसे च्वंगु खना सेठ विशाखं हानं धाल - “ धम्मदिन्ना ! छ थ्व छें च्वनेगु इच्छा दुसा थन कीके दुगु धन सम्पत्ति फुकं छन्त जुल । उलि जक मखु, व धन सम्पत्ति फुक कया नं जिम्ह मां वा जिम्ह तता रूपे च्वना जिगु व्यवहार या ।

जि छं नके त्वंके याक्व जक नया त्वना च्वने दयेवं सन्तोष । थुकथं थन च्वने मंमदुसा दक्व सम्पत्ति ज्वना छिमि मां-बौपिंथाय् नं छ लिहाँ वने फु ।

पुनर्विवाह यायेगु इच्छा दुसा थःत माक्व धन सम्पत्ति कया पुनर्विवाह नं यायेफु ।” थथे विशाखं धम्मदिन्नायात धाल ।

अले धम्मदिन्नां विचार यात- “साधारण विचारं जिमि स्वामीं थुजोगु खँ म्हुतुं कदापि प्रकट याइमखु । निश्चय नं विशेष ध्यान ज्ञान लाभ याना वःगुलि हे थथे धाःगु खः ।” अले धम्मदिन्नां विशाखयाके न्यन-“ध्यान ज्ञान धयागु छु मिजंतयेसं जक प्राप्त याये फइगु, मिसातयेसं प्राप्त याये फइ मखुगुला ?”

विशाख सेठं लिसः बिल- “ धम्मदिन्ना, ध्यान ज्ञान धयागु कोशिस वीर्यं दयेका योगाभ्यास याइपि न्ह्याम्हसिन नं लाभ याना कायेफु । मिजं नं जक लाभ याये फइ, मिसां लाभ याये फइ मखु, थथे भेद भाव मदु ।” सेठ विशाखयागु खँ न्यने मात्रं

धम्मदिन्नां भिक्षुणी जूवनेगु वचन पवन । विशाखं नं बिम्बिसार
जुजुयाथाय् वना थ्व खवर कं वन । बिम्बिसार जुजुं नं धम्म-
दिन्नायात भिक्षुणीपिनिगु विहारे तःवनेत लुँयागु पालकी छगू
विया छ्वत । विशाखं नं धम्मदिन्नायात लुँयागु पालकी तथा
भारी नकसां जात्रा याना भिक्षुणी यायेत यंकल ।

धम्मदिन्ना नं भिक्षुणी जुइ धुंका जिमि स्वामी विशाख
गृहस्थी जुया नं विशेष ध्यान ज्ञान लाभ यायेगु आचरण
यायेफु धासेलि जि भिक्षुणी जुया छाया विशेष ज्ञान लाभ याये
मफइ । थथे मती तथा कोशिश वीर्य्य याना ध्यान यायेत राजगृहं
तापागु एकान्तगु जनपद पाखे वन । अन थ्यंका ताकाल मदुवं
हे अरहन्त जुल ।

धम्मदिन्ना थेरी अरहन्तपि मध्ये सर्वश्रेष्ठ धर्मदेशिका खः
धका भगवान बुद्धं प्रशंसा याका चवने दुम्ह जुल ।

धम्मदिन्ना अरहन्त जुइ धुंका वया गृहस्थीबलेसिम्ह भात
विशाख नाप न्ह्यसः लिसः रूपे जूगु छलफलया वर्णन चूल-
वेदल्ल सूत्र धका सूत्र देशनाय् दृष्टान्त दया च्वंगु दु ।

धम्मदिन्नां अथे उत्तर ब्यूगु भगवान बुद्धं न्यना जि कंसां
नं थुकथं हे कनेगु जुइ धका विशेष प्रशंसा याना विज्यात ।

आः कना वयागु अरहन्तपि व अरहन्तनीपिनिगु विषय
न्यना श्रोतागणपि थुकी कना वनापि अरहन्त व अरहन्तनीपि थें
दुःख कष्ट सोम्वाक मार्ग फल याकनं प्राप्त याना काये फुपि
जुइमाः धका जि विनम्र पूर्वक प्रार्थना याना ।

भगवान बुद्धया महापरिनिर्वाणं लिपा

बुद्ध-शासन

उपकुलपतिजु, महिला तथा सज्जनवर्ग,

भगवान बुद्ध वृद्ध जुजुं जराजीर्णं जुया वसंलि श्रावक-
पिनि दश्वी भगवान परिनिर्वाण जुया बिज्यायेव संघ प्रतिनिधित्व
सुनां याइ धका थः मनय् विचार जुइका च्वंपि मध्ये देवदत्त नं
छम्ह खः ।

संघया प्रतिनिधित्वया ल्यज्याः

भगवान बुद्ध वृद्ध जुया वःगुलि संघया प्रतिनिधित्व वयात
लः लहाना बीमाः धका देवदत्तं भगवानयाके निवेदन याःगु
खँ च्वय् कना वये धुन । भगवान बुद्धं देवदत्तया निवेदन
अस्वीकार याना बिज्यात । अथे नं देवदत्तं स्वको तक निवे-
दन यायेवं भगवान बुद्धं जिम्ह शिष्य अग्रश्रावक जुया च्वंपि
सारिपुत्र व मौद्गल्यायनपिन्त ला जिं संघपिं जिम्मा मबिया
धासंलि छन्त गथे जिम्मा बी फइ धका आज्ञा जुया बिज्यात ।

अले देवदत्तं भगवान बुद्धया प्रति डागा तल । वया मुख्यम्ह
दाता जुया च्वंम्ह अजातशत्रु राजकुमारयात “राजकुमार !
जि भगवान बुद्धयात हत्या याये छं थः बौयात हत्या याना

राज्य का" धका सल्लाह बिल । देवदत्तया विचार भगवान् बुद्धयात हत्या याना वसपोल परिनिर्वाण जुइवं अजातशत्रु राजकुमारं वयात संघया प्रतिनिधित्व यायेगु ज्याय् समर्थन याइ । उकिं देवदत्तं भगवानयात हत्या यायेत स्वको तक कोशिश यात । तर व असफल जुल ।

असफल जुसेलि निम्ह स्वम्ह पासा ब्वना भगवान् बुद्धयाथाय् वना भिक्षुपिसं वर्तमान पालन याना च्वंगु शिक्षापदं अतिरिक्त न्हूगु न्यागु शिक्षापदं प्रज्ञप्त यायेत निवेदन यात । वं निवेदन याःगु शिक्षापद अत्यन्त कठोर जूगुलि थ्व शिक्षापद जक भगवान् बुद्धं प्रज्ञप्त याना विज्यात धाःसा संघया दथुइ पालन याये मफुपि पुद्गलपिनि निंति आपालं अहित जक जुइ । यदि भगवान् बुद्धं देवदत्तं निवेदन याःगु शिक्षापद न्यागु स्वीकार मयायेव आः दुगु शिक्षापद छ्वासु धका देवदत्तं दोषारोपण यायेगु मौका दुगु जुया च्वन । अथेसां भगवान् बुद्धं देवदत्तया न्हूगु शिक्षापदयात अपायसकं आवश्यकथे मतायाः स्वीकार याना बिमज्याः । थथे अस्वीकार यायेवं देवदत्तं थःगु कल्पना अनुसार संघया दथुइ फुट ज्वीगु कथं कोशिश यात । तर वयागु व कल्पना नं ताउ तक सफल मजुल । आखिरे देवदत्त हे जक पृथ्वी तज्याना सोतुना सिना वन । देवदत्त पृथ्वी सोतुना सिना वंगु कारणं याना संघ फुट जुइगु भय अन्तराय (विघ्न) हटे जुया वन । संघया प्रतिनिधित्व धयागु समस्या धाःसा शान्ति जुया मवनिगुलि संघपिनि दथुइ मनय् थ्व समस्या गुनुगुनु दया च्वन ।

★संघपिनि निंति आनन्दं विन्ति याःसु

भगवान बुद्ध कुशीनगर स्वया बिज्याना च्वन । बैशाली नगरया सत्तिक वेलुव ग्रामय् थ्यन । वसपोलयात रोग जुल । अले उगु रोग चिला वनेवं आयुष्मान आनन्दं विन्ति यात— “भन्ते भगवन ! छलपोलं संघया वारे अन्तिम ओवाद छुं छगू बिया विमज्यासे परिनिर्वाण जुया बिज्याये मत्य ।” अले भगवानं आज्ञा जुया बिज्यात— “आनन्द ! संघया वारे जि गुजागु उपदेश बीमाःगु दनि ? जिं दुने पिने छुं ल्यं मदयेक फुकं कने धुन । संघयात जिं हे प्रतिनिधित्व याये, संघं जितः हे नायो माने याका च्वने धइगु भावना दुम्हसित जक संघया वारे ओवाद बी माःगु आवश्यक जुइ । जिं संघयात प्रतिनिधित्व याये संघं जित नायो माने याका च्वने घैगु भाव जिके मदु । थथे मदयेकं जि संघया निंति गथे ओवाद बीगु ?”

भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुइत निमा शाल सिमाया दथुइ गोतुला बिज्याना च्वंगु इलय् आनन्दं विन्ति यात— “भन्ते ! वर्षावास छुटे जुइ धुंका भिक्षुपिं तथागतयात दर्शन यायेत वइ । उगु बखते ईपिं भिक्षुपिन्त जिमिसं दर्शन यायेगु सेवा भक्ति यायेगु अवसर प्राप्त जुया च्वनी । छलपोल तथागत परिनिर्वाण

★ थुकीयागु विस्तृत वर्णन दीघ—निकाय, महावग्ग पालि “महापरिनिब्बान सुत्त”य् बांलाकउ ल्लेख जुया च्वंगु दु । उगु सूत्रय् दृष्टि बीगु उपयोगी जू ताः । थ्व उकिया हे सक्षिप्त विवरण खः ।

जुया विज्यायेव जिमिसं इपि भिक्षुपिन्त नं दर्शन यायेगु मौका प्राप्त जुइ मखुत ।”

थुगु प्रसंगय् भगवान् बुद्धं आज्ञा जुया विज्यात, “आनन्द ! तथागत जन्म जूगु स्थान, अनुत्तर सम्यक् सम्बोधि ज्ञान प्राप्त याना विज्यागु स्थान, अनुत्तरगु धर्मचक्र प्रवर्तन याना विज्यागु स्थान, अनुपादिशेष निर्वाण धातुद्वारा परिनिर्वाण जुया विज्यागु स्थान ।

रुपि प्यंगू स्थानय् भिक्षुपि दर्शन यायेत वइ ।”

धर्म व विनय छिमि गुरु

हानं भगवान् बुद्धं आनन्द स्थविरयात सःता थथे आज्ञा जुया विज्यात— “आनन्द ! जि मदये धुंका छिमि मध्ये गुलि गुलिसिया आः उपदेश याना विज्याइम्ह गुरु मन्त । आः की शास्ता मन्त । थथे छिमि मने च्वने फु । किन्तु आनन्द थथे मती तये मज्यू ।” थथे परिनिर्वाण जुइ त्यइथें च्वंका अन्तिम उपदेश याना विज्यात । भगवान् बुद्धं अन्तिम उपदेश याना विज्यागुयात विचार याना स्वयेवले भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण जुया विज्याये धुंका भगवान् बुद्धया थासय् च्वना सुनां प्रतिनिधित्व याना चले याइ धेगु प्रश्न उठे याये माःगु कारण हे मदु । भगवान् बुद्ध महापरिनिर्वाण जुइ धुंका धर्म व विनय हे संघपिनि शास्ता जुइ धेगु स्पष्ट जुया च्वंगु दु । भगवान् बुद्धया संघपि बरब्रर मुना सल्हासाहुति यायेगु फुकसियां चित्त बुक्के जुइका निर्णय याइगु आदि (प्रजातन्त्रात्मक) प्रजातन्त्र ढंगं कार्य

यायेगुयात विशेष ज़ोड बिया विज्यागु खने दु । बुद्धया परि-
निर्वाण लिपानं धर्म व विनय दया च्वंतले संघ स्यनी मखु
घैगुयात वसपोलं स्पष्ट रूपं आज्ञा जुया विज्यागु दु ।

महाकाश्यप महास्थविर

भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया विज्यात । अग्रश्रावक,
महाश्रावक जुया विज्यापि सारिपुत्र मौद्गल्यायनपि न्हापा हे
परिनिर्वाण जुया विज्याये धुंकल । उकिं उगु बखते दुपि संघपि
मध्ये महाकाश्यप महास्थविर हे “वास★” आपा दुम्ह जुया
च्वन । भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया विज्यायेवं महाकाश्यप
महास्थविर पावा नगर व कुशीनगरया लँय् दथुइ न्यासःम्ह
शिष्यपि ब्वना भगवान बुद्ध दर्शन यायेत वया च्वन ।

थथे वया च्वंगु इलय् भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया
विज्यागु समाचार आजीवक छम्हसिनं कनेवं भिक्षुपिसं तःसकं
बिलाप यात । ख्वल ।

बृद्ध भिक्षु सुभद्र

तर बृद्धम्ह भिक्षु सुभद्रं धाल, “आयुष्मानपि ! छाय्
ख्वया च्वनागु, ख्वये मते । भगवान बुद्धं कीत थ्व याये मस्य,

★ भिक्षुमि भिक्षु जुइ धुंका दच्छि दत निदँ दत धका
गुगु ल्याः चाः जुइगु खः, उकियात बुद्ध-धर्मया भाषं ‘वास’
धाइ । थ्व हे ‘वास’ अनुसारं भिक्षुपिनि थकालि क्वकालिया
व्यवहार जुइगु जुया च्वन ।

ध्व या, थथे च्वने मत्य, थथे च्वं, इत्यादि रूपं गनीगु । अथे गनीम्ह मन्त । आः कीपि भगवान बुद्धयागु वन्धनं मुक्त जुल । की पत्थे याःसां जिल । थः मन दुथे याःसां जिल । कीत मयोगु ज्या जूसा मयास्ये च्वंसां जिल ।”

सङ्गायनया आवश्यकता

सुभद्रयागु खँ न्यना महाकाश्यप महास्थविरं भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया विज्याये धुंकल । हानं भगवान बुद्धयागु उपदेशय् संशय मजुइकेत, हीनवीर्य मजुइकेत भगवान बुद्धं कना विज्याइगु धर्म व विनययात एकत्रित याना सङ्गायन यायेगु आवश्यक जुल धका खंका विज्यात । तर न्हापालाक भगवान बुद्धयागु मृत देहयात अग्नि संस्कार यायेगु ज्यानि याये माल धका भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया विज्यागु स्थान कुशीनगरय् वसपोल विज्यात ।

द्रोण ब्राह्मण द्वारा धातु विभाजन

भगवान बुद्धयागु मृत देह अग्नि संस्कार याये धुंका ल्यंदुगु अस्थि धातु द्रोण ब्राह्मणं जम्बुद्वीपय् दुपि च्याम्ह जुजुपिन्त भाग थला इना बिल । अस्थि धातु प्राप्त जूपि जुजुपिसं नं थःथःगु देशय् यंका चैत्य दयेका उकी अस्थि धातु निधान याना पूजा याना तल । लिपा समय बिते जुया वंसेलि थुपि अस्थि धातु बुद्ध शासन फैले जुइत यको मइत जूवन ।

संगायन दाता अजातशत्रु

भगवान बुद्धयागु मृतदेह अग्नि संस्कार याये सिधयेका महाकाश्यप महास्थविर शिष्यपि न्यासः व्वना राजगृह्यु विज्यात । उगु बखते राजगृहया जुजु अजातशत्रु पृथ्वी तज्याना उकी देवदत्त स्वतुना वंगु खना संवेग प्राप्त जुया अबु विम्बिसारथे भगवान बुद्धयागु धर्म्यु श्रद्धा भक्ति तथा शासन दायक जुया च्वन । उकि महाकाश्यप महास्थविरं शासन दायक जुया च्वम्ह अजातशत्रु जुजुया संरक्षण्यु प्रथम संगायन याना विज्यागु जुया च्वन । महाकाश्यप महास्थविर धुतङ्ग्यु एतदग्ग प्राप्तम्ह जुया हानं 'वास' नं दक्कसिबे आपाः दुम्ह जुया च्वन । उकि थ्व प्रथम संगायन्यु वसपोलयात हे नायो ल्यःगु खः ।

Dhamma.Digital

चीवर हिला बुला याना विज्यागुया अर्थ

भगवान बुद्ध दुवले हे महाकाश्यप महास्थविरं गुलि गुलि भिक्षुपिसं नियमयात बाँलाक पालन मयागु खना विज्यात । उकि भगवान बुद्धयाके ओवाद फोना काःगु जुया च्वन । स्वयं थःम्हं नं धुतङ्ग १३गुयात सदा नं पालन याना विज्यात । जि च्वय्यु 'संघ' शीर्षक्यु कना वयागु अनुसार भगवान बुद्ध व महाकाश्यप महास्थविर निम्हसिया परस्पर चीवर हिला बुला याना विज्यात । सम्भवतः भगवान परिनिर्वाण जुइवं संघयात महाकाश्यप महास्थविरं रेख्खदेख याना प्रथम संगायन याइगु

कारणयात भगवान बुद्धं न्हवः हे खंका जक चीवर हिला बुला याना बिज्यागु जुइफु ।

'वास' आपा व म्ह जुया च्वपि भिक्षुपिनि परस्पर सम्बोधन

परिनिर्वाण जुइ त्येका भगवान बुद्धं आनन्द स्थविरयात थथे आज्ञा दयेका बिज्यात- "आनन्द ! गथे थौं कन्हे भिक्षु-पिसं परस्पर "आवुसो आवुसो" धका खँ लहाइगु खः, अथे धका जि मदये धुंका लिपा थथे धाये मत्य । थः स्वया थकालिपिन्त "आयुष्मान" अथवा "भन्ते" धका हानं थः स्वदा कोकालिपिन्त वंशया नां कया जूसां अथवा "आवुसो" धया जूसां खँ लहाये सयेकेमाः । थथे धायेगु प्रज्ञप्त याना बिज्यागु वास्तवे थकालि व्वकालि सीदयेका आदर गौरव तये सयेकेया निंति खः ।

४६६ म्ह अरहन्तपि

महाकाश्यप महास्थविर नाप सम्मिलित जूवःपि आपालं भिक्षुपि मध्ये पृथग्जन भिक्षु ध्यान अलाभी भिक्षुपिन्त ल्यंका आपाः याना प्रतिसम्भिदा, तेविज्ज, अभिञ्जा आदि विशेष गुण दुपि अरहन्तपि ४६६ म्ह सङ्गायन यायेया निंति ल्यःगु जुया च्वन । वसपोल थः स्वयं नं 'वास' आपा दुम्ह जूगु कारणं सङ्गायनया नायक जुया हानं संगीतिकारक जुया बिज्यात ।

सङ्गायनया निरिति ५०० म्ह मजुसे अरहन्त ४६६ म्ह जक
 ल्यःगु कारण आनन्द स्थविर छम्हसित जक थाय् ल्यंका तःगु
 जुया च्वन । अरहन्तपि नाप दुथ्याका सङ्गायन यायेगु भार
 व्यूगुलि गुलिगुलि भिक्षुपिसं आनन्द स्थविरयात अरहन्त जुइत
 प्रेरणा व्यूगु जुया च्वन । गुलिसिनं प्रत्यक्ष रूपं तप्यंकर मधासे
 अप्रत्यक्ष रूपं अरहन्त जुइगु प्रेरणा विया च्वन । अले आनन्द
 स्थविरया नं अत्यन्त संवेग प्राप्त जुया चच्छि यंकं चङ्क्रमण
 याना विज्याना कायगतासति कर्मस्थान भावना याना विज्यात ।
 सङ्गायन यायेगु सुथेयागु इले हे वसपोल अरहन्त जूगु जुल ।
 उकिं आनन्द स्थविरं नं सङ्गायनय् भाग कया विज्यागु जुल ।

प्रश्न उत्तर

सङ्गायनय् पालन यायेमाःगु नियम खः, न्ह्यसःया लिसः
 वीगु । अले नायक जुया विज्याःम्ह महाकाश्यप महास्थविरं
 न्यना विज्यागु विषयत मध्यय् विनय सम्बन्धी विषयय् विनयय्
 एतदग्ग प्राप्त जूम्ह उपालि महास्थविरं पूर्वक लिसः विया
 विज्यात । धर्म सम्बन्धी न्ह्यसः लिसलय् भगवान बुद्धं कना
 विज्यागु फुक (संग्रह याना सोका) न्ववयेका तःम्ह आनन्द
 स्थविरं सम्पूर्ण लिसः विया विज्यात । थथे न्ह्यसः लिसः याये
 माःगु कारण खः, गुगु शिक्षापद गुगु इले गुम्हसिगु कारणे गुगु
 थासे प्रज्ञप्त याना विज्यात, शिक्षापदयात गुगु इले गुगु कारणं
 गुकयं हानं उपनियम दयेका विज्यात धइगु सम्पूर्ण लिसः स्पष्ट
 यायेगु । थथे शिक्षापदया वारे क्वचायेक न्ह्यसः लिसः याये

धुंका विनय पिटकयात अरहन्तपिं न्यासः पुत्रः एकत्रित जुया सङ्गायन याना विज्यात । धर्मं सम्बन्धय् नं थुगु रूपं हे आनन्द स्थविर नाप न्ह्यसः लिसः याना विज्यात । क्वचाये धुंका आनन्द स्थविरं भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुइ त्येका “क्षुद्रानुक्षुद्रक शिक्षापद” यात संघपिनि इच्छा दत धाःसा तोता छ्वये ज्यू धका आज्ञा जुया विज्यागु बखते गुगु शिक्षापद “क्षुद्रानुक्षुद्रक शिक्षापद” खः धका थःम्हं न्यने मफूगु वारे भूल स्वीकार याना विज्यात ।

सङ्गायनया उद्देश्य

उकिं सङ्गायनय् विज्यापिं संगीतिकारकपिसं उपालि स्थविरं लिसः ब्यूगु विनय फुकंयात न्हापार्थे हे पालन यायेमाः धैगु कायम यात । थथे सङ्गायन याना कायम जूगु पिटक-यात उगु इलंनिसें आचार्य परम्परां कण्ठस्थ न्वेवयेका सुरक्षा याना वःगु जुया च्वन । उगु समयय् आखः च्वयेगु धयागु मदु । सङ्गायनया प्रधान लक्ष्य भगवान बुद्धयागु उपदेश धर्म विनययात हेरफेर याये मजीक शुद्ध रूपं सुरक्षा याना तयेत व संघ फुट मजुइकेत छगू गठ जुया मिले चले जुया च्वनेया नितिं खः ।

द्वितीय सङ्गायन

प्रथम सङ्गायन याये धुंका भारतया उत्तर व मध्य भाग पाखेया जुजुपिसं बुद्ध शासनयात सुरक्षा याना तःगुलिं बुद्ध शासन सच्छि दैं तक उन्नति वृद्धि जुया च्वन । तर सघ

पुचले सच्छि दँति दुबले द्वितीय सङ्गायन याये माःगु कारण
दया वल ।

अधर्म ऋग्

ध्व कारण खः वैशाली वज्जी देशवासी गुलिं गुलिं
वज्जीपुत्तक भिक्षुपिसं अधर्मं ऋग् भिक्षुपिन्त योग्य जू धका
आचरण याना हल । व ऋग् अधर्मं निम्न प्रकारं जुया च्वनः—

१. नेकुती दुने स्वथना लः ल्हाय् धुं कूगु चि निन्हु स्वन्हु
दये धुं का लः मल्हासां नये ज्यू ।
२. सूर्यया किचः निलांगु मध्यान्हे पुला वंसां नं भोजन
खाद्य पदार्थं नये ज्यू ।
३. भोजन याना च्वनेबले गात धका पने धुं का नं गनं गामे
वने माःगु दत धाःसा हाकनं नये ज्यू ।
४. उपोसथ यायेगु सीमा छगूया घेरा दुने दया च्वंसां छपुचः
छकोलं मयासे वर्ग भेद याना उपोसथ पवारणा आदि
कर्म याये ज्यू ।
५. संघ सभाय् मवःपिं भिक्षुपिनिगु छन्दयात लिपा काये
धका मती तथा संघ कर्म याये ज्यू ।
६. उपाध्याय आचार्यपिनि यायेमाःगु धाक्व विनय विरुद्ध
जूसां याना यकेज्यू ।

७. दुरूं पुला वना धी मजूनिगु खाद्य पदार्थ नःसां ज्यू ।
 ८. अय्ला मजूनिगु पोकः नये ज्यू ।
 ९. सि बाला मदुगु लासा ग्रहण याये ज्यू ।
 १०. संघयात उद्देश्य याना दान ब्यूगु लुं, वह ग्रहण याये ज्यू ।

यश स्थविर

उगु बखते फ़िगू अधर्मयात यश स्थविर अस्वीकार याना विरोध याना बिज्यात । उगु बखते वज्जी देशया भिक्षु समुदायपिसं यश स्थविर नाप मेल मिलाप मजुसे सम्बन्ध त्वथुल । तर यश स्थविर वज्जीपुत्तक भिक्षुपिनिगु धम्मिक खना भवानं विचलित मजुसे फ़िगू अधर्म आर्य सत्पुरुषपिन्त योग्य मजू धका विरोध याना बिज्यात । बिरोध याना बिज्यागु जक मखु प्रख्यात जुया बिज्याकम्ह रेवत स्थविर व वासं थकालि जुया बिज्याकम्ह सब्बकामि स्थविरपिन्थाय् बिज्याना थ्व फ़िगू अधर्म आचरण याना च्वंगु खँ कन । सब्बकामि स्थविरं नं थ्व अधर्म विनय अनूकुल मजू धका खण्डन याना बिज्यात । परिशुद्धगु शासनया कण्ठक जुया च्वंपिं थुपिं अधर्म वादीपिन्त हटये याना छवयेमाः धका यश स्थविरं भारते बुद्ध धर्म प्रकाश जुया च्वंगु थासं संघपिन्त निमन्त्रणा याना कालाशोक जुजुया संरक्षणय् त्रैशाली भिक्षु संघपिं न्हेसः च्वना द्वितीय संगायन याना बिज्यात ।

सङ्गायनय् न्हेसः भिक्षुपिं

द्वितीय संगायनय् पूर्वान्त प्रदेशं भिक्षुपिनि प्रतिनिधि प्यम्ह पश्चिमान्त प्रदेशे प्यम्ह जम्मा च्याम्ह दुथ्याका दकसिबे 'वास' आपा दुम्ह सब्बकामि स्थविरयात सङ्गायनय् नायक स्थापना यात । अधर्मं फिगूयात छगू छगू याना ज्यू मज्जू समीक्षा याना वज्जीपुत्तक भिक्षुपिन्त विनयानुकूल मजू धका निर्णय याना भिक्षुपिं न्हेसः दुथ्यागु सङ्गायय्य पेश याःगु जुल । भिक्षुपिसं व फिगू अधर्मं भिक्षुपित योग्य मजू धका छानविन याना भगवान बुद्धया शुद्धगु वचन जुया च्वंगु विनययात न्हापा गथे खः अथे कायम याना विज्यात ।

महासांघिक निकाय

अथेसां वज्जीदेशयापि अलज्जी भिक्षुपिसं थःपिसं धयागु फिगू अधर्मं हे धर्मानुकूल जू धका द्वितीय सङ्गायनय् निर्णय याःगु स्वीकार मयासे फिद्वः भिक्षुपिं दुथ्यागु छगू इमिगु प्रतिद्वन्दी रूपे सभा गठन यात । उगु सभाय् महासांघिक निकाय धका निकाय छगू दयावल । भगवान बुद्धयात चित्त बुक्के मज्जूगु प्रज्ञप्त याना संघभेद (फुट) जुइगु थवलेसं निसें हानं दया वल । थ्व फिगू अधर्मयात कया थथे निगू निकाय दया वःगु कारण विनय सम्बन्धी राय मिले मज्जूगु बारे खः । भगवान बुद्धं कना विज्यागु निर्वाणे थ्यनीगु मार्गं नाप धाःसा राय पाःगु खने मदु ।

तिब्बत व चीनया ग्रन्थ अनुसारं

तिब्बत व चीनया परम्परागत ग्रन्थ अनुसारं धाःसा थुगु सङ्गायनय् अरहन्त जुइगु धर्म नाप मतभेद जूगु धका उल्लेख याना तल । वास्तवय् भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया सच्छि दँया दुने तक धर्मया बारे मतभेद जूगु खने मदु । मतभेद जूगु निकाय निगुलि नं थःथपिनिगु धार्मिक धारणा बुद्धया सिद्धान्तथे खः धका हे विश्वास याः ।

परम्परा चले जुया वःगु निकाय व सुधारवादी निकाय

थौकन्हेया अनुसन्धान कर्तातयेसं थुपि निगु निकाय मध्ये छगु निकाययात “कट्टरपन्थी निकाय” मेगु निकाययात “सुधारवादी निकाय” धका धया तल । तर महासांघिक निकाय इमिगु निकाययात परम्परावादी निकाय धका हे उल्लेख याना च्वन । न्ह्यागु कथं सम्फेजूसां थ्व अधर्म किगु हे संघया दथ्वी निकाय भेद जूगुया मूल कारण खने दु ।

महायान (निकाय) मत

लिपा प्यसः न्यासः दँ बिते जुया बनेवं महासांघिक निकाययात कया विनय बारे जक मतभेद मजुसे धर्मया बारे नं मतभेद जूगु कारणं निकाय भेद जूगु खने खत । अस्तय्

धार्मिक सिद्धान्त पाःगु "महायान निकाय" धका छगू मेगु सिद्धान्त खने दत ।

नकतिनि कना वयागु महासांघिक निकायय् दुथ्यापि संवर्षि फिद्वः दःसानं जुजुया सहायता दुगु न्हापां निसें चले जुया वया च्वंगु थेरवादया निकाययात छुं असर परे याये मफु ।

प्रथम व द्वितीय सङ्गायनया दथुइ बुद्ध शासन

भगवान बुद्ध विद्यमान जुया च्वंगु अवस्थाय् बुद्ध शासन गङ्गाया आसपासे जक प्रज्ज्वलित जुल । तर द्वितीय सङ्गायनया निति निमन्त्रणा याना तःपि भिक्षुपि मध्ये गङ्गा नदी प्रदेशयापि भिक्षुपि जक मखु थाय् थासंयापि भिक्षुपि नं विज्यागु जुल । थ्व खँय् विचार याना स्वेवले प्रथम सङ्गायन व द्वितीय सङ्गायन दथ्वी सच्छि दँया दुने बुद्ध शासन गुलि प्रचार जुया वन धका अनुमान याये फु ।

जुजु अशोक व बुद्ध शासन

धर्माशोक जुजुया पालय् बुद्ध शासन केवल भारत छगुलि जक मखु भारतया पिने दुगु देश देशावर तकं न्यंकनं प्रचार जुया वन । धर्माशोक जुजुया पालय् बुद्ध शासन छाय् थपाय्-सकं फैले जुल धाःगु वखते थुकिया कारण धर्माशोक जुजुं सम्पूर्ण भारतय् राज्य चले याये फूगु, जुजुया राजकीय न्याय दक्षता दुगु व यातायातया सुविधा बी फूगु खः । धर्माशोक

जुजु स्वयम् थम्हं नं बुद्ध शासनय् श्रद्धा भक्ति तथा च्वंम्ह
खः ।

बुद्ध जन्म जूगु स्थान,
बोधि ज्ञान प्राप्त जूगु स्थान,
धर्म चक्र देशना याना विज्यागु स्थान,
परिनिर्वाण जुया विज्यागु स्थान,

थथे प्यंगू विशेष स्थानय् नं वस्पोलं थःहे वना दर्शन याना
थुपिं थासय् आपालं जनतापिसं श्रद्धा भक्ति तैगु जुया चैत्य
शीलालेख आदि तथा वन । भगवान बुद्धयागु अस्ति धातु
लिकया भारते सकभनं धातु चैत्य स्थापना यात ।

तृतीय सङ्गायन

द्वितीय सङ्गायन याये थु का सच्चिद दया दुने बुद्ध शासनय्
हानं कलङ्क पिहाँ वल । तर संघ निगू भेद जुया वःबले
निसें थ्व निगू निकायया दुने हे निकाय भेद जुया वःगु खः ।
धर्माशोक जुजुं न्हापां निसें चले जुया वःगु (थेरवाद) निकाय-
यात सहायता बिया तीर्थङ्करतयेत दमन याना विज्यात । महा-
सांघिक निकायय् दुथ्यागु चीधंगु निकाययात हे तीर्थङ्कर धका
कागुला अथवा मेगुयात धइगु खँ बाँलाक छुटे याये मफु । धर्मा-
शोक जुजुया पालय् व जुजुया सहायता कया मौद्गलिपुत्र-
तिश्य स्थाविरं तृतीय सङ्गायन याना विज्यात । थ्व सङ्गायनय्
संघ द्वःछि विज्यागु जुया च्वन । अले मौद्गलिपुत्रतिश्य स्थाविर

नायक जुया विज्यागु जुया च्वन ।

तृतीय सङ्गायनय् नायक जुया विज्याम्ह मौद्गलिपुत्रतिश्य स्थविरं तीर्थङ्करतयेगु सिद्धान्तयात जांचे याना हटे याना व्यूगु खः । थ्व तृतीय सङ्गायन न्हापां निसें चले जुया वःगु थेरवाद निकायया नितिं अलग सभा याःगु खः । उकिं महायान निकायं तृतीय सङ्गायनयात समर्थन मयागुली छुं आश्चर्यया खँ मखु ।

धर्मदूत मण्डल

तृतीय सङ्गायन द्वारा छगू तःधंगु ज्या जुल । व खः भारतं पिने बौद्ध धर्मदूतत छ्वेगु । थ्व ज्या विश्वया विभिन्न थासय् जुल । तृतीय सङ्गायन जूगु कारणं याना श्री लङ्का, बर्मा व मेगु दक्षिण पूर्वी एशिया देशं प्रत्यक्ष रूपं महानिशांस फल अनुभव याये दत ।

भारत व दक्षिण-पूर्वी एशिया देश

प्राचीन समयय् भारतया व्यापारीत बङ्गाल समुद्रया खाडी पार याना दक्षिण पूर्वी एशियाया दुने लाःगु देशे वना व्यापार याः वनीगु खँ जातके उल्लेख याना तःगु दु । गुकिं याना भगवान बुद्धया पालनिसें हे भारत व दक्षिण पूर्वी एशिया देश लिसे परस्पर घनिष्ठ सम्बन्ध स्थापना जुया वया च्वंगु खँ सीके फु । थुकिं अनुमान यायेफु भगवान बुद्ध दया च्वंगु समयय् हे बुद्ध शासनया प्रभाव व प्रकाश दक्षिण पूर्वी एशिया देशय् थ्यंकं फैले जुया वने धुंकूगु खः ।

श्रीलङ्काया शासन

भारत नाप लिक्क लाना च्वंगु श्रीलङ्काय नं बुद्ध शासनया प्रभाव उगु समय निसें हे फेले जूगु खः धका धायेफु । आः हानं तृतीय सङ्गायन धुंका धर्माशोक जुजुया पुत्र महेन्द्र स्थविर मेपि प्यम्ह भिक्षुपि नाप श्रीलङ्का द्वीपे शासन प्रचार यायेत विज्यात ।

बुद्ध शासनया इतिहासय् महत्वपूर्णगु खँ

लंका द्वीपय् थ्यनेवं वसपोल महेन्द्र महास्थविरं व द्वीपयात राज्य याना च्वंम्ह देवानापियतिस्स जुजुयात महिन्तल धयागु थासे नाप लात । वसपोलं जुजुयात धर्मोपदेश याना विज्यात । जुजु नं बुद्ध शासने द्वहाँ वया त्रिशरणय् प्रतिष्ठित जुल । महेन्द्र स्थविरं लङ्काय् धर्म प्रचार याःगु खँ जि लिपा उल्लेख याये ।

आः जि धाय् त्यनागु छु धाःसा महेन्द्र स्थविरं लङ्का द्वीपय् धर्म प्रचार याना विज्यागु बुद्ध शासन इतिहासय् अत्यन्त महत्वपूर्णगु छ्गु ज्या जुया वन । छाय् धाःसा महेन्द्र स्थविरया पाखें धर्म प्रचार यायेगु धर्मदूतया ज्या जुसेनिसें थेरवाद बुद्ध शासन भारत लङ्का व दक्षिण पूर्वी एशिया देशे सरे जुया वन ।

तृतीय सङ्गायन सिधये धुंका-बर्मा-देश व दक्षिण पूर्वी देशे धर्म प्रचारया ज्या गुलि नं जुल लङ्का द्वीपे थें अन तुरन्त सफल जू ख्वाः मवः । अथेसां नं थ्व देशय् शासनया पुसा पिना थकूगुलि याना फल स्वरूप व पुसा महान वृक्ष रूप्य परिणत जुया थ्व देशय् बुद्ध धर्म शासन तस्सकं प्रचार जूगु जिमिसं खना च्वना ।

भारतय् बुद्ध शासनया अवस्था

थुगु हे अवस्थाय् स्वयं भारतय् बुद्ध शासन चास जुया वंगु ई जुया च्वन । परम्परां वया च्वंगु थेरवाद निकायय् नं चिचीधंगु निकायत दयावल । तृतीय सङ्गायन जूबले नायक जुया बिज्याकम्ह मौद्गलिपुत्रतिश्य स्थविरं कथावत्थु कना बिज्यात्त । उगु कथावत्थुइ उल्लेख जुया च्वंगु मतभेदया आधार कथं परम्परावादी निकाय व सुधारवादी निकाय दथुइ धर्मया मतभेद ततःसकं हे तःधना वंगु खने दु ।

थथे धर्मया मतभेद जुया च्वंगुली नं धर्माशोक जुजुया उत्तराधिकारी जुया वंपि जुजुपिसं बुद्ध शासनय् श्रद्धा तयेगु कम याना उपेक्षा दृष्टि स्वयेगु याना हःगु जुया च्वन ।

बुद्धि विचार याये साःशु खँ

गुलि इतिहासकारकपिसं (अनुसन्धान कारकपिसं) धर्म-राज अशोक जुजुया उत्तराधिकारी जुया वंपि जुजुपिसं बुद्ध

शासन प्रति श्रद्धा स्यंकूगु मखु बरु शासन भार वहन याना च्वंपि भिक्षुपिनि प्रति हे श्रद्धा स्यंकूगु धका धाये मास्ते वयेकू । बुद्ध-शासन प्रति हे श्रद्धा स्यंकूगुला भिक्षुपिनि प्रति हे श्रद्धा स्यंकूगुला थुकी विचार याये माःगु खँ दु ।

यगु थःजु बुद्ध-शासन राष्ट्रिय धर्म पतन जुया शक्ति हीनथे ला जुल । थथे शक्तिहीन जू लिसे थेरवाद निकायं तःधंगु हानी फये माल । थुगु थेरवाद निकायया परम्परागत परियत्ति धर्मया अध्ययन अध्यापन भारतय् प्रायः लुप्त जुया लंका, बर्मा व पूर्वी एशियाय् लाःगु देशय् जक प्रचार जुया वःगु जुल ।

चतुर्थ थेरवाद संगायन

लङ्काय् ईस्वी पूर्व १७७ ई. निसें-१०५ ई. तकया दुने सङ्गायन याना त्रिपिटक व अर्थकथा ताल-पत्रय् लिपि-बद्ध यात ।

थेरवाद निकायया इतिहास अनुसारं थुगु संगायन चतुर्थ संगायन खः । थ्व चतुर्थ संगायनयात भारतया अबलेया बौद्ध निकायं समर्थन मयासां संगायनय् पालि त्रिपिटक तालपत्रय् लिपिवद्ध याःगुलि तस्सकं महत्वपूर्णगु ज्या छगू जूवन ।

अबलेसं निसें थेरवाद निकाय भारतं लोप जुया लङ्काय् स्थापना जुल । थ्व थेरवाद निकाययात लिपा दक्षिणी बुद्ध-धर्म अथवा हीनयान निकाय धका द्वं क द्वं क नामकरण यात ।

महेन्द्र स्थविर

महेन्द्र स्थविरं नीस्वना विज्यागुया कारणं लङ्का द्वीप परम्परावादी बुद्धधर्मया न्हूगु स्थापना स्थल जुल । धर्मराज अशोक जुजुं धमदूत मण्डल छ्वःपि मध्ये महेन्द्र स्थविरं धर्म प्रचार कार्य अप्पो सफल याना विज्यागु खने दु । थबले लङ्का द्वीपया जुजु तिश्यं धर्मराज अशोक प्रति तस्सकं श्रद्धा भक्ति तःगु जुया च्वन । उकिं हे मौद्गलिपुत्रतिश्य स्थविरं धर्मराज अशोकया पुत्र महेन्द्रयात ल्यया छ्वःगु जुइमाः । धर्मराज अशोक जुजुयात अभिषेक ब्यूगु बखते महेन्द्र राजकुमार १४ दँ जक दुगु खः । धर्मराज अशोकयात अभिषेक वी धुंका खूँ क्यंगु बखते महेन्द्र राजकुमार शासनय दुहाँ वया प्रवजित जुल । उपाध्याय गुरु तृतीय सङ्गायनया नायक जुया विज्याकम्ह मौद्गलिपुत्रतिश्य स्थविर जुया विज्यात ।

Dhamma.Digital

भिक्षु महेन्द्र उखुन्हु हे अरहन्त फल प्राप्त जुया अरहन्त जुया विज्यात । अथेसां मौद्गलिपुत्रतिश्य स्थविरयाके ३ द तक वसपोलं विद्याध्ययन याना विज्यात । छगू इलय् उपाध्याय गुरु जुया विज्याम्ह मौद्गलिपुत्रतिश्य स्थविर संघपिनि दध्वी तीर्थङ्करत दुहाँ वया ब्यूगुलिं मने मत्वःया अरण्यवास या विज्यात । उगु बखते महेन्द्र स्थविरं द्वःछि भिक्षुपिन्त रेखदेख याना विज्याना च्वन । महेन्द्र स्थविर अत्यन्त विलक्षण बुद्धि दुम्ह जुया च्वन । वसपोलं १२ गू वास दुबले लङ्का द्वीपय

विज्याना धर्मं प्रचारयाना विज्यात । महेन्द्र स्थविर व तिश्य
जुजु नाप लाना तिश्य जुजुं बुद्ध-शासनय् श्रद्धा भक्ति तःगु
घटना अत्यन्त प्रशंसनीयगु व आश्चर्य चायेबहःगु खः । उकिं थ्व
घटना बारे छुं धायेगु मती तथा ।

महेन्द्र स्थविर व जुजु तिश्य

छन्हु जुजु तिश्य सैन्य सिपाहीत नाप शिकार मिहत
वबले मिहिन्तले धइगु थासे छुं भचा विश्राम यात । थुगु
बखते जुजुयात सुं छम्हसिनं वया मचाबलेसियागु नां कया
सःतूथे ताल । थथे सःतूगु सः ताया आश्चर्य चाया जुजुं
सःता हःगु पाखे स्वत ।

अन पात्र चीवर सहित अत्यन्त शान्त मूर्तिम्ह महेन्द्र
स्थविरयात खन । खनेवं जुजु सहित नाप वःपि अनुचरपिनि
मन अति प्रसन्न जुल । महेन्द्र स्थविर न्हापालाक गम्भीरगु
प्रश्न द्वारा जुजुयागु बुद्धि परीक्षा याना स्वया विज्यात ।
जुजुया बुद्धि तीक्ष्णगु खंका जुजुयात धर्मोपदेश याना विज्यात ।
देशनाया अवसानय् जुजु सहित परिषदपि फुकं बुद्ध-शासनय्
अति प्रसन्नपि जुल ।

अचुला देवी

तिश्य जुजु नं महेन्द्र स्थविरयात अशोक जुजुया पुत्र
धका म्हुसीका कन्त प्रसन्न जुल । थबले हे तिश्य जुजुया केहे

अनुलादेवी अनुचरपि नाप व थासे थ्यंक वल । इपि सकलें
बुद्ध शासनय् श्रद्धा भक्ति दुपि जुया पिहाँ वल ।

छम्ह क्रिश्चियन पादरीया धापू

क्रिश्चियन पादरी बिशोप कोप्लेस्टनं (copleston)
बुद्ध-धर्मयात प्रशंसा यायेगु कथं महेन्द्र स्थविरया विशेष
गुणया बारे थथे उल्लेख याना तल- “जुजुया काय् महेन्द्र
क्लेश रहित जुया वेनेय्य प्राणीपिन्त मैत्री तथा बिज्याइम्ह हानं
बुद्धया श्रावक भिक्षु भावे च्वनेत जुजु जुय; जम्बुद्वीपे राज्ये चले
याये फइगु कथं त्याग याये फुम्ह खः । महेन्द्र स्थविर आश्चर्य
अद्भुतम्ह विशेष पुदाल जुया च्वन । महेन्द्र स्थविरया भेष-
भूषा रहन सहन नं ऋषिमुनिपिनिगु इन्द्रियथे शान्तपूर्णगु जुया
च्वन । स्मृति प्रज्ञाय् नं वांलाक स्यना तःम्ह प्रजावान जुया
च्वन । ज्या खँया विषयय् नं देश निर्माण याइपि विद्वान
महापुरुषपिके दइगु धात्थेंगु योग्यता दुम्ह छम्ह व्यक्ति जुया
च्वन ।

भारतं पिने भिक्षुणी संघ

महेन्द्र स्थविरं लंका द्वीपय् थ्यनेवं हे राजकुमार राजकुमारी
मन्त्री सेनापति व भारदारपिनि परिवारपित जक मखु लंका
निबासी आपालं जनतापिन्त नं बुद्ध-धर्मय् विश्वास दैगु खतं
याना बिज्याये फुम्ह खः । हानं सिंहलवासीपिन्त भिक्षु भावे

तया संघ छगू नं गठन याना बिज्यात । महेन्द्र स्थविरं भिक्षुणी
जुया च्रंम्ह केहेँ सङ्घमित्रायात लङ्काय् फिके याना अनुलादेवो
व राजपरिवारपिन्त भिक्षुणी भावे तया बिल । थुकथं भारतं
पिने लङ्का द्वीपय् भिक्षुणी संघ स्थापना जूगु छगू प्रमुख देश
जुया च्वन ।

शासन दायक जुजु तिश्य

जुजु तिश्य भगवान बुद्धयात वेलुवन दान याम्ह बिम्बि-
सार जुजुयागु नमुना कया महामेघ वन महेन्द्र स्थविर प्रमुख
भिक्षुसंघपिन्त प्रदान यात । धर्माशोक जुजुथें आपालं चैत्य
स्थापना यात । शासन दायक जुया शासनयात सुरक्षा याना
च्वन ।

श्री लङ्काय् महाबोधि

धर्माशोक जुजुया म्हाय् सङ्घमित्रा थेरीं लङ्का द्वीपय्
बिज्यागु बखते बुद्धगयां बोधिबृक्षया शाखा यंका तिश्य
जुजु च्वनीगु राजधानी प्यूगु जुया च्वन । आः तकं श्री लङ्काय्
महाबोधि वृक्ष धका विशाल रूपं तःमा जुया च्वन । तिश्य
जुजुया राजधानी जक थीं भग्नावस्थाय् लाना च्वन । तर
बोधिबृक्ष आःतकं प्रख्यान्त जुया च्वंगु दु । बोधिबृक्ष प्यूगु
इलनिसें थीं तक २२०० वर्ष बिते जुया वन । बोधिबृक्ष
दुगु थुगु स्थान कोटान्कोटी बुद्ध धर्मावलम्बीपिनि निर्ति द्वितीय
बुद्धगया जुया च्वन ।

महेन्द्र स्थविरया निर्वाण

महेन्द्र स्थविरं त्रिपिटक सहित अर्थकथा कण्ठ याना श्रीलङ्काय् यंका सिंहल भाषां उल्ला याना तथा विज्यात । महेन्द्र स्थविरं श्रीलङ्का देश बासीपिनि सकलसियां पूजनीय आदरणीयम्ह जुया श्रीलङ्काय् हे जन्मकार्छि च्वना विज्यात । व द्वीपे हे वस्पाल परिनिर्वाण जुया विज्यात ।

जुजु अशोकं लिप्पा

भारतय् बुद्ध-धर्म पूर्वोत्तर पाखे न्हास जुयावन । अथेसां पश्चिम उत्तर पाखे विकास जुया च्वन । धर्माशोक जुजुया पालय् बुद्ध-धर्म भारतया विभिन्न देशे फैले जुया वंसां अशोक जुजु मद्रुस्येलि गांगामे जनपदं जनपदे अशोक जुजुं जाज्वल्यमान ज्वीक च्याका थकूगु बुद्ध-धर्मयां मत बुलुहुं बुलुहुं बुलुया वन ।

ग्रीक जाती पिसं तःगु उदार भाव

अशोक जुजु मदया निगू शताब्दीया दुने भारतया पश्चिम उत्तर भागे उपनिवेशवादी (यवन) ग्रीक जातिपिसं कब्जे यात । तर ग्रीक जातिपिनि उदार भाव महान जूगुलि वं बुद्ध-धर्म महान श्रद्धा तःगुलि बुद्ध-धर्म उगु थासे जाज्वल्यमान जुल ।

जुजु मिलिन्द

ग्रीक जुजुया परम्परागत वंशय् च्वम्ह मिनाण्डर घम्ह जुजु मिलिन्दं नागसेन स्थविर नाप लाना बुद्ध-धर्म विषयय् छलफल याना उपदेश न्यंगु वखते मिलिन्द छम्ह शासन दायक जुल । मिनाण्डर जुजु इ. पू. सच्छिदँति दुबले राज्य चले याम्ह जुया च्वन । उम्ह जुजु ग्रीक जातिपिनि स्वभाव धर्म परम्परा लिसे सम्पर्क दुम्ह जुया भगवान बुद्धयागु अभिधर्म ध्यान वंम्ह जुया च्वन । मिनाण्डर जुजु ग्रन्थ शास्त्र पाखे ध्यान व दिलवस्पी वम्ह जूगुलि अनेक ग्रन्थ अध्ययन याइम्ह जुया च्वन । गम्भीरगु विचार पाखे मन वंम्ह जुया च्वन । भगवान बुद्धयागु उपदेश 'अभिधर्म' पाखे ध्यानकर्षित जूगु अनुसारं थुगु धर्म सम्बन्धय् शंका दुगु तथ्यय् छलफल याये मास्ते वःम्ह जुया च्वन । उकि मिनाण्डर जुजु आपालं तार्किक पण्डितपि नाप सम्वाद यान । उपि पण्डितपिसं मिलिन्द जुजु नाप सम्वाद याना त्याके मफु । मिलिन्द जुजु न्यक्व प्रश्नया उत्तर चित्त बुके जुइक बीमफु । उकि मिलिन्द जुजुया मने थथे जुल-

“थ्व जम्बु-द्वीप तुच्छ खनो, अरें अथें हे थपाय् घंगु नां जक ! सुं हे श्रमण वा ब्राह्मण मदु, गुपिसं जि नाप सम्वाद याना जिगु शंकायात तापाका छवये फु ।”

भिक्षु नागसेन

अबले मन्त्री देवमन्त्रीं नागसेन स्थविरयाथ.य् वना धर्मया वारे छत्रफल यायेत विन्ति याःगुलि मिलिन्द जुजु नागसेन

स्थविरयाथाय् वन । स्थविरयागु शान्त इन्द्रिय खना जुजु
 अत्यन्त प्रसन्न जुल । थःम्हं सीकेगु इच्छा दुगु बारे प्रश्न
 न्यन । नागसेन स्थविरं नं जुजुं न्यंगु न्ह्यसःया लिसः बिया
 विज्यात । थ्व हे जुजु मिलिन्दया न्ह्यसः व नागसेन स्थविरं
 ब्यूगु लिसः मुंका तःगु हे मिलिन्द प्रश्न ग्रन्थ जुल । भगवान्
 बुद्ध परिनिर्वाण जुया विज्याये धुंका दयेकूगु ग्रन्थ मध्ये थ्व
 ग्रन्थ तस्सकं महत्वपूर्णगु ग्रन्थ जुयाच्वन ।

जुजुया सन्देह

मिलिन्द जुजुया मन्य् अनात्म धर्म जुया नं प्रतिसन्धि
 हानं गथे जुइगु, अनात्म व प्रतिसन्धि स्वभाव धर्म परस्पर
 विरुद्ध जुया छगू नाप छगू सम्बन्ध स्वाके मछिगु खँ लुयाच्वन ।
 बुद्ध धर्मावलम्बीपिसं आत्मा धइम्ह पुद्गल व्यक्ति द्रव्य
 पदार्थ छुं हे मदु धइगु खंकाच्वन । अथे खःसा मृत्यु पश्चात
 प्रतिसन्धि हानं जुइगु बारे गथे विश्वास यायेगु धका जुजुयात
 सन्देह जुया च्वंगु खः ।

नागसेन स्थविरया जीवनी

नागसेन स्थविर हिमवन्तया समीपे ब्राह्मण गामे धना-
 द्यगु ब्राह्मण कुले जन्म जुल । स्वंगू वेदं पारंगतम्ह जुया
 च्वन । न्हापां ला अभिधर्म सयेकेगु विचारं भिक्षु जुल ।
 अभिधर्म सयेका त्रिपिटक कण्ठस्थ याःगु बखते धर्मय् विश्वास
 बढे जुया बुद्ध-धर्मय् दुहाँ बना श्रोतापन्न भावय् थ्यन ।

मिलिन्द जुजु भिक्षु भेष्य

मिलिन्द जुजुया सन्देह जुया च्वंगुयात नागसेन स्थबिरं अभिधर्म देशनानुसार कना बिज्यागु बखते जुजु बुद्ध-धर्मय् प्रवेश जुल । परम्परागत कथं वया च्वंगु निकाय अनुसारं मिलिन्द जुजु थः काय्यात राज्य बिया भिक्षु जुया अरहन्त तक जुल धका धया तःगु दु ।

प्लुटार्च (Plutarch) या उक्ति

ध्व खंयात कया ग्रीकया इतिहासकार प्लुटार्च समर्थन याना च्वयातल ।

गथे समर्थन याना च्वयातल धाःसा मिलिन्द जुजु परलोक जूगु बखते वयागु भष्म अस्तियात पूजा यायेया निरति ल्वापु जुल । लिपा ध्व भष्म (अस्ति) चैत्यय् तया स्थापना यायेत इना बिल ।

बुद्ध-धर्मया इतिहास सम्बन्धी अन्वेषकपिसं मिलिन्द प्रश्न ग्रन्थ परम्परागत वःगु निकाय मखुपिन्त परम्परागत वःगु निकायय् हानं दुत हयेफुगु ग्रन्थ खः धका अनुमान याना तल ।

कुशान जुजु निम्हसिया इलय् बुद्ध-धर्म

ईसवी सम्बत् २५ दँ थ्यंबले मिलिन्द जुजु राज्य चले याना च्वगु देशयात प्रथम कादफिसेस (Kadphises) जुजु

नेता जुया कुशान जातिपिसं ल्वाना त्याकल । द्वितीय काद्-
फिसेस जुजुं भारतया उत्तर पाखे लाःगु देशय् कब्जा यात ।
कुशान जाति मेपि देश नाप ल्वाइपि जूसां नं भारत भूमी
पलाः मतःनि बलेनिसं बुद्ध-धर्मं नाप सम्पर्कय् वःपि जातिपि
जुयाचवन ।

उकि कुशान जुजुपि निम्हसिया पालाय् बुद्ध-धर्मयात
स्वतन्त्रं विकासया निति स्थान विया तल ।

कनिष्क जुजु

ई० सन् ७८ दँय थ्यंका कुशान जुजुपि मध्ये दकसिबे
प्रख्यान्तम्ह कनिष्क जुजु राजगद्दी चवन । जि स्वयेबले
कनिष्क जुजु कादफिसेस (Kadphises) जुजुया वंश जुइथें
मताः । न्हापां ला व जुजु बुद्ध-धर्मय् विश्वास दुम्ह मखु ।
थ्व जुजुं गंगाया आसपासे दुगु देशत छगू ल्यू मेगु ल्वाना
त्याकल । बुद्ध-धर्मं न्हापां स्थापना जूगु मगध्र देश स्मेतं कब्जे
यात । कनिष्क जुजु बौद्धपिसं विश्वास याःगु “कर्म” स्वभाव
प्रति संशय दुम्ह जुयाचवन । अथेसां आपालं देशत ल्वा ल्वां
त्याकु त्याकुं हिवाः न्ह्याके धुंका धर्माशोक जुजुंथें संवेग
उत्पन्न जुइका बुद्ध-धर्मय् श्रद्धा वःम्ह जुयाचवन । लिपा
धर्माशोक जुजुंथें भारतयात बौद्ध देश धायेकेया निति
ज्या यात । भगवान बुद्धयागु अस्थिधातु माला मुंका देशय्
सकभनं धातु-चैत्य स्थापना याना पूजा यात ।

चतुर्थ सङ्गायन

लिपा धर्माशोक जुजुंथें कनिष्क जुजुं नं सङ्गायन यात ।
 थ्व सङ्गायनयात भारतया मुख्य स्थानं चतुर्थ सङ्गायन जूगु
 धका समर्थन यात । तर थेरवाद निकायं समर्थन मयाः । महा-
 यानिकपिसं थ्व सङ्गायनयात चतुर्थ सङ्गायन धका समर्थन
 यात । तर सङ्गायनयात महासांघिक निकाय न्ह्यब्वाना याःगु
 मखु । वास्तवय परम्परागत थेरवाद निकायं छुटे जुया वंगु
 परम्परावादी खः नं मखु नं धाय् मछिगु सर्वास्तिवादी-
 तयेसं थःगु अधीनस्थ विरोधी निकायत नाप मिले जुया सङ्गा-
 यन याःगु जुयाच्वन ।

थ्व सङ्गायन न्याःयकुगुया विभिन्न कारणत मध्ये मुख्य
 कारण बौद्ध सम्प्रदायपिनिगु नाना विचार नाप सहमति दयेका
 विवाद शमन यायेनिर्ति खः । थ्व उद्देश्य नं न्हापा जुया वंगु
 सङ्गायन स्वंगुयाउद्देश्य हे खः । अथेसां सङ्गायन उद्देश्य अनुसार
 सफल मजू ।

७८ दँ थ्यंगु बखते थेरवाद निकाय व मेगु निकाय दथुइ
 थुलि तक जुल कि मिले यानां याये मजीक हे भेद जुया वन ।
 थुगु इलय् थेरवाद निकाय लङ्काय् सरे जुया वंगु ता दये धुकूगु
 जुया भारतय् थेरवाद विहार थुखे छगू उखे छगू फाट फुट मात्र
 खने दया च्वंगु जुल । अथेसां थुपि विहारं प्रायः लुप्तथें जुया
 वने धुकूगु थेरवाद परम्परायात माने याना हे च्वन तिनि ।

हिन्दू धर्म

भगवान बुद्ध प्रादुर्भाव जूगु कारणं बुद्ध-धर्म फैले जुसं निसें लुप्त प्रायः जुया वने धुंकूगु हिन्दू-धर्म थुगु इलय हानं छको उदय जुल । भगवान बुद्धयागु उपदेशया कारणं हिन्दू धर्मया दृष्टि व धारणा परिवर्तन जूगु खने दत । उकिं हिन्दू-धर्म हानं छको च्याना वःगु वखते बुद्ध-धर्मया दृष्टि नं अथे हे परिवर्तन जुजुं वन । हिन्दू-धर्मावलम्बीतयेसं गबलें गबलें बुद्ध-धर्मयात आघात याःसां कनिष्कथें जापिं बौद्ध जुजुपिसं हिन्दू-धर्मयात प्रत्याघात मयाः । वरु हिन्दू-धर्मयात सहयोग बियाच्वन । उकिं उत्तरी क्षेत्र पाखे हिन्दू-धर्मया दृष्टि व विचार बुद्ध-धर्मय् मिले जू वल ।

महायान निकायया आविर्भाव

कनिष्क जुजुया पालाय् चतुर्थ सङ्गयान याये माःगुया मुख्य कारण बुद्ध देशित धर्म नाप मिले जुया च्वंगु न्हूगु अर्थ-कथा (भाष्य) दयेकेया निति खः । थ्व न्हूगु अर्थकथायात थेरवाद परम्परानुसार पालि भाषं मच्चस्य संस्कृत भाषं च्वयेगु शुरू यात । थ्व खं स्वयेवले थ्व सङ्गयान गुत्ते पाखे क्वस्ववन धयागु सीके फु । थ्व सङ्गयानय् थेरवादीपिसं भाग मकागु जुयाच्वन । थेरवाद नाप विरोधी जुया थवं थवय् नं विचार-धारा पाःगु निकाययापिं फुकसिनं इमि थःथःपिनि विचार-धारा पाःगुलि समन्वय हये फयावन । अथे इमिसं परस्पर समन्वय हये फुगुलि महायान बुद्ध-धर्म प्रादुर्भाव जुल ।

बौद्ध विश्वविद्यालय

कनिष्क जुजुया पालाय् चतुर्थ सङ्गायन सिधयेका कनिष्क जुजु राज्य याना च्वगु गान्धार राष्ट्र बुद्ध-धर्म विकास जूगु स्थान छगू जुया वल । तक्षशिला आदि विश्वाविद्यालय्य बौद्ध देशया आपालं भिक्षुपिसं बुद्ध-धर्म अध्ययन यायेगु याना हल । तक्षशिला विहार बौद्ध विश्वविद्यालय स्रःसां गृहस्थि, अबौद्ध चीन तिब्बतयापि भिक्षुपि हान अनुसन्धानकर्तातयेसं थुगु विश्वविद्यालय्य वया अध्ययन याः वइगु जुया च्वन । भारत्य ल्यनाच्चपि थेरवाद निकाययापिसं नं महायान निकायया अभि-धर्म अध्ययन याःवःगु जुयाच्वन ।

गुप्त जुजुया पालाय् बुद्ध-धर्म

स्वंगुगु शताब्दी पाखे कुशान वंश छिन्न भिन्न जुल । बुद्ध-धर्म शासन दायक जुजु सहित जुयाच्वन । प्यंगुगु शताब्दी पाखे न्हूपि गुप्त जुजुपिसं भारतया उत्तर पाखे शासन चले यात । इपि हिन्दू धर्मावलम्बीं जुजुपि जुया च्वन । थुपि न्हूपि जुजुपिसं बुद्ध-धर्म वनीपिन्त स्वतन्त्र ब्यूगु जक मखु , गबलें गबलें सहयोग नं प्रदान याःगु जुया च्वन । बुद्ध-धर्मया प्रकाश भारत्य छगू छगू इलय् जक थिना विस्तार विस्तारं बुलुया वंगु जुया च्वन । गान्धार राष्ट्र्य व मगध राष्ट्र्य भिक्षु-पिनिगु विहार व संघ विश्वविद्यालय हानं छको विकास ला जुया वल । तर गुप्त जुजुपिनि पालाय् हिन्दू संस्कृति व हिन्दू-धर्म जक तोपूगु जुयाच्वन ।

फाहियान (Fa-hien) या डायरी

प्यंगुगु शताब्दी फुना न्यागुगु शताब्दीया प्रारम्भय् भारतय् न्यंकभनं यात्रा याःमह चीनी भिक्षु फाहियानं वं थः वना वनागु थासय् भिक्षुपिनिगु विहारया वारे संघ विश्वविद्यालयया वारय् थःगु डायरी च्वया तल । वं च्वया तःगु डायरी गुप्त जुजुपिस धर्मय् स्वतन्त्रता ब्यूगु, शिक्षाय् सहयोग ब्यूगु, देशय् शासन व्यवस्था वांलागु विषयय् ध्यान बिया च्वया तःगु जुया च्वन । वं याःगु विचाः कथं गुप्त जुजुपिनि पालय् बुद्ध-धर्म व हिन्दू-धर्म निगुलि उलि हे महत्व दुगु जुया च्वन । अथेसां गुप्त जुजुपिनि ई महायान बुद्ध-धर्म भारतं हास जुयावं वना च्वंगु ई जुया च्वन ।

हुन जाति दुहाँ वःगु ई

खुगुगु शताब्दी थ्यंगु बखतय् हुन (Huns) जातिपिसं जबरजस्ति हमला याना भारतया उत्तर पाखे प्रवेश याःगु जुया च्वन । इपि गान्धार राष्ट्रय् थ्यंगु बखतय् गान्धार राष्ट्रय् दुगु विहार, विद्यालय, बुद्ध शासनिक भवन नष्ट ध्वष्ट याना ब्यूगु जुया च्वन । भिक्षुपित व विद्वानपिन्त स्याना ब्यूगु जुया च्वन । त्रिपिटक ग्रन्थत नं भष्म याना ब्यूगु जुया च्वन । तक्षशिलाय् दुगु विश्वविद्यालय नं नष्ट भ्रष्ट याना ब्यूगु जुया च्वन । उलि जक मखु, गुप्त जुजुपिनि देश तक नं परस्पर फूट जुया म्हाति म्हाति जुजु जुया पिहाँ वःगु जुया च्वन ।

जुजु हर्षवर्द्धन

इसवी ६०५ दँय् हर्ष (Harsha) धइम्ह जुजु राज गद्दो च्वनेवं भारतय् हानं छको छधिछपाँय् जुइगु समग्गिभाव दयावल । हर्ष जुजुं न्हापां राज्य चले याःगु देश ला गंगा खुसिया पश्चिम उत्तर पाखे किनाराय् लाःगु देश खः । हर्ष जुजुं भारतया उत्तर पाखेयागु प्रदेश छगू हे यायेत ३६ दँ तक कोशिश यात । हर्ष जुजु धर्माशोक जुजु कनिष्क जुजुपिथें बुद्ध-शासनया दायक जुल । गंगा खुसिया छ्चाख्यरं न्हून्हूगु चँत्यत स्थापना यात । भिक्षुपिनि विहारयात व विद्यालययात सहायता बिल । बुद्ध-धर्म अध्ययन याकीगु नालन्दा विश्वविद्यालययात आपालं सहायता बिल ।

सवी ६३० दँ व ६४० दँया दुने भारतय् चाचा हिला तीर्थ यात्रा याना दीम्ह चिर्निया यात्री हुएनसाङ्ग (Hiuent-sang) हर्षवर्द्धन जुजुं बुद्ध-शासनयात सहयोग ब्यूगु खँय् प्रशंसा याना च्वया तल ।

जुजु हर्षवर्द्धनं मेगु मतया फुक धर्मयात हानं धर्मया विभिन्न निकाययात स्वतन्त्रता ब्यूगु जुया च्वन । विशेष याना हिन्दू-धर्मयात अप्वः सुविधा ब्यूगु जुया च्वन । हर्ष जुजुया पालाय् बुद्ध-धर्म हानं छको उन्नति जुया वंसां हिन्दू-धर्मया बल शक्ति कन बढे जूगुलि थुकि बुद्ध-धर्मयात समेत स्वप्नीत सन । छायाःसा हिन्दू-धर्मावलम्बीतय्सं “पूराण हिन्दू-

वाद" धयागु हिन्दू सम्प्रदाय छगू दयेका उच्च नीच जातया भेद दयेका व्यवहार याना हःगु जुया च्वन । उगु जातिवाद प्रबल जुया वःलिसे बुद्ध-धर्म कं जक विलीन जुया वंगु जुया च्वन ।

इत्सिङ्गया ङायरी

ईसवी ६७१ दँ व ६९५ दँया दथुइ भारतय् व.म्ह चीनिया यात्री इत्सिङ्ग भारतय् बुद्ध-धर्म कं कं न्हास जुयावं वना च्वंगु बारे दुःख प्रकट याना च्वया थकूगु दु ।

पाल जुजुपिनिसु राज्य काल

अथेसां फिगूगु शताब्दी मगध देशयात पाल (Pala) जुजुपिसं शासन चले याःगु इलय् बुद्ध-धर्म अन्तिम कथं प्रज्ज्वलित जुल । पाल जुजुपिसं न्हूगु बौद्ध विश्वविद्यालय निगू स्थापना याना थकल । लिसे सहयोग न विया थकल । थुकि बुद्ध-धर्मय् मत जः बीत चिकं साया ब्यूथें जुल ।

थुगु विश्वविद्यालयया भिक्षु पण्डितपि दक्षिण पूर्वी एशिया देशय् महायान बुद्ध-धर्म प्रचारया निति वना च्वंगु जुल । नालन्दा विश्वविद्यालयया विद्वान पण्डितपिसं परस्परय् प्रगाढ मैत्री सम्बन्ध क्वातुका पश्यु द्वीपय् च्वंपि सेलिन्द देशया विद्वान पण्डितपि लिसे घनिष्ट सम्बन्ध दयेका च्वंगु जक मखु ल्हासाया बुद्ध-धर्मयात नं पाल देशया भिक्षु पण्डितपिसं पुन-रुद्धार याःगु जुया च्वन ।

बुद्ध-धर्म बिलकुल लोप

अथेसां भारतय् बुद्ध-धर्म लोप हे जुया वन । द्वःछि दैय् थ्यंगु इलय् मुसलमान जुजुपिसं भारतय् दुहाँ वया भारत कब्जाय् यायेव बुद्ध-धर्म भारतं बिलकुल लोप हे जुया वन ।

थेरवाद निकाय व महायान निकाय

आः थन बौद्ध इतिहास सम्बन्धी अध्याय दिना थेरवाद निकाय व महायान निकायया धार्मिक दृष्टिकोण पाःगु व निगू निकाय परस्परय् गुकथं सम्पर्क दयेका च्वन धयागु वारय् छल-फल न्होने तयेगु मती तथा ।

“हीनयान” अथवा “चिकिधंगु यान” धइगु नां थेरवाद निकाययात्त क्वथुना धया तःगु खःसां महायानीतय्सं थेरवाद-यात्त मखुगु वाद धका सम्के जुया मच्चं । थ्व नां नं इमिसं थःपिसं प्रयोग याना नं मजू । थेरवाद असत्य भगवान बुद्ध कना बिज्यागु धर्म नाप मिले मजू धका आरोप नं लगे मयाः ।

अथेसां थुगु वादं थेरवाद संकीर्ण व पूर्ण मजू धका ला सम्के जुया च्वंगु दु । थेरवादीतय्सं नं महायानीपिन्त धर्मया विचार धारा सिमाना पुलावना च्वंगु दु । उकिं भगवान बुद्धया उपदेश पाखें भिन्न जुया वनाच्वन धका सम्के जुया च्वन । महायान धयागु नां महासांघिक नामं क्वहाँ वःगु जुइमाः । महायानीपिसं इमिगु वाद ठिक, इमिगु वादं विरोधगु वाद हीन धका गबलें हे सम्के मजू । वास्तवय् थ्व स्थविरपिनिगु वाद अथवा थेरवाद

धयागु आदर गौरव तये योग्यगु नां खः धका सम्झे जुया च्वंगु दु ।

मूल सिद्धान्त छगू हे

थुपि निगुलि निकायया मूल विचार ला प्यंगू धार्यसत्य, च्यागू अष्टांगिक मार्ग, कर्म व कर्मया फल, अनात्म धर्म, मार्ग फल इत्यादि समान हे खः ।

उकि महायान बौद्ध विहार, विद्यालय व संघ विश्व-विद्यालयय महायान निकाययापि व थेरवाद निकाययापिसं नापं बुद्ध-धर्मया ग्रन्थ अध्ययन याना च्वंगु दु धका चीनिया बौद्ध-तीर्थ यात्रीपिनिगु डायरी च्वया तःगु खः ।

निगू पाःगु सिद्धान्त

अथेसां थ्व निकाय निगुली पाःगु धार्मिक सिद्धान्त निगू दु । व बुद्ध व धर्म सम्बन्धी खः । थेरवादीपिसं “भगवान बुद्ध कना बिज्यागु धर्म स्वाक्खात गुण मुताविक आदि, मध्य व अन्त बांलाक पूर्ण जुया च्वंगु जुया च्वन । थ्व धर्मय खःला मखुला धका सन्देह याना च्वने माःगु आवश्यक मदु । प्रथम संगायनाय अङ्कित याना तःगु त्रिपिटकयात लोप मजुइक बांलाक सुरक्षा याना तयेगु आवश्यक” धका सम्झे जुया च्वन ।

महायानीपिसं धर्मयात अतिक्रमण याना विचार याये ययेका च्वन । भगवान बुद्ध कना बिज्याःगु धर्म मूल आधार जक जुया

च्वंगुलि मूल आधारयात बः कया विचार याना यंकेगु दये फयेमाः धका विचार याना च्वन ।

भगवान बुद्ध सम्बन्धय् थेरवादीपिसं कया च्वंगु धारणा खः “भगवान बुद्ध आदर गौरव तये योग्यम्ह जूसां नं भगवान बुद्धयागु स्कन्ध देह अनित्य हे जुयाच्वन । कायिक दुःखं वसपोल मुक्त मजू । बुढा जुइमाःगु, रोगं कयेका च्वने माःगु सी माःगु दुःखं मुक्त मजू । “जि मदये धुंका जि कनागु धर्म व विनय छिमि गुरू जुइ” धका भगवान बुद्ध आज्ञा जुया विज्यागु अनुसारं थ्व धर्म विनय मुताविक जक आचरण यायेमाः” धका इमिसं विचाः याना च्वंगु जुया च्वन ।

महायानीपिनिगु धारणा खः, “बुद्ध व वसपोलया शरीर साधारण प्राणीपिनिथें मखुसे भिन्न जुया च्वन । साधारण प्राणीपिनिगु शरीर विनाश जुइगु जुया च्वन । भगवान बुद्धया शरीर सम्पूर्ण मलमूत्रं अलग्ग जुया च्वंगु जुया निति विनाश जुइ फइ मखु । “उलि जक मखु, इमिगु धारणा अनुसारं भगवान बुद्ध प्रति श्रद्धा जक तये मात्रं नं तनं तं मार्गं फल प्राप्त याना काये फु । प्रत्येक मनूतयेसं बोधिसत्व भाव प्राप्ति निति जक कोशिश यायेमाः” धयागु नं इमिगु धारणा व विचाः खः ।

थ्व खः, थेरवाद निकाय व महायान निकायपिनि दथुइ पाना च्वंगु सिद्धान्त ।

महायान व थेरवाद दथुइ प्रतिस्पर्धा

कनिष्क जुजुसा पालं निसें भारतया उत्तर पाखे महा-

यानया भेष कया दया वःगु बुद्ध-धर्मया प्रभाव लङ्का व पूर्वी
व दक्षिण एशियाय् फैले जुया च्वंगु थेरवाद धर्मय् नं वयू
वल । लङ्का द्वीपय् तकं थेरवाद व महायान निकाययापिनि
दथुइ प्रतिस्पर्धा जुया वन तिनि ।

बर्मा व दक्षिण पूर्वी एशिया देशय् महायान बुद्ध-धर्म
भारतं तप्यंक धिना द्दुहाँ वल । अनंलि भारतं चीन व ल्हासा
देशय् थ्यंकः वन । अनं बर्मा व पूर्वी एशिया देशय् थ्यंक वल ।
अथेसां थ्व देशय् महायान व थेरवादपिनिगु प्रतिस्पर्धा अपाय-
सकं तच्चः मजू । महायान दुहाँ वःगु बखतय् थेरवाद नं थुगु
देशय् अपायसकं शक्तिशाली मजूनिगु जुया निंति थुगु देशं
निकाय निगुलिं स्वीकार याना काःगु जुया च्वन धका सम्फे
जुइ माःगु जुया च्वन ।

थेरवाद विभूति

तर न्यागूगु शताब्दी थेरवादया सिद्धान्तयात स्पष्ट याना
क्यने फुम्ह थेरवाद विभूति आचार्य बुद्धघोष स्थविर उत्पन्न जूगु
कारणं थेरवाद जक थ्व देशय् प्रज्ज्वलित जुया बलाना वःगु
जुया च्वन ।

आचार्य बुद्धघोष स्थविर

आचार्य बुद्धघोष स्थविर दक्षिण बर्माय् जन्म जूम्ह म्वन्
जाति याम्ह खः” धका बर्मायापिसं परम्परागत अनुसार मती

तया वया च्वंगु जुया च्वन । थ्व विचारय् पश्चिमी विद्वान-
 तयेसं शंका उत्पन्न याःगु जुया च्वन । इमिसं ला थुकी उपहासथे
 तकं याना वया च्वन । तर छुं समय न्हापा “हिन्दू-धर्म व
 बुद्ध-धर्म” धयागु सफू च्वःम्ह (Eliot) इलट महाशयं बर्मी-
 तयेगु विचारयात समर्थन यात । थुबलेसं निसं अनुसन्धान
 कारकतयेसं थ्व विचारयात उपहास मयासे थ्व जुइ मफूगु विचार
 मखु धका मती तयेगु याना हल ।

आचार्य बुद्धघोष स्थविरया जन्मभूमि बर्माय् थःजु अथवा
 बुद्ध गयाय् हे, वस्पोलं भारतया दक्षिण पाखे रेवत महास्थविर-
 याथाय् आपालं दै बुद्धधर्मया ग्रन्थ अध्ययन याना विज्याःगु खँ
 निश्चय खः । आचार्य बुद्धघोष स्थविर ल्याय्म्हगु अवस्थाय् स्वंगू
 वेदं पारंगत जुया च्वन । उकिं विद्याया अभिमान बढे जुया
 थःत थःमं जित्तिग्यंम्ह सुं मदु धका सम्छे जुया च्वंगु खः ।
 रेवत महास्थविर नाप वाद विवाद याये धुंका तिति अभिमान
 मंत । बुद्धधर्मया ग्रन्थ अध्ययन यायेगु इच्छा तया भिक्षु
 जुल । भिक्षु जुया रेवत महास्थविरयाके त्रिपिटक अध्ययन
 यात । थुगु बखतय् रेवत महास्थविर आचार्य बुद्धघोषयागु
 बुद्धि बाँलाक थुइका कया विज्यात ।

अर्थकथा पालि भाषं उल्टे याःगु

अनलि रेवत महास्थविरं “भारतय् त्रिपिटक पालि मात्र
 हया च्वन । तनंतं सङ्गायन याना तनंतं आचार्यपिसं सुरक्षा

याना वया च्वंगु थेरवाद ग्रन्थ व अर्थकथा ग्रन्थ मदु । थुपिं ग्रन्थत श्री लंकाय् लंका भाषं च्वया तःगु दु । थुपिं ग्रन्थत अध्ययन याना पालि भाषं उल्टे यायेया नितिं लङ्काय् हुँ” धका आचार्य बुद्धघोष स्थविरयात अन्हे याना बिज्यात ।

त्रिपिटकया सार

आचार्य बुद्धघोष स्थविर श्री लंकाय् बिज्यात । वसपोलं अन थेरवाद परम्परां वया च्वंगु ग्रन्थत खन । तर पालि भाषा अर्थकथा ला मदये धुंकल । लंका भाषं उल्टे याना तःगु अर्थकथा जक ल्यंदनि । थ्व ग्रन्थयात पालि भाषं उल्टे यायेत आचार्य बुद्धघोष स्थविरं वचन पवंगु बखतय् महाविहारवासी संघ स्थविरपिसं उम्ह ल्याय्म्हम्ह भिक्षुयागु बुद्धि परीक्षा यायेगु विचारं व्याख्या यायेगु नितिं पालि गाथा निपु बिया बिज्यात । गाथा निपुया आधारय् वसपोल “विशुद्धि मार्ग” ग्रन्थ रचना याना बिज्यात । थ्व त्रिपिटकया सार धाय् ल्वःगु विशुद्धि मार्ग ग्रन्थ खंगु बखतय् लंकावासी स्थविरपिसं आचार्य बुद्धघोष स्थविरयागु बुद्धिया प्रशंसा मयासे च्वने मफुत । अले वसपोलं इच्छा याःगु ग्रन्थ पालि भाषं उल्टे यायेगु वचन बिया बिज्यात । आचार्य बुद्धघोष स्थविरं नं फुक ग्रन्थ सहित सिंहल भाषा अर्थ-कथा ग्रन्थयात पालि भाषं उल्टे याना बिज्यागु जक मखु उकिया टीका समेतं च्वया बिज्यात ।

थेरवाद बुद्ध शासनया दूत

आचार्य बुद्धघोष स्थविरया अर्थकथा व पालि भाषं उल्टे

याना विज्यागु ग्रन्थतयेसं थेरवाद बुद्ध शासनया जःयात द्वितीय-
वार जाज्ज्वल्यमान याना बिल । लंका द्वीप नं बुद्ध-शासनया
इतिहासय् द्वितीय वार बुद्ध शासन प्रज्ज्वलित जूगु देश जुया थेर-
वाद बुद्ध धर्म दक्षिण पूर्वी देशय् हानं छको प्रज्ज्वलित जुल । उकिं
थेरवाद बुद्धधर्मया केन्द्र श्री लंकाद्वीप जुया च्वन धका घाये
फु । थेरवाद बुद्धधर्मया दूत नं आवायं बुद्धवोष स्थविर जुया
च्वन धका घाये फु ।

जुजु अनोरथ

च्वय् जि कना वयागु अनुसारं किंगुगु शताब्दिया अन्त जुइ
त्ययेका बुद्धधर्म न्हापां उदय जूगु मूल स्थान भारतं लोप जुल ।
श्री लंकाद्वीपय् नं किंछगुगु शताब्दी भारतया दक्षिण भागय् च्वंपि
(Chola) चोलजातिपिं दुहाँ वया आक्रमण याः वःगुलिं बुद्ध
धर्मं विघ्न वाधा फये माल । अथे बुद्धधर्म विघ्न वाधां चाहुइका
च्वने माःगु इलय् बर्मा देशय् बगां धइगु थासय् जुजु अनोरथ
बुद्ध-धर्मया संरक्षक बीर पुरुष जुया पिहाँ बल ।

जुजु अनोरथं इस्वी सम्बत् १०४४ दँ राजगद्दी च्वना
किंद्या दुने समस्त बर्मायात छपू सूत्रय् हना दकले न्हापां एक
रूपताय् हल । अनोरथ जुजु राजगद्दी च्वंगु इलय् देशवासीपिं
महायान बुद्धधर्म ल्वाकज्यागु देववादय् विश्वास तइपिं जुया
च्वन । जुजु अनोरथयात ल्वाकबुक जुया च्वंगु सिद्धान्त यः
मताः । वस्पोलं भारतया मिलिन्द जुजुंथें सत्यगु सिद्धान्त
माला जुंल ।

अरहं स्थविर

थुगु हे इलय् व्याधा छम्हसिनं भिक्षु छम्हसित जङ्गलय् खनागु धका जुजुयाथाय् व्वना हल । अनोरथ जुजु व थ्वस्पोल भिक्षु नाप लाःगु धांचा श्री लंकाद्वीपय् तिस्स जुजु व महेन्द्र स्थविर नाप लाःगु लसिवः । अनोरथ जुजुं थःगु न्ह्योते शान्तगु इन्द्रिय व शिक्षा सम्पन्न जुया निर्भिक रूपं दना विज्याना च्वंम्ह भिक्षुयात खने साथ श्रद्धां प्रफुलित जूगु चित्त उत्पन्न यात । अले न्यम, “भन्ते, छनपाल मनु ला, दाला, छु जाति, छु वंशयाम्ह खः ?” थ्वसपोल भिक्षु मेम्ह मखु, वर्मा देशया दक्षिण पाखे म्वं जाति अरहन्त भिक्षु अरहं” ख ।

अनोरथ जुजुया महत्त्वपूर्ण कार्य

जुजु अनोरथं नं थवलेसं निसं थेरवाद बुद्धधर्मय् श्रद्धा विश्वास दया वःगु अनुसार तुरन्त हे थेरवाद बुद्धधर्मय् जनतापिन्त श्रद्धा भवित तयेकेया निति ज्या खं छुना हल । अनंलि बगां देशयात्त थेरवादया केद्र स्थान जुइकेत आपालं बुद्ध मूर्ति स्थापना यात । आपालं विहार दयेकल । थुपि विहारय् थेरवाद ग्रन्थ अध्ययन कार्य याके विल । जुजु अनोरथं याःगु कार्य दक्षिण पूर्वी एशिया देशय् तस्सकं महत्त्वपूर्णगु व प्रभावशालीगु ज्या जुया च्वन ।

थेरवाद बुद्धधर्मया केद्र स्थान

जुजु अनोरथयागु उत्तराधिकार प्राप्त याःपि बगां

जुजुपिसं १२ गूगु शताब्दी सिंहल बुद्धशासनयात पुनरुत्थान-
यायेगुली सहायता बिल । थुगु रूपं बर्मा व लंकाद्वीप थेरवाद-
बुद्धधर्मया केद्र स्थान जुया वन । १३ गूगु शताब्दीया दुने थाइलैण्ड
देश थेरवाद बुद्धधर्मया केन्द्र स्थान रूप्य हानं न्ह्योने च्वंवल ।
धुकथं श्री लंका, बर्मा, थाइलैण्ड देशं परम्परागत बुद्धधर्मयात
न्हापा गथे खः अथे शुद्ध जुइक थौं तक सुरक्षा याना वया च्वन ।

पञ्चम सङ्गायन

मैण्डुं जुजुं १८७१ ईस्वी मांडले राजधानी बुद्धधर्मया
पञ्चम सङ्गायन याना बिज्यात । त्रिपिटक नं दुरु ल्वहँतय
किया थकल ।

ब्रिटिश सरकारया पालाय् बुद्धधर्म

श्री लंका व बर्मा देशयात ब्रिटिश सरकारं कब्जे याना
कासेंनिसें बुद्धधर्म उन्नति वृद्धि यायेत प्रधानपि शासन दायक
जुजुपिनिगु पाखें सहायता प्राप्त मजुल । अथेसां ब्रिटिश सरकारं
धर्म यायेत स्वतन्त्र बिया तःगुलि बुद्धधर्म कमजोर जुया वंसां नं
लोप जुइक तना मवं । श्री लंका व बर्माया विहार विहारे बुद्ध-
धर्मया अध्ययन याकेगु यायेगु क्रम न्हापाथें स्वाना हे वना च्वंगु
जुल । देशया नागरिकपिसं शासनिक कर्तव्ययात अप्रमाद पूर्वक
पालन याना च्वन ।

थाइलैण्ड देश परम्परानुसारं स्वतन्त्र जुया च्वंगु देश जुया

अनयागु बुद्धधर्मयात ला शासन दायक थाइ जुजुया पाखें क्रमिक सहायता प्राप्त जुया वयावं च्वंगु जुल ।

छट्टसंगायन महोत्सव

बर्मा व श्री लंका स्वतन्त्र जुइ धुंका अन बुद्धधर्म अप्पो उन्नति जुल । भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया विज्याये धुंका नीन्यासः दँ क्यंगु उपलक्ष्य् बर्मा देशया रंगून नगरय छट्ट संगायन महोत्सव माने यात । थ्व सङ्गायनय् श्री लंका, बर्मा थाइलैण्ड, काम्बोडिया, लाओसय् दुगु व अंग्रेजी लिपी दुगु पालि ग्रन्थ समेतं मिले याना संशोधन याये धुंका त्रिपिटक सहित अर्थकथा ग्रन्थ मुद्रित यानावं वया च्वन ।

बुद्ध-शासन नीन्यासः दँ क्यंगुया महोत्सव

भगवान बुद्ध परिनिर्वाण जुया विज्यागु नीन्यासः दँ क्यंगुया उपलक्ष्य् दक्षिण पूर्वी एशिया देश न्येनं श्री लंका व भारतय् नं महोत्सव माने यात । दुगु उपलक्ष्य् माने याःगु महोत्सव फुक भव्यगु शोभा दुगु श्रद्धा दया वइ कथं प्रेरित याइगु स्थाने गम्भीरगु परियत्ति ग्रन्थ अध्ययन यायेगुली प्रेरणा बीगु क्षेत्रय् विशिष्टता दुगुलि दक्षिण पूर्वीय एशिया देशय् थेरवाद बुद्ध-शासन तृतीयवार पुनरूत्थान जुल धका जि विश्वास याना ।

तृतीय वार पुनरूत्थान जूगु बुद्ध-शासन चिरस्थायी जुइमाः थ्व हे जिगु कामना खः ।

पञ्चशील ग्रहण विधि

प्रणाम

ओकास ओकास ओकास कायकर्म वचीकर्म मनोकर्म
धयागु कर्म स्वंगू मध्ये छगू मखु छगू कर्म अपराध याये
लात धाःसा उगु दोषं मुक्त जुइया निरिति छको निको स्वको
तकं बुद्धरत्न धर्मरत्न संघरत्न धयागु उत्तमगु त्रिरत्नयात
काय, वची व मनोकर्म स्वंगुलि आदर गौरव पूर्वक लहात
ज्वजलपा वन्दना प्रणाम यानागु जुल भन्ते !

प्रार्थना

थुकथं वन्दना प्रणाम पूजा यानागु कुशलकर्म चेतनाया
प्रभावं थुगु जन्मं निसें निबाणं मध्यंतल्ले उत्पन्न जूजूगु थासय्
प्यंगू अपाय, स्वंगू अन्तराय, अष्ट दोष, न्यागू प्रकारया शत्रु,
विपत्ति-धर्मं प्यंगू व व्यसन-धर्मं न्यागुलि सदां सदां नं मुक्त
जुया अन्तिम जन्मय् मार्गधर्म, फलधर्म व निर्वाण सुख
प्राप्त याये दयेमाः भन्ते !

पञ्चशील प्रार्थना

अहं भन्ते तिसरणेन सह पञ्चशीलं
धम्मं याचामि अनुग्रहं कत्वा सीलं देथ मे भन्ते !

दुतियम्पि अहं भन्ते तिसरणेन सह पञ्चशीलं
धम्मं याचामि अनुग्रहं कत्वा सीलं देथ मे भन्ते !

ततियम्पि अहं भन्ते तिसरणेन सह पञ्चशीलं
धम्मं याचामि अनुग्रहं कत्वा सीलं देथ मे भन्ते !

त्रिशरण गमन

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स

बुद्धं सरणं गच्छामि ।

धम्मं सरणं गच्छामि ।

संघं सरणं गच्छामि ।

दुतियम्पि बुद्धं सरणं गच्छामि ।

दुतियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि ।

दुतियम्पि संघं सरणं गच्छामि ।

ततियम्पि बुद्धं सरणं गच्छामि ।

ततियम्पि धम्मं सरणं गच्छामि ।

ततियम्पि संघं सरणं गच्छामि ।

- (१) पाणात्तिपाता वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- (२) अदिन्नादाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- (३) कामेसु मिच्छाचारा वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- (४) मुसावादा वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।
- (५) सुरामेरय मज्जपमादट्टाना वेरमणि सिक्खापदं समादियामि ।

पञ्चशील

सभापति व उपस्थित सज्जन वर्गपि,

वंगु दँया नोभेम्बर महिनाय् भारतया नयां दिल्ली माने याःगु बुद्ध-जयन्ती समारोहय् जि नं भाग काः वनागु खः । उगु समारोहय् भाग काये धुंका कलकत्तां रंगून स्वया बर्मा सरकारया ★ "पी दो ए" धयागु जहाजं जि लिहाँ वया । रंगुनय् थ्यनी थें च्वंका जहाजय् ज्या याना च्वंपि बौद्ध कर्मचारी न्येम्ह-(५०) सिनं जित अभिवादन या वल ।

जि न इमित आशीर्वाद वी धुंका "छिपि मध्ये सुनां सुनां पंचशील स्यू इमिसं पति धस्वाकि" धया ।

अबले जहाजया कर्मचारी निम्हसिनं जक पति धस्वाके फत । न्येम्ह बौद्धपि मध्ये निम्हसिनं जक पञ्चशील स्यू धायेबले तःसकं मत्वःगु खँ जुल । बाकि दुपि जहाजया कर्मचारीतयेसं पञ्चशील

★ "पी दो ए" = शास्त्रि-देश

उलि हे नं मस्यूसा बुद्ध, धर्म, संघ उत्तम त्रिरत्नया गुण गुजागु
 बुद्ध धका सीकेत क्कन हे थाकुइगु जुल । थुपि मनूत थुकथं जक
 तःधिक जुया छुं छुं मसीक सिना वन धाःसा बुद्ध-शासन
 चूला वया नं इमिगु मनुष्य जीवन व्यर्थ हे वनीगु जुल धका इमि
 निरिति तःसकं मन दुःखीत जुइका च्वना ।

थुगुसी वर्षावास न्ह्योने थ्यंक वयेका नं “वेड्डामिया”
 मन्त्री क्वार्टरय् पा च्वना च्वंपि सशस्त्र सैन्यपिसं जित अभि-
 वादन या वल । जि नं इमि निरिति मंगल कामना याये थुंका
 इमित “छिपि मध्ये सुनां पञ्चशील स्यू इपि सैन्यतयेसं पति
 धस्वाकि” धया ।

अबले नं सैन्य निम्हसिनं जक पति धस्वाकूगु जि खना ।
 अथे जूबले जिगु मनय् तःसकं चोट पडे जुल । थुगु बार चोट पड
 जूगु खालि थुपि सैन्यतयेगु भविष्य निरिति जक मखु-

- (१) सारा देशय् दुपि नवयुवकपि मध्ये कम्सेकम् बच्छि
 मयाक मनुतयेसं पञ्चशील सी मखुथें ताया ।
- (२) इपि नवयुवकतयेसं पञ्चशील उलि हे मस्यूसा इमिसं थःत
 थःमं गुकथं संभालय् याये फइगु जुइ ।
- (३) थःत थम्हं संभालय् याये मफुपि जनता बच्छि मयाक दुगु
 देश छगूया भविष्य गथे जुइ धइगु कल्पना हे याये
 मफुत । थथे बिचाः वःगुलि जिगु मनय् तःसकं चोट पडे
 जूगु खः ।

अबलेसं निसें सारा देशय् पञ्चशील प्रसार यायेत्त छ बाःसा

जी धका बिचाः याना च्वं च्वनावले लाक वंगु आषाढ पुन्ही खुनु
 यूनियन बलबय् जुगु धार्मिक छलफलय् भूतपूर्व प्रधान न्यायाधीश
 'ऊ. तै माउ' नं देशय् सकभनं पंचशील प्रसार याये मास्ति व.गु
 खं न्ह्यथन । व खं न्यनावले जित तःसकं लय्ता बल । अथे लय्ताय्
 साथं हे ऊ. तै माउ' प्रागु कल्पना साकार यायेत जि थःमं फक्व
 चाक्व सहयोग बी धका आश्वासन बिया । "ऊ. तै माउ" –
 यागु निमन्त्रणा कथं थुगु थासय् वया पञ्चशील सम्बन्धय् आःथें
 नवाय् दुगुलिं वेकयात व प्रवचन समारोह प्रबन्धक संसदया अध्यक्ष
 "बोम्हु आँउ" यात यक्वं कृतज्ञ ज्ञापन याना च्वना ।

सभापति प्रमुख उपस्थित सज्जन वर्गपि, प्रत्येक मनूतयेसं
 कमसेकम पञ्चशील जक जूसां छाया पालन याये माःगु ?

छाय् इमिसं पंचशीलयात चिना तयागु ध्वःतिथें क्वातुके
 माःगु ?

ध्व खँ मोत्तामोति थुइकेत पञ्चशीलया खँ कने न्ह्यवः
 संसार धयागु छु धइगु बारय् छु भति स्पष्ट याये मास्ति वः ।

संसार धयागु छगू जन्म मेगु जन्म टुटे मजुइक अटुट रूपं
 चाचाहिला च्वंगुयात धाःगु खः । अथे जूगुलिं प्राणिपि मरणं
 लिपा गबलें ब्रह्मा, गबलें देवता, गबलें नारकीय प्राणी जुया
 स्वात्तु स्वास्वाँ चाचाहिला च्वने माःगु जुया च्वन ।

त्या बू कथं धायेगु खःसा मनु छम्ह मरणं लिपा मनु तुं जुल
 धाःसा न्हापाया थेंम्ह हे जुल । देब अथवा ब्रह्मा जुल धाःसा भि

जुल । अथे मजुसे पशु पंक्षी प्रेत असुर व नारकीय प्राणीपि मध्ये सुं छम्ह जुल धाःसा द्याम्ह जुल ।

मनू छम्ह उकथं जन्म द्याका चवने मालेवं त्याना च्वं च्वंगु देव व ब्रह्मा योनी लाभ जुइगु खँ ला अर्थे हे ति । न्हापाथें मनुष्य जन्म हानं प्राप्त यायेगु तकं अःपु मजू ।

पशु पंक्षी प्रेत नर्क भूमी धर्म न्यनेत नं तःसकं थाकु, न्यँसां थुइके तःसकं थाकुगुलि प्राणी छम्ह थुपि प्यंगू दुर्गती छको थ्यने धुनेवं उगु भुमि मुक्त जुइया निति आशा तकं याये थाकु ।

शीलाचरण क्वातुसे च्वं धाइपि मनूत व भिक्षुपि हे नं गबलें गबलें ल्हा च्वद्यला तुति च्वद्यला थुपि प्यंगू दुर्गती क्वबसां पुइक कुतुं वनेफु धाःसा -

- (१) पञ्चशील धयागु छुं हे मस्युपि मनूत,
- (२) सी हे स्यूसां क्वातुक पालन मयासे फासां फुसुं याइपि मनूत,
- (३) पञ्चशील मध्ये छगू छगू शीलयात वा फुकंयात स्यंका च्वंपि मनूतय् निति भ्याः भति नं शंका तथा चवने माःगु मद्दु । थुपि मनूत मरणं लिपा प्यंगू दुर्गती छयनं चुइक कुतुं वनीगु अवस्यम्भावी खः ।

अथे जुया प्रत्येक ब्यक्तिपिसं लाभ जूगु मनुष्य जन्म ख्यर छुंय्ये मंमदुसा कमसेकम पञ्चशील जक जूसं क्वातुकेमाः ।

अथेसा पञ्चशील धयागु छुंय्ये ?

शील धयागु मभिगु मयाकेत मज्यूगु मयाकेत शरीर व वचनयात संयम यायेगु खः । उकिं पञ्चशील धयागु मेगु मखु, मभिगु न्यागू कृत्य लिसे सम्पकं दुगु ज्यायात शरीरं मयाइ कथं वचनं मल्हाइ कथं संयम यायेगुयात धाःगु खः । इपिं न्यागू छु छु धाःसा-

- (१) मेपिनि प्राण हत्या यायेगु,
- (२) मेपिनि सम्पत्ति खुया कायेगु,
- (३) परस्त्री व संरक्षण मुक्त मजूपि

युवतीपि लिसे मैथुन अतिक्रमण यायेगु, स्त्रीजातिपिनि निरिती जूसा थःम्ह पति दयेक दयेकं मेम्ह मिजं लिसे मैथुन अतिक्रमण यायेगु,

- (४) मखुगु असत्य वचन ल्हायेगु, व
- (५) अय्ला थ्वं त्वनेगु खः ।

नकतिनि धया वयागु न्यागू ज्या मध्ये चार (४) नम्बर तोता ल्यंगु प्यंगू ज्या शरीरं याइगु जुया च्वन । ४ नम्बरगु जक म्हुतुं ल्हाइगु जुया च्वन । उगु कृत्य न्यागुलि शरीरं मयाइ कथं म्हुतुं नं मल्हाइ कथं शरीर व वचन संयम यायेगुयात पञ्चशील धाइगु खः ।

पञ्चशीलया विभिन्न नां

पञ्चशीलयात निकाय न्यागू, पिटक स्वंगू, धर्म स्कन्ध ८४-द्वलय विभिन्न नां विभिन्न उपाधि छायापिया तःगु दु । उकी मध्ये प्रसिद्धगु नां निम्न कथं जुया च्वन-

वारित्र-शील

शील निथी दु :- चारित्र-शील व वारित्र-शील । चारित्र-शील धयागु थुपि ज्याखंत याये ज्यू धका भगवान बुद्धं कना विज्याना तःगु, गुलि नं प्रज्ञप्त याना तःगु शिक्षापदत दु, उपि प्रज्ञप्त याना तःगु फुकं शिक्षापद आचरण यायेगुयात चारित्र-शील धाइ । १३-गू धुताङ्ग इत्यादि चारित्र-शील खः । चारित्र-शील धयागु आचरण यात धाःसा पुण्य दइ । आचरण मयात धाःसा पुण्य दइ मखु ।

वारित्र-शील धयागु थुपि ज्या खंत याये मज्यू, विरत जुया चवनेमाः धका भगवान बुद्धं कना विज्याना तःगु गुलि नं शिक्षापदत दु, थुपि प्रज्ञप्त याना तःगु शिक्षापदयात भगवान बुद्धं कना विज्याना तःथे विरत जुया चवनेगु वारित्र-शील खः । पञ्चशील वारित्र-शील जुया चवन । वारित्र-शीलया स्वभाव आचरण यात धाःसा वा उकिं विरत जुया चवन धाःसा पुण्य प्राप्त जुइ, अले आचरण मयायेवं वा विरत जुया मचवनेवं दोष दइगु जुया चवन । अकुशल जुइगु जुया चवन । पञ्चशील विरत जुइत कना तःगु शील जूया निंति वारित्र-शीलया लिस्तय् दुथ्याःगु जुया वारित्र-शील धका धाःगु जुल ।

विशुद्धि-मार्ग अर्थकथा शील-निर्देश काण्डय् थुकथं उल्लेख याना तःगु दु ।

पञ्चशील

पाणातिपाता वेरमणि आदि न्यागू शिक्षापद कायकर्म,

वचीकर्म सुरक्षित जुइ माःगु जुया निंति शील धाइ । थुपि शीलत नं छगू निगू याना ल्याखाय्बले न्यागू दुगुलिं पंचशील धाःगु खः । जातक अर्थकथा छक्क निपात तुण्डिल जातकय्, अट्ट सालिनी अर्थकथा व सम्मोह विनोदनी अर्थकथाय् सगाथा वर्ग संयुक्त अर्थकथा व बुद्धवंश पाली व अपदान पालि, नन्दा-थेरी अपदान पञ्चशील समादानीय थेर उपादानय् थुकथं हे उल्लेख याना तःगु दु ।

पञ्च शिक्षापद

पाणातिपाता वेरमणि आदि न्यागू शील धारण व पालन याये बहःगु जुया निंति शिक्षापद नामकरण जुल । संख्या हिसाबं न्यागू दुगुलिं पञ्च शिक्षापद धाल ।

दीर्घ निकाय पाथिक वर्ग पालि संगीति सूत्र, सम्मोह विनोदनी अर्थकथाय् विशुद्धि मार्ग अर्थकथाय् व खुट्टक निकाय अभिधर्म विभङ्ग पालि शिक्षापद विभङ्गय् थुकथं हे उल्लेख याना तःगु दु ।

चक्रवर्ती नियम

विश्व परम्परा निसैं चले जुया वःगु अनुसारं चक्रवर्ती जुजु, धाक्वसिनं विश्वे शासन चले यांइबले विशेष कानून अथवा विधान धका अलग्ग मदु । पञ्चशीलयात हे कानून रूपं चले याना शासन याना वःगु जुया चवम । उकिं पञ्चशील चक्रवर्ती

जुजुपिनि कानून नं जुया च्वन । राजनीति नं जुया च्वन ।
हानि विघान नं जुया च्वन । अथे जूगुलि पञ्चशीलयात
चक्रवर्ती जुजुया नियम नं धाये ल्वः । दीर्घ निकाय महावर्ग
पालि महा सुदर्शन सूत्र्य व दीर्घ निकाय पाथिक वर्ग पालि
चक्रवर्ती सूत्र्य थुकथं हे उल्लेख याना तःगु दु ।

गरुधम

पञ्चशील गृहस्थिपिनि निति गौरव पूर्वक सुरक्षा याये
बहःगु धर्म जूगुलि “गरुधर्म” धका धाइगु जुया च्वन ।

जातक अर्थकथा द्वितीय भाग तिक निपात गरुधर्म
जातक्य थुकथं उल्लेख जुया च्वंगु दु ।

आर्यधम

पञ्चशील आर्य सत्पुरुषपिनिगु धर्म जूगुलि “आर्यधर्म”
धका नं धाइगु जुया च्वन ।

अंगुत्तरनिकाय पञ्चक निपात गृही-सूत्रया विवरण
पञ्चंगुत्तर अर्थकथालय थुकथं उल्लेख जुया च्वंगु दु ।

गृहस्थ शील

प्रातिपाता वेरमणि आदि न्यागु शीलयात मनूतयेसं
रक्षा सके माःगु जुया निति “गृहस्थ-शील” धका नं धाइ ।

विशुद्धि मार्ग अर्थकथा शील निर्देशे थुकथं हे उल्लेख जुया
च्वंगु दु ।

नित्यशील

३३

पाणातिपाता वेरमणि आदि न्यागू शीलयात गृहस्थिपिनि
निर्ति ध्वःतियात न्हावलें क्वातुक रक्षा याना तये माःगुथें
जुया “नित्यशील” धका नं धाइ।

विशुद्धि मार्ग अर्थकथाय् थुकथं उल्लेख याना तःगु दुःख

आर्यकान्त

३४

पाणातिपाता वेरमणि आदि न्यागू शीलयात आय सत्पुरुष-
पिनि यःगु जुया “आर्यकान्त” धका नं धाइ।

अंगुत्तर निकाय पञ्चक निपात पालि गृही-सूत्रय व संयुक्त
निकाय महावर्ग संयुक्त पालि श्रोतापत्ति संयुक्तय् थये धका
उल्लेख याना तःगु दुःख।

पञ्चशीलया संक्षिप्त फल

क) न्याता फलः—

कालिङ्ग

पञ्चशीलयात वांलाक रक्षा याइम्ह ब्यक्तियात निम्न
न्याता फल प्राप्त जुइ।

३५

- १) आपालं धन सम्पत्ति लाभ जुइ।
- २) यश कीर्ति फैले जुइ।
- ३) परिषद्या दध्वी निर्भित जुया च्वनी।
- ४) मरण जुइबले होश दइ।
- ५) मरणं लिपा सुगती बनी।

३६

३ (३६)

३७

थये धका अंगुत्तर निकाय पञ्चक निपात पालि अक्कोसक वर्ग शील सूत्रय्, विनय महावर्ग पालि, भैषज्य स्कन्धक पाटलि-
गामिय सूत्रय् व खुद्दकं निकाय उदान पालि पाटलिगामिय सूत्रय्
थये धका उल्लेख याना तःगु दु ।

ख) स्नेरु फल छथी—

पञ्चशीलयात बांलाक रक्षा याइम्ह व्यक्तियात शीलवान
धाये योग्य जू । थुम्ह व्यक्ति मरण जुइवले खुगू देवभूमि व
मनुष्यभूमि धयागु सुगति भूमी उत्पन्न जुइगु जुया च्वन ।

अंगुत्तर निकाय पञ्चक निपात पाली थुकथं उल्लेख याना
तःगु दु ।

ग) स्वंगूरु फल छथी-

पञ्चशीलयात बांलाक पालन याइम्ह व्यक्ति मरणं लिपा
देवलोक्य उत्पन्न जुइगु जुया च्वन ।

अंगुत्तर निकाय पञ्चक निपात पालि सिक्खापद पेय्यालय्
थुकथं उल्लेख याना तःगु दु ।

पञ्चशीलया विस्तृत फल

पञ्चशीलया विस्तृत फल निम्न अनुसारं जुया च्वन ।

क) पाणातिपाता वेरसणि

परप्राणि हिंसा मयानागुया फलः पाणातिपाता शिक्षापद-

यात बांलाक रक्षा याइम्ह व्यक्ति मरणं लिपा देवलोक्य उत्पन्न जुइ । देबलोकं च्यूत जुया मनुष्य लोक्य जन्म जुइबले-

१) अङ्ग प्रत्यङ्गं परिपूर्णम्ह जुइ ।
२) अतिकं तःधिकम्ह नं मखु बाःगचाम्ह नं मखु ठिकगु शरीर दुम्ह जुइ ।

३) बल वेगं सम्पन्नम्ह जुइ ।

४) पालित छपातं चूम्ह जुइ ।

५) हृष्ट पुष्टगु शरीरम्ह जुइ ।

६) नाइसे कोमलगु शरीर दुम्ह जुइ ।

७) परिशुद्धम्ह जुइ ।

८) शूर बीरगु गुणं सम्पन्नम्ह जुइ ।

९) बल शक्ति दुम्ह जुइ ।

१०) स्पष्ट रूपं खँ ल्हाइम्ह जुइ ।

११) प्राणीपिसं येका आदर गौरव तयेका च्वने दुम्ह जुइ ।

१२) थः परिषदपि एकता दुपि जुइ ।

१३) अङ्ग प्रत्यङ्ग कडा मजूम्ह जुइ ।

१४) मेपिसं थःत स्यंके मफुम्ह जुइ ।

१५) मेपिनिगु शस्त्र अस्त्रं सी म्वाःम्ह जुइ ।

१६) परिषद यक्व दुम्ह जुइ ।

१७) सुवर्ण वर्णगु रूप लावण्य दुम्ह जुइ ।

१८) बांलागु आकार प्रकार दुम्ह जुइ ।

१९) रोग व्याधि दइ मखु ।

२०) शोक मदुम्ह जुइ ।

२१) यःपि नाप बाया चवने माली मखु ।

२२) दीर्घायु जुइ । थुपि फलत प्राप्त जुइगु जुया चवन ।

ख) अदिन्नादाना वेरम्पणि—

मेपिनि सम्पत्ति खुया मकायेगुया फलः

अदिन्नादान शिक्षापदयात बांलाक पालन याइम्ह व्यक्ति मरणं लिपा देवलोकय् उत्पन्न जुइगु जुया चवन । देवलोकं च्यूत जुया मनुष्य लोकय् उत्पन्न जुइबले न—

- १) धन धान्य यवव दइ ।
- २) अपार धन सम्पत्ति दइ ।
- ३) दुगु धन सम्पत्ति स्थिर जुया चवनी ।
- ४) मनं तुनागु चीज बीज तुरन्त लाभ जुइ ।
- ५) जुजु आदि शत्रुतयेसं स्यंके मफइगु धन सम्पत्ति दइ ।
- ६) उत्तमगु भिंभिगु धन सम्पत्ति दइ ।
- ७) न्ह्याथाय् नं धन सम्पत्तिया नायः जुइ ।
- ८) मदु धयागु सी मखु ।
- ९) सुख आनन्द पूर्वक चवने दइ । थुपि फलत प्राप्त याये फइगु जुया चवन ।

ग) क्काम्पेसु निचछाचारा वेरम्पणि-

परस्त्री व संरक्षणं मुक्त मज्जूपि युवतोपिन्त मैथुन कर्म मयायेगु (स्त्रीजातिपिनि निति जूसु थःम्ह पतियात तोता मैपि मिजंत लिसे मैथुन कर्म मयायेगु) या फलः

कामेसु मिच्छाचार शिक्षापदयात बांलाक पालन याइम्ह
व्यक्ति मरणं लिपा देवलोक्य उत्पन्न जुइगु जुया च्वन । देवलोकं
च्युत जुया उत्पन्न मनुष्य लोके उत्पन्न जुइबले नं-

- १) शत्रु धर्यापि दइ मखु ।
- २) सकल प्राणीपिनि यःम्ह जुइ ।
- ३) नयेगु, त्वनेगु, पुनेगु आभरण आदि दइ ।
- ४) सुख पूर्वक न्ह्यो वयेक दइ ।
- ५) सुख पूर्वक न्ह्योलं चायेके दइ ।
- ६) अपाय भयं मुक्त जुइ ।
- ७) नपुंसक भावं मुक्त जुइ ।
- ८) तँ कालि जुइ मखु ।
- ९) सत्य इमान्दारी रूपं ज्या याइम्ह जुइ ।
- १०) न्ह्यू ख्वा वःम्ह जुइ ।
- ११) यइपुसे बांलासे च्वंगु सुख सुबिधा प्राप्त जुइ ।
- १२) परिपूर्णगु इन्द्रिय मिखा, न्हाय्, म्यें, शरीर, हानं मिजं
जूसा पुम्भाव रूप मिसा जूसा स्त्रीभाव रूप आदि दइ ।
- १३) परिपूर्णगु लक्षण दइ ।
- १४) संशय दइ मखु ।
- १५) शोकाकुल जुइ मखु ।
- १६) आनन्दं च्वने दइ ।
- १७) भय उपद्रव दइ मखु ।
- १८) यःपि लिसे बाया च्वने माली मखु । आदि कलत प्राप्त
याये फइगु जुया च्वन ।

घ) सुसावादा वेरमणि-

मखुगु खँ मल्हानागुया फलः

ऋठ खँ मल्हायेगु शिक्षापदयात बांलाक पालन याइम्ह
व्यक्ति मरणं लिपा देवलोक्य उत्पन्न जुइगु जुया च्वन । अनं
च्युत जुया मनुष्य लोके उत्पन्न जुइबले नं-

- १) परिशुद्धगु इन्द्रिय दइ ।
- २) निर्दोषगु व नम्र वचनं खँ ल्हाइम्ह जुइ ।
- ३) ऊवः मिले जूगु तुइसे च्वंगु वा दइ ।
- ४) तःसकं ल्ह्वंगु शरीर जुइ मखु ।
- ५) तःसकं गंसिगु शरीर जुइ मखु ।
- ६) तःसकं बागःचा जुइ मखु ।
- ७) तःसकं तःधिक जुइ मखु ।
- ८) इष्टगु स्पर्श दइ ।
- ९) म्हुतुं पलेस्वांयागु वासथे नस्वाःगु वास वया च्वनी ।
- १०) गौरब पूर्वक खँ न्यनीपि परिषदपि दइ ।
- ११) लुमंका तये बहःगु खँ दइ ।
- १२) पलेस्वांया हःये नाइसे ह्याउँसे सालुसे च्वंगु म्ये दइ ।
- १३) भिगु कार्य लिचिलेगु स्वभाव वइमखु ।
- १४) कम्प मजुइगु स्वभाव दया च्वनी । आदि फलत प्राप्त जुइ ।

ङ) सुराम्नेरय मज्ज पमाद्धट्टाना वेरमणि—

अय्ला थ्वं मत्वनेगुया फलः

अय्ला थ्वं मत्वनेगु शिक्षापदयात बांलाक रक्षा याइम्ह
व्यक्ति मरणं लिपा देवलोकय् उत्पन्न जुइ । देवलोकं च्युत जुया
मनुष्यलोकय् उत्पन्न जुइबले—

- १) त्रिकालय् याये मा.गु ज्याखँय् बेहोशी मज्जे स्मृति दुम्ह
जुइ ।
- २) प्रज्ञा ज्ञान दइ ।
- ३) न्ह्याबले स्मृति युक्त जुइ ।
- ४) न्ह्योने वइगु ज्या खँयात ल्वयेक ज्ञान उत्पन्न जुइ ।
- ५) अलसि धयागु दइ मखु ।
- ६) लाता पाक जुइ मखु ।
- ७) उन्मत्त स्वभाव जुइ मखु ।
- ८) ग्यायेगु स्वभाव दइ मखु ।
- ९) सुनानं क्वत्येका च्वने माली मखु ।
- १०) ईर्ष्या स्वभाव दइ मखु ।
- ११) कप्ति स्वभाव दइ मखु ।
- १२) सत्य खँ ल्हाइम्ह जुइ ।
- १३) चुगली यायेगु, छाःगु बोलि वचन ल्हायेगु, लाभ मदुगु खँ
ल्हायेगुलि रहित जुइ ।
- १४) कृतज्ञ गुण म्हस्यूम्ह जुइ ।
- १५) मेपिनिगु उपकार प्रकट याये सुम्ह जुइ ।
- १६) दान वीगु स्वभाव दइ ।

१७) शीलवान जुइ ।

१८) तप्यंगु स्वभावं ज्या याइ ।

१९) तंकाली जुइ मखु ।

२०) लज्या शरम दुम्ह जुइ ।

२१) तप्यंगु सत्यगु सिद्धान्त दइ ।

२२) उच्च भावनां युक्तम्ह जुइ ।

२३) फाइदा दु मदुगुली दक्षम्ह जुइ । आदि फलत प्राप्त जुइगु जुया च्वन ।

इतिवृत्तक अर्थकथा तिक निपात पञ्चम सूत्र तृतीय वर्गय् थुकथं हे उल्लेख याना तःगु दु ।

पञ्चशील स्यंकेगुया संक्षिप्त दोष

पञ्चशील स्यंकुम्ह व्यक्तिं निम्न न्याता विपाक भोगे याये मालीगु जुया च्वन—

१] आपालं धन सम्पत्ति विनाश जुइका च्वने माली ।

२] अकीर्ति फैले जुइ ।

३] परिषद्या दध्वी भयभीत जुइका खा ख्युंका च्वने माली ।

४] बेहोश जुइका मरण जुइ ।

५] मरणं लिपा अपाय दुर्गती ला वनी ।

थुपिं विपाकत भोगे याये मालीगु धका अंगुत्तर निकाय पञ्चक निपात पालि, विनय महावर्ग पालि भेषज्यं स्कन्धक पाटलिग्राम वस्तु व खुद्दक निकाय, उदान पालि पाटलिग्राम सूत्रय् थुकथं उल्लेख याना तःगु वसा च्वन ।

पञ्चशील स्यंकेगुया विस्तृत दोष

पञ्चशील स्यंकेगुया दोष विस्तृत रूपं निम्न कथं जुया च्वन-

क] पाणातिपाता- परप्राणी हत्या यायेगुया विपाक-

परप्राणि हत्या याइम्ह ब्यक्ति मरणं लिपा नर्क-भूमि, तिर्यक-भूमि, प्रेत-भूमि, असुरकाय-भूमी उत्पन्न जू वनीगु जुया च्वन । मनुष्य लोके उत्पन्न जूवोसां अल्पायु जुइ, जन्म जुइ साथं हे सी मालीगु जुया च्वन ।

ख] अदिन्नादाना- मेपिनिगु वस्तु खुया कायेगुया विपाक-

मेपिनिगु चीज वस्तु खुया काइम्ह ब्यक्ति मरणं लिपा नर्क-भूमि, तिर्यक-भूमि, प्रेत-भूमि व असुरकाय-भूमा उत्पन्न जू वनीगु जुया च्वन । मनुष्य लोके धन सम्पत्ति विनाश जुइगु जुया च्वन । दांछि दां तक नं स्थिर मजुइगु फुना वनीगु जुया च्वन ।

ग] कामेसु मिच्छाचार- परस्त्री व अभिभावकं मुक्त मजूपिं कुमारीपिं नाप मैथुन कर्म यायेगु [नारीपिनि] नितिं जूसा थःम्ह पति बाहेक मेपिं मिजंत लिसे मैथुन कर्म यायेगु] या विपाक-

कामेसु मिथ्याचार कर्म याइम्ह ब्यक्ति मरणं लिपा नर्क-भूमि, तिर्यक-भूमि, प्रेत-भूमि, व असुरकाय-भूमी उत्पन्न जू वनीगु जुया च्वन । मनुष्य लोके

उत्पन्न जुइबले शत्रु आपा दइ । खंको खंको मनूत शत्रु
भापिया चवनी ।

घ] मुसावाद- मखुगु खँ ल्हायेगुया विपाक-

मखुगु खँ ल्हाइम्ह व्यक्ति मरणं लिपा नर्क-भूमि,
तिर्यक-भूमि, प्रेत-भूमि व असुरकाय-भूमी उत्पन्न जू
वनीगु जुया चवन । मनुष्य लोके उत्पन्न जुइबले खःसां
मखुसां दोषारोपण लगे याका चवने माली, मेपिसं अपराध
यासां थःत पाःया वया चवनी ।

ङ] सुरापान- अय्ला त्वनेगुया विपाक-

अय्ला थ्वँ त्वनीम्ह व्यक्ति मरणं लिपा नर्क-भूमि,
तिर्यक-भूमि, प्रेत-भूमि व असुरकाय-भूमी उत्पन्न जू
वनीगु जुया चवन । मनुष्य लोके उत्पन्न जुइबले वेँ जुइ
चित्त विक्षिप्त जुइ । लाता पाक न्हाय्पं ख्वाँय्
जुइ ।

अंगुत्तर निकाय, अष्टक निपात पालि दान वर्ग, अंगुत्तर
निकायया विवरण मनोरथ पूरणी अर्थकथा, अष्टक निपात
दान वर्गय् थुकथं उल्लेख जुया चवन ।

पञ्चशील पालन याना प्राप्त जुइगु फल व पञ्चशील
स्यंका भोगे याये मालीगु विपाक ग्रन्थय् वः कथं उल्लेख याना
कयने धुंका पञ्चशील मुकथं पालन याये माली धयागु विषयय्
छुँ खँ धाये मास्ति वः ।

पञ्चशील पालन यायेबले मनूत चितुवानं शील पालन
याबले थे जुइके मास्ति मवः ।

न्हापा खुशी सिथे च्वंगु द्वीपचा छगुली च्वना च्वंम्ह चितुवा
छम्ह बह.नी वा वया लः बढे जूगुलिं द्वीपचा छगुलिं लखं
घेरे जुया नसा माः वने मफुत । अबले चितुवां थींला जि छां
लाइगु जुल, सितिं याये मज्यू धका उपोसथ अधिष्ठान
यात । अबले देवतां परीक्षा यायेगु विचारं फैंचिगु भेष कया
सः बिल । चितुवां फैंचा खंबले थीं ला उपोसथय् च्वने
मज्यूनि, लिपा तिनि च्वने माली धका फैंचित ज्वन । लाय्
मफय्क फैंचा तना वन । अथे जुसेलि जिगु उपोसथ मस्यंनि
न्हापाथेतुं उपोसथय् च्वने माली धका हानं उपोसथय्
च्वन ।

जिं स्वयम् थःम्हं गत द्वितीय विश्व युद्धया दुने पासा
छम्ह खना । थुम्ह पासां लासां दना खतं बुद्ध वन्दना याना
अले पञ्चशील काइगु । तर पूजा कुधिं पिहाँ वये साथं अय्ला
हाया त्वनीगु जुया च्वन । उम्ह मनूथे नं जुइगु उचित मजू ।

पञ्चशील सम्बन्धय् भगवान बुद्धं कना तःगु जातक
पालि तिक निपात गरुधर्म जातकय् वःपिं बोधिसत्व धनञ्जय
कौरव्य जुजु सहितं—

- १] जुजुया मां
- २] जुजुया महारानी
- ३] किजा युवराज

- ४] पुरोहित ब्राह्मण
- ५] भूमि नापी मन्त्री
- ६] सारथी
- ७] साहु
- ८] द्रोणमापक मन्त्री
- ९] द्वारपाल
- १०] वेश्या

बोधिसत्त्व नापं थुपिं किंछ्मह ब्यक्तिपिं पञ्चशील पालन
याइपिसं आदर्श काये बहःपिं जुया थुगु गरूधर्मं जातक जित
कने मास्ति वः ।

गरूधर्मं जातक

[कुरुराष्ट्र इन्द्रप्रस्थ नगर]

Dhamma.Digital

पूर्व समयय् कुरुराष्ट्र इन्द्रप्रस्थ नगरय् धनञ्जय कौरव्य
जुजुं राज्य याना च्वन । अबले बोधिसत्त्व धनञ्जय कौरव्य
जुजुया काय् जुया च्वन । क्रमशः तःधिक जुया वसेलि तक्ष-
शिलाय् वना विद्या अध्ययन याना लिहाँ वल । बौम्हं काय्-
यात युवराज पदवी विल । लिपा बौम्ह परलोक जुसेलि
बोधिसत्त्व युवराज जुजु जुल । बोधिसत्त्व जुजु जबले त्तं “धन-
ञ्जय कौरव्य” धयागु थः बौयागु नां तुं कोकया तल ।
बोधिसत्त्वं फ़िगू राजधर्म अनुसारं राज्य याना “गरूधर्म” यात
हे विशेष परिशुद्ध जुइक पालन याना च्वंगुजुया च्वन ।

गरुधर्मं धयागु पञ्चशीलयात धाइगु खः । उगु इलय् पञ्चशीलयात गरुधर्मं धाइगु जुया च्वन । मतलब खः, गौरब पूर्वकं रक्षा याना पालन याये माःगु धर्म ।

बोधिसत्त्व धनञ्जय कौरव्य जुजुं गथे पालन याःगु खः, अथे हे कुरु राष्ट्र इन्द्रप्रस्थ नगरया निम्न फिम्ह ब्यक्तिपिसं नं गरुधर्मं धयागु पञ्चशीलयात परिशुद्ध रूपं धारण व पालन याना च्वंगु जुया च्वन ।

इपि फिम्ह ब्यक्तिपिं नकतिनि जि धया वया थें—

- १) जुजुया मां
- २) जुजुया महारानी
- ३) किजा युवराज
- ४) पुरोहित ब्राह्मण
- ५) भूमि नापी मन्त्री
- ६) सारथी
- ७) साहु
- ८) द्रोणमापक मन्त्री
- ९) द्वारपाल
- १०) वेश्या अथवा नगरशोभिनी

उगु अवस्थाय् नगरशोभिनी धका अलग पदवि दुगु जुया च्वन । जुजुं अथवा सरकारं नियुक्त याना तइगु जुया च्वन । नगरशोभिनीया प्रचलित व्यावहारिक अर्थ खः, वेश्या ।

बोधिसत्व धनञ्जय कौरव्य जुजुं नगरयागु प्यंगू
 ध्वाखाय् नगरया दध्वी व दरवारया ध्वाखाय् खुगु थासे दान
 शाला खुगू दयेका न्ह्यं खुगू लाख खर्च याना दान बीगु जुया
 च्वन । बोधिसत्व धनञ्जय कौरव्य जुजु दान यायेगुली चेतना
 प्रबलम्ह उदार चित्तम्ह धयागु खँ जम्बूद्वीप छगुलि प्रख्यात
 जुया च्वन ।

कलिङ्ग देशय् वा मवःगु

उगु हे समयय् कलिङ्ग राष्ट्रया दन्तपुर नगरय् कलिङ्ग जुजुं
 राज्य याना च्वन । उम्ह जुजुया देशय् वा मवल । थथे वा
 मवःगुलि हाहाकार जुल । जनतापि नये मखना पीडित जुइका
 च्वन । रोगं कयेका च्वन । वा मवःगु भय अकाल भय व रोग
 भय जूगुलि गुलि गुलि नागरिकपि छुं उपाय मखना थः काय्
 मस्त म्हाय् मस्त ब्वना मेगु प्रदेशय् वना च्वनेगु यात । थुपि
 नागरिकपि छपाय् जुया राज दरवारया ध्वाखाय् हल्ला मचे
 या वंगु जुया च्वन ।

जुजुं ऊचायाथाय् लिक्क वना छाया हल्ला मचे याःगु
 धका न्यंबले नागरिकपिसं वा मवया जनता सकलें दुःख जुइका
 च्वंगु कारण बिन्ति यात ।

अथे बिन्ति याबले जुजुं मन्त्रीपिके न्यन, “वा वयेकेत छु
 याये माली, न्हापायापि जुजुपिसं वा मवइगु बखतय् छु गथे
 यात ?” मन्त्रीपिसं लिसः बिल, “न्हापा न्हापायापि जुजुपिसं

वा मवइगु वखतय् दान बीगु, शील पालन याइगु, उपोसथ ब्रत धारण याइगु जुया च्वन । उलि जक मखु, श्री शोभां युक्तगु कोठाय् कूस घाँय् लाया न्हेन्हु यंकं द्यनीगु जुया च्वन । अले वा वइगु जुया च्वन ।”

जुजुं नं मन्त्रीपिसं सल्लाह ब्यूथें यात । अथे यात नं वा मवः । अथे जुसेलि जुजुं हानं मन्त्रीपिके न्यन, “आः छु याये माली ?”

मन्त्रीपिसं हानं विन्ति यात, “कुरु राष्ट्रय् धनञ्जय कौरव्य जुजुयाथाय् अञ्जन वर्ण धयाम्ह मङ्गलकिसि छम्ह दु । उम्ह किसि हया विज्याहुँ । उम्ह किसि थ्यने वं वा वइ ।”

व जुजुसेना तथा वाहनं युक्तम्ह जुया च्वन, वयात त्याके अःपु मजू । व जुजुयाम्ह किसि गथे हयेगु ?

महाराज, व नाप युद्ध यायेगु आवश्यकता मदु । जुजु दानीम्ह खः । शीलवानम्ह खः । पवन धाःसा अलंकृत छ्यों समेतं ध्यना बीफु । बांलागु मिखा नं लिक्का बीफु । सारा राज्य नं त्याग याना बीफु । किसिला छु खँ ! पवन धाःसा अवश्य बीइ । वयाके सुनां पवंवनी ? महाराज, ब्राह्मणपिसं ।

जुजुं ब्राह्मण गामय् च्याम्ह ब्राह्मणपिन्त सःता सत्कार सम्मान याना किसि दान कायेके छ्वत । मंगल किसि थ्यंक बल नं वा मवः । वा वयेकेत छु याये माली धका जुजुं हानं मन्त्रीपिके सल्लाह काल । मन्त्रीपिसं हानं विन्ति यात, “धनञ्जय कौरव्य जुजुं गरुधर्म (पञ्चशील) पालन याइगु जुया च्वन ।

उकिं वयागु देशय् बाछि छको फिन्हइ छको वा वः धाःगु न्यना । अथे वा वइगु धनञ्जय कौरव्य जुजुयागु गुणया आनु-भावं हे जुइ । तीर्यक जुया च्वंम्ह किसियाके गुण दःसां गुलि हे गुण दइ ?”

अनंलि जुजुं हुकुम जुल, “अथे जूसा वयाम्ह किसि वयात तुं लित बिया वं पालन याना च्वंगु गरुधर्म धयागु धर्म सुवर्ण-पत्रय् सारे याना हति ।”

धनञ्जय कौरव्य जुजु

हुकुम अनुसारं कलिङ्ग जुजुया ब्राह्मण व मन्त्रीपिं धनञ्जय कौरव्य जुजुयाथाय् बना इमित गरुधर्म प्रदान याये निति इमित विनम्र प्रार्थना यात ।

धनञ्जय कौरव्य जुजुं मन्त्रीपिन्त धाल, “मन्त्रीपिं ! जिं गरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलि वी मास्ति मवः । जिगु शीलं चित्त प्रसन्न छाया मजुगु धाःसा उगु समयय् स्वदँय् छको कार्तिक महिनाय् कार्ति-कोत्सब धयागु उत्सव जुइगु । उगु उत्सवय् वाणं कयेका म्हिता च्वनावले जिं कयेकागु वाण अकस्मात् पुखुली लावन । जिगु मने अनुताप जुल । जिं कयेका छ्वयागु वाणं न्यातय्त जकं कःमवंला छु थें धयागु संशय जुल । प्राणी हिंसा जूसा शील स्यन जुइ । उकिं मनय् प्रसन्न मदु । जुजुं धाल, “मन्त्रीपिं, जिके गरुधर्मया वारय् अनुताप दु, तर जिमि मां नं गरुधर्म परिशुद्ध रूपं पालन याना च्वंगु दु । अन वना ल्हाया यंकी ।”

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं विन्ति यात, “महाराज ! छपिके स्यायेगु चेतना मदु । विना चेतनां पाणातिपात कर्म जुइ फइ मखु । छपिसं गुगु गरुधर्मयात पालन याना बिज्यात व जिमित बिया बिज्याहुँ ।” “अथे जूसा च्वया का” धका सुवर्ण-पत्रय् च्वके बिल । प्राणीहिंसा याये मज्यू । खुया काये मज्यू । काम भोग सम्बन्धो मिथ्याचार याये मज्यू । ऊठ खँ लहाये मज्यू । मद्यपान याये मज्यू । च्वके धुंका नं धया बिज्यात-“अथे नं जिगु चित्त संतुष्ट मजू, जिमि मांयाथाय् वना ग्रहण या।”

जुजुया नां

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं धनञ्जय कौरव्य जुजुयाके गरुधर्म लहया काये धुंका जुजुया मांयाथाय् वना धाल-“देवी ! छपिसं गरुधर्म रक्षा याना च्वंगु दु । उकिया उपदेश जिमित बिया बिज्याहुँ ।”

मामं धाल-“मन्त्रीपिं ! जिं गरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शील्य् संशय दुगुलिं बी मास्ति मवः ।

जिमि काय् निम्ह दु । तधिकःम्ह काय् जुजु । चिधिकम्ह काय् युवराज जुया च्वन । मेगु देशया जुजु छम्हसिनं जिमि काय् धनञ्जय कौरव्ययात छगू लाख मू वंगु चन्दनसार व द्वःछि मू वंगु लुँसिखः छमाः उपहार बी हल । व निता वस्तुलिं जिमि कायं जित पूजा यात । जि श्रीखण्डं बुलेगु लुँसिखः कोखायेगु मयानागुलिं भौमचा निम्हेसित बीगु मती

तया । जिके विचार बल, तःधिकम्ह भौमचा ऐश्वर्यवान जुया च्वन । बडामहारानी नं । उकिं वयात लुँया सिखः बी । अले चिकिधिम्ह भौमचा गरीब, उकिं वयात चन्दन सार बी धका मती तया जुजुया रानीयात लुँयागु सिखः विया, युवराजया कलायात चन्दनसार विया । तर बी धुंका जिके विचार बल । जि गरुधर्म पालन याना च्वनाम्ह खः । थुपिं मध्ये सु दरिद्र सुअदरिद्र थुकी जिं छाया वास्ता तये माःगु । जिं ला सु थकालि वयात अप्पो माने यायेमाः । अथे मयानागुलिं जिगु शील जकं मस्यंला ? थथे जिगु मने सन्देह उत्पन्न जुल । उकिं थथे धयागु । कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं निवेदन यात, “माता महारानी थःगु हक दुगु चीज यथारूचि वीगु अधिकार दु । छपिनि थपाय्चाधंगु खँय् नं संशय जुया च्वन धाःसा छपिनि पाखे मेगु छु पाप जुइ फइ ? शील थुकथं भंग जुइ मखु । जिमित गरुधर्मं विया विज्याहुँ ।”

राजमाता नं गरुधर्म ल्ह्ययेगु अनुमति विल । हानं धाल, “मन्त्रीपिं, अथेसां जिगु चित्त प्रसन्न मदु । जिमि भौमचां गरुधर्म बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके गरुधर्म च्वया का ।”

जुजुया महारानी

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं जुजुया महारानीयाथाय् वना गरुधर्म याचना यात । महारानीं धाल, “जि गरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शील्य् शका दुगुलिं बी मास्ति मवः ।

छको जुजु व किजा युवराज नापं किसि गया नगर परि-
क्रम यायेत विज्यात । अबले जिं ऊयाले च्वना स्वया च्वना ।
उगु बखतय् किजाभत जुया च्वंम्ह युवराज खना प्रेमाकर्षित
जुया जि व नाप च्वने दत धाःसा दाजुम्ह सित धायेवं राज्यय्
प्रतिष्ठित जुया वं जित माने याना तइ धका मती तये लात ।
अले लिपा जिके होश दया बल । जि गरुधर्म पालन याना
च्वनाम्ह जुया नं भात दयेक दयेक मेम्ह मिजं प्रति पाप चित्त
तया स्वया । जिगु शील जकं स्यनला धका संशय जुया
च्वन । थुगु कारण गरुधर्मया प्रति जिके शंका दु । उकिं
छिमित बी मफु ।”

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं धाल- “महारानी ! चित्तं
कल्पना याये मात्रं दुराचार जुइ मखु । छल्पोलं थुलि खँय्
नं संशय याना च्वंसा छल्पोलया पाखें मेगु छु उल्लङ्घन जुइ
फइ ? थुलि मने तये मात्रं शील स्यनी मखु । जिमित गरु-
धर्म विया विज्याहुँ ।”

मन्त्रीपिसं महारानीयाके नं गरुधर्म ग्रहण याना सुवर्ण-
पत्रय् च्वया काल ।

अथे नं महारानीं धाल, “मन्त्रीपिं, अथे जूसां जिगु चित्त प्रसन्न
मदु । युवराजं बालाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके का हुं ।”

किजा युवराज

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं महारानी याके गरुधर्म लह्या
काये धुंका किजा युवराजयाथाय् बना गरुधर्म प्रदान यायेया

निंतिं विन्ति यात । युवराजं धाल, “जिं गरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः, तर जिंके थःगु शीलय् संशय दुगुलिं बी मास्ति मवः ।” •

जि सन्ध्याइलय् दाजु जुजुयाथाय् सेवाया निंतिं दरवारय् वनेगु । वंक्व पत्तिं रथं जक वनेगु जिगु वानि खः । अथे वनेवले दरवारय् नये त्वने याना अन हे चाहिगु जुल धायेवं खिपः व कोर्दा धुरीया दुने तथा थकेगु । थुगु इशारां ल्यू ल्यू वइपिं सैन्य सिपाहित लिहां वना कन्हेखुनु सुथ न्हापनं दरवारया मू ध्वाखाय् च्वना प्रतीक्षा याना च्वनीगु जुया च्वन । सारथिं नं रथ लित यंका कन्हे खुन्हु सुथे तिनि दरवारया मू ध्वाखाय् रथ ज्वना पिया च्वं वइगु जुया च्वन ।

यदि दरवारय् नये त्वने याना उखुन्हु तुं लिहां वयेगु जुल धाःसा खिपः व कोर्दा रथय् तुं तोता जुजु नाप लावनेगु । उगु संकेत स्वया ल्यू ल्यू वइपिं परिषदपिं जि तुरन्त लिहां वइगु धका सीका इपिं लिहां मवंसे दरवारया मू ध्वाखाय् हे प्रतीक्षा याना च्वनीगु जुया च्वन ।

छन्हु वहनी अथे सङ्केत तथा दाजु जुजुया सेवाय् वनेत रथं वना तुरन्त लिहां वयेगु विचाः दुगुलिं खिपः व कोर्दा रथय् तुं तथा वना । जि दरवारय् दुहां जक छु वना तुरन्त घनघोरं वर्षा जुल । दाजु जुजुं वा वःगुलिं दरवारय् हे नये त्वने याना अन हे द्चनेगु आज्ञा जुल । उकिं दाजु जुजुयागु आज्ञा अनुसारं च्वने लात ।

सुथे द्यः तुइका दरवारं क्वहाँ वयाबले मू ध्वाखाय् चच्छं वा वयेक निश्रुक प्याक्क जिगु प्रतीक्षाय् च्वना च्वंपि परिषर्दपि खना ।

अबले जि गरूधर्म पालन याना च्वनाम्ह जुइक नं थुकथं मनूतयेत थःगु निरिति वा वयेक कष्ट जुइका तये लात । थुकि याना जिगु शील जकं स्यनीगु जुलला धका संशय जुइका च्वना । उकिं छिमित जिगु गरूधर्मं बी मास्ति मवः ।”

कलिङ्गया मन्त्रीपिसं निवेदन यात, “छर्पिके मेपिन्त कष्ट वीगु मने दुगु मखु । चेतनां रहितगु ज्याय् दोष दये फइ मखु । थपाय्चावंगु खँय् हे संशय जुया च्वंसा छःपिसं गुगुं शिक्षापदयात नं उल्लङ्घन याना बिज्याइ मखुत । बिया हे बिज्याहुँ । च्वया काये ।”

युवराजं “अथे जूसा ल्ह्याया का । जि ला सन्तोष मजू । पुरोहितं गरूधर्म बांलाक पालन याना च्वंगु दु, वयाथाय् नं हुँ” धका लँ क्यना छवत ।

पुरोहित ब्राह्मण

कलिङ्गया मन्त्रीपिसं युवराजयाथाय् गरूधर्म ल्ह्याया काये धुंका पुरोहित ब्राह्मणयाथाय् वना गरूधर्म प्रदान यायेया निरिति प्रार्थना यात । पुरोहित ब्राह्मणं धाल, “जिं गरूधर्म पालन याना ला च्वना । तर आः संशय जुइ बहःगु स्थिति दुगुलि थःगु शील प्रति सन्तोष मदु ।”

छको जुजुयाथाय् हाजिरय् वनावले लैय् विदेशी राजदूत-
पिसं नकतिनि लुया वःगु सूर्ययागु प्रकाशथे थिना च्वंगु रथ छगु
ज्वना वःगु खना । अबले थ्व रथ सुयागु रथ खः, गन यंके
त्यनागु ? धका न्यने लात । अबले राजदूतपिसं धाल, “जिमि
देशया जुजुं छ्वया हःगु । घनञ्जय कौरव्य जुजुयात उपहार
बीया नितिं ज्वना वयागु रथ खः ।”

थथे धाःगु न्यना जिगु मने “जि बुढा जुल, जुजुं थ्व रथ
जित व्यूसा तःसकं मज्जा जुइगु खः । सुखानन्द पूर्वक बांलागु
रथय् च्वना चाहिला जुइ दःसा गुलि ज्यू” धका कल्पना याये
लात । जि दरवारय् थ्यंका जुजुया न्ह्योने हाजीर जुइ साथं
विदेशी राजदूतपिं थ्यंका वया रथ तक्रे यात ।

अबले जुजुं ‘रथ तःसकं बांला । आचार्ययात त्वः ।
आचार्ययात विया छ्व’ धका हुकुम जुल । जिं म्वाल धका
बारम्बार स्वीकार मयासे च्वना । जिं गरुधर्म रक्षा याना
च्वनाम्ह जुया नं मेपिनिगु वस्तुकय् लोभ याये लात । अथे
विचाः यानागुलिं जिगु शील जकं स्यनीगु जुल ला धका संशय
जुया च्वन ।

उकिं मन्त्रीपिन्त जिं शील बी मास्ति मवः । भूमी
नापी मन्त्रीं गरुधर्म बांलाक परिशुद्ध व सुरक्षित रूपं पालन याये
फु । वयाथाय् हुँ ।

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं धाल, “आर्य, केवल मने लोभ
उत्पन्न जुइ मात्रं शील स्यने फइ मखु । द्धिपिसं थुलि खँय् नं

संशय याना च्वंसा छपिनि पाखें मेगु छु उल्लङ्घन जुइ फइ ?”

दूतपिसं पुरोहितयाके नं शील ग्रहण याना सुवर्ण-पत्रय् च्वया काल । “अथे जूसां नं जिगु चित्त प्रसन्न मदु । भूमि नापी मन्त्री बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके का हुँ” धका पुरोहितं निर्देशन विल ।

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं पुरोहितयाके गरुधर्म च्वया काये धुंका भूमी नापी मन्त्रीयाथाय् वना गरुधर्म पवं वन ।

भूमि नापी मन्त्री

भूमि नापी मन्त्री नं धाल, “जि गरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलि बी मास्ति मवः ।”

छन्हु छगू जनपदय् छम्ह साहुया बुँ नापी याना च्वना । कथी हिना तयागु खिपःया च्वः बुँ थुवायाके दु । खिपः च्वः दुगु कथि थ.के दु । जि ज्वना तयागु खिपः हिना तयागु कथि च्वका कःलि च्वनीगु ह्वःया म्हुतु प्वालय् लाक थ्यना च्वन ।

अबले जिके मती वन, ‘यदि प्वालय् लाक कथि ताना छ्वत धाःसा प्वालय् कःलि दुसा कःलि सी । छुं जुया कःलि च्वंगु गाःया न्ह्योने पाखे कथि ताना छ्वत धाःसा जुजुया हक लगे जूगु जमीन हिनामिना याःगु जुइ । गाया ल्यूने पाखे कथि ताय् धाःसा गृहस्थया हक जमीन हिनामिना याःगु जुइ । गथे यायेगु ?’ अबले छगू विचाः लुया वल, ‘प्वालय् कःलि दःसा

पिहाँ हे वइ ।' थथे मती तथा कथि प्वाल्य् ताना बलय् प्वाल्य् दुने कःलि हाःगु सः पिहाँ वल ।

अथे सः तायेवं जिगु मन्य् 'जि ताना छ्वयागु कथि कःलिया जनुफाते लाःवन जुइ । कःलि सित जुइ । जि गरुधर्म पालन याना च्वना । जिगु शील जकं स्यनला छुथे' धका संशय जुया च्वन । भूमी नापी मन्त्रीं थ्व खँ कना धाल— 'थुगु कारणं गरुधर्मया प्रति जिके शंका दु । उकिं छिमित बी मफु ।'

'मन्त्रीजुयाके कःलि स्यायेगु चित्त मदु । स्यायेगु चित्त मवंकं कर्म बने जुइ मखु । थुलि खे' नं छपिनि शंका दुसा छपिसं मेगु छु उल्लङ्घन याये फइ ?'

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं (दूतपिसं) भूमी नापी मन्त्रीयाके शील ग्रहण याना सुवर्ण-पत्रय् च्वया काल । "अथे जूसां जिगु चित्त प्रसन्न मदु । सारथीं बांलाक शील पालन याना च्वंगु दु; वयाके का हूँ" धका भूमी नापी मन्त्रीं धाल ।

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं भूमी नापी मन्त्रीयाके गरुधर्म च्वया काये धुंका सारथीयाथाय् वना गरुधर्म पवँ वन ।

सारथी

सारथीं नं धाल, "जि गरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शील्य् शंका दु, उकिं बी मास्ति मवः ।"

जि हाके यायेगु रथय् च्वंपि सिन्धव सलत बांलाक तालिम बिया तइपि जुया तःसकं ज्ञानी । संकेत धाक्व स्यू ।

छन्दु जुजु उद्यान क्रीडाया निति रथे चवना पिहाँ
बिज्यात । न्हिच्छं उद्यान क्रीडा याना सन्ध्याई जुइव रथय्
चवना लिहाँ बिज्यात । नगरय् मध्यंवं द्यो निभाः बित ।

अबले वा वइथें चवना आकाश छगुलिं ह्युउंक सुपाँय्
थाहाँ वल । वा वल धाःसा जुजु वां दाइ धयागु भयं जिं सिन्धव
सलतयेत कोर्दा केना । सिन्धव सलत वेगं ब्वां वन ।

अबलेसं निसें सिन्धव सलत उद्यान वनीगु बखतय् लिहाँ
वइगु बखतय् नं उगु थासय् थ्यनेव वेगं ब्वाँय् वनीगु जुया
चवन । छाय् धाःसा सलतय् मती वन कि थुगु थासय् भय
अन्तराय दुगु जुइमाः । उकिं हे सारथीं जिमित थुगु थासय्
कोर्दा क्यंगु । जिगु मनय् चिन्ता जुल ।

जुजु वां दाःसां मदाःसां जित छुं दोष मदु । तर जिं
सुशिक्षित सिन्धव सलतयेत कोर्दा केनागु गलित जुल । उकिं आः
थुपिं सलतय्सं उगु थासय् वये वने बले दुःख कष्ट सीमाल ।
जिं गरूधर्म पालन याना चवना । जिगु शील जकं स्यनला छु
थें धका संशय जुया चवन । सारथीं थ्व खँ कना धाल— “थुगु
कारणं गरूधर्मया प्रति जिके शंका दु । उकिं छिमित बी मफु ।”
कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं धाल— “छपिंके सिन्धव सलतय्त दुःख
कष्ट बीगु मती मदु । दुःख कष्ट बीगु चित्त मवंकं कर्म वने
जुइ मखु । थुलि खंय् नं छपिनि शंका दुसा छपिसं मेगु छु
उल्लङ्घन याये फइ ?”

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं वयाके शील ग्रहण याना सुवर्ण—

पत्रय् च्वया काल । “अथे जूसां जिग् चित्त प्रसन्न मद्दु । ग्गहुं
बांलाक शील पालन याना च्वंगु दु, वयाके का हूँ” धका
सारथीं निर्देशन बिल ।

साहु

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं सारथीयाके गरूधर्म ल्हया काये
धुंका साहुयाथाय् वना गरूधर्म फ्वं वन । साहु नं धाल,
“मन्त्रीपि ! जिं गरूधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर
जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलि बी मास्ति मवः ।”

जि छन्हु थःगु हक लगे जूगु सालि पिना तयागु ब्वीं वना ।
लिहाँ वये तेका छुं हे विचाः मयासे वामायागु स्वाँ छुइ मास्ति
वया वा छगुँइ कया छ्चने छुना । लिपा तिनि थगु ब्वीं
उब्जनी जूगु वा जुजुयात कर पुले माःगु दयेकं बी हे मवियानि-
बले वा छगुँइ कया छ्चने छुइ लात धका होश दत । जि
गरूधर्म पालन याना च्वनागु दु । जिगु शील स्यन जुइ । साहुनं
थ्व खँ न्यंका धाल, “जिगु मनय् गरूधर्मया प्रति शंका दु । उकिं
बी मास्ति मवः ।”

मन्त्रीपिसं धाल— “साहुयाके खुया कायेगु चित्त मद्दुगु जुया
दोष मद्दु । अदिन्नादान कर्म धयागु खुया कायेगु चित्त दःसा
तिनि जुइ । थुलिचा खँय् नं संशय जुया च्वन धाःसा छपिनि
पाखें मेगु छु पाप जुइ फइ ? शील थुकथ भंग जुइ मखु ।
जिमित गरूधर्म विया विज्याहूँ ।”

“अथे जूसानं जिगु चित्त प्रसन्न मद्दु । द्रोणमापक मन्त्री
बाँलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके गरूधर्म च्वया का ।”

द्रोणमापक

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं साहुयाके गरूधर्म ल्ह्याया काये
धुंका द्रोणमापकयाथाय् वना गरूधर्म पवं वन । द्रोणमापक
नं धाल— “मन्त्रीपिं, जिं गरूधर्म पालन यानागु अवश्य खः, तर
जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलि बी मास्ति मवः ।”

छन्हु गोदामया लुखाय् च्वना जुजुया भाग वा दायेके
बियाच्वना । अथे दायेका च्वनाबले दा हे मदानिगु वा द्वय् च्वंगु
वा हया धमाधम जिं चिं तया । उगु बखतय् वा वल । अले
चिं तयागु गिन्ति याना दाये धुंगु वा थुलि जुल' धका चिं
तया तइगु वा फुकं दाना तयागु वा द्वय् मिले याना बिया । अथे
तये धुंका काचा काचां वां मदायेक गोदामय् दुहाँ वया ।

अले बिचाः याना स्वया । जिं दाये धुंगु वा जुजुया वा
द्वय् तये लातला ? अथवा ल्याः मखानानिगु वा द्वय् हे
हानं तये लातला ? वा मदासे चिन्ह जक तया तइगु जुजुया
वा द्वय् तये लात धाःसा जुजुयागु भण्डारयात अधार्मिक
पूर्वक बृद्धि याःगु जूवन । गरीब नागरिक किसानतयेगु सम्पत्ति
विनाश याःगु जूवनी । जिं गरूधर्म पालन याना च्वनागु दु ।
द्रोणमापक मन्त्रीं थ्व खँ न्यंका धया च्वन— “उकिं जिगु मनय्
गरूधर्मया प्रति शंका दु । उकिं मन्त्रीपिन्त जिगु गरूधर्म बी
मास्ति मवः ।” कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं धाल— “छपिनि लुया

कायेगु चित्त मदुगु जुया दोष भदु । अदिन्नादान कर्म धयागु
खुया कायेगु मन वंसा जक जुइ फुगु खः । थुलिचा खँय् संशय
जुया च्वन धाःसा छपिसं मेपिनिगु सम्पत्ति गबले हे हरण
याइ मखु । शील थुकथं भंग जुइ मखु । जिमित गरूधर्म बिया
बिज्याहँ ।”

मन्त्रीपिसं द्रोणमापकयाके शील ग्रहण याना सुवर्ण-पत्रय्
चवया काल ।

द्रोणमापकं हानं धाल, “अथे जूसां जिगु चित्त प्रसन्न
मदु । द्वारपालं बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके गरूधर्म
चवया का ।”

द्वारपाल

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिस द्रोणमापक मन्त्रीयाके गरूधर्म
लहया काये धुंका द्वारपालयाथाय् वना गरूधर्म पवं वन । द्वार-
पालं धाल- “मन्त्रीपि, जि गरूधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य
खः । तर जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलि बी मास्ति मवः ।”

छहु सन्ध्याइलय् नगर-द्वार बन्द यायेगु इलय् स्वको
तक घोषणा यात । छम्ह दरिद्रम्ह मनू थः केहे नाप सिं
स्याउला हः कायेत जङ्गलय् वन । लिहाँ वःगु बखतय् नगर
द्वार बन्द याःगु घोषणा याःगु सः ताया केहेयात ब्वना
हथासं ब्वां वया दुने दुहाँ वल । द्वारपालं धाल- “छं मस्यूला
नगरय् जुजु दु धका ? छं मस्यूला ई जुल धायेव थ्व नगरया
द्वार बन्द जुइ धका । थः मिसा ब्वना जङ्गलय् रसरंग याना

चाहिला जुया च्वनी । गरीबं धाल- “स्वामी ! ध्व जिमि कला मखु । ध्व जिमि केहे खः ।” अले द्वारपालया मनय् चिन्ता जुल । जि केहेयात कला सम्ठे जुइ लात । ध्व जित अनुचित जुल । जि गरुधर्म पालन याना च्वना । जिगु शील भंग जुल जुइ । ध्व खँ न्यंका द्वारपालं धाल- “ध्व खँ याना जिगु मनय् गरुधर्मया प्रति शंका दया च्वन । उकिं बी मास्ति मवः ।”

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं लिसः बिल- “छपिसं गथे सम्ठे जुल अथे हे धाल । थुलि हे शील भङ्ग जुइ मखु । थुलिचा खँय् छपिसं संशय कया च्वन धाःसा छपिसं गरुधर्मया पालन याना सीक सीकं कुट्टा खँ छु लहाइ ?”

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं द्वारपालयाके नं शील ग्रहण याना सुवर्ण-पत्रय् च्वया काल ।

“अथे जूसां नं जिगु चित्त प्रसन्न मदु । बेस्यां बांलाक पालन याना च्वंगु दु । वयाके गरुधर्म च्वया का द्वारपालं हानं धाल ।”

बेस्या

कलिङ्ग देशया मन्त्रीपिसं द्वारपालयाके गरुधर्म ल्हया काये धुंका बेस्यायाथाय् वना गरुधर्म पवं वन । बेस्यां धाल- “मन्त्रीपिं, जि गरुधर्म पालन याना च्वनागु अवश्य खः । तर जिके थःगु शीलय् संशय दुगुलिं बी मास्ति मवः ।”

छम्ह ल्याय्म्ह जि नाप रसरङ्ग यायेया निंति द्वःछि दां बिया हानं वयेतिनि धका पिहाँ वन । थौं वइथे कन्हे वइथे

धका पिया च्वनागु स्वदँ दत । त्रि थःगु शील स्यनी धइगु भयं स्वदँ तक सुं छम्हसिगु ग्वाः छबे तक नं ग्रहण मयाना । क्रमशः जवः अत्यन्त दरिद्र जुल, जि विचार याना, जित द्वःछि दां बिया वंम्ह मनु स्वदँ दये धुंकल । जीवन हनेगु तकं तस्सकं मुश्किल जुल । आः जि न्यायाधीशयाके खर्च फ्वंवने माल ।” थथे धका न्यायालय वना निवेदन याना, “स्वामी ! गुम्ह मनु नं जित खर्च बिया वन । व वगु स्वदँ दये धुंकल । थ्व नं मस्यु, व न सित नं म्वात । जित जीवन हनेत हे कष्ट जुल । छु

न्यायाधीश धाल— “स्वदँ दयेका नं मवःसा छु यायेगु ? आवंलि खर्च मालेगु स्वः । “न्यायाधीशयागु फैसला न्यना न्यायालयं पिहाँ वयेसाथ हे छम्ह मनुखं द्वःछि दां दुगु म्हिचा छपा बिल । जि काये धका ल्हा फये छु लात इन्द्र मनु भेषं प्रकट जुल । जि वयात खनेवं ल्हा साला कया ; अले धया— “जित स्वदँ न्हापा द्वःछि दां ब्यूम्ह मनु बल । जित छंगु दां म्वाल ।

शक्र थःगु रूप धारण याना सूर्य समान जाज्वल्यमान जुया आकाशय् दना च्वन । सारा नगरयापि मुं बल । अले शक्रं जनतापिन्त सम्बोधन याना धाल— “जि थ्वयागु परीक्षा कायेत द्वःछि दां बिया वयागु स्वदँ दत । शीलयागु रक्षा यायेगु जूसा थुकथं रक्षा यायेमाः ।” थथे उपदेश बिया जिगु छेँ सप्तरत्नं जायेका शक्रं अप्रमादी जुया च्वं धका देवलोकय् वन । बेइयां धाल, “जि कयागु बैना भुक्तान मयानानिवं मेम्हसिनं ब्यूगु दां कायेत ल्हा फये लात । उकिं जिगु शील प्रति संका दु, उकिं बी मास्ति

मवः ।” मन्त्रीपिसं धाल- “ल्हा फये मात्रं शील स्यनी मखु ।
छिगु शील परम परिशुद्धगु शील खः ।”

मन्त्रीपिसं बेश्यायाके नं शील ग्रहण याना सुवर्ण-पत्रय्
चवया काल ।

थुगु प्रकारं छिद्धमहसिनं पालन याःगु शील सुवर्ण-पत्रय्
चवया दन्तपुर थ्यंका कलिङ्ग जुजुयात सुवर्ण-पत्र चढे याना
फुक हाल कन । जुजुं उगु गरूधर्मय् स्थित जुया शील परि-
पूर्ण यात । उगु समयय् सारा कलिङ्ग राष्ट्रय् वर्षा जुल । स्वंगू
भयं शान्त जुल । बोधिसत्व जीवन पर्यन्त दान आदि पुण्य
याना अनुयायीपि सहित स्वर्गगामी जुल ।

शास्तां थुगु धर्म देशना हया आर्य सत्ययात प्रकाशित
याना जातक मिले याना बिज्यात । सत्यया अन्तय् गुलि श्रोता-
पन्न जुल । गुलि सकृदागामी जुल । गुलि अनागामी जुल ।
गुलि अर्हत जुल । उगु समयय् बेश्या उप्पलवण्णा, द्वारपाल पुण्ण,
खिपः ज्वनीम्ह कच्चान, द्रोणमापक कोलित, साहु सारिपुत्र,
सारथी अनुरुद्ध, पुरोहित ब्राह्मण कस्सप स्थविर, युवराज नन्द
पण्डित, पटरानी राहुल माता, हानं मां महामाया देवी, कुरू
राजा स्वयं जि हे खः धका थुगु प्रकारं जातक मिले याना कना
बिज्यागु जुल ।

पञ्चशीलः श्रोतापन्न जुह्वरु कारण

श्रोतापन्न अङ्ग प्यंगू मध्यय् दुध्याःगु छगू अङ्ग ।

(मूल पालि अनुवाद जुया च्वंगु)

“भिक्षुपि ! प्यंगू धर्म परिपूर्णम्ह आर्य श्रावकयात श्रोतापन्न

धाइ । अनियतगति मजुसे नियतगतिम्ह जुइ । च्वय् च्वंगु मार्ग फलय् त नं तं थाहां वनीम्ह जुइ ।”

“भिक्षुपि ! प्यंगू धर्मं छु छु खः ?”

- १) थुगु शासनय् आर्यं श्रावक “इतिपि सो भगवा” आदि बुद्ध-गुणय् अचल रूपं विश्वास यायेगुलिं परिपूर्णम्ह जुइ ।
- २) “स्वाक्खातो भगवता धम्मो” आदि धर्म-गुणय् अचल रूपं विश्वास यायेगुलिं परिपूर्णम्ह जुइ ।
- ३) “सुप्पटिपन्नो भगवतो सावक-संघो” आदि संघ-गुणय् अचल रूपं विश्वास यायेगुलिं परिपूर्णम्ह जुइ ।
- ४) त्वः मधुगु, प्वाः मगंगु, चातः चातः मज्जूगु, प्रज्ञावन्तपिसं प्रशंसितगु, तृष्णा दृष्टि परामशित मज्जूगु, समाधिजन्यगु, आर्यपिसं ययेका तःगु जुया “अरियकन्त” धयागु शीलं परिपूर्णम्ह जुइ ।

“भिक्षुपि ! थुपि प्यंगू धर्मं सम्पन्नम्ह आर्यं श्रावकयात श्रोतापन्न धाइ । अनियतगति मजुसे नियतगतिम्ह जुइ । च्वय् च्वंगु मार्ग फलय् त नं तं थाहां वनीम्ह जुइ ।”

थुकथं संयुक्त निकाय महावर्ग संयुक्त पालि श्रोत.पत्ति संयुक्त ब्रह्मचर्योगध सूत्रय् भगवान बुद्धं कना तथा विज्यागु दृष्टान्त दया च्वन ।

“अरियकन्त सील” धयागु पञ्चशीलयात हे धाःगु खः । उक्त पालिया विवरण “सारत्थ पकासिनी” धयागु संयुक्त अर्थकथाय् (अरियकन्तेही’ ति अरियानं कन्तेहि पियेहि मना-

पेहि पञ्चहिं सीलानि भवन्तरगता पि अरिया न कोपेन्ति, एवं तेसं पियानि, तानि सन्धायेतं वुत्तं) धका ब्याख्या याना तःगु दया च्वन ।

अर्थात् :- पञ्चशीलयात आर्य पुद्गलपिसं ययेका च्वन । अथे यःगुलिं मेगु जन्मय् नं उल्लंघन मजुइक वा मम्यंक सुरक्षित रूपं वस्पोलपिसं पालन याइगु जुया च्वन । थ्व हे अर्थयात कया पञ्चशीलयात 'अरियकन्त (=आर्यपिसं ययेका तःगु)' शील धका भगवान बुद्धं कना बिज्याना तःगु जुया च्वन ।

सभापति व सज्जनवर्गपि, आः जि कना वयागु खँ अनुसारं-

- १) पञ्चशील धयागु छु ?
- २) पञ्चशील पालन याना प्राप्त जुइगु फलत छु छु ?
- ३) पञ्चशील स्यंकेवं भोगे याये मालीगु दोषत छु छु ?
- ४) पञ्चशील गुकथं पालन यायेगु ?

धयागु विषय प्यंगू पूर्ण रूपं थुइके फत जुइ धका विश्वास याना ।

त्याः बू निताः दुगुली गुगु ल्यया कायेमाः धका सीके फूगु ज्ञान मनुतय्के प्रायः याना दया च्वंगु दु । उकिं न्ह्यागु हे ज्या याःसां याये न्ह्यवः गुगु ज्या याःसा लाभ जुइ, गुगु ज्या याःसा हानि जुइ धयागु खँ गम्भीर रूपं बिचाः याना दिसँ । शील पालन यायेगु थाकु मजू । पालन याइम्ह मनु नं वर्तमान जीवनय् नं लिपायागु जीवनय् नं आपालं फलत अनुभव याये दइगु

जुया च्वन । उगु पञ्चशीलयात स्यंकल धाःसा स्यंकूम्ह व्यक्ति थुगु वर्तमान जीवनय् नं अवश्यं अपराध भोगे याये माली, लिपायागु जीवनय् नं । अथे जुया लाभ जुइगु लँपु हानि जुइगु लँपु धका निपु लँपु दुगुली गुगु लँपु वने माली धयागु खँ देशया सकल नरनारीपिसं गम्भीर रूपं विचाः यायेगु ई जुल ।

मखुगु खँ ल्हाये माःसा ल्हात, मखुगु ज्या याये माःसा यात, थुजापि मनुतयेसं गम्भीर विचाः मयागुलि जक इमिसं थःमं याना च्वनागु ज्या ठीकथे ताया च्वनी । मखुगु खँ ल्हाइपिं, मखुगु ज्या याइपिं, मखुगु चिन्तना याइपिसं धाये धुनेवं, याये धुनेवं, चिन्तना याये धुनेवं तना वनीगु मखु । उजागु मखुगु खँ, मखुगु ज्या, मखुगु चिन्तना धाक्व अकुशल कर्म बने जुया थुगु जीवनय् नं लिपायागु जीवनय् नं उम्ह व्यक्तिया ल्यू ल्यू वया उकिं अत्यन्त असह्य दुःख कष्ट पीडा ब्यू वइगु जुया च्वन ।

कीसं थःगु मिखाया न्ह्योने विभिन्न प्रकारयापिं मनुत खँ मखुला ? गुलि मनुत गरोव, गुलिं मनुत धनी । गुलिसियां परिवार आपाः दु, गुलिसियां आपाः मदु । गुलिं बुद्धि दुपिं, गुलिं बुद्धि मदुपिं । गुलिसियां अङ्ग प्रत्यङ्ग परिपूर्ण जू, गुलिसियां मजू । गुलिं पुरुषत्व भावं युक्त जुया च्वंपिं, गुलिं नपुंसक जुया च्वंपिं । गुलिं निरोगीपि, गुलिं रोगीपिं । गुलिं आयु तःहाकपिं, गुलिं पतिहाकपिं । गुलिं भाग्य दुपिं, गुलिं मदुपिं । गुलिं आदर गौरव तयेका च्वंपिं, गुलिं मच्चंपिं । गुलिं यक्वसिया स्नेह दुपिं, गुलिं यक्वसिनं निन्दा याका च्वंपिं ।

इपिं फुकं विना कारणं जुया च्वंगु मखु । थथे जुइकेत न्हाफायागु जीवनय् व आःयागु वर्तमान जीवनय् खँ ल्हाना, ज्या याना, चिन्तना याना वःगु कायकर्म, वचीकर्म व मनोकर्म धयागु कारणं खः ।

थुकथं न्हिथं धयाथें कीगु मिखाया न्ह्याने दृष्टान्त खने दया च्वपिं प्राणीपिं छम्ह थें छम्ह उथें मजुगु पाना च्वंगु कीगु निंति तःसकं अमूल्यगु उदाहरणत खः, नमुना काये बहः जू । जन्म जन्म पतिकं पुण्य याना तःगु दुगुलि भिगु थासे थ्यना च्वपिं मनूतयेसं नं मनुष्य जन्म व्यर्थं मजुइक ज्या यायेबले नं, खँ ल्हायेबले वं, चिन्तना यायेबले नं मखुगु खँ मल्हासे, मज्युगु ज्या मयासे, मत्वःगु चिन्तना मयासे निर्वाण थ्यनीबले तकं छगू जन्मं मेगु जन्मय् ऊं ऊं अभिवृद्धि याना यंके धयागु उद्देश्य तथा फक्व बांलागु ज्या याये फयेक, फक्व सत्य वचन ल्हाये फयेक, फक्व त्वःकथं चिन्तना याये फयेक, विशेष कोशिश याना यंकेमाः ।

अथे हे जन्म जन्म पतिकं याना बयागु कर्म मभिना मखुगु थासे थ्यना च्वपिं मनूतयेसं वर्तमान जन्म स्वया ऊन हीनगु जन्म जुइके म्वाक निर्वाण थ्यनीबले तकं छगू जन्मं मेगु जन्मय् बांलाक अभिवृद्धि याये धयागु उद्देश्य तथा ज्या यायेबले नं खँ ल्हायेबले नं चिन्तना यायेबले नं मभिगु ज्या मयासे मखुगु खँ मल्हासे मत्वःगु चिन्तना मयासे फक्व भिगु ज्या, सत्यगु खँ, त्वःगु चिन्तना याना यंकेगु विशेष कोशिश याना यंकेमाः ।

थुकथं कोशिश मयासे मन वंथाय् म्ह छ्वया मती लूथे खं
 लहाना मती लूथे ज्या याना मती लूथे चिन्तना याना च्वन
 धाःसा समुद्रय् पलख थाहाँ वइगु लः प्वः प्वः चार्थे जाःगु
 तःसकं पतिचा हाकगु वर्तमान जीवनय् खःथे ठीकथे तायेफु ।
 उगु समुद्रय् पलख थाहाँ वइगु लः प्वःप्वः चार्थे जाःगु आःयागु
 वर्तमान जीवन फुना वनीबले कल्पना हे याये मफइ कथं
 ताहाकगु संसारय् थुपि मूर्खतयेसं याना वःगु अकुशल कर्मया
 कारणं सह याये मफूगु दुःख भोगे याये माली ।

अथेया कारणय् “ई दुबले उद्योग या” धया तःगु उक्ति
 थें न्हापा द्वंकुगु द्वंके धुंकल । हानं छको मद्रंकेत कमसेकम
 पञ्चशीलयात जक जूसां कीसं म्हय् चिना तयागु ध्वतिथे
 क्वातुक ई दुबले हे पालन याना यंकेया निंति जि दुनुगलं निसं
 प्रेरणा बिया च्वनागु जुल ।

सम्पादकया प्रकाशित सफूत :

पिह्णँ वये धुंक्कुरु :

- १) त्रिरत्न-गुण
- २) निपु-सूत्र
- ३) बुद्ध-धर्म सम्बन्धी सामान्य ज्ञान प्रश्नावली
- ४) धर्मचक्र प्रवर्तन सूत्र
- ५) धर्म-नगर
- ६) बुद्ध धर्म संघ व बुद्ध-शासन

पिह्णँ वये मान्निगु :

- १) आनापानस्सति भावना
- २) बोधिसत्त्व चर्या
- ३) सतिपट्टानया अर्थ
- ४) परित्राणया शब्दार्थ
- ५) पञ्चशील
- ६) प्रारम्भिक अभिधर्म
- ७) बुद्धानुस्सति भावना
- ८) अभिधर्म स्वरूप निर्देशन
- ९) लोकुत्तरया मू-लँपु

याकू : शाक्य प्रेस, अँबहाल, काठमाडौं । फोन : १३६०४